

ကကြိုင် (၁၁) အတွက် (၂) လါဒ်နဲဘာ် ၂၀၂၀ နံၣ်

သလုၤတံၢ်ပုၤ

HULEI KAWWEI

ကညီဖိန့ဆာ်ခိၣ်ယၢပျဲၣ်ဖိၣ် Karen Environmental Forum

ဆၢကတီၢ်လၢန့ဆၢၣ်အဂီၢ်

ပုၤဟူးၤလၢကညီထူလံၤခွဲးယၢ်
ဒီးန့ၢ် Goldman ခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ်တၢ်လၢကပီၤခိၣ်ဖး

- ခဲၣ်အပူၤန့ၣ်တၢ်ခိၣ်ကျၢ်ဒီးန့ၢ်တၢ်လၢကပီၤ - ၄
- အံၣ်ကွၢ်ဒိၣ်-န့ဆၢၣ်လၢတၢ်ကသုၣ်ကသံးအဂီၢ် - ၈
- ကမုၢ်အတၢ်အိၣ်မူလၢတၢ်စုၣ်အကျါ - ၁၇
- သးစၢ်လၢပုၤတတၢ်အဂီၢ် - ၂၂
- တၢ်သ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်ပုၤကဟုၤကယၢ်သ့ၣ်ပုၤ, စီၤခဲၣ်ဖိ - ၅၅
- သယုၢ်ဘၣ်န့ၢ်နီၣ်ပံၤလၢ - ၆၆

KESAN

**သူလှူကော်မတီတော်ရလီအီလော
ကညီဖိခိန်ဃာဒီးပှာဂှ်ဝီတၢ်မပှ်ဘျးစဲကရၢ**

Karen Environmental and Social Action Network

တၢ်ကွဲးလၢလံာ်တဘျီအံၤအပူၤန့ၣ် တမ့ၢ်တၢ်လၢအဟံၣ်ဖျါထီၣ် သူလှူကော်မတီ မ့တမ့ၢ် အဲဒီးထၢၣ်အတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်ဘၣ်. မ့ၢ်ဝဲဒၣ်ပှၤလီၤကဝီဖိဒီး ပှၤလၢအကွဲးတၢ်အနီၣ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲအတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်န့ၣ်လီၤ.

သူလှူကော်မတီအတၢ်ပညိၣ်

- ဒ်သိးကရၢလီၤန့ၣ်ခိၣ်ဃာတၢ်ကစီၣ်လၢဘၣ်ထွဲဒီးပှၤ
- ဒ်သိးကဆိးကါဒီးဒုးဒိၣ်ထီၣ်ဘၣ်ကညီဝီၤဩလၢခိၣ်ဃာန့ၣ်တကယ
- ဒ်သိးကဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါလီၤကဝီဖိတဖၣ်အတၢ်ထံၣ်တၢ်ဟံးသးဘၣ်ထွဲန့ၣ်ခိၣ်ဃာဒီးတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီ
- ဒ်သိးကမၤထီထီၣ်လီၤကဝီဖိအတၢ်သုကွဲးသုဖး, ဃိထံသ့ၣ်ညါတၢ်ဂှ်တၢ်ကျိၤ
- ဒ်သိးကဟ့ၣ်ခိၣ်ဃာန့ၣ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သုလၢဖိးမံဒီးကညီဖိလုာ်လၢထုသန့

**လံာ်ကုခိၣ်ဒီးလံာ်ကုချၢတၢ်ဂီၤ - သ့ၣ်ပှၤဖဲယိာ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၤ,လူၤသီကီၢ်ဆၣ်, မုာ်တြီၢ်ကီၢ်ရျၢၣ်
လံာ်ကုခိၣ်ပှၤဒီးတၢ်ဂီၤ - စီၤစီၤခိၣ်ထု**

တၢ်ပရၢလၢအဲဒီးထၢၣ်

ဆူဒီပှၤဝဲၤပှၤဖးလံာ်ဖိခဲလၢာ်,

ပသးခုလၢပထူးထီၣ်ဘၣ်ကဒီးသူလှူကော်မတီအသီတဘျီလၢပပှၤတဝါအဂီၢ်ဒီးတဘျီယီသးအိၣ်စံးဘျးဘၣ်ဒီပှၤဝဲၤလၢအဟ့ၣ်ထီၣ်အတၢ်ကွဲးလုာ်ဒိၣ်ပှၤဒိၣ်တဖၣ်လၢလံာ်ရၢလီၤတဘျီအံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

သူလှူကော်မတီလၢအဟးထီၣ်တဘျီအံၤအခိၣ်တီမ့ၢ်ဝဲ “ဆၢကတီၢ်လၢန့ၣ်ဆၢအဂီၢ်” ပှၤဟူးဂဲၤလၢကညီထူလံာ်ခွဲးယာ်ဒီးန့ၣ် Goldman ခိၣ်ဃာန့ၣ်ဆၢတၢ်လၢကပီၤခိၣ်ဖး, လံာ်တဘျီအံၤအပူၤတၢ်ဂှ်လၢအပၣ်ယုာ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ, ဃိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၤဒီးန့ၣ်အံၤအံၤခိၣ်တၢ်ဟ့ၣ်လၢကပီၤ, ပှၤတဝါတၢ်ကတီၢ်ကတီၢ်သ့ၣ်ပှၤ, လီၤကဝီဖိအိၣ်ဆိးယိၣ်လိာ်န့ၣ်ယုာ်ဒီးကလုာ်ဒုၣ်ဖိလၢကီၢ်ပယီၤတဖၣ် ဟံၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဟံးသးဘၣ်ထွဲတၢ်ဘျီထီၣ်ထံတမၢ်တၢ်တီၢ်ကျဲၤ, ပှၤထူလံာ်ဖိဒီးတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲ, တၢ်ကူၣ်စါယါဘျါတၢ်ဆါလၢကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲ, တၢ်စူထံခိၣ်, လုာ်ဖိထီၣ်ဖိဒီးအဂၤတဖၣ်အိၣ်ဒီးအါမးလီၤ. တၢ်ဂှ်မ့ၢ်တလၢတပျဲဘၣ်ဆၢပဆၢမုာ်လၢပှၤဖးတၢ်ဖိကမၤအါထီၣ်တၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိမိၣ် လၢပကညီတဝါဖိတဖၣ်အဂီၢ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ.

လၢခံကတၢ်ယသးအိၣ်ကွဲ မ့ၢ်ဘၣ်ဒီပှၤဝဲၤပှၤဖးတၢ်ဖိလၢကကွဲးလံာ်ဆူအဲဒီးထၢၣ်အအိၣ်, ကဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ထံၣ်တၢ်ဟံးသးလၢသူလှူကော်မတီလၢအလံာ်ရၢလီၤတဘျီအံၤအဖိခိၣ်မ့ၢ်ဂှၤ, ကရၢပှၤမၤတၢ်ဖိအဖိခိၣ်မ့ၢ်ဂှၤန့ၣ်လီၤ. ဒီပှၤဝဲၤအတၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးတဖၣ် မ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်လၢဆူညါသူလှူကော်မတီလဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

အဲဒီးထၢၣ်

တၢ်န့ၣ်ကျဲၤလၢတၢ်ကွဲးအဂီၢ်

ပကွဲမ့ၢ်ဘၣ်န့ၣ်လၢ နကကွဲးတၢ်ဆူသူလှူကော်မတီအအိၣ်လီၤ. တၢ်ကွဲးဟံၣ်ဒုတယုာ်အလံာ်ဖျါၣ်ကဘၣ်မ့ၢ်ဝဲ ၂၀၀၀ - ၃၀၀၀ အဘၣ်စၢန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကစီၣ်တၢ်ကွဲးအကွဲးအဂီၢ်လၢသူလှူကော်မတီအပူၤတဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲတၢ်ကစီၣ်ကီၢ်ကီၢ်လၢလၢ, တၢ်သံကွဲးစံးဆၢ, တၢ်တၢ်ပိၣ်အဘျီၣ်, တၢ်ဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဂှ်အတၢ်ဟံၣ်ဖျါ, ပှၤတဂၤတၢ်စူၢ်သန့ၣ်, ဟံၣ်ဒုထီၣ်ရီၤ, တၢ်ဃုပူၤဘၣ်ထွဲ, လုာ်ဖိထီၣ်ဘၣ်ထွဲ, တၢ်ဂီၤမ့ၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကွဲးလၢဘၣ်တၢ်စဲကျဲးအီၤလၢသူလှူကော်မတီအပူၤန့ၣ်, တၢ်ကဟ့ၣ်ခိၣ်ဖးလီၤလၢစ့ယီၤ ၅၀၀ဘးလီၤ. တၢ်ဂီၤအဂ့ၢ်မ့ၢ်ပၣ်ထွဲဒီးတၢ်ကွဲးန့ၣ် တဘျီကမ့ၢ်စ့ယီၤ ၁၀၀ ဘးလီၤ. ပှၤကွဲးတၢ်ဖိတဖၣ် ကဟံၣ်ဖျါထီၣ်ယုာ်အမံးဒီးအတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၤလၢလၢပျဲပျဲဒ်သိးအဲဒီးထၢၣ်ဆဲးကျိးအီၤကသုအဂီၢ်လီၤ.

သူလှူကော်မတီအိၣ်ဒီးအခွဲးအယာ်လၢကဒီၣ်တၢ်ကွဲးဒ်အကြးဝဲအသိးမ့ၢ်ဂှၤ, ဝဲကွဲးတၢ်ကွဲးမ့ၢ်ဂှၤသ့ၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ပတၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါဆိစ့ၢ်ကီးပှၤကွဲးလံာ်ဖိလီၤ. ပှၤကွဲးလံာ်ဖိကိးဂၤကဝံသးစူၤဆူယုာ်အမံးဒီးအလီၤဆိးထံးဒ်သိးအလီၤမ့ၢ်အိၣ် “သူလှူကော်မတီ” ကဆဲးကျဲၤဘၣ်အီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

သုလ္လကီဝေအပူၤမၤ သကိးတၢ်တဖၣ်

အဲးဒီးထၢၣ်

နီၢ်ဆၢၣ်မူ

ပူၤကွဲးတၢ်ဖိ

နီၢ်ဆိမိၢ်ဖိ
ဘျၢၣ်ကနၢ
ဆၢၣ်ဒိဒိၣ်မူ
နီၢ်ဖးဒိၣ်
ကွီကွီသယုၢ်နၢ
စီၤစိဒိၣ်ထူ
နီၢ်မ့ၢ်ရံၤ
စီၤအဲၣ်ဝါ
စီၤထူထူ

ပူၤဖးဘျၢလံာ်

နီၢ်ဆၢၣ်မူ, နီၢ်နီဆံး

ပူၤဒဲးကံာ်ဒီးရဲၣ်လံာ်

နီၢ်နီဆံး

လၢတၢ်ကဆဲးကျိးကွၢ်ဒီးသုလ္လကီဝေ ဝေအဂီၢ်လံာ်အးနီၣ်ဂံၢ်

KESAN/Thulei Kawwei
P.O. Box 204
Prasing Post Office
Muang, Chiang Mai 50205,
Thailand

Phone: 052 010 430

Office Email: info@kesan.asia

Website: www.kesan.asia

Facebook: https://www.facebook.com/

KarenEnvironment/

တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီတဖၣ်

အဲးဒီးထၢၣ်နိးယၢၤ

ဆၢကတီၢ်ဘၣ်လံာ်လၢန့ဆၢၣ်အဂီၢ် မ့တမ့ၢ်ပကစဲၤခံ - ၂

တၢ်ကစီၣ်

- ခုဲၤအပူၤန့ၣ်တၢ်ခိၣ်ကျိးဒီးန့ၢ်တၢ်လၢကပီၤ - ၄
- အံၣ်ကွၢ်ဒိၣ်တၢ်လၢကပီၤ-န့ဆၢၣ်လၢတၢ်ကသ့ၣ်ကသံးအဂီၢ် - ၈
- ဃီၣ်လိာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်အိၣ်ဖျါထီၣ်လၢပွၢ်တက့ၣ်ခါသး - ၉
- တဘၣ်တ့ထံတမၢၢ်ဖးဒိၣ်လၢကီၢ်ပယီၤအထံကျိး နီတဘိအပူၤဘၣ်- ၁၁
- သ့ၣ်ပျံၢ်မ့ၢ်ပတၢ်ဒီးသန့ထီၣ်သးအလီၢ် - ၁၄
- ကမ့ၢ်အတၢ်အိၣ်မူလၢတၢ်စုၣ်အကျါ - ၁၇
- တၢ်တၢ်ကျိၣ်တၢ်စ့ကွၢ်ပမိၢ်ပံဖုတၢ်လီၢ် - ၁၉
- သးစၢ်လၢပူၤတတၢ်သီအဂီၢ် - ၂၂
- ကွၢ်ဒီးအိၣ်ကတီၤ, ပတအိၣ်တၢ်ထဲတသီဇဲဘၣ် - ၂၆
- တၢ်ကစီၣ်အသဟီၣ် - ၂၇
- တၢ်ဖျိၣ်လီၤကထြၢ - ၂၉

ပၢ်န့ထီၣ်ရီၤ

- တၢ်လဲၤဟးဆုယိၣ်လိာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ် - ၃၁
- တၢ်သ့ၣ်ဒီးတၢ်ပျိၣ်လဲလိာ်ယၢၤခံတံာ် - ၃၄
- တၢ်ဆါခံဟူသ့ၣ်ဖျါ တၢ်ဆါသံသတြိၣ် ခိဝံး-၁၉ - ၃၈
- တၢ်လီၤဃုသ့ၣ်ညါဖဲယိၣ်လိာ်တြိၣ် - ၄၁
- ပူၤထူလံာ်ဖိဒီးတၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲ - ၄၅
- တၢ်ပဆၢရဲၣ်ကျဲတၢ်ကမ့ၢ်လၢန့ဆၢၣ်တၢ်ယုၢ်ကၢဂီၢ် - ၄၉
- တမၢၢ်ယိၣ် - ၅၃
- တၢ်သ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်ပူၤကဟူကယၢ်သ့ၣ်ပျံၢ်, စီၤခွဲၣ်ဖိ - ၅၅
- တၢ်ဝီၢ်ဟံၣ်ဝီၢ်ပီၤခံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ် - ၅၉

တၢ်ဃဲပူ

ဇုၣ်ကံာ်လီၤပာ်ဆိ, ညၣ်ဒီးလီၤပာ်ဘၢ - ၆၁

ကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝံၣ်ဖဲ

ကသံၣ်ဆံၣ်သံအကလုာ်ကလုာ် - ၆၄

ထါ

- သယုၢ်ဘၣ်န့ၢ်နီၢ်ပံလၢ - ၆၆
- မိၢ်ပၢ်အတၢ်အဲၣ် - ၆၈
- ခုဲၤအဂ့ၢ်ထံးစီၤပီၢ် - ၆၉

ဆာကတီဘဉ်လံလာန့ဆာဉ်အဂီ မ့တမ့ပကစဲခံ

အဲဒီထောင့်

ဟီဉ် ခိဉ်ဘီမုာ်စာဖျိဉ်ကရပာ်ပနီဉ်ဝဲခိဉ် ယာန့ဆာဉ်အမုာ်နံ၊ မုာ်ဝဲလဲလါယု ၅ သီ၊ နီသီးတံကသုးထီထီဉ်ဒုး သုဉ်ညါဟီဉ်ခိဉ်ဒီဘုဉ်လံ၊ ခိဉ်ယာန့ဆာဉ်မုာ်တံလါအ ကါဒိဉ်ဒိဉ်မး လာပုဟီဉ်ခိဉ်ဖိသုဉ်တဖဉ်အဂီန့ဉ်လီ၊ ပဝဲပုထုလံဖိအံ၊ တစါလါပသးန့ဉ် ပဒီးသန့ထီဉ် ပသးဒီးန့ဆာဉ်လါပတံလုာ်အိဉ်သးသမုဒီး တံအိဉ် မုာ်ဆိးဟါအဂီန့ဉ်လီ၊ ပသုဝဲန့ဆာဉ်၊ အိဉ်မုသကိး ဒီးန့ဆာဉ်၊ ဒီးဒီသဒါန့ဆာဉ်န့ဉ်လီ၊ မုာ်လါပအိဉ်မု ဒီးအံအသိး တံဒုးတံယါကဲထီဉ်ဒီးပုလါအနံဉ်တ ဘျူးဆံအတီပု ဒီးတံအိဉ်တုာ်အိဉ်ကလီ၊ ကွံဉ်ပန့ ဆာဉ်တံအိဉ်ယာလါအိဉ်လါကီပယါဒီးကီကီတဲဉ် ကီဆါခံကပလါကဲသန့က တံမုအကလုာ်လါအရ နီဉ်တဖဉ်အိဉ်ဝဲတရံးပုဒီးန့ဉ်လီ၊ ပသုဉ်ပု၊ ကစါ ကလိ၊ စံလါပုလီ၊ ထံကျိထံကွံဉ်တဖဉ် မုာ်ပတံ အိဉ်ကဒုအလီ၊ ဒီးမုာ်တံထံတံတီကစါအဟံဉ်အ လါအကျဲ၊ ကသံဉ်ကသီအလါဒီး တံအိဉ်တံအီအ လါအမဲဉ်ညါ မုာ်စုာ်ကီး တံလါလါအမုာ်ထီဉ်ကု ပုအသးဒီး တံဆိကမိဉ်လါအမုာ်အခုဉ်န့ဉ်လီ၊ အဝဲ သုဉ်မုာ် ပတံဆဲးတံလါအဂီခိဉ်ထံး လါအမုပုဖျဲး တံမုအုဉ်မုဆုဉ်တံတဖဉ်ဒီး မုစါပုလါတံကအိဉ် စံအိဉ်ကျဲဒုပုကညီအသိးန့ဉ်လီ။

ဆာကတီခါခဲအံပကထံဉ်ဘဉ်လံ ပဟီဉ် ခိဉ်အံဘဉ်ကွံဆာဉ်မဲဉ်တံတံကသုဉ်ကသံး (မုခိဉ် ကလံသီဉ်ဂီ) အတံဆိတလဲအိဉ်ထီဉ်ဝဲ ခိဉ်ပုဟီဉ် ခိဉ်ဖိတဖဉ်အတံသုဉ်လီသးကွံအါတလါ ဒီးမဟး ဂီကွံဉ်ခိဉ်ယာန့ဆာဉ်လါကျဲအါဘီ၊ အဒိဒိတံဂုထီဉ် ပသီထီဉ်တံတီကျဲဖးဒိဉ် နီတံတုထီဉ်ထံတမာဉ်၊

တံတုထီဉ်မုာ်ကျဲဝဲကွံဉ် တံမလီလါဆီတဖဉ်အ လါ ဒီးအဂုအဂါအိဉ်ဒီးဝဲအါမးလါအမုဘဉ်ဒိဝဲပခိဉ် ယာန့ဆာဉ်န့ဉ်လီ၊ ပသးခုဒီးပကဖါလါပသးလါပု အိဉ်ဒီးဝဲတနီ၊ လါအဂုကွဲးစးဂဲလိဉ်တံလါတံအံး ထွဲကွံဉ်ထွဲကုပခိဉ်ယာန့ဆာဉ် လါအအိဉ်လါတံဘဉ် ယိဉ်အပုတဖဉ်န့ဉ်လီ၊ ခုဝဲအပုန့ဉ်တံခိဉ်ကျဲဒီး မုာ်စုာ်ကီးယိဉ်လိဉ်တံမုာ်တံခုဉ်ကရါအကီကစါ (စီဖိလံစုဉ်ထွါ) မုာ်ပုတဂုလါအဂဲလိဉ်တံလါပုထု လံဖိခွဲးယာ လါအဒီးန့ဘဉ်ဝဲ (ကိလံဒဲ) ခိဉ်ယာန့ ဆာဉ်ခိဉ်ဖးတံလါကပီလါ ၂၀၂၀ နံဉ် အံးန့ဉ်လီ။

သရဉ်ဖိလံစုဉ်ထွါအံ၊ မုာ်ပုတဂုလါအအိဉ် ဖျဲဉ်ထီဉ်ဝဲ မုာ်တြီ (ကီမုာ်တြီ) ဒီးမုာ်စုာ်ကီးဝဲပုတ ဂုလါအဆီဉ်ထွဲမုစါပုကညီထုလံဖိအတံဆဲးတံ လါဒီးဆီဉ်ထွဲမုစါပုထုလံဖိတဖဉ်အတံထံဉ်စိ နီအမုာ် “တံအိဉ်မုလါအလါပုဒီးတံမုာ်တံခုဉ်ဒီး ခိဉ်ယာန့ဆာဉ်” ယံတံလံအနံဉ် (၂၀) ဘျဲဉ်လံ န့ဉ်လီ၊ စးထီဉ်လါလီကဝီတုလါဟီဉ်ခိဉ်ဖိဖျဉ်၊ သရဉ်ဖိလံစုဉ်ထွါအံးဒုးပဉ်ယုဉ်ပဉ်ဂီယုဉ်ပုအါဒဲအါ ဂုလါအလါဆီလိဉ်သးတဖဉ်လါတံဒုးန့တံလါခိဉ် ယာန့ဆာဉ်အတံတီတံတြီ၊ ပုထုလံဖိအခွဲးအယာ ဒီးတံမုာ်တံခုဉ်အဂီန့ဉ်လီ၊ ဂံခိဉ်ထံးတံမုသကိး တံသုဉ်တဖဉ်အံးဒုးအိဉ်ထီဉ်ဝဲခါဆုညါတံအိဉ်သးဂု န့ဉ်ဒီးအလီ လါကတုာ်လိဉ်ဝဲတံမုာ်တံခုဉ်ဒီးတံကွံ ယုဒီသဒါကုခိဉ်ယာန့ဆာဉ်သုဉ်တဖဉ် လါပုကိးဂု ဒီးအတံကဲဘျူးကဲဖျိဉ်အဂီန့ဉ်လီ။

တံအဒိတခါလါအအိဉ်ဖျါဆဲးကပီထီဉ်အံ မုာ်ဝဲယိဉ်လိဉ်တံမုာ်တံခုဉ်ကရါလါအလဲအထီအိဉ် ဝဲ (၅,၄၀၀) စက္ကယါကံဉ်လိဉ်မံထာဉ် လါအမုာ်ကညီ

ပျူထူလံဖိဟိန်ကဝီလောအအိန်သုဉ်လီသးဖဲ မှ်တြီ
ပျ်ဒိန်ပျ်ယိန်အပူန့ဉ်လီ. “ယိန်လိတ်တံဉ်တံဉ်တံဉ်
ကရါ” အံဘဉ်တံဉ်သုဉ်ထီဉ်အီ ဘဉ်ထွဲဒီးသန့ထီဉ်
အသးလောကညီလုာ်လုာ်ထူသန့ဒီးမှ်တံဉ်ပဉ်ဖျိဉ်မသ
ကိးတံဉ်ဘူးဘူးတံဉ်တံဉ် အိန်ဒီးတံဉ်နနီလိတ်သးကဒဲ
ကဒဲလောလီကဝီပျူထူလံဖိ, လီကဝီပဉ်ပပျ်ဒီး
လီကဝီတံဉ်ကရါကရီအဘဉ်စာန့ဉ်လီ. ယိန်လိတ်
တံဉ်တံဉ်တံဉ်ကရါအံမှ်တံဉ်တံဉ်လောပျူထူလံဖိတြီ
ဆဲးတံဉ်ဒုးတံဉ်ယာ, တံဉ်ဘဉ်ကံဉ်ဂုဉ်, ထံတမာ်ဖးဒိဉ်
တဖဉ်ဒီးဂုာ်ဂီအူဟိန်ခိဉ်ဒီဖျါဉ်တံဉ်ကသုဉ်ကသံးတံဉ်
ဆီတလဲအသးသုဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီ. တံဉ်အံမှ်တံဉ်မမူ
ထီဉ်ဂဲထီဉ်ကူလီကဝီပျူတတဖဉ်အလုာ်လုာ်ထူ
သန့တံဉ်သုဉ်ညါနီဟံလောအဆိးကါဒီးစိာ်မူစိာ်ဂဲတံဉ်
လောအစိာ်တဖဉ်အစိာ်န့ဉ်လီ. မှ်တြီလီကဝီပျူတတ
တဖဉ်မပျါထီဉ်ဝဲ “ယိန်လိတ်တံဉ်တံဉ်တံဉ်ကရါ”
ဆူဟိန်ခိဉ်ဒီဖျါဉ်လောအမှ်တံဉ်မဘဉ်လိတ်ဖိးမံတခါလော
ကမကတံဉ်ကွံဉ်တံဉ်ဒုးတံဉ်ယာဒီးတံဉ်ဘဉ်ကံဉ်ဂုဉ်လောအ
ယံာ်တံဉ်လံအနံဉ် (၇၀) ဘျဲဉ်လောကီပယီပူ, တကး
ဒီးဘဉ်အမဲဉ်ညါ မှ်တံဉ်တခါလောပျူတတဖဉ်လောအ
သန့ဒီးလီကဝီပျူထူလံဖိတဖဉ်အတံဉ်ဟူးတံဉ်ဂဲ
အသန့ဉ် လောကမပတုဉ်ကွံဉ်တံဉ်အိဉ်သးကီဂီကီခဲ
တဖဉ် ဒီးမှ်စုာ်ကိးတံဉ်လောအကတုထီဉ်, ထီဉ်ဘး
ဆူ“ဟိန်ခိဉ်ဒီဖျါဉ်တံဉ်ဂုထီဉ်ပသီထီဉ်လောအယုဉ်က”
အဂီန့ဉ်လီ.

ဒ်သရဉ်ဖိလံစံးတံဉ်ဝဲအသိး, ပတံဉ်ဂဲလိတ်
တံဉ်လော တံဉ်ရဲဉ်သဲကတီယိန်လိတ်တံဉ်တံဉ်တံဉ်ကရါ
လောကကဲထီဉ် တံဉ်လီလောကဒုးအိဉ်ဖျါထီဉ်ကူ ပပျူ
ကညီအတံဉ်မှ်လုာ်ကွံဉ်စိာ်လောအမှ် တံဉ်တံဉ်တံဉ်ကရါ
အတီ, တံဉ်ဟံးယာ်ဂံဉ်ကျါတံဉ်ဆဲးတံဉ်လော, တံဉ်အိဉ်
မူတပူယီယုယုဖိးဖိး လောအဖိးမံလိတ်သးယုဉ်ဒီးန့
ဆဉ်လောကတံဉ်တသ့ဘဉ်န့ဉ်လီ. ခိဉ်ဖးလောပဒီးန့

ဘဉ်အံ ကမှ်ဝဲခိဉ်ခါတခါလော ထံဂဲကီဂီဒီးလီက
ဝီ အတံဉ်ဟံပနီဉ်ဒီးအတံဉ်ဆိဉ်ထွဲ ယိန်လိတ်တံဉ်တံဉ်
ခဉ်ကရါအံ လိဉ်ဘဉ်တံဉ်ဒီးသဒါ ဒီးတံဉ်အုဉ်ကီလီ
နီကစါအသးန့ဉ်လီ. ကီပဒိဉ်အသးလောအိဉ်ဒီးတံဉ်
စိကမီ ဒီးပျူဘျူလီကျိဉ်စုတဖဉ် တအိဉ်ဒီးအတံဉ်
ထံဉ်စိဒီးဟ့ဉ်ခိဟ့ဉ်နီလိတ်ဝဲပတံဉ်ထံဉ်စိအံဒီးဘဉ်န့ဉ်
လီ. လောတံဉ်န့ဉ်အယီ ပလိဉ်ဘဉ်သုတံဉ်မမူလော သု
ကသဆဉ်ထီဉ်အဝဲသုဉ်အခံလော ကသးစဲကူလောတံဉ်
ဒီးသဒါကူ တံဉ်လီတံဉ်ကျဲတဖဉ်လော န့ဆဉ်ဒီးပျူလီ
ကဝီဖိတဖဉ် ကအိဉ်မူသကိးဒီးကဒိဉ်ထီဉ်ထီထီဉ်
အဂီန့ဉ်လီ. တံဉ်အံတမာ်ထဲပဝဲဒုဉ် ပျူကညီဖိတ
ကလုဉ်အဂီဘဉ်, ကလုဉ်ပျူထူလံဖိဒီးပျူလီက
ဝီဖိအဂုအဂုတဖဉ် ဟံဖျါထီဉ်အတံဉ်သုတံဉ်ဘဉ် ဒီး
အတံဉ်မှ်လုာ်ကွံဉ်စိာ်လော ကအိဉ်မူဒ်ပျူလောကွံဉ်ထွဲဒီးသဒါ
အဝဲသုဉ်အတံဉ်အိဉ်မူအလီအကျဲ လောဟိန်ခိဉ်ဒီဘဉ်
အံ အပူန့ဉ်လီ. ဝံသးစုမမူပျူလော ကဒုးနီဟံ
ပျူကိးဂဲဒီးလော ကျဲအံမှ်ဝဲပတံဉ်မှ်လုာ်အဂုကတံဉ်
လောပကဟံတံဉ်န့ဉ်ကူ ပဖိပလံလောခံတဖဉ် ဒ်သိးအ
ဝဲသုဉ်တဖဉ် ကအိဉ်မူဘဉ်လောတံဉ်အိဉ်မူလောအလုာ်အ
ပျူအိဉ်အဂီန့ဉ်လီ.

ခုစဲ (K E S A N) တံဉ်ကရါကရီစံးဘျူး
ဆာဂုဘဉ် “ကိလံဒဲ” ခိဉ်ယာန့ဆဉ်ခဉ်သန့ဉ်
(Goldman Environmental Foundation) အတံဉ်ဟံပ
နီဉ်ဝဲသရဉ်ဖိလံစုဉ်ထွဲအတံဉ်ဖံးတံဉ်မသုဉ်တဖဉ်ဝဲ
၂၀၂၀ နံဉ် အံအကတီယုဉ်ဒီးလီကဝီပျူတတလော
အဟံဖျိဉ်မသကိးတံဉ်ဘူးဘူးတံဉ်တံဉ်ဒီးအီတဖဉ်န့ဉ်
လီ. ပကလဲသကိးတံဉ်လောတံဉ်ဟံဂံဉ်ဟံဘါလိတ်သး
လောတံဉ်မတခါယီအပူလောပျူတတထူလံဖိတဖဉ်အဂီ
ဝဲကီပယီအပူတကးဒီးဘဉ်အမဲဉ်ညါ ပကလဲသ
ကိးတံဉ်ဆူဟိန်ခိဉ်ဒီတဖျါဉ်လောတံဉ်ယုတံဉ်ဖိး ဒီးတံဉ်အ
ယုဉ်အကလောခါဆူညါပျူကိးဂဲဒီးအဂီန့ဉ်လီ. ■

ခ့ၣ်အပူၤန့ၣ်တၢ်ခိၣ်ကျၢၢ်ဒီးန့ၣ်တၢ်လၢကပီၤ

သုလၢကီၤစ့ၤ

လၢ ခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ် ဖျိးစိလီၤဆီ လၢအ့ၣ်ဟီၣ်တၢ်ဒိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်, ၂၀၂၀ န့ၣ် ကိလ်ဒဲး (Goldman) ခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်လၢကပီၤခိၣ်ဖးန့ၣ် ဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်လီၤအီၤဆူ စိဖိလ်စ့ၣ်ထွါ, လၢယိၣ်လိာ်တြီၤ, ကီၢ်သုလၢ, ကီၢ်ပယီၤ ဖဲလၢနိၣ်ဝဲဘၣ်အသီ ၃၀,၂၀၂၀ န့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကိလ်ဒဲး ခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်လၢကပီၤခိၣ်ဖးအံၤ မ့ၢ်ဝဲ တၢ်လၢကပီၤလၢအမၤလၢကပီၤဝဲဟီၣ်ခိၣ်ဒီဖျၢၣ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးပုၤလၢအဟူးဂဲၤတၢ်လၢခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်လၢအဖျိးစိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်ပုၤဒီးန့ၣ်ခိၣ်ဖးတၢ်လၢကပီၤတဖၣ်န့ၣ် ဘၣ်တၢ်ဆုၤထီၣ်အမံၤလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီဖျၢၣ်ခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်ကရူၢ်ကရၢ ဒီးနီၢ်တဂၤစုၣ်စုၣ်တဖၣ်လၢတၢ်တဖုးသ့ၣ်ညါပုၤဂၤဒီးပုၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်တၢ်ယုထၢဒီးမၤတၢ်ဆၢတဲာ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီဖျၢၣ်စံၣ်ညီၣ်ကွီၢ်ကရၢန့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအဒီးန့ၣ်ခိၣ်ဖးတၢ်လၢကပီၤတဖၣ် ဘၣ်တၢ်ဘိးဘၣ်ရၢလီၤအီၤကိးန့ၣ်ဒီးဖဲ လၢအ့ၣ်ဖျၢၣ်, လၢဟီၣ်ခိၣ်ဖျၢၣ်အမုၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ဟ့ၣ်ကိလ်ဒဲး တၢ်လၢကပီၤအမုၢ်န့ၣ်စိဖိလ်စ့ၣ်ထွါ, ကညီဖိခိၣ်ယၤဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပုၣ်ဘျးဝဲကရၢ (ခ့ၣ်) အပူၤန့ၣ်တၢ်ခိၣ်ကျၢၢ်ဒီးယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်ပၤဆုၤတၢ်ကမံးတံာ်အပူၤပၤလီၤဆ့ၣ်နီၤစံးဝဲဒၣ်လၢ, “တၢ်လၢကပီၤအံၤပာ်ပနီၣ်ဝဲကညီပုၤထူလံးဖိတတၢ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤခိၣ်န့ၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်အတၢ်ဒီသၢအတၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဆိးလီၢ်ကျဲ, လုၢ်လၢ်ထူသန့, ဒီးဂဲၤလိာ်လၢတၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်အမုၢ်အတီၤလၢပုၤတဘျးစိ လၢပကညီဖိဒီးကလုာ်ဒုၣ်အဂၤတဖၣ်လၢအဘၣ်တူၢ်ဘၣ်တူၢ်တၢ်ဖုးတၢ်ယၤအတၢ်မၤအမၤနးသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.”

စိဖိလ်စ့ၣ်ထွါဒီးန့ၣ် Goldman ခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်လၢကပီၤတၢ်ဂီၤ, ခ့ၣ်

စိဖိလ်စ့ၣ်ထွါဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်လၢကပီၤခိၣ်ဖျိ အတၢ်ဟ့ၣ်လီၤအသးနီၢ်နီၢ်လၢအဝဲတီခိၣ်ရိၣ်ဖဲဒုးအိၣ်ထီၣ်သကိးဝဲယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤခိၣ်န့ၣ်ဒီးကညီပုၤထူလံးဖိလၢအအိၣ်ဖဲဟီၣ်ကဝီၤဝဲန့ၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ် ဂုၢ်ကျဲးစးကဟုကယၢ်လီၢ်ကဝီၤတၢ်မူကလုာ်ကလုာ် ဒီးလုၢ်လၢ်ထူသန့တၢ်န့ၣ်သါ ခိၣ်ဖျိတၢ်စူးကါ တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤန့ၣ်ဆၢၣ်အကျဲ ငံးသိးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်လၢအတူၢ်ယံာ်ခိၣ်ကျၢၢ်ကလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်ဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖိလ် ဒီးအပူၤမၤသကိးတၢ်အဂၤ လၢကညီဖိခိၣ်ယၤဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပုၣ်ဘျးဝဲကရၢ (KESAN), ပုၤတတၢ်ထူလံးခိၣ်န့ၣ်, ဒီးလီၢ်ကဝီၤခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်ခိၣ်န့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်, သ့ၣ်ဆူၣ်သးဂဲၤ လၢကထိးဖျိၣ်တဖျိၣ်လိာ်အသး ဒီး ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်အသီတခါန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ထီၣ်က့ၤကီၢ်တဖၣ်

အဆာ ဒီးထာဖျိ၌တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်ဃးကရၢၢ်တဘျီ
လၢတၢ်ဆၢန့ၢ်အီၤအံၤ ခိဖျိအစူးကါဝဲဒၣ် GPS စးပိညါ
န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ် မၤကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်တၢ်တဘျီ
မံၤ လၢကီၤလၢဝါမၤလဲၣ်အိၣ်ကီၢ်အသ့ၣ်ပှၢ် တၢ်မၤအလုာ်
အလၢအံၤ ကလဲလိာ်က့ၤဝဲအလီၢ်ဒီး ပှၢ်ထူလံၤဖိအတၢ်
မၤအလုာ်လၢအစူးကါတၢ်ဝဲဃးယံာ်ဖးထီလံၣ်န့ၣ်လီၤ.

သရၣ်ဖိလံၣ်စ့ၣ်ထွါစံးဝဲဒၣ်လၢ, “ကညီဖိတၢ်
မိၣ်န့ၣ်သးလီၤဘၣ်ဃးဒီးတၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်အဝဲအံၤန့ၣ် က
တုၤထီၣ်ဝဲဒၣ်ဆူပှၢ်လၢအိၣ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမီၤသ့ၣ်တဖၣ်
လၢကအိၣ်ဒီးအတၢ်ဆၢတဲာ်ဒၣ်လၢပပှၢ်ကလုာ်ပပှၢ်က
ညီဖိတဖၣ်အဖီခိၣ် ဒီးအရူဒိၣ်တခါန့ၣ် ပကဘၣ်သ့ၣ်
ထီၣ်အီၤလၢပှၢ်ထူလံၤဖိအတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်အဖီခိၣ် ဒီးပ
ပှၢ်ထူလံၤဖိအတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤဝဲဒၣ်န့ၣ်ဆၢတၢ်အိၣ်ယၤ
အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ.”

စီဖိလံၣ်စ့ၣ်ထွါ ဒိၣ်ထီၣ်ဘၣ်ဝဲလၢ စုကဝဲတၢ်
ဘၣ်ကံာ်ဂ့ၢ်အကျါ ဒီးသ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၢ်ဆိဝဲ တၢ်ဂဲၤလိာ်နး
နးကျိၤကျိၤ လၢအပှၢ်ကလုာ် ပဒုၣ်ပးဆွဲးဝဲတန့ၢ်ဘၣ်
န့ၣ်လီၤ. ဒ်အမ့ၢ်ပှၢ်ဟူးဂဲၤလိာ်လၢတၢ်ဆိတလဲအဂီၢ်တ
ဂၤအသိး, ဖိလံၣ် မၤလိန့ၢ်တၢ်ဒီးအသကိး, စီအိၣ်
မူ, လၢအမ့ၢ် ကညီခိၣ်န့ၢ်အိၣ်ထံးအကျါတဂၤ လၢ
အထံၣ်ကမ့ၢ်ဝဲဒၣ် ယိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ် မ့ၢ်ခိၣ်
ခါအရူဒိၣ်တခါ ဆူတၢ်ပၤက့ၤတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, တၢ်
ရဲၣ်သဲကတီၤန့ၣ်ဆၢ, ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမီၤကညီဖိ
တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

စီဖိလံၣ်စ့ၣ်ထွါစံးဝဲ, “စီအိၣ်မူလၢတၢ်တတိာ်
သ့ၣ်ပာ်သးအပှၢ်ဘၣ်န့ၣ် ပယီၤသုးခးသံအီၤဖဲလါအ
ဖြှိၣ် ၂၀၁၈ နံၣ် အပှၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤကဲထီၣ်တၢ်သ့ၣ်
ဘၣ်ဒိသးဘၣ်ဒိ, တၢ်သ့ၣ်အုးသးအုးဖးဒိၣ်လၢ ပဝဲ
လၢအအိၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ပှၢ်မၤသကိးတၢ်ဒီးအီၤတဖၣ်
ဘၣ်ဆၢသနာ်က့ၤဒီး မ့ၢ်ကွၢ်ကဒါက့ၤန့ၣ် ကဲထီၣ်စ့ၢ်
ကိးတၢ်ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါတၢ်ဆိၣ်သ့ၣ်ထီၣ်န့ၢ်ပှၢ်တခါ လၢ
ပကလဲၤဆူညါဒီးပကဘၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်အမိၢ်လံၤမိၢ်
ပှၢ်ကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.”

ကိးနံၣ်ဒဲးစးထီၣ်လၢ ၁၉၈၉ နံၣ်န့ၣ် ကိလံၣ်ဖဲ
(Goldman) ခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢတၢ်လၢကပီၤတၢ်ကရၢကရီ
ဘိးဘၣ်ရၤလီၤဝဲဂံၢ်ခိၣ်ထံးပှၢ်ဂဲၤလိာ်တၢ်လၢခိၣ်ယၤန့ၣ်
ဆၢ (၆) ဂၤ လၢထံကိာ်ကိးဘၣ်ဒဲးလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီဖျါ
န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်လၢကပီၤလၢပှၢ်ပတီၢ်မ့ၢ်ဖိအမုၢ်အ
ခွါလၢအဟ့ၣ်လီၤအသးလၢတၢ်ဘၣ်ယိာ်အပူၤတဖၣ်လၢ
အဒိသအဝဲခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အါ
တက့ၢ်မ့ၢ်ဝဲပှၢ်တတၢ်ခိၣ်န့ၢ်လၢမၤတၢ်လၢကျိၣ်စ့တၢ်မၤစၢ
စ့ၤ လၢတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ထံၣ်လိာ်သံကွၢ်တၢ်ဒီးသရၣ်ဖိလံၣ်စ့ၣ်ထွါ

တၢ်ဆိကတၢ်တမံၤလၢတၢ်လီၤထူးန့ၢ်န့ၣ်နသး လၢနကဒိသအိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢန့ၣ်မ့ၢ်မနုၤလဲၣ်.

ဖဲလၢယမ့ၢ်ပှၢ်သးစၢ်ဒီး ဒိၣ်ထီၣ်ဘၣ်ဖဲယိၣ်
လိာ်ကျိၣ်ကၢ်န့ၢ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် ယလဲၤခိဖျိဘၣ်ထံဒိၣ်
ယိၣ်ယူၤ (ထံလုာ်ဘၢတၢ်) ဒီးဟီၣ်ခိၣ်လၢဖဲယိၣ်လိာ်
ကျိၣ်ကပၤ ဒီးတၢ်ဝဲအံၤကဲထီၣ်တၢ်အဆိကတၢ်တဘျီလၢ
ယပလၢာ်ဘၣ်လၢ ခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢတၢ်ဟ့ၣ်ပလီၢ်လၢယဂီၢ်
န့ၣ်လီၤ. ခိဖျိလၢယိၤကီၣ်တဲာ်တၢ်ကူၣ်လဲမၤကၤသ့ၣ်ခိ
ပနံၣ်တဖၣ် မၤဟးဂုၢ်ဟးဂီၤကွံာ်ပသ့ၣ် ပဟံၣ်သ့ၣ်ပှၢ်
အယိဖဲ ၁၉၈၀ နံၣ်ဘူးကလၢာ်ယၣ်ယၣ်န့ၣ်န့ၣ်ဆၢ
တၢ်တတၢ်တနါကဲထီၣ်သးန့ၣ်လီၤ. ဖဲခွါဆၢကတီၢ်ဝဲ
န့ၣ် ယမၤလိသ့ၣ်ညါဘၣ်ယဲလၢကီၢ်ပယီၤသုးပဒိၣ်
အိၣ်ဒီးတၢ်တိာ်ကျဲၤလၢကဘျီထီၣ်ထံတမၢ်ဖးဒိၣ်တဖၣ်
ဖဲယိၣ်လိာ်ကျိၣ်ပှၢ် ဒီးအတၢ်တိာ်ကျဲၤဝဲအံၤ မ့ၢ်လၢထီၣ်
ပှၢ်ထီၣ်ဘၣ်ဖးန့ၣ် ကမၤဟးဂီၤဝဲကညီပှၢ်ထူလံၤဖိအ
လီၢ်ကဝီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဝဲအံၤမ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်ခံမံၤလၢအ
ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါဒုးဆူၣ်ထီၣ်ယသးဘၣ်ဃးဒီး တၢ်က
တဲာ်ကတီၤခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢန့ၣ်လီၤ. ယတၢ်မံၤမိၢ်ဘၣ်ဃး
တၢ်ဟံးန့ၢ်မူဒါလၢခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်အါထီၣ်
ခိဖျိတၢ်တိစၢမၤစၢလၢ ပှၢ်ညူၤစလဲၢ်ဖိ လၢအဟူးဂဲၤတၢ်
လၢခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢတဂၤ ဟဲလၢယဟီၣ်ကဝီၤပှၢ်ဒီး ဟ့ၣ်
တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၢ်ဘၣ်ဃးဒီးခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢန့ၣ်လီၤ.

**မ့ၢ်န့တဲပုၤဘၣ်သးန့ၢ်ကစၢ်တၢ်သ့ၣ်နီၣ်လၢနဘၣ်
သ့ၣ်ဘၣ်သးအီၤတခါခါ ဖဲလၢနအိၣ်လၢဃိၣ်လိာ်
ကျိၣ်ကၢ်န့ၢ်လီၤဆီၣ်တၢ်လၢ အဘၣ်သးလိာ်သးဒီးတၢ်
မံၤလၢတၢ်မူတတၢ်ဒီးကညီတတၢ်အဘၣ်စၢၤကသ့ၣ်စ့ၢ်ခါ.**

ဖဲလၢယသးစၢ်အခါ ပလုာ်ထီၣ်လုာ်လိၤဒီးချံ
လၢဃိၣ်လိာ်ကျိၣ်ပူၤန့ၣ် ပတိၣ်နီၣ်လိာ်သးဒီးတၢ်မံၤလၢ
တၢ်မူတတၢ်ဒီးအမ့ၢ်တဟံ, ထီၣ်ပှ်, ထိးမံ, ဒီးတၢ်
မံၤလၢအဂ့ၤအဂတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တဘျီတခါလၢတၢ်တ
တိာ်သ့ၣ်ဟံသးပူၤ ပတိၣ်နီၣ်စ့ၢ်ကီးသယုာ်ပှ်သ့ၣ်တဖၣ်
ထီၣ်ဝးယဲၤယီၤအသးလၢသ့ၣ်ခံ လၢထံခံကွၢ်စိးန့ၣ်လီၤ.
ဖဲလၢခ့ၢ်ခါဆၢကတီၢ်ဝဲန့ၣ်, တချးဒ်လၢပုၤမၤအိၣ်သ့ၣ်
တဖၣ်ဟဲဆူပဟီၣ်ကစီၣ်ဒီးဘၣ်န့ၣ် ပအိၣ်ဒီးလုာ်ထူ
သန့ဘၣ်သး တၢ်တြီၢ်ဝဲတၢ်ဆဲးအိၣ်ခးအိၣ်ဘီၣ်သိၣ်,
သယုာ်ပှ် ဒီးတၢ်မံၤလၢတၢ်မူတတၢ်အါဖုအါကလုာ်ဒီး
အဂ့ၤအဂတဖၣ် မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်
လၢအဘၣ်ထွဲလိာ်သးဒီးပုၤကညီ ဒ်တၢ်တဲတ့ၢ်တၢ်လၢ
ပူၤအိၣ်တ့ၢ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ. အဒိတၢ်မ့ၢ်န့ၢ်ဟူဘီၣ်သိၣ်
ကညီသိၣ်န့ၣ် တၢ်စံးဝဲလၢ တၢ်တလိၤတဆိး, တၢ်က
မူကမၣ်အိၣ်ထီၣ်လၢသဝီပူၤန့ၣ်လီၤ. သယုာ်ပှ်မ့ၢ်ပှ်
အတၢ်မံၤလၢအဂ့ၤကတၢ်တကလုာ်လၢ အမၤသ့ၣ်ဖုံ
သးညီဒုးနဲၣ်ဖျါတၢ် ဒီးတၢ်မ့ၢ်မၤသံသယုာ်ပှ်တဖုန့ၣ်
လီၤကတၢ်မၤသံပူၤသ့ၣ်ဝံၣ်ဆၢတၢ်အဂ့ၤကတၢ်တကန့ၣ်
လီၤ. တၢ်မံၤလၢလၢအမ့ၢ်ထီၣ်ကိးတလုာ်န့ၣ် ဘၣ်တၢ်
နၢ်အီၤဒ်ပုၤကညီတၢ်အိၣ်ဖျၢၣ်ထီၣ်ခံဘျီတဘျီ (တၢ်သံ

ဂဲၤဆၢထၢၣ်သမူထီၣ်က့ၤ) လၢတၢ်အိၣ်မူလၢအပူၤကွံာ်
တယၣ်န့ၣ်လီၤ. ချံးစၢ် (ချံးလၢထံကျါ) ဟံဖျါထီၣ်တၢ်
အိၣ်သးတၢ်ပနီၣ်ဘၣ်သး ထံကထီၣ်ဆံးထီ (ထံဒိၣ်
ယိၣ်ယူၤ ထံထီၣ်ထံလီၤအပနီၣ်) ဖဲတၢ်ကစူၤလီၤအဆၢ
ကတီၢ် ဒီဖျါအဝဲသ့ၣ်မၤဝဲအသ့ၣ်ထီၣ်ဒိၣ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ.
တၢ်တဲဝဲဒ်တၢ်လီၢ်ဖဲန့ၣ် တချးဒ်လၢပယီၤသးမ့ၢ်ဒိၣ်
မၤဟးဂီၤပသဝီဒီးဘၣ်န့ၣ် တၢ်အုးအိၣ်ဝဲတဖုၣ်လၢအ
ဘၣ်တၢ်ကတဲာ်ကတီၤ, အံးထွဲကွၢ်ထွဲအီၤလၢလီၢ်ကဝီ
ဖိဖဲန့ၣ် ဒီးတၢ်အုးဝဲန့ၣ်တၢ်စံးဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ်တအိၣ်
ဘုဘၣ်ဒီးကဲထီၣ်ဝဲတံၤသကိးဒီးပုၤလီၢ်ဝီဖိတဖုၣ်န့ၣ်
လီၤ. ယၤဒီးယဒီပုၤဝဲတဖုၣ်အဲၣ်ဒီးထံၣ်တၢ်အုးတဖုၣ်
န့ၣ်ဒိၣ်မးဘၣ်သးတၢ်ယဲၤပူၤလၢပုၤတဲဘၣ်ပူၤန့ၣ်လီၤ.

**လၢနတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဃိၣ်လိာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခ့ၢ်
ကရၢၢ်န့ၣ် တၢ်တၢ်တၢ်ဒီးန့ၢ်မနုၤသ့ၣ်တဖၣ်လဲၣ်.**

ကီၢ်ပယီၤသးမ့ၢ်ဒိၣ်တဖုၣ် ဟံးန့ၢ်ပာဝဲတၢ်လီၢ်
အါတီၤ ဖဲဃိၣ်လိာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခ့ၢ်ကရၢၢ်အဆၢ အခိၣ်
အယၤတဖုၣ်ဒီး သ့ၣ်ထီၣ်သးတၢ်လီၢ်အါတီၤ, တကး
ဘၣ်အမဲာ်ညါ တ့ထီၣ်ကျဲမ့ၢ်ကျဲဘိသ့ၣ်တဖုၣ်, ဒီးတၢ်
အဝဲအံၤတၢ်ဘၣ်ယိၣ်လီၤပူၤ, မၤပူၤမၤဖုးလီၢ်ကဝီဖိသ့ၣ်
တဖုၣ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသဘျီ, လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤသဘျီ အ
ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပယီၤသးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဝဲအံၤ မ့ၢ်တၢ်တြီၢ်မၤ
တံာ်တံာ်တခါလၢ တၢ်ထုးဖျိၣ်ဝဲဖျိၣ်လီၢ်ကဝီဖိတဖုၣ်
တၢ်ထံၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်ဝဲသကိးတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လီၢ်

ဖဲအစးထီၣ်ဟူးဂဲၤလၢခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢအကတီၢ်. တၢ်ဂီၤ, ခုစံာ်

ဖဲတၢ်လဲၤလၢဖျိပူၤအဆၢကတီၢ်. တၢ်ဂီၤ, ခုစံာ်

ကဝီပုတတသ့ၣ်တဖၣ်ယုထီၣ်ဝဲလၢ ပယီၤသးတဖၣ် ကထုးလီၤက့ၤအသး ဝဲလၢတာ်မၤတာ်မုၢ်တာ်ခုၣ်လၢအ မုၢ်ကီၢ်ဒီတဘျီတာ်ပတုၣ်တာ်ခးအဆၢကတီၢ်ဘၣ်ဆၣ် သန့က့ၤတာ်ဖုးတာ်ယု၊ တာ်မၤသံမၤဝီအိၣ်ထီၣ်ဒီးဝဲခဲ အံၤခဲအံၤလၢယိၣ်လိၣ်တာ်မုၢ်တာ်ခုၣ်ကရၢအပူၤန့ၣ်လီၤ။ စီအိၣ်မူလၢအမုၢ်ပုထုလံၤဖိခိၣ်နီၤလၢအသ့ၣ်ဆူၣ်သးဂဲၤ ဒီးဂဲၤပျၢၣ်ဂဲၤဆုးလၢယိၣ်လိၣ်တာ်မုၢ်တာ်ခုၣ်ကရၢဂီၢ်တ ဂၤဘၣ်တာ်ခးသံအံၤလၢပယီၤသး ဒီးတာ်အံၤမုၢ်တာ်ခါလၢ အထုးလီၤပုလၢတာ်သ့ၣ်ထီၣ်ယိၣ်လိၣ်တာ်မုၢ်တာ်ခုၣ်က ရၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။ တာ်မၤတံၢ်တံၢ်အိၣ်ဒီးဝဲအါကလုာ်အ ယိၣ်ပုဒးအိၣ်ထီၣ်ယိၣ်လိၣ်တာ်မုၢ်တာ်ခုၣ်ကရၢ ဖိသိး ပကကတံၢ်ကတီၢ်ပတုၣ်လီၤဟီၣ်ကဝီ၊ ပလုာ်လၢ ထုသန့ဒီးတာ်ဆဲးတာ်လၢအယိၣ်န့ၣ်ဒီး ပကအိၣ်မူယု ဖိးသကိးဘၣ်ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။

လၢယိၣ်လိၣ်တာ်မုၢ်တာ်ခုၣ်ကရၢကဆဲးလဲၤသးဆူ ဝဲၣ်ညါအဂီၢ်၊ တာ်လၢအလီၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ဂီၢ်အိၣ်မနုၤ သ့ၣ်တဖၣ်လဲၣ်။

ထီၣ်ဒီးထီၣ်ဒီးန့ၣ်ပအိၣ်ဒီးတာ်ဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ဂီၢ် လၢကီၢ်ဒီတဘျီတာ်ပတုၣ်တာ်ခး လၢအတဂၢ်တကျၢ ဒီးထံလီၤကီၢ်ပုတၢ်ဖုးတာ်ယု ကမၤအါထီၣ်လဲၤထီၣ် ကီၢ်ပယီၤသးမုၢ်ဒိၣ်တာ်ပံးန့ၣ်လဲၤထီၣ်ဟီၣ်ခိၣ် လၢယိၣ် လိၣ်တာ်မုၢ်တာ်ခုၣ်ကရၢဟီၣ်ကဝီပူၤန့ၣ်လီၤ။ စုကဝဲ တာ်ဘၣ်ဂံၢ်ဂုၢ် မုၢ်က့ၤကဲထီၣ်ကဒါက့ၤန့ၣ် ကဘၣ်ဒီ ဘၣ်ထံးဝဲထံးဖိကီၢ်ဖိအတၢ်လုာ်ထီၣ်လုာ်လီၤ ဒီးတာ်ပၢ် ဖိၣ်မၤသကိးန့ၣ်လီၤပၣ်ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်လၢယိၣ်လိၣ်တာ်မုၢ် တာ်ခုၣ်ကရၢတာ်ဖိးတာ်မၤတာ်ရဲၣ်တာ်ကျဲၤန့ၣ်လီၤ။ တာ် သးဆူၣ်ကညီပုထုလံၤဖိအလီၤအကျဲၤန့ၣ် ဒုးအိၣ်ထီၣ် ခိၣ်ယုန့ၣ်ဆၢၣ်တာ်ဘၣ်ဒီဘၣ်ထံးသ့ဝဲ မုၢ်လၢအဝဲသ့ၣ် တဖၣ်ကဘၣ်ယုန့ၣ်တာ်လီၤအသီ လၢအဝဲသ့ၣ်တာ်ဖိး အိၣ်မၤအိၣ် တာ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။ ယိၣ်လိၣ် တာ်မုၢ်တာ်ခုၣ်ကရၢတာ်ဟူးတာ်ဂဲၤဘၣ်ထွဲဘၣ်ယး တာ် မၤစ့ၤလီၤကွံာ်တာ်ဖုးတာ်ယု တာ်ဘၣ်ဂံၢ်ဂုၢ်ဒီးတာ်က သ့ၣ်ကသံးအတၢ်တူၢ်န့ၣ်ခိၣ်ကဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။ ဘၣ်ဆၣ်

သန့က့ၤ တာ်ဖုးတာ်ယုမုၢ်ကဲထီၣ်ကဒါက့ၤသးန့ၣ် တာ် အိၣ်သးကကီၢ်ဒိၣ်ထီၣ်က့ၤဝဲ ဒီးတညီလၢပဒိၣ်ကပၢ် ပနီၣ်ယိၣ်လိၣ်တာ်မုၢ်တာ်ခုၣ်ကရၢအဂီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ။

လၢယိၣ်လိၣ်တာ်မုၢ်တာ်ခုၣ်ကရၢတာ်ဟူးတာ်ဂဲၤ အဂီၢ် တာ်မၤစ့ၤလၢတာ်ချၢစ့ၤဝဲအံၤမုၢ်တာ်လီၤဘၣ်ယိၣ် တခါလီၤ။ တာ်ဟူးတာ်ဂဲၤလၢတာ်ရဲၣ်သဲကတီၢ်က့ၤတာ် လီၤဟီၣ်ကဝီလၢအလဲၢ် ဒီးလၢအအိၣ်တွံာ်လၢတာ်ဘၣ် ဂံၢ်ဂုၢ်အပူၤလၢအယံာ်အထၢအံၤ ပလိၣ်ဘၣ်ဝဲတာ်မၤစ့ၤ လၢကတီၢ်ယံာ်အဂီၢ် ဒီးတာ်န့ၣ်ပၢ်လၢပုၤဟ့ၣ်တာ်မၤစ့ၤ တာ်တဖၣ်ဒီးထံဂုၤကီၢ်ဂၤတဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ။ တာ်ဘၣ် ယိၣ်အိၣ်ဒီးဝဲတမံၤလၢ ကတီၢ်အံၤခိဖျိလၢဟီၣ်ခိၣ်ဖျိဖျၢၣ် တာ်ဆါသံသတြီၣ်ခိၣ်ဝဲ ၁၉ အံၤအယိ တာ်အံၤကဒီဘၣ် ဝဲပုထုလံၤဖိအတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၢ်ဒီသအတၢ်မၤစ့ၤလၢကီၢ် ပယီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ။

တာ်လၢနအဲၣ်ဒီးဝဲအါထီၣ်အိၣ်တမံၤမံၤခါ။

တာ်ကတံၢ်ကတီၢ်ခိၣ်ယုန့ၣ်ဆၢၣ်မုၢ်ပုကိးဂၤ ဖဲးအတၢ်မၤလီၤ။ ပကဘၣ်မၤဖဲတာ်သ့အိၣ်ဒီးပုၤ၊ အ ဒိၣ်မုၢ်ဂုၤအဆဲးမုၢ်ဂုၤ ပမၤသ့ ဝဲပအိၣ်တာ်လီၤတပူၤလၢ လီၤန့ၣ်လီၤ။ ပကွၢ်ဆၢၣ်ဝဲဘၣ်ဒီးတာ်ဂုၢ်ကီၢ်ဖးဒိၣ် လၢ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိအဂီၢ်အယိ ပကဘၣ်ယုထံၣ်န့ၣ်တာ်အစၢ တဖၣ်လီၤ။ ယိၣ်လိၣ်တာ်မုၢ်တာ်ခုၣ်ကရၢမုၢ်ဝဲတာ်အစၢ တခါန့ၣ်လီၤ။ ယအဲၣ်ဒီးဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါပုကိးဂၤ၊ က လုာ်ဒုၣ်ဖိတဖၣ် ဒီးပုၤကီၢ်ပယီၤဖိလၢကယုစၢသကိး ကျဲ လၢတာ်မၤသကိးတာ်တပူၤယိအယိ ပကအိၣ်မူယု ဖိးသကိးဘၣ်ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ် ဒီးပကမၤသကိးတာ်လၢတာ် ဆီတလဲကွံာ်တာ်သိၣ်တာ်သီတာ်ဘျၢ (ဖိလံစံၣ်) လၢအ မၤဘၣ်ဒီပခိၣ်ယုန့ၣ်ဆၢၣ်န့ၣ်လီၤ။ လီၤဆီဒဲၣ်တာ်ကီၢ် ပဒိၣ်ကဘၣ်တူၢ်လိၣ်ပုထုလံၤဖိအတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ပၢ် ဒီးအတၢ်ထံးဂံၢ်ထံးဘါလၢတာ်ကတံၢ်ကတီၢ်ခိၣ်ယုန့ၣ် ဆၢၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။ မ့တမုၢ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ်ဒီး တဂုၤလၢကီၢ် ပယီၤအဂီၢ်ဘၣ်။ ■

အံၣ်ကွၢ်ဒိၣ်တၢ်လၢကပီ-န့ၣ်ဆၢၣ်လၢတၢ်ကသုၣ်ကသံးအဂီၢ်

သုလၢကီၤတု

၁ လါစးပထုဘၣ် ၂၉ သီ, ၂၀၂၀ နံၣ်န့ၣ်ယိၣ်လိာ် တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်လၢကညီကီၢ်စၣ်, ကီၢ်သုလၢ ဟီၣ်ကပီ ယုၣ်ဒီးပုၤထူလံၤဖိလၢထံကီၢ်တၢ်လီၤ အဂၤတဖၣ်ဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်လီၤအံၤ အံၣ်ကွၢ်ဒိၣ်တၢ်လၢက ပီလၢအဘၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢအံၤလၢ ဘီၣ်မၤစၢဖျိၣ်ကရၢ တၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ, ခိဖျိအဝဲသ့ၣ်ဟ် ဖျါထီၣ်တၢ်ဒီသအရဲၣ်သဲကတီၤတၢ်လၢန့ၣ်ဆၢၣ်အကျဲ လၢ အမၤဂုၤထီၣ်တၢ်အိၣ်မူ ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဖျါၣ်အံၤအယိၣ်န့ၣ်လီၤ.

၂ ဝဲကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးဟီၣ်ကပီ, ဂံၢ် ခိၣ်ထံးကညီပုၤထူလံၤဖိအိၣ်ဒီးအတၢ်ဂဲလိာ်တမံၤ, လၢ အဒုးအိၣ်ထီၣ်ဒီးအံၤထွဲကွၢ်ထွဲဝဲယိၣ်လိာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ် ခုၣ်ကရၢၢ်လၢအလဲၤအထီၣ်အိၣ်ဝဲ ၅,၄၀၀ လွံၢ်န့ၣ်ယူ စကွဲၤယါကံလိမံထၢန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲတခါမိၣ်ဝဲ တၢ်ဒီသအသ့ၣ်ပုၤ, ပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပုၤ, ဒီးပုၤထူလံၤဖိအ ကီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲအံၤမ့ၢ်ဝဲကညီပုၤထူလံၤဖိအတၢ်ထံၣ် စိလၢတၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်, တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤက့ၤန့ၣ်ဆၢၣ် ဒီး တၢ်မူဆဲးလၢလၢခါဆူညါတၢ်တီတၢ်တြၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲဒီးအံၤ မ့ၢ်ကျဲတဘိလၢတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်က ဒါက့ၤတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမ့, န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးဒီး တၢ်မမူထီၣ်က့ၤမိၢ်ပာ်ဖဲတၢ်လုၢ်တၢ်လၢ လၢအမၤတ့ၢ်ဟ် စၢဝဲလၢပုၤတဖၣ်အံၤ ကဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်က့ၤအဂီၢ်န့ၣ် လီၤ. ခိဖျိလၢတၢ်ဂဲလိာ်ဝဲအံၤအဖီခိၣ်, ယိၣ်လိာ်တၢ် မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ်ဝဲ ၂၀၂၀ နံၣ် အံၣ်ကွၢ်ဒိၣ်တၢ် လၢကပီအံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢကပီတခါအံၤ ဟ့ၣ်မၤ လၢကပီဝဲပုၤတတၢ်လၢအဒီသအန့ၣ်ဆၢၣ် ဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ် တၢ်အိၣ်ကုးအိၣ်ပုၤ, ဟ်ဖျါထီၣ်ယုၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးပုၤထူလံၤဖိ အတၢ်တီခိၣ်ရိၣ်ဝဲ, တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤန့ၣ်ဆၢၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢ အကါဒိၣ်ကတၢ်န့ၣ်လီၤ.

၃ စီဖိလံစ့ၣ်ထွါ, ယိၣ်လိာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ် အပုၤဟၤလီၤဆ့ၣ်နီၤစံးဝဲလၢ, “ပသးဒုးဒီးဟ်ကဖၢလၢပ

သးလၢ ပပုၤထူလံၤဖိလၢအဂဲလိာ်တၢ်လၢပုၤတတၢ်အပုၤ လၢရဲၣ်သဲကတီၤက့ၤပခိၣ်ယၢန့ၣ်ဆၢၣ်, လုၢ်လၢထူသန့ ဒီးတၢ်မူတတၢ်တဖၣ်အယိၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢပတၢ်မၤသကိးပ တၢ်ဂဲလိာ်အယိၣ်, ပဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်လၢကပီအဝဲအံၤန့ၣ် လီၤ. ပတၢ်လဲၤကျဲအံၤတကတၢ်ဒီးဘၣ်အယိၣ် ပကဘၣ် ဆဲးဂဲလိာ်ဒီးတၢ်ဆူမဲၣ်ညါလီၤ.”

၄ လၢကီၢ်ပယီၤအပူၤတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်လၢကပီလၢအ ဘၣ်တၢ်ဟ်ပနီၣ်အံၤလၢဘီၣ်မၤစၢဖျိၣ်ကရၢတၢ်ဂုၤထီၣ်ပ သီထီၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအံၤ မ့ၢ်တၢ်လၢအဆိကတၢ်တ ဘျီလၢယိၣ်လိာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ်အံၤန့ၣ် လီၤ. နီလဲၣ်ဂုၤန့ၣ် ပုၤထူလံၤဖိလၢမ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရဲၣ်တဖၣ် ဂဲလိာ်ဟူးဂဲဝဲလၢ “ကီၢ်” အတၢ်ပၤဆူရဲၣ်ကျဲၤအံၤ အိၣ် ဒီးဝဲဝဲလၢကီၢ်ပယီၤပခိၣ်တခါတတုၢ်လိာ်ဝဲ “ကီၢ်” တၢ် ပၤဆူရဲၣ်ကျဲၤတၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢပုၤထူလံၤဖိလၢကီၢ်ပယီၤ ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်မၤတ့ၢ်ဝဲဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

၅ ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်ကညီဒီကလုာ်စၢဖျိၣ်ကရၢ ထုး ထီၣ်စ့ၢ်ကိးအလံာ်ဘိးဘၣ်ရၢလီၤလၢ အဝဲသ့ၣ်ဟ်က ဖၢလၢအသးလၢယိၣ်လိာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ် ဝဲအံၣ်ကွၢ်ဒိၣ်တၢ်လၢကပီအံၤန့ၣ်လီၤ. အံၣ်ကွၢ်ဒိၣ်တၢ် လၢကပီအံၤ ထံကီၢ် ၁၂၀ ဘၣ် ဒီးပုၤတတၢ်အဖု (၅၈၃) ဖုတီၣ်ထီၣ်ဝဲဒီးပုၤထဲဒၣ် (၁၀) ဖုဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်လၢက ပီအံၤန့ၣ်လီၤ.

၆ ခိဖျိလၢခိဝံးတၢ်ဆါအယၢအယိၣ် မူးတၢ်ရဲၣ် တၢ်ကျဲၤလၢတၢ်ကဟ့ၣ်လီၤတၢ်လၢကပီအံၤန့ၣ် တၢ်ဘၣ် မၤဒၣ်အီၤလၢ (online) လၢအအိၣ်လၢအ့ထၢနဲးအ ဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟ့ၣ်လီၤဝဲဒၣ်တၢ်လၢကပီတဘျီအံၤ ဆူပုၤတတၢ်အဖုတဆံ လၢအအိၣ်ဝဲဒၣ်ဖဲဟီၣ်ခိၣ်ချၢအံၤ န့ၣ်လီၤ. ■

ယိၼ်လိၼ်တၢ်မ့ၼ်တၢ်ခ့ၼ်ကရၢၢ်အိၼ်ဖျါထီၼ်လၢဝ့ၢ်တက့ၼ်ခၢၼ်သး

သုလုၤကီၤဂ့ၤ

ဝ့ၢ် တက့ၼ်တၢ်ဒုးနဲၼ်တၢ်ဂီၤအမူး လၢအဘၼ်တၢ်မၤအိၼ်ဖဲ (ဘၢၤဒုလးအဖီကရၢၢ်) တၢ်သ့ၼ်ညါစ့ၢ်ကိးအိၼ်လၢ (ဝ့ၢ်တက့ၼ်အသး) လၢယိၼ်လိၼ်တၢ်မ့ၼ်တၢ်ခ့ၼ်ကရၢၢ်အပူၤဘၼ်မူဘၼ်ဒါရဲၼ်ကျဲလဲၤဒုးနဲၼ်စ့ၢ်ကိးဝဲတၢ်ဂီၤလၢကညီပူၤထုလံၤဖိ လၢယိၼ်လိၼ်တၢ်မ့ၼ်တၢ်ခ့ၼ်ကရၢၢ်အပူၤတၢ်အိၼ်သးတဖၼ် ဖဲလၢဖျါတြုၤအါရံၤ ၁၉ သီ တုၤလၢမးရှၼ် ၂၁ သီအနံၤန့ၼ်လီၤ.

ယိၼ်လိၼ်တၢ်မ့ၼ်တၢ်ခ့ၼ်ကရၢၢ်အပူၤဘၼ်မူဘၼ်ဒါ စီၤန့ၢ်ဘျးစံးဝဲလၢ, “ဒ်ပသ့ၼ်ညါဘၼ်အသိးန့ၼ်တၢ်မၤဝဲတၢ်ဒုးနဲၼ်တၢ်ဂီၤအမူးတဘျီအံၤန့ၼ်အတၢ်ပညိၼ်အိၼ်လၢ ကဟ့ၼ်တၢ်သ့ၼ်ညါန့ၢ်ဟံၢ်ဘၼ်ထွဲဒီးပူၤဟီၼ်ခိၼ်ဖိခွဲးယၢ်, ပုၤဂ့ၢ်ဝီဒီးခိၼ်ယၢၤန့ၢ်ဆၢၼ်တၢ်ဂ့ၢ် ခိဖျါတၢ်ဂီၤသ့ၼ်တဖၼ်န့ၼ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၼ်အယိၼ်ပအဲၼ်ဒီးဒုးနဲၼ်ဘၼ်ပုၤအါဂၤဘၼ်ထွဲပဟီၼ်ကဝီၤတၢ်အိၼ်သးန့ၼ်လီၤ.”

ယိၼ်လိၼ်တၢ်မ့ၼ်တၢ်ခ့ၼ်ကရၢၢ်အပူၤဘၼ်မူဘၼ်ဒါလၢအလဲၤဒုးနဲၼ်တၢ်ဂီၤအမူးအံၤအတၢ်ပညိၼ်မ့ၢ်ဝဲ, ဒ်သိးကဟ့ၼ်တၢ်သ့ၼ်ညါန့ၢ်ဟံၢ်ဆူကမ့ၢ်အအိၼ် ဘၼ်

ထွဲဘၼ်ယးဒီးပူၤထုလံၤဖိတၢ်အတၢ်ရဲၼ်သဲကတီၤလၢယိၼ်လိၼ်တၢ်မ့ၼ်တၢ်ခ့ၼ်ကရၢၢ်ပူၤ, ဒီးအါန့ၢ်အန့ၼ် ယိၼ်လိၼ်တၢ်မ့ၼ်တၢ်ခ့ၼ်ကရၢၢ်တၢ်တိၼ်ကျဲၤအတၢ်ပညိၼ်မ့ၢ်ဒ်သိး ကကတီၤန့ၢ်ခဲးတၢ်လၢပူၤထုလံၤဖိ လၢညီန့ၢ်မ့ၢ်ပူၤသ့ၼ်တဖၼ်လၢဘၼ်တၢ်လဲၤကဟံၢ်ကွံၢ်အိၼ် လၢတၢ်ပၤတၢ်ပြးလၢတၢ်ဖိခိၼ်သ့ၼ်တဖၼ်အဂီၢ်လၢကျဲၤအါဘိန့ၼ်လီၤ. ကဟ့ၼ်တၢ်သ့ၼ်ညါန့ၢ်ဟံၢ်ဘၼ်ယးဒီးပဒိၼ်ကတုထီၼ်ထံတမၢၼ်တၢ်တိၼ်ကျဲၤလၢယိၼ်လိၼ်ကျိပူၤ လၢအမ့ၢ်တၢ်ဂုၤထီၼ်ပသီထီၼ်အတၢ်တိၼ်ကျဲၤလၢကမၤဘၼ်ဒိဘၼ်ထံးလီၢ်ကဝီၤပူၤတၢ်တဖၼ် လၢအိၼ်ဖဲယိၼ်လိၼ်ကျိဟီၼ်ကဝီၤပူၤန့ၼ်လီၤ. ကမၤဂုၤထီၼ်တၢ်ဘျးဝဲလိၼ်သးဒီးဂံၢ်ခိၼ်ထံးပူၤတၢ်တၢ်ကရၢၢ်ကရိတဖၼ်မ့ၢ်ဂုၤ, ပူၤဟံးတၢ်ကစီၼ်ဖိသ့ၼ်တဖၼ်မ့ၢ်ဂုၤ, ပုၤဒိတၢ်ဂီၤဖိတဖၼ်မ့ၢ်ဂုၤ, တကးဘၼ်အမဲၼ်ညါ ပၢ်ဖျိၼ်မၤသကိးတၢ်ဒီးတၢ်ကစီၼ်ကရၢၢ်ကရၢၢ်တဖၼ်လၢအမ့ၢ် တၢ်ထုးဖျါထီၼ်ကညီလီၢ်ကဝီၤဖိတဖၼ်အကလုာ် ဘၼ်ထွဲဘၼ်ယးဒီးတၢ်ကသ့ၼ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲ ဒီးခိၼ်ယၢၤန့ၢ်ဆၢၼ်တၢ်ဟးဂုၼ်ဟးဂီၤတဖၼ် ဒီးကမၤလၢကပီၤတၢ်မူတၢ်လုာ်ဒိၼ်ပူၤ

ယိၼ်လိၼ်တၢ်မ့ၼ်တၢ်ခ့ၼ်ကရၢၢ်တၢ်ဒုးနဲၼ်အမူးဖဲဝ့ၢ်တက့ၼ်ခၢၼ်သး. တၢ်ဂီၤ, ခုၼ်

■ တၢ်ကစီၣ် ■

ဒိၣ်လၢယိၣ်လိာ်ကျိၣ်ဟီၣ်ကဝီၤပူၤ ဒီးယုၣ်ကၢတၢ်ရဲၣ်သဲ ကတီၤန့ၣ်ဆၢၣ်ဒီးပုၤထူလံၤဖိလုၢ်လၢ်ထူသနူၤလၢအရူၤဒိၣ် သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်လဲၤဒုးနဲၣ်တၢ်ဂီၤအမူးတၢ်အိၣ်အံၤ အဝဲသ့ၣ် ဒုးနဲၣ်ဝဲကညီပုၤထူလံၤဖိအလုၢ်လၢ်ထူသနူၤတၢ်ဆဲးတၢ် လၢ, အတၢ်အိၣ်မူတၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်, တၢ်အံးထွဲကွၢ် ထွဲဒီသအန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤ နီၤအမ့ၢ်သ့ၣ်ပုၤ, တၢ်မံၤ လၢ်ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိ, ဒီးတၢ်တိာ်ကျဲၤဖးဒိၣ်လၢကဟဲဒိၣ်ဘၣ် လီၢ်ကဝီၤ နီၤတၢ်တီထံတဖၣ်လၢယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ရဲၣ် ကရၢၢ်အဟီၣ်ကဝီၤပူၤန့ၣ်လီၤ.

မူးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢဘျီဝဲအံၤန့ၣ် ပုၤကီၢ်ပယီၤ ဖိလၢတၢ်လီၢ်အါတီၤ ဒီးပုၤလၢကီၢ်ချၢတဖၣ်စ့ၢ်ကီး ပၣ် ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်ဟဲကွၢ်သကိးဝဲအါမးန့ၣ်လီၤ. နီၤန့ၣ်အသိး တၢ်ဂီၤလၢတၢ်ဟဲဒုးနဲၣ်အိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ဝဲအကလုာ် ကလုာ်လၢကီၢ်ပယီၤတၢ်လီၢ်အါတီၤ, လၢကလုာ်မုၢ်ဟီၣ် ကဝီၤတၢ်လီၢ်တဖၣ် ဒီးလၢကီၢ်ချၢစ့ၢ်ကီးပၣ်ဝဲဒုၣ်န့ၣ်လီၤ.

နီၢ်ရဲၣ်ရဲၣ်, ကညီဖိလၢအအိၣ်ဖဲအ့ၣ်စ့ၣ်, ဝုၢ်တ ကျဲၣ်တကစံးဝဲလၢ, “ယဟ်ကဖၢလၢယသးလၢယထံၣ် ဘၣ်ယပုၤကလုာ်အတၢ်ဂၤလိာ်အံၤ ဟဲဒုးနဲၣ်ဖျါဘၣ်ဝဲ လၢဝုၢ်တကျဲၣ်အပူၤ လီၤဆီဒုၣ်တၢ်လၢဘၢ်ဒုၣ်လးဖိကရၢၢ် အပူၤန့ၣ်လီၤ. ယန့ၣ်လၢပုၤအါဂၤကထံၣ်ဘၣ်ဝဲပပုၤက လုာ်အတၢ်ဂၤလိာ် ဒီးအတၢ်တူၢ်ဘၣ်တဖၣ်လီၤ.”

ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ရဲၣ်ကရၢၢ်အံၤ ဘၣ်တၢ်ဘိး ဘၣ်ဒီသါလီၤအီၤဖဲ ၂၀၁၈ နံၣ်လါဒိၣ်ဝဲဘၣ် ၁၈ သီ အနံၤ ဖဲဒုၣ်ဘူးနိၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရူၣ်, ကညီကီၢ်စဲၣ်, ကီၢ်ပယီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. နီၤန့ၣ်အသိးတၢ်သ့ၣ်ညါဘၣ်လၢ တၢ်မုၢ်တၢ်ရဲၣ်ကရၢၢ်အံၤ မ့ၢ်ကရၢၢ်အဆိကတၢ်တဘျီ လၢအဒီးန့ၢ်ဘၣ် ၂၀၂၀ နံၣ်အိၣ်ကွၢ်ဒိၣ်တၢ်လၢကဝီၤ လၢအဘၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤအီၤလၢဘီမုၢ်စၢၤဖျိၣ်ကရၢတၢ် ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ, ဒီဖျိအဝဲသ့ၣ်ဟ်ဖျါထီၣ် ဝဲတၢ်ဒီသအရဲၣ်သဲကတီၤတၢ်လၢန့ၣ်ဆၢၣ်အကျဲ လၢအမၤ ဂုၤထီၣ်ပတၢ်အိၣ်မုၢ်ဒီးပဟီၣ်ခိၣ်ဖျါအံၤအယိၣ်န့ၣ်လီၤ. ■

ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ရဲၣ်ကရၢၢ်တၢ်ဒုးနဲၣ်အမူးဖဲဝုၢ်တကျဲၣ်ခါၣ်သး. တၢ်ဂီၤ, ၃၅၆

တဘၣ်တ့ထံတမၢ်ဖးဒိၣ်လၢကီၢ်ပယီၤအထံကျိ နီတဘိအပူၤဘၣ်

သုလုၤကီၢ်ဂ့ၤ

အိၣ်ထံးကတၢၢ်တဘျီလၢယိၣ်လိာ်ကျိကၢ်ခိၣ်, အံတူၢ်ထၣ်သဝီန့ၣ် ကလုာ်ဖျၢၣ် ၁၀ ဖျၢၣ်လၢ အအိၣ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤ ယုာ်ဒီးပူၤလီၢ်ကဝီၤ ဖိဖဲယိၣ်န့ၣ်ခိၣ်သဝီကပိာ်ကပုၤ ပုၤတကထံဘျီ ဟဲဟ် ဖျိၣ်ထီၣ်သးလၢယိၣ်လိာ်ကျိထံကျိကၢ်န့ၣ်, ဒုးန့ၣ်ဖျါ ထီၣ်တၢ်ပာ်သးဒီးယုၤထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢ တၢ်တဘၣ်တ့ထီၣ် ထံတမၢ်ဖးဒိၣ်လၢ ကီၢ်ပယီၤအထံကျိနီတဘိအပူၤ ဘၣ် ၆၂၀၂၀ နံၣ်လၢမးရှၣ် ၁၄ သီ အနံၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကိးနံၣ်ဒီးတၢ်မၤလၢကပီၤသကိးဟီၣ်ခိၣ်ဒီဖျါ ထံကျိထံကွာ် ဒီးတၢ်ထီၣ်ဒါထံတမၢ်အမုၢ်န့ၣ်, ဒီးလၢ တနံၣ်အံၤကီၢ်ပယီၤကလုာ်ဖျၢၣ်ဖိလၢအဘၣ်ဒီဒီးကဘၣ် ဒီဘၣ်ထံးလၢယိၣ်လိာ်ကျိထံတမၢ်တၢ်တိာ်ကျဲတဖၣ် မုၢ်ဂ့ၤ, ထံတမၢ်လၢတၢ်ကတုၤထီၣ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤခဲ လၢမုၢ်ဂ့ၤ ကလုာ်ဖျၢၣ်ခဲလၢာ် ၁၀ ဖျၢၣ် လၢအမုၢ် ကခွၢ်, တအၣ်, ခွဲ, ကူကံ, ဒၣ်န့ၣ်, ယီၤဒိၣ်, အုၤသါ, မိၣ်, ကညီ, ကရုၢ်နံၣ်ဒီးအဂတဖၣ် ဟဲဟ်ဖျိၣ်ထီၣ်သး လၢတၢ်သးတဖျါပီအပူၤ ဒီးအဝဲသ့ၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်တၢ် လိၣ်ဘၣ်တမံၤပီလၢအဝဲသ့ၣ်တလိၣ်ဘၣ်ထံတမၢ် ဘၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

မုၢ်တဂီၤအဝဲန့ၣ် နကနၢ်ဟူဘၣ် ထံတမၢ်လၢ ယိၣ်လိာ်ကျိ ပတသးလီၤ, မ့ၤစိထံတမၢ် ပတသးလီၤ, တၢ်ကတုၤထီၣ်ထံတမၢ်လၢယိၣ်ဒိၣ်ကီၢ်စဲၣ် ပတသးလီၤ, တၢ်ကတုၤထီၣ်ထံတမၢ်လၢ ခွီကီၢ်စဲၣ် ပတသးလီၤ, တၢ် တုၤထီၣ်ထံတမၢ်လၢကရုၢ်နံၣ်ကီၢ်စဲၣ်ပတသးလီၤ, တၢ် တုၤထီၣ်ထံတမၢ်လၢကညီကီၢ်စဲၣ် ပတသးလီၤ, တၢ်တုၤ ထီၣ်ထံတမၢ်လၢ ရၢၢ်ခါကီၢ်စဲၣ် ပတသးလီၤ, တၢ် တုၤထီၣ်ထံတမၢ်လၢ တနူဟီၣ်ကဝီၤ ပတသးလီၤ, ထံ တမၢ်တၢ်တိာ်ကျဲလၢတၢ်ကဘျီထီၣ်လၢယိၣ်လိာ်ကျိ

အပူၤခဲလၢာ် ပတသးလီၤ, ပနၢ်ဟူတၢ်ကလုာ်သိၣ်သ ဩၣ်း လၢကလုာ်ဖျၢၣ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤဖိတဖၣ်ကိးသတြီ ထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲလၢက ဘျီထီၣ်ထံတမၢ်ဖးဒိၣ် ၅ ဖျါလၢယိၣ်လိာ်ကျိပူၤန့ၣ် လီၤ. တရူးတဖၣ်တဟ့ၣ်အယၢ်လၢကဆိကတီၢ်ကွံာ်ထံ တမၢ်ဖးဒိၣ်ဘၣ်. ထံတမၢ်အါဖျါလၢတၢ်ဆုၢ်ဒီးယုၤ ထီၣ်လၢတၢ်ကဘျီထီၣ်အါအိၣ်ဒီးဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ် ရဲၣ်တၢ်ကျဲတဘျီအံၤ ကလုာ်ဖျၢၣ်ခါစးလၢအအိၣ်လၢ ကီၢ်ပယီၤ လၢအဟီၣ်ကဝီၤတုၤဘၣ်လဲၤခိဖျိဘၣ် တမၢ် အတၢ်ဘၣ်ဒိၣ်ဘၣ်ထံးတဖုဘၣ်တဖု ဟ်ဖျါထီၣ်အ တၢ်ထံၣ် တၢ်ပာ်သးဘၣ်ပး ကတီၢ်အံၤထံတမၢ်တၢ် အိၣ်သးလၢအဟီၣ်ကဝီၤစုာ်စုာ်ဒၣ်ဝဲအပူၤ ဒ်အဖိလၢာ် အသိးန့ၣ်လီၤ.

ဒီၣ်တုၤတၢ် ဟဲလၢကခွၢ်ကီၢ်စဲၣ် ဒီးမုၢ်ကခွၢ်ပူၤ လီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်ဖိ ခိဖျိတၢ်တုၤထီၣ် မ့ၤဆိထံတမၢ်အယီ တဂၤစံးဝဲ “တရူးတဖၣ်တက့ၤလၢအထံအကီၢ်ဒီးဘၣ်, အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်လဲၤန့ၣ်ဟးထီၣ်လၢပသဝီပူၤခဲအံၤခဲအံၤ ဒီးလီၤ. အယီပဘၣ်ယိၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ကက့ၤတုၤ ကဒါက့ၤမ့ၤဆိထံတမၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီပဒီ ပုၢ်ဝဲၢ်ကလုာ်ဖျၢၣ်ဖိကိးဂၤထီၣ်ဒါစၢၤပူၤန့ၣ်တက့ၢ်.”

ယီၢ်ဘီၢ်, ခါစးလၢအဟဲလၢယိၣ်ဒိၣ်ကီၢ်စဲၣ် စံးဝဲ “လၢယိၣ်လိာ်ကျိအပူၤန့ၣ် တၢ်ကတုၤထီၣ်ဝဲဒၣ် ထံတမၢ် ၅ ဖျါ န့ၣ်လီၤ. အဖိခိၣ်အခိၣ်ထံးကတၢၢ် တဖျါန့ၣ်မုၢ် ချၢၣ်လီၢ်လၢအအိၣ်လၢယိၣ်ဒိၣ်ကီၢ်စဲၣ်, ခံ ဖျါတဖျါမုၢ်နီၣ်ဖး အိၣ်လၢယိၣ်ဒိၣ်ကီၢ်စဲၣ်, သၢဖျါ တဖျါမုၢ်ဝဲ ဝဲတီၢ် (ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါစ့ၢ်ကိးအီၤလၢ ထး

စါထံတမၢၣ်), ယွၢ်သ့းထံတမၢၣ်လၢအအိၣ်လၢကရှၢၣ် နံၣ်ကီၢ်စဲၣ် ဇီးဟံၣ်ကွံထံတမၢၣ် လၢအအိၣ်လၢကညီ ကီၢ်စဲၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ချဲၣ်လီၢ်ထံတမၢၣ်န့ၣ်ခီဖျိအိၣ် လၢတၢ်ဖီခိၣ်အယီ တၢ်မ့ၢ်တုထီၣ်အီၤန့ၣ် ကီၢ်စဲၣ် ၄ ဘ့ၣ်လၢၣ် ကလုာ်န့ၣ်ဖီတဖၣ်ကဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးဝဲလီၤ. ဝဲမ့ၢ်န့ၣ်ခီပမံအခါ ထံတမၢၣ်မ့ၢ်ဟးဂီၤန့ၣ် ပကိးပသု လၢ “မိဇမၤစၢ” တချူးဘၣ်န့ၣ်, ပဝဲကိးဂပကလီၤ ထံဆူပီၣ်လဲၣ်အပူၤသ့ဝဲလီၤ.”

အဲၣ်ဖြၢၣ်ကွၢ်ကွၢ် လၢအမ့ၢ်ပုၤဟူးဂဲၤလၢမၤပူၤဖျး ယိၣ်လိာ်ကျိပုၣ်ဘူးဝဲ (Save the Salween network) တ ဂၤစံးဝဲ, “ထးစါထံတမၢၣ်အံၤတၢ်တတုထီၣ်ဒီးဘၣ်, အိၣ် ဒီးဒုၣ်လၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအီၤအကတီၢ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ် အယီ တၢ်ဒုးတၢ်ယၤဒီးတၢ်ဟံးန့ၣ်လီၢ်ကဝီၤတၢ်ဒိၣ်စိ တဖၣ်ကဲထီၣ်တၢ်ဝဲ ဒီးကမ့ၢ်သၢကလီၢ်ဘျဲၣ် ဘၣ်ယုၢ် ကွံာ်ဆူကီၢ်ကွံာ်တဲၣ် ဝဲ ၁၉၉၆ နံၣ် န့ၣ်လီၤ. တုၤ ခဲအံၤဒုၣ်လဲၣ်အဝဲသ့ၣ်တက့ၤအိၣ်ဘၣ်ဒီးလၢအနုသဝီ ဒီးဘၣ်. ထံဂုၤကီၢ်ဂၤဒီးဝုၢ်ဒိၣ်ဝုၢ်ထီတဖၣ်အတၢ်ဘၣ် ဘျူးဘၣ်ဖျိၣ်အဂီၢ် ကမ့ၢ်ဒီးဖိသ့ၣ်ဝဲအံၤတဖၣ်အတၢ် အိၣ်မုဘၣ်ဟးဂီၤကွံာ်ဝဲဒုၣ်န့ၣ်လီၤ. အယီပထီၣ်ဒါထံတ မၢၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.”

စီၤသးဖိလၢကညီကီၢ်စဲၣ် (ပုၤဟူးဂဲၤလၢခိၣ်ယၤန့ ဆၢၣ်) စံးဝဲ, “အဘူးကတၢ်ပမ့ၢ်ကွၢ်ကွၢ်လၢ ဟးကွံ ထံတမၢၣ်အကပန့ၣ် သဝီဝဲန့ၣ်ကအိၣ်ဝဲဒုၣ်အါန့ၢ်အ ဖျၢၣ် ၁၀ , ပုၤနီၣ်ဂံၢ် ၆,၀၀၀ ဘျဲၣ် ဘၣ်သးလီၢ်သးကျဲ ဇီးကဲထီၣ်ဘၣ်ပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်အယီ, ဒ်သိးတၢ်ကီ တၢ်ခဲဒ်အံၤတဖၣ် ပသုတဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်လၢတဂုၤ န့ၣ်, ပကဟ်ဖျိၣ်ထီၣ်သကိးပသး, မၤသကိးတၢ်, ဝဲ သကိးတၢ်လၢပတသးလီထံတမၢၣ်ဘၣ်ဒီးပလိၣ်ဘၣ် တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်န့ၣ်လီၤ.”

ကလုာ်န့ၣ်ခါၣ်စးလၢကီၢ်စဲၣ်တဘျီဘၣ်တ ဘျီ ဟ့ၣ်ခီဟ့ၣ်နီၤလိာ်သး ခုၣ်ခါဆၢကတီၢ်ထံတမၢၣ် တၢ်အိၣ်သးဒီးဟံၣ်ဖျါထီၣ်လီၢ်ကဝီၤဖိတဖၣ်အတၢ်ဘၣ် ယိၣ်ဘၣ်ဘျီဝဲအလီၢ်ခံ တၢ်ပျၢ်လီၤ တၢ်ထီၣ်ဒါထံတမၢၣ် အတၢ်ပနီၣ်လၢအမ့ၢ် ပတသးလီထံတမၢၣ်ဘၣ် လၢထီ ဖီခိၣ် လၢယိၣ်လိာ်ကျိအပူၤ, တကးဘၣ် တၢ်မၤဝဲတၢ် ပြုချံ, တၢ်တုတၢ်ဂီၤဘၣ်ထွဲ တၢ်ထံၣ်, တၢ်တူၢ်ဘၣ်ခိၣ် ဘၣ်ခီဖျိထံတမၢၣ်အဂ့ၢ်အကျိဒီးခိၣ်ယၤန့ဆၢၣ်အဂ့ၢ် အကျိန့ၣ်လီၤ.

မံးယံယံမိၣ် ခါၣ်စးလၢအဟဲလၢမိၣ်ကီၢ်စဲၣ် တ ဂၤစံးဝဲ, “ပဝဲတလၢကီၢ်စဲၣ်န့ၣ် အိၣ်လၢထံထၣ်စ့ ဝဲ

ကလုာ်န့ၣ်လၢကီၢ်ပယီၤခဲလၢၣ်အဖုတဆဲးန့ၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ပာ်သးဒီးယုထီၣ်ဝဲဒုၣ်လၢ တၢ်တဘၣ်တုထီၣ် ထံတမၢၣ်ဖးဒိၣ်လၢကီၢ်ပယီၤအထံကျိ နီတဘၣ်အပူၤဘၣ်. တၢ်ဂီၤ, စီမီၢ်

ပိၣ်လဲၣ်အထံဟီၣ်ဒီးထံဘျါဘၣ်သၢၣ်လိာ်သးအလီၢ် န့ၣ်လီၤ. ပှၤအါဂၤလၢအအိၣ်လၢတလၢကီၢ်စဲၣ်တဖၣ် လုၢ်အိၣ်အသးသမူလၢတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မ့ၢ်တ့ထီၣ်ထံတမၢၣ်လၢတၢ်ဖီခိၣ်န့ၣ်, ထံဟီၣ်တဖၣ် ကဟဲန့ၣ်လီၤလုၢ်ဘၢ မၤဟးဂီၤပတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲဲလၢာ် သ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.”

ကီၢ်သုလၢအပူၤမ့ၢ်ဂၤ, ကလုာ်န့ၣ်ဖိတၢ်လီၢ်တၢ် ကျဲဲလၢအအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးလၢကီၢ်ပယီၤဒီတဘျီအ ပူၤ ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲထံတမၢၣ်န့ၣ်တၢ်တသး လီၤဝဲဘၣ်, ကလုာ်န့ၣ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤဖိတဖၣ် အဲၣ်ဒီးလၢ ထံကျိတဖၣ်ကယျၢလီၤသဘျီ ဒီးပှၤအိၣ်မူလၢထံကျိ

ကပိာ်ကပၤယုာ်ဒီးတၢ်မူတတဲလၢာ် ကလုၢ်အိၣ်အသး သမူဒီးသန့ထီၣ်သးလၢခိၣ်ပၤန့ၣ်ဆၢၣ်လၢတၢ်သဘျီ အပူၤန့ၣ်လီၤ.

တနံၤယီၤအဆၢကတီၢ် ကညီပှၤထူလံၤဖိလၢအ အိၣ်လၢယိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်, ဝဲးလၢသဝီ, ဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၢၣ်, မုာ်တြီၢ်ကီၢ်ရၣ်အပူၤတဖၣ် ဟံၣ်ဖိၣ်ထီၣ် သးပှၤနီၣ်ဂံၢ်လၢအကထိဘျီ ဒီးယုၤထီၣ်စ့ၢ်ကီးလၢ တၢ်တဘၣ်တ့ထီၣ်ထံတမၢၣ်လၢယိၣ်လိာ်ကျိအပူၤဘၣ် မ့ၢ်လၢကမၤဟးဂီၤထူလံၤတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအကျိ အကျဲ, ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်ကျဲဲအ ယိၣ်န့ၣ်လီၤ. ■

ယိၣ်လိာ်တြီၢ်ပှၤထူလံၤယုာ်ဖိဒီးကလုာ်န့ၣ်လၢကီၢ်ပယီၤအပူၤတဖၣ်တတၢ်လိာ်ဒီးထံဒါထံတမၢၣ်တၢ်တီၢ်ကျဲဲတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲဲဘၣ်. တၢ်ဂီၢ်, စီမံၢ်, စီမံဒိၣ်

သ့ၣ်ပှၢ်မ့ၢ်ပတၢ်ဒီးသန့ထီၣ်သးအလီၤ

သုလုၤကီၤဂ့ၤ

လၢ

တၢ်သးတဖျၢၣ်ဃီ ဒီးဟ့ၣ်တၢ်အကါဒိၣ် လၢတၢ်သ့ၣ်သ့ၣ်အမ့ၢ်နံၤတနံၤအံၤအဂီၢ်, ကညီပှၢ်ထူလံၤဖိလၢယိၣ်လိာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ် ခုၣ်ကရၢၢ်တဖၣ် ရဲၣ်ကျဲၤပာ်ဖျိၣ်ထီၣ်သးဒီးမၤလၢဟ့ ထီၣ်သကိးအဝဲသ့ၣ်အဟီၣ်ခိၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲ ခိဖျိတၢ် သ့ၣ်လီၤဝဲဒၣ်သ့ၣ်ဖဲ ဟီၣ်လၢၣ်ထၣ်သဝီ, လၢၢ်မ့ၢ်ပှၢ် ကရၢၢ်, လုၤသီကီၢ်ဆၣ်, မ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကညီပှၢ်ထူလံၤဖိသးပှၢ်, သးစၢ်, လီၢ်ကဝီၤခိၣ် နၢ်ပှၢ်ဘၣ်မူဘၣ်ဒါလၢအိၣ်ဆိးဖဲယိၣ်လိာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ် ကရၢၢ်အပူၤ ပှၢ်ခံကယၢ်ဘျီၣ် ဟံၣ်ဖျိၣ်ထီၣ်အသးဒီးသ့ၣ် လီၤသကိးသ့ၣ်အကလုာ်ကလုာ်ဖဲ လၢယုၤလံ ၁ သီ ၂၀၂၀ နံၣ်အနံၤ လၢအမ့ၢ်မ့ၢ်တနံၤလၢကီၢ်သုလုၤပာ်ပ နီၣ်လၢအမ့ၢ်တၢ်သ့ၣ်သ့ၣ်အမ့ၢ်နံၤန့ၣ်လီၤ.

ပဒိၣ်စီၤကျိၣ်ထူ , မ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၢ်သ့ၣ်ပှၢ်ခိၣ် စံးဝဲ, “ပမ့ၢ်ကွၢ်ကဒါက့ၤလၢပထံလီၢ်ကီၢ်ပှၢ်မ့ၢ်မဆါတ နံၤအံၤ တၢ်ကတဲာ်ကတီၤက့ၤခိၣ်ယၢၤန့ၣ်ဆၢၣ်တကပၤ န့ၣ်အဂံၢ်စၢ်ဒိၣ်မး အမဲာ်ညါ မ့ၢ်မ့ၢ်လၢတၢ်မၤလီၤဟံၣ်လီၤ ပျီၣ်ဒီးမၤဟးဂုၢ်ဟးဂီၢ်အကျဲန့ၣ်အဂံၢ်ဆူၣ်ဒိၣ်မးလီၤ. အ ဃီပအဲၣ်ဒီးတဲလၢ ပပှၢ်ကလုာ်ထံဖိကီၢ်ဖိမ့ၢ်ဂ့ၤ, ပပှၢ် ဘၣ်မူဘၣ်ဒါမ့ၢ်ဂ့ၤ အလီၤအိၣ်လၢပကဘၣ်ပာ်သ့ၣ်ပာ် သးအါထီၣ်လၢတၢ်အိၣ်သးတခါအံၤအဖီခိၣ်, ခိၣ်ယၢၤ န့ၣ်ဆၢၣ်အတၢ်လီၤဟံၣ်လီၤပျီၣ်တခါအံၤ ဒ်သိးဆူမဲာ်ညါတ မ့ၢ်တၢ်လၢအဆံးလီၤစ့ၤလီၤအါလၢကံာ်ဆိးလၢတဂ့ၤ, တၢ်လၢအလိၣ်သ့ ပကသုအီၤလၢအဘၣ်ကျိၤဘၣ်ကျဲ ဒီးဘၣ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ဝီ ဒီးတၢ်လၢပကြးမၤဂ့ၤထီၣ်တဖၣ် ပ ကမၤအါထီၣ်, မ့ၢ်တၢ်လၢပဘၣ်ပာ်သ့ၣ်ပာ်သးဒီးအိၣ် ဒီးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢကတီၢ်မ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤ ဘၣ်ယး ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပတဲာ်ဘၣ်ထ့

ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤန့ၣ်တမ့ၢ်ထဲသ့ၣ်တခါဘၣ်, တၢ် လီၤဟံၣ်လီၤပျီၣ် တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိအကလုာ်ကလုာ် တုၤဒေၣ် လဲာ်လၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် အလီၤတဘၣ်လီၤဘၣ် စးလၢဘၣ်အယီၤ ပကဘၣ်ပာ်သ့ၣ်ပာ်သးအါထီၣ်ဆူ မဲာ်ညါန့ၣ်လီၤ.”

ယိၣ်လိာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်အကရၢၢ်အကမ့ၢ်ဖိ တဖၣ် ရဲၣ်ကျဲၤသ့ၣ်လီၤသကိးသ့ၣ်ဒ်အမ့ၢ်သ့ၣ်လၢတၢ် သုအီၤလၢတၢ်တ့ထီၣ်ဟံၣ်ဃီဒီးတၢ်ပီးတၢ်လီၤအဂုၤအ ဂၤ, ကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲဒၣ်အထူၣ်, သ့ၣ်ထူၣ်ဒီးတၢ်မ့ၢ် တၢ်ဘိလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးပှၢ်ကညီတဖၣ်အိၣ်အီၤသ့ဒီး အဂုၤအဂၤတဖၣ် အိၣ်ဒီးအါမးန့ၣ်လီၤ.

စီၤတၢ်ထူ, လၢအမ့ၢ်ပှၢ်ထူလံၤဖိဖဲန့ၣ်တဂၤစံး ဝဲ, “သ့ၣ်ပှၢ်ဒီးပဝဲပှၢ်ထူလံၤဖိပတၢ်ဘျးစဲလီၤဆီဒေၣ် တၢ် ပဝဲပှၢ်ထူလံၤဖိ ပကဘၣ်ပာ်ကဲပာ်ဒိၣ်ဒီးသ့ၣ်ထီၣ် ဘျီထီၣ်က့ၤပလုာ်လၢထူသန့, ပကဘၣ်ပဆူရဲၣ်ကျဲၤ က့ၤပခိၣ်ယၢၤန့ၣ်ဆၢၣ်လၢပအိၣ်မူကသ့အဂီၢ် ဒီးပဖိပ လံၤလၢခံတဖၣ်ကဒီးသန့ထီၣ်ဘၣ်အသးအဂီၢ်လီၤ. လၢသ့ၣ်ပှၢ်အပျံၤကွီၤပှၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအကရၢၢ် အပှၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ သ့ၣ်ပှၢ်လၢအကကဲဘျးကဲဖျိၣ်လၢပှၢ်ထူလံၤ ဖိအဂီၢ်အိၣ်ဝဲဒၣ်တဘျးကလုာ် သ့ၣ်မံၤလၢလၢပှၢ်ပှၢ်, တၢ်သ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်လၢပှၢ်ကညီအိၣ်အီၤသ့အိၣ်ဝဲဒၣ်တ ဘျးကလုာ် လၢပယၢၤထီၣ်အမံၤတလၢာ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.”

သ့ၣ်ပှၢ်န့ၣ်ဘျးစဲလိာ်အသးဒီးပှၢ်ကညီဒိၣ်မး, ပှၢ်ကညီအတၢ်ကူတၢ်သိးအလွဲၢ်အကလုာ်ကလုာ်န့ၣ် ဘၣ်တၢ်မၤအီၤလၢသ့ၣ်ထူၣ်, သ့ၣ်ဘ့ၣ်, သ့ၣ်လၢၣ်လၢ အလွဲၢ်အိၣ်အကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးတၢ် ပီးတၢ်လီၤလၢဘၣ်တၢ်ဆိးကါအီၤလၢတၢ်ထါထၣ်, တၢ်

တာ်သျှၣ်သျှၣ်တာ်ရဲၣ်တာ်ကျဲၤလၢတာ်မၤဂ့ၤထီၣ်ခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်ဒီးတာ်ကသျှၣ်ကသံးတာ်ဆိတလဲအဂီၢ်
ဖဲယိၣ်လိာ်တာ်မုာ်တာ်ခၢၣ်ကရၢၢ်. တာ်ဂီၤ. ခုစံာ်

ထါတာ်ကူတာ်သိးအကလုာ်ကလုာ်န့ၣ် တာ်ဟံးန့ၣ်အီၤ
လၢသျှၣ်ထူၣ်ဝဲၣ်ဘိန့ၣ်လီၤ. နီၣ်အသိးကညိတာ်ဒုတာ်
အူအါကလုာ် ယုာ်ဒီးဟံၣ်ယိတာ်ပိးတာ်လီၤလၢတာ်ဆိး
ကါအီၤတနံၤဘၣ်တနံၤ တာ်မၤန့ၣ်လၢသျှၣ်ထူၣ်ဝဲၣ်ဘိဒီး
မ့ၢ်တာ်လၢအဟဲလၢသျှၣ်ပုၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.

စီၤညၣ်ထူ ပုၤထူလံၤဖိခၢၣ်စးတဂၢၢ်ဖဲ, “သျှၣ်
ပုၤအတာ်ကဲဘျးအိၣ်အကလုာ်ကလုာ် ကဲဘျးလၢတာ်
သုတာ်စွဲ, ဒီးသအယာ်ထံကျိထံကွာ်, ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒ်
သိးဟီၣ်ခိၣ်သုတလၢာ်, ကါသုတလၢာ်ဒီးဒီးသအဲဒုာ်
ကလံၤသိၣ်ဂီၤလၢအဟဲအဲဒုာ်တာ်ဆူးတာ်ဆါတာ်တ
ဂ့ၤတဘၣ်သျှၣ်တဖၣ်လီၤ. တာ်သုတာ်စွဲလၢတာ်ကဘျီ
ထီၣ်ဟံၣ်ယိမ့ၢ်ဂ့ၤ, ပကသုအီၤလၢသျှၣ်မုာ်ယိၣ်ဝဲၣ်မ့ၢ်
ဂ့ၤ, တာ်သျှၣ်ထီၣ်ပိးလီၤအိၣ်အကလုာ်ကလုာ်လီၤ. သျှၣ်
ပဒးအလၢာ်န့ၣ် ပုၤဘိၣ်အိၣ်မ့ၢ်ဒီးသျှၣ်တနီၤန့ၣ် ပုၤဘျီ
ဝဲတနံၤက့ၣ်ကျိဒီးဒုးကဲထီၣ်လၢတာ်ဒုတာ်အူန့ၣ်လီၤ.”

တာ်သျှၣ်သျှၣ်အတာ်ရဲၣ်တာ်ကျဲၤအံၤ မ့ၢ်တာ်မၤ
လၢအဒုးနဲၣ်ဖျါထီၣ်တာ်ယုာ်ဖိးလၢတာ်အဲၣ်ကတီၤခိၣ်

ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်တကးဘၣ် ဖိသျှၣ်သျှၣ်ဘိၣ်သးစာ်တဖၣ်
ကထံၣ်သျှၣ်ညါဝဲလၢအမ့ၢ်တာ်အကါဒိၣ် ဒီးကဂုာ်ကျး
စးဟံးန့ၣ်တာ်အဒိအတဲာ် ဒီးအိၣ်ဒီးသးလၢအထူပၢၢ်လၢ
တာ်ရဲၣ်သဲကတီၤခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်လၢအစီၤမ့ၢ်ဂ့ၤ လၢခံတ
စီၤမ့ၢ်ဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

သျှၣ်ပုၤမ့ၢ်တာ်လုာ်ဒိၣ်ပျးဒိၣ်လၢပုၤထူလံၤဖိတ
ဖၣ်အဂီၢ်အယိန့ၣ် ပမ့ၢ်ပပုၤလၢပျးတဲာ်ဒုာ်အိၣ်သျှၣ်န့ၣ်
ဘၣ်အိၣ်ကတီၤ, အိၣ်ဝဲၣ်န့ၣ်ဘၣ်အိၣ်ကတီၤလီၤ. က
တီၤသျှၣ်လီၤယုာ်အသီ, သျှၣ်လီၤကတီၤယုာ်အသီ,
ဘၣ်ကတီၤယုာ်အီၤဒီးချၢၣ်ဒီးယိ, ထီၣ်ခုထီၣ်ကိးဆၢၣ်
ဖိကီၢ်ဖိကမိၣ်ဘၣ်အီၤဒီးပထံပကီၢ်န့ၣ်ကမုာ်န့ၣ်လီၤ.

ယိၣ်လိာ်တာ်မုာ်တာ်ခၢၣ်ကရၢၢ်အပူၤ ဇူသဝီ
အိၣ်ဝဲ ၃၄၀ ဖျၢၣ်, ပုၤထူလံၤဖိတာ်န့ၣ်ပဟီၢ်ခိၣ် (ကီၢ်)
၂၂၉ ဘ့ၣ်, ပုၤတတသျှၣ်ပုၤ ၃၄ ဘ့ၣ်, သျှၣ်ပုၤပျံးကွီၤ
၈ ဘ့ၣ် ပျံးပုၤတာ်မံၤလၢဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိသျှၣ်ပုၤ ၃ ဘ့ၣ်
န့ၣ်လီၤ. ယိၣ်လိာ်တာ်မုာ်တာ်ခၢၣ်ကရၢၢ်အိၣ်သျှၣ်လီၤ
အသးလၢ ကီၢ်ပယိမုာ်ထီၣ်ကလံၤထံးယိၣ်လိာ်ကျိမုာ်

■ တ်ကစီၣ် ■

နတ်ကကယ ဇီးအလံာ်အထီအိၣ်ဝဲ ၁,၃၅၅,၅၈၀ အ့ကကါ န့ၣ်လီၤ. ဝဲ ၂၀၁၆ နံၣ်လံာ်လံာ် ဃိၣ်လိာ်တံာ်မုာ်တံာ် ခုၣ်ကရါအံၤ တံာ်မၤဖျါထီၣ်အမိာ်လံာ်မိာ်ပုာ်ဝံၤအလီၢ်ခံ ၂၀၁၈ နံၣ်လါဒိၣ်စဲဘၣ်န့ၣ် တံာ်ဘီးဘၣ်ရုလီၤအီၤလၢ အဖိးသဲစးန့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်သူလုၤတံာ်သူၣ်သ့ၣ်အမုာ်နံၤမုာ်ဝဲဝဲ လါယု လံထီၣ် (၁) သီ ဇီးလၢကညီကီၢ်စဲၣ်ကီၢ်သူလုၤအပူၤ, ကီၢ်ရုၣ် ၇ ဘုၣ်လၢာ်န့ၣ် လၢအဝဲသ့ၣ်အဟီၣ်ကဝီၤအ ပူၤ သ့ၣ်ပုာ်တဖၣ်ကက့ၤလါဟ့ထီၣ်က့ၤအဂီၢ်, အိၣ်ဇီး တံာ်ရဲၣ်တံာ်ကျဲၤလၢတံာ်သူၣ်သကိးဝဲသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ■

တံာ်လီၢ်အါတီၤသူၣ်သ့ၣ်လၢကမၤဂ့ၤထီၣ်သ့ၣ်ပုာ်ဇီးခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်ပဲတံာ်ဟ်ပနီၣ်ကီၢ်သူလုၤတံာ်သူၣ်သ့ၣ်မုာ်နံၤ တံာ်ဂီၤ. ခုၣ်စံာ်

ကမ္ဘာ့အတိတ်မူလတစ်စုအကျါ

စီ.ထုထု

“ပကအိၣ်အဂီၢ်ဟုသးမ့တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်ကိညာ်ဒဲး, ထံတခါအံၤ မ့တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ် တ်ကီလၢယဂီၢ် နီၣ်မး, အခဲအံၤန့ၣ်ယၢ်, လၢပသဝီပုထံန့ၣ်အိၣ် ဘၣ်ဆၣ်ပဆူးကါလၢကအီအဂီၢ်တဘျီဘၣ်တခါန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်သးဘၣ်ဒီလၢပဂီၢ်ဖးဒိၣ်တခါလီၤမိၤ.” နးကိသဝီဖိ နါကွၢ်မ့းစံးဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ထံန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်ကတၢ်တခါ လၢပုကိး ဂၤဒဲးအဂီၢ်ဒီး န့ဆၣ်တၢ်ဘၣ်တုခဲလၢ်တဖၣ် ဘၣ်ဒီး သန့ထီၣ်အသးဒီး အိၣ်မူသကိးဝဲဒၣ်ခိဖျိကလံၤဒီး ထံန့ၣ်လီၤ. ပထံၣ်ဘၣ်လၢတၢ်လီၢ်အါတီၤအပူၤန့ၣ် ခိဖျိလၢတၢ်ဂုထီၣ်ပသီထီၣ် အတၢ်တိၣ်ကျဲၤ တဖၣ် အယံ ပဒိၣ်ဒီး ပုကိၣ်ဒိၣ်ကျိၣ်စ့တဖၣ် မၤဟးဂီၢ်ကွၢ် ဝဲန့ဆၣ်တၢ်ဘၣ်တု တဖၣ် အိၣ်ထီၣ်ဝဲအါမံၤအဖီခိၣ် လၢပသဝီဖိတဖၣ်အဂီၢ် တ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ဒီး တ် ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်တဖၣ်အဂီၢ် တ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲ ဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကညီကီၢ်စဲၣ်ဖၣ်အၣ်ကီၢ်ဆၣ် တၢ် (၄,၀၀၀), မ့ၣ်ကလုလၢ်ကမူၣ် (ဘံလးမ့ၣ်) တ်မၤလီၢ် လၢအ ဆီတလဲဆိးကါကွၢ်ဝဲလၢ်သ့ၣ်လးအံၤအဖီခိၣ် တ် ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးတဖၣ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်အမ့ၢ် ထံတဖၣ်အ

လွၢ်ဆီတလဲကွၢ်အသးဆူအသ့အယံ ဖူဖိသဝီဖိတ ဖၣ်အဂီၢ် ကဲထီၣ်ဝဲတၢ်ဆိၣ်အါတခါလၢ အဝဲသ့ၣ်တ ထံၣ်ဘၣ်ဝဲလၢအတၢ်အိၣ်မူအပူၤ နီတဘျီဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ခိဖျိလၢ တ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးအိၣ်ထီၣ်ဝဲအါက ဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ်အဂီၢ် ဒဲးအံၤအဖီခိၣ် ဝဲ ၂၀၁၉ အနံၣ် လၢယန့အါရံၤ ၂၇ သီအနံၣ်န့ၣ် သဝီဖိတဖၣ် တီခိၣ် ရိၣ်ဝဲဒဲးဒီး မၤဝဲဒၣ်တၢ်ထုကဖၣ် အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတ ခါ ဒ်သိးဒီးကပူၤဖျဲးထီၣ်ကွၢ်ဝဲဒၣ်လၢ တ်ဆါအါအ ကလုၣ်ကလုၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

နီၢ်စိစိအ့, ငနဲးပုၣ်သဝီဖိတဂၤစံးဝဲဒၣ်လၢ, “ပုလၢအဟဲမၤဟးဂီၢ်ပသုသဝီအတၢ်ဘၣ်တုတဖၣ်န့ၣ် ပတသးလီဘၣ် ပအဲၣ်ဒီးယုထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢ ကပတုၣ် ကွၢ်တၢ်မၤတခါအံၤဒီး ဖူးသ့ၣ်ညါကွၢ်ပုထံအစၢတ ဖၣ် လၢထံအဝဲအံၤန့ၣ် ပအီကသ့ဒဲးဒါ. လၢပတၢ်အိၣ်

သဝီဖိမၤဝဲတၢ်ထုကဖၣ်အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤဒ်သိးကပူၤဖျဲးထီၣ်ကွၢ်ဝဲဒၣ် လၢတၢ်ဆါအါအကလုၣ်ကလုၣ်. တ်ဂီၢ်, ခုစဲၢ်

လၢ်ကမူၣ်တၢ်မၤလီၢ် ဆီတလဲထံဆူအသ့. တ်ဂီၢ်, ခုစဲၢ်

ဆူၣ်အိၣ်ချူ အဂီၢ် တၢ်အုၣ်ကီၤအိၣ်မနုၤလဲၣ်, နီၣ်ပမုၢ်ဝဲပုၤဘူးဒီးဖိတဖၣ်အယီၤ ပနၢ်တၢ်ထံတၢ်တီၢ်ကစၢ်, ပထုကဖၣ်တၢ်လၢအအိၣ် ဒီးပသးလီၤလၢ ပဒိၣ် တဖၣ်ကမၤပုၤစ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ.”

မွဲၣ်ကလုၤလၢကမုၢ် (ဘံလးမွဲၣ်) တၢ်မၤလီၢ်အံၤအပူၤ အဝဲသ့ၣ် တဖၣ်ကီၤယၢ်ဝဲလၢသ့ၣ်လးအံၤဘၣ်ဘၣ်ဘၣ်ဘၣ်ဘၣ်အမဲၣ်ညါ ဖဲလၢတၢ် စူၤလီၤအခါန့ၣ်အထံတဖၣ်လီၤယုၤကွံာ်ဝဲဒၣ်ဆူ ထံကျိဖိအပူၤဒီး တနီၤဆူ စံာ်ပျီၤတဆိဘၣ်တဆိန့ၣ်လီၤ.

ခိဖျိလၢလၢသ့ၣ်လးထံတဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤဝဲဒၣ်ဆူ ဟီၣ်ခိၣ်အဖီ လၢအယီၤ ပထံၣ်ဘၣ်စ့ၢ်ကီးလၢသဝီတဖၣ်ဒ်အမ့ၢ် ယုၤထူကိ, နးကိ, သကွံကျါ, ကီးပတဲၣ်, တလၣ်ညးသဝီဒီး သဝီအဂုၤအဂၤတဖၣ်အပူၤ စ့ၢ်ကီး ထံသ့တဖၣ်အံၤဟဲအိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢ အဝဲသ့ၣ်အထံပူၤ ဒီး နိၣ်တဖၣ်အပူၤဝံၤ ဖိသၣ်ဒီးပုၤသးပုၤလၢ အလုၣ်ဘၣ်ဝဲထံတနီၤအကျါ အဘ့ၣ် သးဒီးကသါဘံးတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤတဖၣ်ပိာ်ထွဲထီၣ်အခံန့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဂ့ၢ်အံၤအဖီခိၣ် ကရၢလၢတမ့ၢ်ပဒိၣ်တဖၣ် ပာ်ဖျါ ထီၣ်ဝဲတၢ်ဂ့ၢ်ဆူ ကညီကီၢ်ဝဲဒၣ်ပဒိၣ်အအိၣ် နီၣ်သိးဒီး ကဟ့ၣ်တၢ်ပျဲလၢ ကန့ၣ်လီၤယီၤထံသ့ၣ်ညါဝဲတၢ်ဂ့ၢ်ကဲထီၣ်သးအံၤနီၢ်နီၢ်အဂီၢ်ဘၣ်ဆၣ် ကီၢ်ဝဲဒၣ်ပဒိၣ်အံၤတဟ့ၣ်တၢ်ပျဲဘၣ်အမဲၣ်ညါ လိာ်ကွီၢ်ဝဲဒၣ်ပုၤလၢအတီ ခိၣ်ရိၣ်မဲတၢ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

စီၤသးဖိ, ပုၤဟူးဂဲၤတၢ်လၢခိၣ်ယၢၤန့ၣ်ဆၣ်အဂီၢ်လၢအဘၣ်တၢ် လိာ်ကွီၢ်အိၣ်လၢပဒိၣ် လၢကွီၢ်မ့ၢ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီနီၣ်ဂံၢ် (၅၀၅) (ခ) တၢ် မၤလီၤထံကီၢ်သူးသ့ၣ်လၢကပီၤ, မ့ၢ်လၢအဝဲမၤသကိးတၢ်ဒီးန့ၣ်ဖိသဝီဖိလၢ တၢ်ယုၤဘါထုကဖၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ ဘၣ်ထွဲဒီးလၢသ့ၣ်လးတၢ်ဂ့ၢ်အံၤအ ယီၤန့ၣ်လီၤ.

ကဘီလၢစိာ်ဆူလၢသ့ၣ်လးတဖၣ်. တၢ်ဂီၤ, ခုဲဖါ

စီၤသးဖိစံးဝဲလၢ, “တၢ်ဂ့ၢ် ကီၤအိၣ်ထီၣ်လၢထံသ့တၢ်ဂ့ၢ်အံၤ တၢ် ကဘၣ်ဘၣ်ဘၣ်အိၣ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးန့ၣ် လီၤ. တၢ်မ့ၢ်တဘျါအိၣ်ဘၣ်န့ၣ် ကဲထီၣ်ပုၤတဝါတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသ မ့ၢ်အတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤသ့ဝဲဒၣ်လီၤ. ဘၣ်မ န့ၣ်အယီၤလဲၣ် တၢ်လီၢ်ဖဲန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲထံ စ့ၢ်စီၣ်အလီၢ် လၢကမ့ၢ်တဖၣ်လုၢ် အိၣ်အသးသမ့ၢ်လၢတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးဒီး တၢ်ဖီၣ်အိၣ်ဒ့ၣ်ဖီၣ်အိၣ်ညၣ်ဖိအယီၤ ထံအကျါတၢ်စ့ၢ်မ့ၢ်အိၣ်န့ၣ် ကဲထီၣ် တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤဖးဒိၣ်သ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.”

နီၣ်လဲၣ်ဂ့ၢ်န့ၣ် တုၤအခဲအံၤ န့ၣ်တၢ်စံးဆၢလၢကမၤမ့ၢ်ဝဲဒၣ်ဖိသဝီ ဖိတဖၣ်အသ့ၣ်အသးအဂီၢ်န့ၣ်က ညီကီၢ်ဝဲဒၣ်ပဒိၣ်တကယၤ တဟ့ၣ်ဝဲ တၢ်နီတမံၤဒီးဘၣ်ဒီး တဟံးမုၢ်ဒါလၢ ကဘျါန့ၣ်ဝဲတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤစ့ၢ်ကီးဘၣ် န့ၣ်လီၤ.

သဝီလၢအအိၣ်ဘူးဒီးတၢ် ၄,၀၀၀ လၢကမုၢ် (ဘံလးမွဲၣ်) တၢ် မၤလီၢ်တဖၣ်န့ၣ် ထံၣ်ဘၣ်ဝဲတၢ်ကီ တၢ်ခဲဒ်အမ့ၢ်ထံသ့တၢ်ဂ့ၢ်အံၤ စးထီၣ် ဖဲ ၂၀၁၉ နံၣ်တုၤ ခဲအံၤဒီးသဝီခဲ လၢအိၣ်ဝဲဒၣ် ၂၇ ဖျါန့ၣ်လီၤ. ■

တာ်တၢ်ကျိၣ်တၢ်စ့ကွၢ်ပမိၢ်ပၢ်ဖံဗုတာ်လီၢ်

သုလုၤကီၢ်ဂ့ၤ

ရွှၢ် ကိကိၣ်ဝုၢ်သီတာ်တိၣ်ကျဲၤဖးဒိၣ်လၢတာ်
ဘျီထီၣ်အိၤလၢအဟံးန့ၢ်လီၢ်ကဝီၤပုၤထူ
လံၤဖိတဖၣ်အဟီၣ်ခိၣ် ၃၀,၀၀၀ အ့ၤကၢ်
လၢအလီၤလၢစ့ ဒီလၣ် ၁၅ ကကွၢ် လၢဘၣ်တာ်သ့ၣ်
ထီၣ်အိၤဖဲ မ့းဝဒံၢ် ကလံၤဖိးတဆံမံးလၢအံၤ လီၢ်က
ဝီၤကညီထူလံၤဖိတဖၣ်အဂီၢ်တာ်ဘၣ်ဘျးတအိၣ်နီတ
မံၤဘၣ်အယိ ကညီဂံၢ်ခိၣ်ထံးတာ်ကရၢကရိတဖၣ်ယု
ထီၣ်ဝဲလၢတာ်ကသမံသမိးသကိးဒီးပတုၣ်ကွၢ်တာ်တိၣ်
ကျဲၤအံၤန့ၣ်လီၢ်.

ဖဲလၢမးရှၢ် ၂၆ သီ ၂၀၂၀ နံၣ်အနံၤ ကညီတာ်
တိၣ်စၢမၤစၢတာ်မုၢ်တာ်ခုၣ်ပုၢ်ဘျးစဲကရၢ (KPSN) ထး
ထီၣ်ဒီးဘိးဘၣ်ရၢလီၤဝဲလံာ်ဘိးဘၣ်ရၢလီၤတဘျီဒီး
ယုထီၣ်ဝဲဒၣ် သးခိးကီၢ်ဆၢ ဘၢ်ကွၢ်အဲး (BGF) ဒီးတ
ရူးအခီပနံၣ်လၢအမၤသကိးတာ် လၢတာ်သ့ၣ်ထီၣ်အ
ပုၤဘၣ်မုၢ်ဘၣ်ဒါတဖၣ်လၢကထးကွၢ်ဝဲတာ်တိၣ်ကျဲၤအံၤ
မ့ၢ်လၢတာ်တိၣ်ကျဲၤဖးဒိၣ်ဒီးအံၤ တကဲဘျးလၢလီၢ်ကဝီၤ
ဖိတဖၣ်အဂီၢ်ဘၣ်အမဲၣ်ညါ မပျံၤမဖုးဝဲလီၢ်ကဝီၤပုၤ
ကမ့ၢ်တဖၣ်အတာ်အိၣ်မ့ၢ် တၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိၣ်သးသမ့ၢ်
ဟံးန့ၢ်ကွၢ်အဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးကကဲထီၣ်တာ်ဘျးတာ်
ဖျိၣ်ထဲကီၢ်ပယီၤသးပဒိၣ်အဂီၢ်အယိန့ၣ်လီၢ်.

သရၣ်မုၢ်နီၢ်ဝါခုၣ်ဆံၣ် လၢအမ့ၢ် ကညီတာ်တိ
စၢမၤစၢတာ်မုၢ်တာ်ခုၣ်ပုၢ်ဘျးစဲ မုၢ်ဒါခိၣ် စံးဝဲ, “တာ်
တိၣ်ကျဲၤဖဲးအံၤန့ၣ်တကဲဘျးကဲဖျိၣ်လၢလီၢ်ကဝီၤဖိအ
ဂီၢ်ဘၣ်ဒီးမ့ၢ်တာ်တပၣ်လုၢ်ပၢ်ပုၤမၤဟးဂီၢ်ကွၢ်တာ်မုၢ်
တာ်ခုၣ်အတာ်လဲၤကျဲၤန့ၣ်လီၢ်.”

“ဘၣ်မနုၤယိလၢကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်ဆါကွၢ်ပဟီၣ်
ခိၣ်လဲၣ်. ပအဲၣ်ဒီးလၢတာ်ကပတုၣ်ကွၢ်တာ်တိၣ်ကျဲၤ
အံၤ ဘၣ်မနုၤယိလဲၣ်န့ၣ် တကဲဘျးလၢကညီဖိအဂီၢ်
ဘၣ်. ပကဆၢတဲာ်ဒၣ်ဝဲတာ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်တာ်မၤလၢပ
ကမၤ လၢအကဲဘျးလၢပပုၤကလုၢ်ဒီးပုၤတတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်
လီၢ်. ကဘၣ်မ့ၢ်တာ်တိၣ်ကျဲၤလၢအယုၣ်ကၢအိၣ်ဒီးပုၤတ
တၢ်အလုၢ်အပုၤန့ၣ်လီၢ်.”

ဖဲ ၂၀၁၇ နံၣ်စးထီၣ်သီန့ၣ် ရွှၢ်ကိကိၣ်သဝီ
တာ်လီၢ်တာ်ကျဲၤတဖၣ် တၢ်စးထီၣ်ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ဟီၣ်ခိၣ်
ကပံာ်လၢတာ်ကသ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်တာ်တိၣ်ကျဲၤအဂီၢ်,
ဒီးဖဲ ၂၀၁၈ နံၣ်အလၢာ်န့ၣ် တၢ်ဟဲကိးန့ၣ်လီၤတရူး
ပုၤမၤတၢ်ဖိအဂၤလၢအကထိတဖၣ်အကထိဝံၤအလီၢ်
ခံ တၢ်လီၢ်လီၤဟံၤလီၤပျီၤဒီး ပျဲလုၢ်ဘၢကွၢ်ဒီးတာ်သ့ၣ်
ထီၣ်ဘျီထီၣ်ဖးဒိၣ်ဖးကွၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၢ်. ရွှၢ်ကိကိၣ်
ဝုၢ်သီလၢဘၣ်တာ်သ့ၣ်ထီၣ်အိၤအံၤ ဘၣ်တာ်သ့ၣ်ထီၣ်

သးခိၣ်ခွံးသ့ၣ်ဒီး Yatai ပုၤဟလီၢ်ဆုၣ်နီၢ်အဂီၢ်လၢအမျါထီၣ်ဖဲလံာ်ဘိးဘၣ်ရၢလီၤတာ်ဘၣ်ဘၣ်ဖးလဲၢ်, ရွှၢ်ကိကိၣ်

အီလၢ (Yatai international holding group) ဒီး သုးခိးကီၢ်ဆၢ (BGF) အခိၣ် စီၤခွဲးသ့ၣ် တီၣ်ခိၣ်ရိၣ်ခဲ ဝဲ, လီၢ်ကဝီၤသုးခိးကီၢ်ဆၢတဖၣ်ဟံၣ်ဖျိၣ်ထီၣ်အသးဒီး န် မ့ၣ်မ့ၣ်ယၢ်ထံၢ် ရှၢၣ်ကိကိၣ်မ့ၢ်ကျိၤဝဲကွၢ် ကဝီၤဒိၣ် လီၤဆီအသိး ဒီးအဝဲသ့ၣ်မၤဖျါထီၣ်ဝဲတၢ်မၤအမိၢ်လံၤ မိၢ်ပျၢ်ဒ်လၢကဖိးသဲးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢဝုၢ်သီတၢ်တီၢ် ကျဲအဂီၢ် တၢ်ဟံၣ်ပနီၣ်န့ၢ်အီၤဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်အခိၣ်ထံးခိၣ် ဘိအိၣ်ဒၣ်ထဲ ၅၀ အ့ကၢၢ်, ဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်လၢတၢ်တီၢ် ကျဲအ (Master plan) တခီ ဟီၣ်ခိၣ်ကပၣ်ယုၣ်ဝဲ အအ့ကၢၢ်လၢအကလးအဂ့ၢ်န့ၣ်အိၣ်ဖျါဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. န်န့ၣ်အသိးကညီတၢ်တိၤစၢၤမၤစၢၤတၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်ပျၢ်ဘျး ဝဲကွဲးဖျါစ့ၢ်ကီးဝဲလၢပုၤဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့လၢအဟဲဘျၢလီၤ စ့တဖၣ်အိၣ်ဒီးအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲအသီလၢကသ့ဝဲဟီၣ် ခိၣ်အအ့ကၢၢ်ခဲလၢၢ် ၁၈၀,၀၀၀ န့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်ထွဲဒီးရှၢၣ်ကိကိၣ်ဝုၢ်သီတၢ်တီၢ်ကျဲဖးဒိၣ် အဂ့ၢ်န့ၣ် လီၢ်ကဝီၤကမုၢ်လၢအအိၣ်လၢမ့ၢ်ဝဲဒၣ်ဟီၣ် ကဝီၤတဖၣ် တဘၣ်သ့ၣ်ဘၣ်သးဝဲဘၣ် သနၢ်က့ မ့ၢ်မ့ၢ်လၢတၢ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဖိးတၢ်မၤအံၤတခီဝဲလၢ တၢ် တီၢ်ကျဲတခါအံၤကမ့ၢ်တၢ်တီၢ်ကျဲတခါလၢကမၤန့ၢ်ဝဲ ပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိတဖၣ်အတၢ်ဖိးတၢ်မၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဝဲ တၢ်ဟးယုၤပုၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်လၢတၢ်တီၢ်ကျဲအဂီၢ်အဆၢ ကတီၢ် တၢ်ဟ့ၣ်ဒီးပျၢ်န့ၢ်ဝဲ ပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိအဟီၣ်ခိၣ် ကပံၣ်ဒ်အလုၢ်အပျၢ်အိၣ်အသိးသနၢ်က့ လီၢ်ကဝီၤဖိ တနီၤနီၤတန့ၢ်ဘၣ်က့ၤအစ့ဘၣ်အိၣ်ဝဲဒီးတနီၤတၢ်သုး

ကွၢ်အတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်လၢတၢ်လီၢ်အဂၤအိၣ်ဝဲ ဒၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ် လီၢ်ကဝီၤဖိတဖၣ်စံးဝဲန့ၣ်လီၤ.

ပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိလၢတအဲၣ်ဒီးဟံၣ်ဖျါအမံၤတဂၤစံး ဝဲ, “အဝဲသ့ၣ်ဟးယုၤပုၤဟီၣ်ခိၣ်လၢအအိၣ်လၢထံကျိ ကပၤဒီးဟ့ၣ်ဝဲအပျၢ်ဂ့ၤမး, မ့ၢ်လၢအဟ့ၣ်ဝဲအပျၢ်ဂ့ၤ အယိနုၤနုၤယၤယၤပဆါဝဲပဟီၣ်ခိၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢတၢ်ခွဲး တၢ်ယၢ်ဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်ဒီးအံၤအယိ ပုၤလၢအဟီၣ် ခိၣ်အိၣ်တဖၣ်ဆါလီၤကွၢ်အဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်ပထံၣ်ဒီးပသ့ၣ် ညါဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢအလီၢ်ခံတခီ အဝဲသ့ၣ် (ပုၤတရူး ဖိ) တဖၣ် အတၢ်တီၢ်အိၣ်ဒ်လဲၣ်န့ၣ်ပတသ့ၣ်ညါဘၣ်. လၢယၤတဂၤအတၢ်ဆိကမိၣ် ဘၣ်ထွဲဒီးရှၢၣ်ကိကိၣ်ဝုၢ် သီတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်အံၤ လၢပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိတဖၣ်ကဒီးန့ၢ် ဘၣ်တၢ်ဘၣ်ဘျးဘၣ်ဖျိၣ်အဂီၢ်တအိၣ်နီၤတမံၤဘၣ်. တၢ်ဖိးတၢ်မၤအခွဲးယၢ်စ့ၢ်ကီးတအိၣ်နီၤတမံၤဘၣ်. ဘၣ် မနုၤအယိလဲၣ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ် ဘျီထီၣ်ချးစိးတၢ်သ့ၣ် ထီၣ်ဆီလီၤ. လီၤဘီလီၤမုၢ်ဒ်အံၤ ကမ့ၢ်ဒၣ်လၢ ပုၤလၢ အကဲဒိၣ်, ပုၤကျိၣ်အိၣ်စ့အိၣ်ဒီးပုၤဟးကသ့ၣ်ကသီ တဖၣ်ကဟဲအိၣ်ဝဲအဂီၢ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်အတၢ်ပညိၣ် ကမ့ၢ်ဒၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်မ့ၢ်လၢပဝဲပုၤလီၢ်ကဝီၤသဝီဖိအ ဂီၢ် တၢ်ကဲဘျးကဲဖျိၣ်ကစ့ၤဝဲဒၣ်ဒိၣ်မးန့ၣ်ပဝဲတဖၣ်ပ ထံၣ်ဒီးန့ၣ်လီၤ.”

တၢ်တီၢ်ကျဲဖးဒိၣ် လၢ အဟံးန့ၢ် ဟီၣ်ခိၣ် ၃၀,၀၀၀ အ့ကၢၢ်အံၤ တၢ်ကတုထီၣ်ဝဲတၢ်သ့ၣ်ထီၣ် လၢထံဂုၤကီၢ်ဂၤပုၤလဲၤတၢ်က့ၤတၢ်ဖိတဖၣ်အဂီၢ်, ထံဂုၤ ကီၢ်ဂၤတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ဝဲကျိၤ, ဖိစးခိအကလုၢ် ကလုၢ်ကရၢၢ်ဖးဒိၣ်, ထံဂုၤကီၢ်ဂၤတၢ်ဒိတၢ်ဂီၤမူဝဲ လီၢ်, ထံဂုၤကီၢ်ဂၤတၢ်သိၣ်လိဘၣ်ပးတၢ်စိၣ်လိခးလိ ကျိဝဲလီၢ်, ကလုၢ်ဒုၣ်လုၢ်လၢထူသန့တၢ်ဆဲးတၢ်လၢ အတၢ်ပိးတၢ်လိကျးဖးဒိၣ်တၢ်လီၢ်, ထံကီၢ်တၢ်အိၣ်ဘျး အိၣ်သါအလီၢ် (hotel) ခးစံးနီၣ်, တၢ်လိၢ်ကွဲးတၢ်တၢ် ကျိၣ်တၢ်စ့ဒီး (online) တၢ်တၢ်ကျိၣ်တၢ်စ့တၢ်မၤတဖၣ်, တၢ်ကမၤဖျါထီၣ်အမိၢ်လံၤမိၢ်ပျၢ်အဂီၢ် ရဲၣ်ကျဲဟံၣ်ဖျါဝဲ အဂ့ၢ်န့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါဘၣ်အီၤန့ၣ်လီၤ.

**ရှၢၣ်ကိကိၣ်ဝုၢ်သီတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်အံၤ
လၢပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိတဖၣ်
ကဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၣ်ဘျးဘၣ်ဖျိၣ်အဂီၢ်
တအိၣ်နီၤတမံၤဘၣ်.
တၢ်ဖိးတၢ်မၤအခွဲးယၢ်စ့ၢ်ကီး
တအိၣ်နီၤတမံၤဘၣ်,**

ဘဉ်ထွဲဒီးတၢ်တိာ်ကျဲဒိဉ်ဒိဉ်မ့ၢ်မ့ၢ်ဒီးအံၤသ့ဉ်တဖဉ်န့ဉ် ခုဉ်အဲဉ်ယုဉ်ကညီဒီးကလုာ်စၢ်ဖိဉ်ကရၢ တတူၢ်လိာ်ဝဲ ဘဉ်အဂ့ၢ်န့ဉ်စံးဝဲဒၣ်န့ဉ်လီၤ.

ပဒိဉ်စီတၢ်ဒိဉ်မူ, ခုဉ်အဲဉ်ယုဉ်န့ဉ်ရဲဉ်ခိဉ်ကျါ စံးဝဲ, “ခုဉ်အဲဉ်ယုဉ်တတူၢ်လိာ်တိာ်တိာ်ကျဲအံၤဘဉ်. တၢ်ဟဲဘျုးလီၤစ့လၢအဒိလၢလၢအကထိအကလိာ်ဒ် အံၤ ပဝဲဒၣ်ခုဉ်အဲဉ်ယုဉ်ပတတူၢ်လိာ်ဘဉ်. ပမ့ၢ်ဘဉ် တဲၣ်ရဲၣ်ပျီၣ်န့ဉ် တၢ်တိာ်ကျဲဖးဒိဉ်ဒီးသိးအံၤတဖဉ်န့ဉ်ပ ထီဒါအီၤလီၤ. တၢ်ကဲဘျုးလၢပပုၤတတၢ်အဂီၢ်တအိဉ် ဘဉ်. ကတီၢ်အံၤ လၢတၢ်ဂုဉ်ကျဲးစးမၤန့ၢ်တၢ်မုဉ်တၢ် ခုဉ်, ဖဲတၢ်မၤဝဲတၢ်ပတုာ်တၢ်ခးအကတီၢ်အံၤန့ဉ် ဘဉ် ထွဲဒီးတၢ်တိာ်ကျဲဖးဒိဉ်သ့ဉ်တဖဉ်န့ဉ် တၢ်တကြးမၤ အီၤဘဉ်အဂ့ၢ်န့ဉ် ပတၢ်အိဉ်ဆၢထၢ်အိဉ်ဝဲန့ဉ်လီၤ.”

ကညီတၢ်တိစၢ်မၤစၢ်တၢ်မုဉ်တၢ်ခုဉ်ပုဉ်ဘျးစဲ ယုထီဉ်ဝဲဒၣ်န့ဉ်ပဒိဉ်ဒိဉ်ပဒိဉ်လၢကဆိကတီၢ်ကွံာ်လံာ်ပံး ယာ်လၢအဘဉ်ထွဲဒီး ရှုဉ်ကိကိဉ်မ့ၢ်ကျဲဝဲကွံာ်ကဝီ ဒိဉ်လီၤဆီတၢ်တိာ်ကျဲတဖဉ်ခဲလၢာ်, ဟ့ဉ်လီၤတၢ်က လုာ်ဆု (Yatai IHG) ဒီးခိပန့ဉ်မၤသကိးတၢ်တဖဉ် လၢ ကထုးကွံာ်အသး, ထုးကွံာ်ပုၤမၤတၢ်ဖိယုဉ်ဒီးတၢ်ပိး တၢ်လီခဲလၢာ်န့ဉ်လီၤ. ဘဉ်မနုၤအယိလဲဉ်န့ဉ် ဖဲလၢတၢ် မုဉ်တၢ်ခုဉ်အမ့ၢ်အတီဒီး ဖါဒရၢၢ် ထံကီၢ်နီၢ်နီၢ်, ကလုာ် န့ဉ်တဖဉ်တၢ်စံဉ်ညီဉ်ပလီၤသးခွဲးယာ် ဒီးတၢ်အုဉ်ကီၤ သးတဖဉ်တအိဉ်ဒီးဘဉ်အဆၢကတီၢ်န့ဉ် တၢ်တိာ်ကျဲ အဒိဉ်အမ့ၢ်ခဲလၢာ်ကဆိကတီၢ်ယာ်အသးအဂီၢ်န့ဉ်လီၤ.

သရဉ်မုဉ်ဝါခုဉ်ဆံ့ထဲအါထီဉ်ဝဲလၢ, “လၢလံာ် ပာ်ဖျါတဘုဉ်အံၤအဖီခိဉ် ပဆၢမုဉ်လၢလၢ ကီၢ်ပယီၤ ပဒိဉ်ကတြၢၢ်ကွံာ်ဝဲဒၣ်လံာ်ပံးယာ်ခဲလၢာ်လၢအဘဉ် ယးလိာ်သးဒီးရှုဉ်ကိကိဉ် လၢအမ့ၢ်တရူးအဂ့ၢ်သီတၢ် တိာ်ကျဲတခါအံၤ, ဘဉ်မနုၤအယိလဲဉ်န့ဉ်ပမ့ၢ်ကွံာ်တၢ် တိာ်ကျဲတခါအံၤတဘဉ်လိာ်သးဒီးတၢ်သိဉ်တၢ်သီ ဘဉ်, အိဉ်လၢတၢ်သိဉ်တၢ်သီအချၢ, အဂၤတခါ ယး ထဲ (Yathai) အခိပန့ဉ်န့ဉ်ကဘဉ် ထုးကွံာ်အသးလၢ

ပပုၤကညီပုၤထုလံၤဖိအတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲ, ကဘဉ်ပတုာ် ကွံာ်အတၢ်တိာ်ကျဲဒီးကဘဉ်ထုးကွံာ်အသး ဒီးမ့မ့ၢ် လၢတရူးပဒိဉ်န့ဉ် ပမ့ၢ်လၢလၢကကွံာ်ကဒါကွၢ်အယီၢ် တကိးတဘိဒီးကျဲတဘိစုလီၤယုဉ်တၢ်မၤ (One belt one road initiative) တခါန့ဉ်ဝဲ က့ၤဝဲထံနီၤဖးက့ၤအဝဲ သ့ဉ်မ့ၢ်ကျဲဝဲကွံာ်တၢ်ဘျုးလၢအပာ်လီၤဝဲသ့ဉ်တဖဉ် ဒီးတၢ်သ့ဉ်တဖဉ်အံၤမ့ၢ်ထီဒါဝဲဒၣ်အဝဲသ့ဉ်တၢ်သိဉ် တၢ်သီန့ဉ် ကြးလၢအဝဲသ့ဉ်စ့ၢ်ကိးဟ့ဉ်လီၤတၢ်ကလုာ် လၢကဘဉ်ထုးသံကွံာ်ဝဲဒၣ်န့ဉ်လီၤ.”

ကညီတၢ်တိစၢ်မၤစၢ်တၢ်မုဉ်တၢ်ခုဉ်ပုဉ်ဘျးစဲ ကွဲးဖျါထီဉ်ဝဲလၢ, ပယီၤသးမၤန့ၢ်တၢ်လၢရှုဉ်ကိကိတၢ် တိာ်ကျဲဖးဒိဉ်တၢ်လီၢ်အံၤလၢတလၢာ်ကျိချံကျိသ့ဉ်, ကတုထီဉ်ဝဲတၢ်သ့ဉ်ထီဉ်တဖဉ် ဒီးဂုဉ်န့ၢ်ဆုဉ်ကွံာ်တၢ် လီၢ်အံၤ ဖဲလၢတဘျီအခါခုဉ်အဲဉ်ယုဉ်အသးမုဉ်သံဉ်ဘိ တဖဉ်အသ့ဉ်ဘဉ်ယုၤလီၤတ့ၢ်ဝဲဒၣ်ဝဲ ၁၉၉၅ နံဉ်န့ဉ် လီၤ. ရှုဉ်ကိကိဉ်သဝီဖးဒိဉ်မ့ၢ်သဝီတဖျါဒီးခုဉ်အဲဉ် ယုဉ်ဟံပနီဉ်အီၤလၢအအိဉ်ဖဲကညီကီၢ်စဲဉ်, ဖဲအုဉ် ကီၢ်ရဲဉ်, နဘူကီၢ်ဆဉ်တၢ်ပဒီး မ့မ့ၢ်လၢပယီၤပဒိဉ်တၢ် ဟံပနီဉ်တခါန့ဉ် အိဉ်လၢ မ့းဝဒံၢ်ကီၢ်ရဲဉ်, မ့းဝဒံၢ်ကီၢ် ဆဉ်တၢ်ပတနီၤအပူၤန့ဉ်လီၤ. ■

တၢ်သ့ဉ်ထီဉ်လီၤဘီလီၤမ့ၢ်လၢတၢ်ဆဲးမၤအီၤတပယုၤပိတဖဉ်

သးစၢ်လၢပုၤတၢ်သီအဂီၢ်

မ့ၢ်ရံၤ

မ့ၢ် မဆါတနံၤအံၤ တၢ်ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤန့ၣ်ဆၢၣ် တၢ်အိၣ်ယၢၤန့ၣ် မ့ၢ်ဝဲတၢ်တၢ်ဖးဒိၣ် တခါလၢ ပုၤကမ္ဘၢၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢအဒုးကဲထီၣ်တၢ်တၢ်အိၣ်သ့ၣ်အကျါန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ ထံၣ်ရၢၢ်ကီၢ်သးတၢ်ဂၤလိၣ်, ပုၤဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့တဖၣ်မၤဝဲမ့ၢ်ကျိၣ်ဝဲကွၢ်အတၢ်ကွၢ်စိလၢ အတဖိးမံလိၣ်သးဒီးပုၤလိၣ်ကဝီၤဖိအတၢ်အိၣ်သး, ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်ဒီး တၢ်ဖးတၢ်မၤအဂုၤအဂၤလၢမၤဟးဂီၢ်တၢ်မူတၢ် အကလုာ်ကလုာ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤအကျါ ထံၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ်တၢ်ခဲလၢာ်ခဲဆ့အဂံၢ်ခိၣ်ထံးဒီး မ့ၢ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤလၢအလုာ်ဒိၣ်ပုၤဒိၣ်ကတၢ်တခါ လၢပဝဲဟီၣ်ခိၣ်ဖိအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. သန့က့ၢ် လၢပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိအတၢ်ဖးတၢ်မၤဒီး န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါအယီ ထံၣ်န့ၣ်အိၣ်ဝဲလၢတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘျီအဖိလၢန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး ယိၣ်လိၣ်ကျိၣ်စ့ၢ်ကီး ခိၣ်ဖျိလၢပုၤဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့ဒီးကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်အိၣ်ဒီးအတိၢ်ကျဲၤလၢကတုၤထီၣ်ထံတမၢ်ပးဒိၣ်တဖၣ်အယီ ယိၣ်လိၣ်ကျိၣ်ဒီးပုၤထံဖိကီၢ်ဖိလၢအအိၣ်လၢထံကျိၣ်အကပိာ်ကပတဖၣ် ဘၣ်အိၣ်ဝဲလၢတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘျီအပူၤန့ၣ်လီၤ.

ဖဲလၢဖုၣ်တြျုးအါရံၤ (၂၆) သီတုၤ လါမၢ်ရှး (၃) သီန့ၣ် ကညီဖိခိၣ်ယၢၤဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပုၤဘျးစဲကရၢ (ခ့ၣ်စဲၢ်) တီခိၣ်ရိၣ်မဲဒီးမၤဝဲ သးစၢ်တၢ်ထံၣ်လိၣ်အိၣ်သကိး (Youth Camp) အဆိကတၢ်တဘျီ လၢသးစၢ်လၢအိၣ်ဆိးဝဲဒၣ်လၢတၢ်ကတုၤထီၣ်ယိၣ်လိၣ်ကျိၣ်ထံတမၢ်တၢ်တိာ်ကျဲၤဒီး တၢ်တိာ်ကျဲၤဖးဒိၣ်အဂုၤအဂၤလၢအဟံးထီၣ်သ့ၣ်ဝဲဒၣ် အဝဲသ့ၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

သးစၢ်တၢ်ထံၣ်လိၣ်တဘျီအံၤ သးစၢ်လၢသဝီ (၉) ဖျါလၢအမ့ၢ်, မဲၢ်ကရီ, ကါကွံ, ကါကလ့, ခဲဒီး, မူးကဒီး, သိအ့ၣ်, အထးစူး, ထီတီၣ်, ပန့ၣ်ကျါလၢအိၣ်သ့ၣ်လီၤသးလၢ ကညီကီၢ်စဲၣ်, သးက့ (၁) ဖၣ်အၣ်ကီၢ်ဆၣ်, ယိၣ်လိၣ်ကျိၣ်အမ့ၢ်န့ၣ်တကပၤဟဲဟဲဖျိထီၣ်သးဒီးမၤလိသကိးဝဲ တၢ်ဂ့ၢ်အိၣ်တီလၢအမ့ၢ် “ထံတၢ်အိၣ်ယၢၤဒီးတၢ်စိကမီၤပုၤတုၤလၢတၢ်အိၣ်ကုးအိၣ်ပုၤအဂီၢ်” လၢတၢ်သ့ၣ်အိၣ်သးအိၣ်ပုၤန့ၣ်လီၤ. လၢသးစၢ်တၢ်ထံၣ်လိၣ်အတၢ်မၤလိအိၣ်တီအဖိလၢန့ၣ်သရၣ်မုၢ်လၢအဟ့ၣ်တၢ်သိၣ်လိတက ဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤဝဲ တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ နီၤဖးဝဲတၢ်ဂ့ၢ် (၃) ထံၣ်န့ၣ်လီၤ. (၁) ပုၤတၢ်တၢ်န့ၢ်ပၤသန့ (အမုၢ်ဆိုင်ရပ်ရွာပိုင်စနစ်များ), (၂) (Food Sovereignty) တၢ်ဆၢတဲာ်စိကမီၤပုၤတုၤလၢတၢ်အိၣ်ကုးအိၣ်ပုၤအဂီၢ် လၢတၢ်သဘျူအပူၤ, (၃) မၤလိသ့သး ဘၣ်ယးတၢ်မူအကလုာ်ကလုာ်အတၢ်ချံတၢ်သ့ၣ်တၢ်န့ၢ်သါ ဟးထီၣ်လၢသဝီပုၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်ယးဒီးသးစၢ်တၢ်ထံၣ်လိၣ်အတၢ်မၤလိခိၣ်တီတဘျီအံၤ သရၣ်မုၢ် နွဲက့ၢ်ခဲ စံးဝဲလၢ, “ပုၤအါဂၤဘၣ်ထွဲတၢ်ပၤသန့စံးတၢ်န့ၣ် တၢ်လိာ်တၢ်ကျဲၤဒီးန့ၣ်

**တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲကဲထီၣ်သးလၢ
တၢ်လိာ်အဂၤတဖၣ် ပမ့ၢ်တမၤစၢၤ
တကန့ၣ်ထွဲဘၣ်န့ၣ်တနံၤနံၤ
တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲလၢတၢ်ချၢတဖၣ်
ဟဲမၤဘၣ်ဒိပုၤသ့စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ.**

ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၤလၢသဝီတဖျၢၣ်အပူၤ လၢအဘၣ်ထွဲ
 ဒီးပုၤအါဂၤ န့ၣ်လီၤ. အဒိ, ထံကျိ, နိၣ်, ညၣ်တၢ်အိၣ်
 ယၤ, သ့ၣ်ပှ်, ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိတၢ်အိၣ်ဆၢၣ်လီၤ, ဖျၢၣ်ထူ
 ပျီၣ်ဒီးတၢ်ချံတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပကထံၣ်ဘၣ်လၢ
 ခိဖျိပုၤကညီအတၢ်သ့ၣ်လီၤသးကွံၣ်ဒိၣ်ထီၣ်, တရဲၣ်ကျဲ
 ဝဲတၢ်ဆါတၢ်ပုၤလၢတအိၣ်ဒီးတၢ်အံးထွဲကွံၣ်ထွဲဂုၤဂုၤ
 အယံ ပုၤအါဂၤဘၣ်ထွဲတၢ်ပၤသန့အံၤ လီၤဆံးလီၤစ့
 ကွံၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. ဒီးပုၤအါဂၤဘၣ်ထွဲတၢ်ပၤသန့ဟး
 ဂီၤဝဲအယံ ပုၤကညီတဖၣ်တအိၣ်ဘၣ်လၢ တၢ်အိၣ်တၢ်
 အီၤလၢအမိၣ်န့ၣ်သးလီၤအိၣ်ဝဲတဖၣ် ဒီးပုၤထူလံၤအတၢ်
 အိၣ်တၢ်အိၣ်နီၢ်နီၢ်တဖၣ်လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢန့ၣ်အမဲၣ်
 ညါ တၢ်ဆါတၢ်ပုၤတၢ်ဆိၣ်သနးအိၣ်ထီၣ်အဖီခိၣ် ပုၤ
 ထူစံၣ်ဖိတဖၣ် တသ့ၣ်ဝဲလီၢ်ကဝီတၢ်မုၢ်တၢ်ဘိတဖၣ်
 လၢဘၣ်, အါန့ၣ်အန့ၣ် ခိဖျိလၢခိပနံၣ်တဖၣ်အတၢ်
 ဟဲန့ၣ်လီၤလၢကျဲအဘိဘိအယံ ပုၤမၤအိၣ်တၢ်မုၢ်ဆၢၣ်
 မုၢ်ဂီၤတဖၣ် ကဖံးအိၣ်မၤအိၣ်တၢ်အဂီၢ် အစံၣ်လီၢ်ပုၤ
 လီၢ်တအိၣ်လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ သး
 စၢ်တဖၣ် မၤလိဘၣ်ဝဲလၢ food Sovereignty အခိၣ်တီ
 ဖီလၢန့ၣ်လီၤ.”

“ပသဝီပုၤအိၣ်ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်ထူၣ်တၢ်ဘိလၢပ
 သ့ၣ်လီၤတဖၣ်, ပတနီၣ်ပၢ်သ့ၣ်ပၢ်သးဘၣ်အယံန့ၣ်
 ပဆါကွံၣ်ပထးထီၣ်ကွံၣ်လၢတၢ်ချၢလဲလဲ တုၤလၢပုၤစု
 ပုၤတဘျီပုၤက့ၤမၤအိၣ်မၤအိၣ်ဘျီ ပုၤက့ၤဆါန့ၣ်က့ၤပဝဲဒၣ်
 လီၤ. ပတၢ်အိၣ်လၢပကစၢ်သ့ၣ်လီၤပဘၣ်က့ၤပုၤအိၣ်
 က့ၤလၢအပုၤအိၣ်” အဂ့ၢ်န့ၣ်စီထီၣ်မ့ၣ် သးစၢ်ဖိလၢအ
 ဟဲထီၣ်သးစၢ်တၢ်ထံၣ်လိၢ်အိၣ်သကိးတဂၤ တဲဖျါဝဲ
 တၢ်လၢအမၤလိန့ၣ်ဘၣ်လၢ တၢ်မၤလိပုၤန့ၣ်လီၤ.

နီၢ်ပျၢ်မုၢ်ခုၣ်, ခုၣ်တၢ်ပၤဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲထံနိအပူၤ
 ဗုသ့ၣ်ညါတၢ်မုၢ်ဒါခိၣ်စံးဘၣ်သုလုၤကီၤဝုၤတၢ်ကစီၣ်
 လၢ, “သးစၢ်တၢ်ထံၣ်လိၢ်အိၣ်သကိးအတၢ်ပညိၣ်န့ၣ်
 နိသိးသးစၢ်တဖၣ်ကသ့ၣ်ညါအါထီၣ်ဘၣ်ဃး ထံတၢ်
 အိၣ်ယၤဒီးတၢ်စိကမိၤပုၤတုၤလၢတၢ်အိၣ်ကုးအိၣ်ပုၤအ
 ဂီၢ် အခိပညီဒီးအတၢ်ရွဲဒိၣ်တဖၣ်အမဲၣ်ညါ ဝဲတၢ်ကီ
 တၢ်ခဲဟဲကဲထီၣ်သးလၢအဝဲသ့ၣ်သဝီဒၣ်ဝဲအပူၤ, ဝဲ
 ဘျါဆဲက့ၤဝဲတၢ်ကီတၢ်ခဲတဖၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဒီး
 သိး ကထံၣ်ဆိသ့ၣ်ညါစ့ၢ်ကိးဝဲလၢ တၢ်ကဲထီၣ်သးလၢ
 တၢ်လီၢ်အဂုၤအဂၤတဖၣ် ဟဲမၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးဝဲအဝဲ
 သ့ၣ်အလီၢ်ကဝီ, အဝဲသ့ၣ်မုၢ်ဆၢၣ်မုၢ်ဂီၤအတၢ်အိၣ်မ့ၢ်.

ဝဲတၢ်မၤလိဒီးမၤန့ၢ်ပၢ်သးဘၣ်ထွဲတၢ်အိၣ်ကုးအိၣ်ပုၤအဆၢကတီၢ်. တၢ်ဂီၤ- ခုၣ်

အတတ်လှူအိတ်သးသမူလီၢ်သ့ဝဲ ဒီးကဒီသဘဝဲတတ် သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။”

လၢတၢ်မၤလိဝံၤအလီၢ်ခံ (နီၢ်ခိုင်ဖါသင်း) ယဲ လၢပန့ၣ်ကျါ စံးဝဲလၢ, “ယမၤလိဘၣ်လၢညါန့ၣ် ပသ့ၣ် ညါလၢပဘၣ်မၤစၢၤတၢ်ကီၢ်တံၢ်ခဲ ကဲထီၣ်သးလၢပသဝီ ပူၤလီၤ, ခဲအံၤဘျီပသ့ၣ်ညါလၢ တၢ်ကီၢ်တံၢ်ခဲကဲထီၣ်သး လၢတၢ်လီၢ်အဂၤတဖၣ် ပမ့ၢ်တမၤစၢၤ တကန့ၣ်ထွဲဘၣ် န့ၣ်တနံၤနံၤ တၢ်ကီၢ်တံၢ်ခဲလၢတၢ်ချ့တဖၣ်ဟဲမၤဘၣ်ဒိ ပူၤသ့စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ။”

ဒ်သိးသးစၢ်တဖၣ်ကမၤလိဘၣ်တၢ်လၢတၢ်သ့ၣ် ဖုံသးညီပူၤဒီး တလီၤကၢၣ်အဂီၢ်, ကနၢ်ဟံၢ်တၢ်မၤလိညီ ညီဒီးကအိၣ်တ့ၢ်လၢအသးကံၢ်ပူၤအဂီၢ်န့ၣ် လၢတၢ်မၤ လိအက့ၢ်အဂီၢ်ပူၤပၣ်ပၣ်ဒီး ကရၢၢ်တၢ်တၢ်ပိၣ်တၢ်ပိ, ကရၢၢ်တၢ်ဟံၢ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဒ်နီၢ်ကစၢ်အတၢ်နၢ်ဟံၢ်ဒ်ဝဲ အသိး, တၢ်မၤလိသ့သးလၢပျီပူၤ, ဒီးကရၢၢ်တၢ်ပြု, ဒီး တၢ်လိၣ်ကွဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ။

သးစၢ်တၢ်မၤလိတဘျီအံၤတမ့ၢ်ထဲလၢ တၢ် ဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤဘၣ်ဃးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အတၢ်သ့ၣ် ညါတဖၣ်ဘၣ်ဒီး မ့မ့ၢ်တခီ ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်မၤဒိၣ်ထီၣ် ထီထီၣ်သးစၢ်တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တဖၣ်ပၣ်ပၣ်လုၣ်ဝဲအါမး န့ၣ်လီၤ. သးစၢ်လၢအဟဲထီၣ်သးစၢ်တၢ်ထံၣ်လိၣ်အိၣ် သကိးတဘျီအံၤ မ့ၢ်က့ၤကဒါက့ၤန့ၣ် ကအိၣ်ဒီးတၢ်နၢ် န့ၣ်လီၤသးအါထီၣ်, တၢ်ဟံၢ်ကဲတၢ်ဆၢကတီၢ်, အတၢ်မၤ သကိးတၢ်ဒီးပူၤအါဂၤ ဒီးသးစၢ်ကဒဲကဒဲအတၢ်ဘျးဝဲ မၤသကိးတၢ်ကဂ့ၤထီၣ်အါထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

စီဖိဆံး, ခုၣ်ပူၤမၤသကိးတၢ်စံးဝဲ, “သးစၢ် လၢဟဲထီၣ်တၢ်မၤလိသ့ၣ်တဖၣ် ယထံၣ်ဘၣ်လၢအဝဲ သ့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်တီခိၣ်ရီၤမဲအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ် ဒီးမၤဒ် တၢ်လၢအနီၢ်ကစၢ်သ့ဝဲန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤ လီၤအဆၢကတီၢ်စ့ၢ်ကီး အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ဆူၣ် သးဆူၣ်လၢတၢ်မၤလိပူၤန့ၣ် ယထံၣ်ဘၣ်ဝဲလီၤ. ညီန့ၣ် ပကထံၣ်ဘၣ်သးစၢ်တဖၣ် အိၣ်ဝဲလၢပူၤသးပျီအလီၢ်

သးစၢ်လၢသဝီခွဲဖျါအတၢ်ဟူးတၢ်ဂၤ, တၢ်မၤလိသ့သးဒီးတၢ်တၢ်ပိၣ်တၢ်ပိသကိးတၢ်ဖဲတၢ်ထံၣ်လိၣ်သးအကတီၢ်. တၢ်ဂီၤ- ခုၣ်စၢ်

ခံ ဘဉ်သုဉ်သုဉ်ခိဖျိလၢအဝဲသုဉ်ပျံတၢ်, တၢ်န့ၢ်န့ၢ်လီၤ သးစ့ၤ ဇီးမ့တမ့ၢ် တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တဖၣ်တအိဉ်ဘဉ်အ ဃီန့ၢ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၢ်အယီၤ ဘဉ်ဃးဇီးသဝီအတၢ်ကီ တၢ်ခဲမ့ၢ်ဂ့ၤ န့သဝီအတၢ်ဖံးတၢ်မၤတမံၤဂ့ၤတမံၤဂ့ၤ ပှၤ သးပှၤတဖၣ်မ့ၢ်ဟ့ၣ်အဝဲသုဉ်အတၢ်ပၤဆှၢရဲၣ်ကျဲၤတၢ် ခွဲးတၢ်ယၢ်န့ၢ် လၢပဝဲဆူညါအဂီၢ် ကကဲထီဉ်တၢ်ဘျး တၢ်ဖျိဉ်ဖးဇိဉ်န့ၢ်လီၤ.”

သးစၢ်လၢအဟဲထီဉ်တၢ်မၤလိသုဉ်တဖၣ်အံၤ အိဉ်ဟဲလၢသဝီမ့ၢ်တဖၣ်သိးလိာ်သးဘဉ်ဆဉ် တၢ်လီၤ လၢအဝဲသုဉ်အိဉ်ဆိးဝဲန့ၢ် အိဉ်သုဉ်လီၤသးလၢ ဃီဉ် လိာ်ကျိအကဟိာ်အပၤအယီၤ တၢ်ဘဉ်ယိဉ်ဇီးတၢ်မၤတံာ် တၢ်လၢအဝဲသုဉ်ဘဉ်ကွၢ်ဆၢမဲာ်ဝဲန့ၢ် မ့ၢ်ဖျိတၢ်တမံၤ ဃီန့ၢ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၢ်အယီၤ ဇီးသိးအဝဲသုဉ်ကဘျါဆဲး ဇီးကတံာ်ကတီၤဆိ ဇီးသတၢ်ကီတၢ်ခဲလၢကဟဲဘဉ် အဝဲသုဉ်အတၢ်လီၤအကျဲ လီၤဆိဖျိတၢ် တၢ်ဇိသအခိဉ် ဃးန့ၢ်ဆၢဉ်ဇီး လီၤကဝီတၢ်အိဉ်ယၢၤ တၢ်ဖံးတၢ်မၤတ ဖၣ်အဂီၢ် သးစၢ်တဖၣ်အံၤ န့းအိဉ်ထီဉ်ဝဲ ဃီၤမၤကျိဇီး တီလါနိဉ်သးစၢ်ပှၤဘျးဝဲရၢ် တဖုန့ၢ်လီၤ. လၢန့ၢ်အ

မဲာ်ညါ အဝဲသုဉ် ဟံလီၤသကိးစ့ၢ်ကိး ခါဆူညါတၢ်ဖံး တၢ်မၤလၢကမၤသကိးဝဲတဖၣ်န့ၢ်လီၤ.

စီပိလိကိး, လၢသိအ့ဉ်သဝီသးစၢ် လၢအဟဲ ထီဉ်တၢ်မၤလိအံၤစံးဝဲလၢ, “တၢ်မၤလိတဘျီအံၤ အရူ ဇိဉ်လၢပဝဲသးစၢ်သုဉ်တဖၣ်အဂီၢ်ဇိဉ်မး ဇီးပသုဉ်ညါ န့ၢ်ဟံၤအါထီဉ်ဘဉ်တၢ်လၢပကဘဉ်ရဲၣ်သဲကတီၤက့ၤ အီၤလၢပပှၤတတၢ်အပှၤတဖၣ်န့ၢ်လီၤ. ယမ့ၢ်တဟဲထီဉ် ဘဉ်တၢ်မၤလိအံၤန့ၢ် ယတသုဉ်ညါဘဉ်တၢ်ဂ့ၢ်သုဉ်တ ဖၣ်အံၤဘဉ်.”

သးစၢ်တၢ်ထံဉ်လိာ်သးတဘျီအံၤကကဲထီဉ်ဝဲ တၢ်မၤစၢၤလၢယီၤမၤကျိဇီးတီလါနိဉ်ပှၤသးစၢ်တဖၣ်အ ဂီၢ်လၢ တၢ်ကီတၢ်ခဲလၢအကဲထီဉ်တ့ၢ်လံ အသးလၢ အဝဲသုဉ်အတၢ်လီၤတဖၣ်ဇီး ခါဆူညါလၢအကဲထီဉ် အသးသုဉ်တဖၣ်အဖီခိဉ်, အဝဲသုဉ်ကမ့ၢ်ပှၤသုဉ်တ ဖၣ်လၢ ကဘျါဆဲးဝဲတၢ်ကီတၢ်ခဲတဖၣ်အံၤကန့ၢ်ကသ့ အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ. ခုစဲာ်တၢ်ကရၢကရိရဲၣ်ကျဲၤမၤဝဲသးစၢ် တၢ်ထံဉ်လိာ်အိဉ်သကိးဇီးအံၤအိဉ်ဝဲဖျိကိးနိဉ်ဇး ဃဉ်ဃဉ်န့ၢ်လီၤ. ■

သးစၢ်တဖၣ်ဇိသကိးတၢ်ဂီၤဖဲတၢ်ထံဉ်လိာ်အိဉ်သကိးသးဝံအဆၢကတီၢ်. တၢ်ဂီၤ- ခုစဲာ်

ကျွၢ်ဒီးအိၣ်ကတိၤ, ပတအိၣ်တၢ်ထဲတသီဖါဘၣ်

နီၣ်ဆိမိၣ်ဖိ

တူၢ်ထၣ်သဝီတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလၢဘုဟု တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်လၢအလိၣ်တဖၣ်လၢကရၢ သဘျူ န့ၣ် တုၤဒေၣ်ဖဲ ၂၀၁၇ န့ၣ်, ဝံအလီၤခံ စးထီၣ်ဖဲ ၂၀၁၈ န့ၣ် ပှၤလီၤကဝီဖိတဖၣ် ဘၣ်လုၢ်အိၣ်က့ၤအသးသမူလၢကျဲအကလုာ်ကလုာ် ဒီး ဗုၣ်ကျဲလၢကအိၣ်ဘၣ်ဒီးအိၣ်မူဘၣ်လၢတနံၤဒီးတနံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၂၀၁၈ န့ၣ်ဝံအလီၤခံ အံတူၢ်ထၣ်ဟီၣ်ကဝီ ဒီးသဝီကပိာ်ကပတဖၣ် တနံၣ်ဘၣ်တနံၣ်ဘၣ်ကျိာ်ဆၢၣ် မဲာ်ဒီးတၢ်မၤကလီၢ်ကဝီသ့ၣ်ပှၤတၢ်အိၣ်ယၢၤ လၢအဟး ထီၣ်လၢအဆၢကတီၢ်ဒေၣ်ဝဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢၣ်ဖဲ ၂၀၁၉ န့ၣ်အတီၢ်ပူၤ သ့ၣ်ပှၤတၢ်ဟးထီၣ်လၢအတမ့ၢ် သ့ၣ်ညၣ် ဒီးမ့ၢ်ဝဲဒေၣ်တၢ်ဒီးတၢ်လၢတကလုာ်လၢဘၣ် တၢ်သ့ၣ်ညါအိၣ်လၢ ပိာ်တရီတၢ်အံၤ ဘၣ်တၢ်ဆါအိၣ်ဆူ ပှၤတၢ်ချၢအအိၣ်ခဲလၢာ်အကံလိ ၁,၀၀၀ ဗၢၣ်ဗၢၣ် ဒီး တၢ်ဆါဝဲတကံလိ ၁၅ ဘးန့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်ညါဘၣ် လၢပိာ်တရီတၢ်လၢတၢ်က့ၤစိာ်အိၣ်တဖၣ် တၢ်ဒုးကဲထီၣ် ဝဲဒေၣ်ကသံၣ်ကလံၤလၢတၢ်ကိးအိၣ်လၢ (ရှုကျိာ်) န့ၣ်လီၤ.

ဖဲ ၂၀၁၉ န့ၣ်အတီၢ်ပူၤ တၢ်ဟဲန့ၣ်လီၤမၤကၤ အါထီၣ်ဝဲဒေၣ်ပိာ်တရီအတၢ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ် ဒီးပိာ်တရီအ တၢ်လၢတၢ်မၤကၤအံၤ တၢ်ပှၤန့ၣ်ထဲအတၢ်တပၣ်ဗုၣ်ဒီး အပျီၢ်ဘၣ်. ဖဲတၢ်ချၢအိၣ်အဆၢကတီၢ် တၢ်ချၢဗုၣ်ဒီး အဂံၢ်လၢာ်စိဖုကလုၤန့ၣ်လီၤ. ပိာ်တရီတၢ်အံၤတၢ်ဟဲပှၤ အိၣ်တကံလိ ၁၅ ဘးအဖီခိၣ်, တၢ်ဒုးအိၣ်ကဒါက့ၤပှၤ လၢအပှၤတၢ်တကၤန့ၣ်တကံလိ ၃ ဘးန့ၣ်လီၤ. ပိာ်တရီ တၢ်အံၤ ပှၤလၢသီးလဲထၣ်ဟဲမၤပှၤလၢအံတူၢ်ထၣ်ပှၤဝဲလၢ လီၤကဝီဖိဖဲန့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်တဆိဝံ အဝဲသ့ၣ်ပှၤက ဒါက့ၤလၢအစုပူၤန့ၣ်လီၤ.

သုးခိၣ်စ့ၣ်ဝု (ကိး) ဖုထီၣ်ပှၤလၢအမ့ၢ်အံတူၢ်ထၣ်သ ဝီပှၤဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးတၢ်စံးဝဲလၢ, “တၢ်မၤကၤပိာ်တရီ တၢ်အံၤ ပမ့ၢ်က့ၢ်လၢကျဲတဘီန့ၣ် ကဲဘျူးလၢပှၤလီၤကဝီ ဖိတဖၣ်ဟံၣ်ဖိဗီဖိတၢ်ဟဲန့ၣ်တဒိၣ်တဆံး ဘၣ်ဆၢၣ်တၢ် လီၤဘၣ်ယိၣ်အိၣ်လၢ တၢ်မ့ၢ်ဆဲးမၤအိၣ်ယံာ်ထီၣ်ယံာ်ထီၣ် တခီ ကမ့ၢ်တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်ကျဲတဘီလၢ ပိာ်တရီအစၢၤ ကလီၤတူၢ်ဘၣ်ဖး ခီဖျိဖဲတၢ်ချၢအိၣ်အဆၢကတီၢ် တၢ်ချၢ ထုးကွံာ်အဂံၢ်လၢာ်စိဖုကလုၤအယီၤန့ၣ်လီၤ. ပကြးအိၣ် ဒီးကတီၤက့ၤပသ့ၣ်ပှၤတၢ်အိၣ်ယၢၤတဖၣ်အံၤလီၤ.”

ဒဲန့ၣ်အသိး ၂၀၁၉ န့ၣ်အပူၤ တၢ်ဟဲဗုၣ်ပှၤပိာ် တရီတၢ်တကးဘၣ် တၢ်ဟဲန့ၣ်လီၤပှၤတၢ်အကျါ တၢ်ဟဲ န့ၣ်လီၤပှၤဗုၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးတကံၤန့ၣ်လီၤ. တကံၤအံၤဘၣ် တၢ်ဟဲပှၤအိၣ်လၢပှၤသီးလဲထၣ်ဖိစ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. တကံၤ အံၤဘၣ်တၢ်ပှၤအိၣ် တဘ့ၣ် တ ဘး အဖးဒိၣ်န့ၣ်တၢ်ပှၤ အိၣ်တုၤအဘ့ၣ် ၁၀၀ တၢ်ဟ့ၣ်အိၣ် ၁၅၀ ဘးန့ၣ်လီၤ.

အံတူၢ်ထၣ်သဝီဖိ သးပှၤအဲလ့ၣ်ထူတဲဖျါ ထီၣ် “စးထီၣ်လၢယဒိၣ်ထီၣ်လၢယိၣ်လိာ်ကျိအကာ်ခိၣ် ယတထံၣ် ယတသ့ၣ်ညါ တၢ်ဟဲပှၤတၢ်ဒဲအံၤနီတဘျီ ဘၣ်. အယိကဲထီၣ်တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်လၢ ပဝဲပှၤကညီဖိ သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်ဖးဒိၣ်လံ ခီဖျိပဆါကွံာ်တၢ်အိၣ်ယၢၤလၢ အအိၣ်ဒီးပှၤတုၤလၢဆၢၣ်ဖိကိာ်ဖိအဆံးကတၢ်န့ၣ်လီၤ.”

အံတူၢ်ထၣ်ပှၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ် အံၤဘၣ်တၢ်ဒုး အိၣ်ထီၣ်အိၣ်ဖဲ ၂၀၀၆ န့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ခီဖျိလၢတၢ်ပတုာ် တၢ်မၤစၢၤလၢပှၤအံတူၢ်ထၣ်ဖိတဖၣ်အဂီၢ်အယီၤ စးထီၣ် ဖဲ ၂၀၁၈ န့ၣ်ဝံအလီၤခံ ပှၤလီၤကဝီဖိတဖၣ် ဘၣ်လုၢ် အိၣ်က့ၤအသးသမူအကလုာ်ကလုာ် လၢအကျါပၣ်ဗုၣ် ဒီး တၢ်မၤကၤကုၤလၢထၢဒိၣ်, တလၢာ်အိၣ်လၢ, တကံၤ, ပိာ်တရီတၢ် ဒီးအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ■

တၢ်ကစီၣ်အသဟီၣ်

စီၤအဲၣ်ဝါ

ဟီၣ် ခိၣ်ချူထံကီၢ်ကိးဘၣ်ဒဲး သူဝဲဒၣ်တၢ်ကစီၣ်သန့တဖၣ် နီၣ်သိးကဒီးန့ၣ်ဘၣ်ဝဲတၢ်ကစီၣ်အမ့ၢ်အတီၤ ဒီးချူးဆါချူးကတီၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ ၂၀၂၀ နံၣ်အပူၤ ခုၣ်တၢ်ကစီၣ်ဝဲကျိၤအိၣ်ဒီးအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢအဟ့ၣ်ဝဲပုၤသးစၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်မၤလိဘၣ်ယးတၢ်ဟံးန့ၣ်တၢ်ကစီၣ်အကျိၤအကျဲၤ ဒီးကွဲၤလုၤလိတၢ်ရၤလီၤတၢ်ကစီၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤန့ၣ်လီၤ.

နီၣ်ဆၣ်မူၤ ခုၣ်တၢ်ကစီၣ်မူၤဒါခိၣ်စံးဝဲလၢ, “ဒ်သိးတၢ်ကစီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအကါဒိၣ်တဖၣ် ပကဟံးန့ၣ်အိၣ်ဒီးရၤလီၤကွဲၤအိၣ်လၢပကညီၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အအိၣ် ချူးဆါချူးကတီၢ်အဂီၢ်န့ၣ်, သးစၢ်ဒ်အမ့ၢ်ကညီၣ်ကိၣ်ဖိပုၤဘျးဝဲကရူၢ်, ကညီၣ်ပိၣ်မုၢ်သးစၢ်ခိၣ်န့ၣ်ကိၣ်ဖိဒီးမုၢ်တြီၢ်သးစၢ် လၢအဟူးဂဲၤတၢ်လၢတၢ်ကစီၣ်ဂ့ၢ်ဝီတဖၣ် ပလဲၤဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်မၤလိဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်ဟံးန့ၣ်တၢ်ကစီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ လၢခါဆူညါအဝဲသ့ၣ်ကဆဲးဂဲၤလိၣ် လၢတၢ်ရၤလီၤတၢ်ကစီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်ဆၢဘၣ်ကတီၢ် ဒီးအမ့ၢ်အတီၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပနၢ်လၢတၢ်ရၤလီၤတၢ်ကစီၣ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ပၢ်ဆူကမ့ၢ်အအိၣ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအကဲဘျူးဒီးအရူဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ.”

ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤ ပုၤဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်အိၣ်ဝဲအကလုာ်ကလုာ်, တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကစီၣ်သန့အကလုာ်ကလုာ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ ပုၤဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်ကဘၣ်အိၣ်ဒီးအကံၢ်အစီၤလၢပုၤ ဒီးတၢ်ကစီၣ်သန့လၢပုၤန့ၣ်အိၣ်ကသ့အဂီၢ်စ့ၢ်ကိး ကဘၣ်မ့ၢ်တၢ်ကစီၣ်သန့လၢအပၢ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်အမ့ၢ်အတီၤမး တၢ်ဟံးပနီၣ်အိၣ်လၢအမ့ၢ်တၢ်ကစီၣ်သန့လီၤတၢ်သ့န့ၣ် နီၣ်ဆၣ်မူသိၣ်လိဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကစီၣ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ပၢ်ဆူကမ့ၢ်အအိၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအရူဒိၣ်ဒိၣ်မးလၢပုၤတဝါအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး လၢကမ့ၢ်ဒီးခိၣ်န့ၣ်အဘၣ်စၢၤတၢ်ဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤလိၣ်သးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤကအိၣ်အဂီၢ်မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ကဲဘျူးတမံၤန့ၣ်လီၤ. ကတီၢ်အံၤ ပုၤအါကသ့ၣ်ညါဝဲလၢ (Social Media) လၢတၢ်သ့ဝဲအ့ထၢ်နဲးအဆၢကတီၢ်အယီၤ တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢ (Social Media) အပူၤချူမးန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်ကမ့ၢ်လၢအအိၣ်လၢကစၢ်ကလိအကျိၤတဖၣ် ဒ်သိးကဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ကစီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤချူးဆါချူးကတီၢ်အဂီၢ် မ့ၢ်တၢ်လၢအရူဒိၣ်ဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. လီၤဆီဒၣ်တၢ်ကွဲၤလုၤလိတၢ်ရၤလီၤ မ့ၢ်တၢ်ရၤလီၤတမံၤလၢအချူ လၢကမ့ၢ်လၢအအိၣ်လၢကစၢ်ကျိၤ လၢတဒီးန့ၣ်ဘၣ်အ့ထၢ်နဲးဒီးလီၤတဲစိအလီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

စီၤအဲၣ်ကညီၣ်, ကညီၣ်ကိၣ်ဖိပုၤဘျးဝဲကရူၢ်တၢ်ကစီၣ်မူၤဒါခိၣ်, “ယမၤလိဘၣ်ဒီးယနၢ်ပၢ်လၢတၢ်

**ပုၤဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်ကဘၣ်အိၣ်ဒီး
အကံၢ်အစီၤလၢပုၤ ဒီးတၢ်ကစီၣ်သန့
လၢပုၤန့ၣ်အိၣ်ကသ့အဂီၢ်စ့ၢ်ကိး
ကဘၣ်မ့ၢ်တၢ်ကစီၣ်သန့လၢ
အပၢ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်အမ့ၢ်အတီၤမး
တၢ်ဟံးပနီၣ်အိၣ်လၢအမ့ၢ် တၢ်ကစီၣ်သန့
လီၤတၢ်သ့န့ၣ်လီၤ.**

■ တ်ကစီၣ် ■

ကစီၣ်မ့ၢ်တၢ်လုၢ်ဘၢစိကမိၤတမံၤလၢပပုၤတတၢ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. တ်ကစီၣ်ဟ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ဟံၢ်ဆူပုၤကိးဂၤ လၢတၢ်မနုၤသ့ၣ်တဖၣ်ကဲထီၣ်အသးလၢဟီၣ်ခိၣ်ချၢဒိတဘ့ၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ကမ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ကန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ကစီၣ်ဒီး အဝဲသ့ၣ်ကသ့ၣ်ညါဆၢတၢ်ဝဲတၢ်လၢကဘၣ်မၤအသးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.”

ပသ့ၣ်ညါဘၣ်လၢတနံၣ်အံၤခွဲၣ်တၢ်ကစီၣ်အပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါလၢတၢ်ကစီၣ်တဖၣ် လီၤဟ့ၣ်ဝဲတၢ်သိၣ်လိလၢကညီကွီဖိပုၤဘျးစဲကရူၢ်ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်, ကညီပိၣ်မုၢ်ကရၢကွီဖိသးစၢ်တဖၣ်, မ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်ဝဲၤကျိၤပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် ဒီးပုၤလၢအယုၤထီၣ်ဝဲတၢ်မၤလိသ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီလၢအဟ့ၣ်ဝဲဒၣ်မ့ၢ်ဝဲ, တၢ်ကစီၣ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်, တၢ်ကစီၣ်အိၣ်ပျဲၤကလုၢ်လဲၣ်, တၢ်ကစီၣ်လၢအကံၢ်အစီအိၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဒဲလဲၣ်, တၢ်မနုၤလၢအဖးကဲထီၣ်တၢ်ကစီၣ်လဲၣ်, ဘၣ်သံကွၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်, ပုၤယုၤတၢ်ကစီၣ်လၢအအိၣ်ဒီးအကံၢ်အစီလၢပျဲၤတဂၤ ကဘၣ်မ့ၢ်ပုၤဒဲလဲၣ်ဒီးအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

နီၢ်မုၢ်, ကညီပိၣ်မုၢ်ကရၢကွီဖိစံးဝဲလၢ, “တၢ်ကစီၣ်တၢ်မၤလိအံၤယမၤလိဘၣ်အဆိကတၢ်လီၤ. ယမၤလိန့ၢ်ဘၣ်တၢ်အါမး ဒ်တၢ်ကဘၣ်ဟံးန့ၢ်တၢ်ကစီၣ်ဒဲလဲၣ်, သံကွၢ်တၢ်ဒဲလဲၣ် ဒီးအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ခဲလၢ်မ့ၢ်တၢ်ကဘျးလၢပဂီၢ်လီၤ.”

ကိးနံၣ်ဒဲးန့ၣ် ခွဲၣ်တၢ်ကစီၣ်ဝဲၤကျိၤအိၣ်ဒီးအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢ အဟ့ၣ်ဝဲပုၤသးစၢ်သ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ကစီၣ်အတၢ်မၤလိ ဒ်သိးခိၣ်န့ၢ်သးစၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ကသ့န့ၢ်ဟံၢ်တၢ်ကစီၣ်အဂ့ၢ်အကျိၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးကညီကမ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ဟံၢ်မ့ၢ်တၢ်လၢအရ့ၣ်ဒိၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်အယိ သ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်ဒ်စုကဝဲၤတမံၤအသိးန့ၣ်လီၤ. ■

ခွဲၣ်တၢ်ကစီၣ်ဝဲၤကျိၤဟ့ၣ်တၢ်မၤလိဘၣ်ယးတၢ်ဟံးန့ၢ်တၢ်ကစီၣ်ဒီးကွဲၤလုၤလီၤတၢ်ရၢလီၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ. တၢ်ဂီၤ- ခွဲၣ်

တၢ်ဖျိၣ်လီၤကတြၢ

နီၣ်ဆိမိၢ်ဖိ

အံၤ တူၢ်ထၣ်သဝီၣ်ဘၣ်တူၢ်ဘၣ်ဒီးဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်
မဲၣ်ကဒီးထံဒိၣ်နိယုၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤလၢတၢ်တ
ဟ်သ့ၣ်ဟ်သးအပူၤလီၤ. ဖဲ လါအီၤကွၢ်
၂၂ သီ အနံၤ ထံစးထီၣ်ဒိၣ်ထီၣ်သတူၢ်ကလၢဖဲမ့ၢ်
န့ၣ်ခိၣ် ၁:၃၀ ဒီး ၂:၀၀ န့ၣ်ရံၣ်အကတီၢ်ဒီးဖဲ ၂၃ သီဒီး
၂၄ သီအနံၤန့ၣ် ထံဒိၣ်ဘျၢကွၢ်ကမျၢၢ်ဖိတဖၣ်အဟံၣ်
အယီၤ ယုၢ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်အဂုၤအဂတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၂၂ သီတုၤလၢ ၂၅ သီအနံၤ ယိၣ်လိာ်ကျိစး
ထီၣ်ဒိၣ်ထီၣ်အဖိခိၣ် တၢ်အစၢလၢအအိၣ်ထီၣ်မ့ၢ် ပုၤ
အိၣ်ဆိးလၢ ထံကျိနံၤဒီးအကပိာ်ကပၤခဲလၢာ် ဘၣ်
ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးထံဒိၣ်နိယုၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤန့ၣ်လီၤ. ထံဒိၣ်
အယီၤ အံၤတူၢ်ထၣ်ဒဲကဝီၤ ဟံၣ်ခိၣ် ၂၀ ဖျၢၣ်ဘၣ်လီၤ
ဘျၢဒီး ဟံၣ်အဂၤ ၄၀ ဖျၢၣ်အိၣ်လၢတၢ်ဘၣ်ယိၣ်အပူၤ,
မဲၣ်န့ၣ်ထၣ်သဝီၣ်စ့ၢ်ကီးဟံၣ်ခိၣ် ၁၆ ဖျၢၣ်ဘၣ်လီၤဘျၢဒီး
ဟးဂီၤ တကးဒီးဘၣ်အမဲၣ်ညါဟံၣ် ၁၅ ဖျၢၣ်အိၣ်လၢ
တၢ်ဘၣ်ယိၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.

သးပျၢ်မ့ၢ်ဆၢၣ်ကြိလၢအမ့ၢ် အံၤတူၢ်ထၣ်သဝီၣ်ဖိ
တဂၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢ “ပယုၢ်ပယီၤဒီးနးနး, ပယုၢ်

ထံဒိၣ်ဒီးနးနး, ပယုၢ်ပယီၤအခါပဝံတၢ်စိာ်တၢ်န့ၣ်ဒီး,
ပယုၢ်ထံဒိၣ်လုၢ်ဘၢတၢ် ပစိာ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤဘျးသါတ
ချုးလၢဘၣ်” န့ၣ်လီၤ.

ဒဲန့ၣ်အသိး သးပျၢ်မ့ၢ်ဝါဘျၢၣ်မူ အံၤတူၢ်ထၣ်
သဝီၣ်ဖိ တဲဝဲလၢ “ပယုၢ်ထံဒိၣ်တဘျီအံၤ ကဲထီၣ်က့ၤ
တၢ်ဆူးတၢ်ဆါတၢ်သ့ၣ်ကနိးသးကနိးတၢ်သးလီၤဘျး
ဖးဒိၣ်ညါ” န့ၣ်လီၤ.

၂၀၂၀ နံၣ် ယိၣ်လိာ်ကျိ ဒိၣ်ဘျၢကွၢ်သဝီၣ်ဖိ
တဖၣ်အဟံၣ် အမဲၣ်ညါ ဒဲကဝီၤတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဒဲအမ့ၢ်
တၢ်ဟ်ဟုသးလီၤ, ဒဲကဝီၤဘျီဒိၣ် , ပိာ်မ့ၢ်ကရၢ
တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်, ဒဲကဝီၤတၢ်ဆါတၢ်ပျၢတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်,မိာ်
ဖိမ့ၢ်ဘျီဒိၣ်တၢ်မၤလီၤ, ဒဲကဝီၤတၢ်ဆါဟံၣ်လီၤဘျၢ
ကွၢ်အယီၤ ဘၣ်ပတုာ်ကွၢ်တၢ်ဟ့ၣ်ကသံၣ်, ကိုတဖၣ်
ဘၣ်ပတုာ်ကွၢ်ဝဲလၢတၢ်မၤစ့ၢ်လီၤတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘျီ
လၢဖိသၣ်ဒီးပုၤကိုဖိတဖၣ်အဂီၢ်လီၤ.

ထံဒိၣ်သတူၢ်ကလၢအံၤ ဒီဖျိတဒိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်
လၢမ့ၢ်ဆါဒိဘၣ်ဒီးဒိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢမ့ၢ်န့ၣ်အယီၤ ဟံၣ်

ဇူသဝီၣ်ဟံၣ်ယီၤဒီးဝဲၤအးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဆိလီၤဖဲအံၤတူၢ်ထၣ်သဝီၣ်တဖၣ်ဘၣ်ဟးဂီၤဒီးလီၤဘျၢကွၢ်ဒီဖျိတၢ်စ့ၢ်ထံဒိၣ်, တၢ်ဂီၤ- ခုမဲာ်

ယီတနီၤနီၤဂုၢ်က့ၢ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤတန့ၢ်ခဲလၢၣ်ဘၣ်ဒီးတၢ် သူၣ်ထီၣ်အကျါတနီၤ တၢ်ဖိတၢ်လံၤလီၤထွံၣ်စ့ၢ်ကီးအါ အါဂီၢ်ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲထံၣ်ထီၣ်အဆၢကတီၢ်ပုၤလၢထံၣ် ဒိၣ်ဘျၢအဟံၣ်တဖၣ်ဘၣ်လဲၤအိၣ်ဒီးဒီးသန့ထီၣ်အ သးလၢအဘူးတၢ်အဟံၣ်ဒီးယုတၢ်မၤစၢၤဒီးအိၣ်ဆိးလၢ ပုၤလၢအသ့ၣ်ညါသ့ၣ်ခိးလိာ်သးတဖၣ်အဟံၣ်န့ၣ်လီၤ.

အံၤတူၢ်ထၣ်ဒဲကဝီၤခိၣ် စီၤကဒိစံးဝဲ, “၂၂ သီ အနံၤ ထံၣ်ထီၣ်ဘၣ်ဆၣ်တတုၤဆုဟံၣ်ယီတၢ်သူၣ် ထီၣ်ဆိလီၤအလီၢ်အကျဲးဒဲးဘၣ်, ဘၣ်ဆၣ်ဖဲ ၂၃ သီ အနံၤန့ၣ် ထံၣ်ထီၣ်ဒိၣ်ထီၣ်တုၤလၢဟံၣ်ယီလီၤဘျၢဝဲ ဒဲးအပတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲ ၂၄ သီအနံၤန့ၣ် ထံၣ်ထီၣ် ဒီးတၢ်သူၣ်ထီၣ်အါဖျါဘၣ်လီၤဘျၢလၢထံၣ်လၢန့ၣ်လီၤ. ထံၣ်ထီၣ်အယီတၢ်ဘၣ်သးလီၢ်သးကျဲ, ဘၣ်စိာ်ကွံာ်တၢ်ဖိ တၢ်လံၤဆုတၢ်လီၢ်ကစီၤထီၣ်ထီၣ်, ခိဖျိတၢ်ဘၣ်စိာ်ထီၣ် စိာ်လီၤတၢ်ဒဲအံၤအဖိခိၣ်တကးဘၣ် ထံၣ်ထီၣ်ဒီးတၢ်စူအ ဖိခိၣ် တၢ်ဖိတၢ်လံၤဟးဂီၤဒီးလီၤမၢ်ကွံာ်အိၣ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ် လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤအဂၤတမံၤ ပတဒီးန့ၢ်ထံၣ်နိလၢအကဆီ ဘၣ်, ထံၣ်နိလၢအကဆီစ့ၢ်ကီးတအိၣ်ဘၣ်, ပအဲၣ်ဒီး လၢပုၤလၢအထံၣ်သ့ၣ်ညါထွဲတၢ်တဖၣ်ကဆိကမိၣ်န့ၢ် တၢ်လၢပဂီၢ် ဒဲးသိးကမျိာ်တဖၣ်တဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်တၢ် ကီၤကီၤခဲတဂ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.”

ကမျိာ်ဖိအိၣ်လၢအံၤတူၢ်ထၣ်သဝီတဖၣ် စးထီၣ် ဟဲအိၣ်သူၣ်လီၤအသးဖဲ ၂၀၀၆ နံၣ်ဒီးတုၤလၢဆၢကတီၢ်

ခဲအံၤန့ၣ်လီၤ. ကမျိာ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ခိဖျိဒုၣ်ဒါအတၢ် ဆိၣ်သနးအယီမ့ၢ်ဂ့ၢ်, ထံတမၢ်တၢ်ဆိၣ်သနးအယီ ကဲထီၣ်ပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်ဖိအယီမ့ၢ်ဂ့ၢ် ဟဲတုၤဝဲဒဲးလၢ အံၤတူၢ်ထၣ်ဟီၣ်ကဝီၤန့ၣ်လီၤ. အံၤတူၢ်ထၣ်သဝီအံၤ အိၣ်သူၣ်လီၤအသးလၢမုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရ့ၣ်ဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၣ်, ပးဟးကရူၢ်အပုၤန့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လၢ ၂၀၀၆ နံၣ်ဒီးတုၤ လၢ ၂၀၂၀ နံၣ်အံၤကမျိာ်ဖိတဖၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဒီး ထံၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤခဲဘျီ, အခိၣ်ထံးကတၢ်တဘျီမ့ၢ်ဝဲ ဖဲ ၂၀၁၈ နံၣ် ထံထီၣ်ဒီးထံၣ်ဘၢတၢ်လၢကအစ့ၢ်ကီး ဘၣ်ဆၣ်တၢ်ဟးဂုၢ်ဟးဂီၤစ့ၢ်န့ၣ်ဒီး ၂၀၂၀ နံၣ်ထံၣ်ထီၣ် ဘျၢတၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဂ့ၢ်ဂီၢ်အူကဲထီၣ်အဆၢကတီၢ် တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤ စၢၤလၢကတီၢ်ဖျါအဂီၢ် ကညီပိာ်မုၢ်ကရၢမၤစၢၤဆိၣ်ထွဲ ဝဲတၢ်အိၣ်ယုထီတနီၤ, ဟုသးဒီးဂ့ၢ်ဂီၢ်အူတၢ်မၤစၢၤတ ဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ကသူၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်ဟံၣ်ယီတၢ်ဟး ဂုၢ်ဟးဂီၤအဂီၢ်အိၣ်ဒဲးလၢတၢ်တဲသကိးဒီးယုတၢ်မၤစၢၤ အဖၢမုၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဒဲအံၤတူၢ်ထၣ်ကညီပိာ်မုၢ်ကရၢအစရီၤလၢအထၢ ဖျိၣ်ဝဲဒဲကဝီၤဖိအနီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒူးလၢခံကတၢ်ဖဲလါစးပ ထုဘၣ်, ၂၀၂၀ နံၣ်အသိး, ပုၤဒဲကဝီၤဖိခဲလၢၣ်အိၣ်ဝဲ (၂,၂၂၉) ဂ, ဖိသၣ် (၅) နံၣ်ဆုအဖိလၢာ် (၃၂၃) ဂ, ဖိသၣ် ၆ နံၣ်တုၤပုၤလိာ်ဘိ (၁၈) နံၣ် (၈၅၄) ဂဒီး ပုၤဒိၣ်တုၣ် (၁၉) ဆုအဖိခိၣ် (၁၀၅၂) ဂန့ၣ်လီၤ. ■

ဒုသဝီဟံၣ်ယီဒီးဝဲအးတၢ်သူၣ်ထီၣ်ဆိလီၤဖဲအံၤတူၢ်ထၣ်သဝီတဖၣ်ဘၣ်ဟးဂီၤဒီးလီၤဘျၢကွံာ်ခိဖျိတၢ်စူထံၣ်ဒိၣ်. တၢ်ဂီၢ်- ခုဲမဲာ်

တၢ်လဲၤဟးဆူၤဃိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်

သုလ္လံၤကီၤဂ့ၤ

၂၀၁၉ နံၣ်လါနီၣ်ဝ့ၣ်ဘၣ် ၁၉ သီအနံၤ ပုၤတမ့ၢ်လၢအဟဲလၢ နၢ်ကးတၢ်လီၤ ခၢၣ်စး ၆ ဂၤ, ကလံၤထံးသးစၢ်လၢအအိၣ်လၢကီၤဂ့ၣ်ဘျးဒဲၣ် ခၢၣ်စးခဲလၢာ် ၂၆ ဂၤ ဟဲယုသ့ၣ်ညါဒီးမၤလိန့ၢ်တၢ်လၢဃိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်အပူၤ, ဖဲမုၢ်တြီၢ်ကီၤဂ့ၣ်, ကညီကီၤစဲၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟဲတဘျီအံၤ အတၢ်ပညိၣ်ဒီးတၢ်မုာ်လၢကွၢ်စိမုၢ်ဒ်သိး ကမၤလိန့ၢ်ဝဲဒ်ဃိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်အပူၤ ပုၤထူလံၤဖိတဖၣ်အတၢ်ပာ်ဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲၤအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤအိၣ်ဒ်လဲၣ်, အါန့ၢ်အန့ၢ် ပုၤထူလံၤဖိအလုၢ်လၢထူသန့တဖၣ်အိၣ်ဒ်လဲၣ်ဒီးမၤဝဲအကျိၤအကျဲၤဒ်လဲၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲလါနီၣ်ဝ့ၣ်ဘၣ် ၁၉ သီဟါလီၤခီအဆၢကတီၢ် ကညီပုၤထူလံၤဖိအိၣ်ဆိးဖဲဃိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်အပူၤတဖၣ် တူၢ်လိာ်ခိၣ်ဆၢဝဲပုၤတမ့ၢ်လၢအဟဲတဖၣ် ဒ်လၢလုၢ်လၢထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢအကျိၤအကျဲၤအသိး, ဝံၤအလီၢ်ခံ တၢ်ဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤသကိးဃိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်အဂ့ၢ်အကျိၤလၢတၢ်မၤတုၢ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တကတီၢ်ဃီထံၣ်လိာ်တၢ်ပီၣ်သကိးတၢ်ဒီးဃိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်ကီၤဂ့ၣ်ခိၣ်န့ၢ်ပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါဒီးခၢၣ်စးလၢအဟဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဃိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်ခိၣ်န့ၢ်တဖၣ် ကတီၢ်တူၢ်လိာ်မုာ်ဒီးဆၢဂ့ၤဆၢဝါပုၤတမ့ၢ်ခၢၣ်စးလၢအဟဲထီၣ်ခဲလၢာ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဘျီအံၤအပူၤသးက့ၢ်ခိၣ်စီမုၢ်ဟဲ, သးက့ၢ် ၅, မုၢ်တြီၢ်ကီၤဂ့ၣ် ကတီၢ်လီၤတၢ်ဒီးစံးဝဲလၢ, “တၢ်ဟံၤဆၢစံးတၢ်န့ၣ် တမ့ၢ်လၢပကဲသး,

ပဖီၣ်ကျိၤဒီးပဒုးတၢ် အကျဲတဘျီစီၤဘၣ်. တၢ်ဟံၤဆၢန့ၣ်ကျဲအိၣ်တဘျီဒီးတၢ်လၢပကဲခါထီၣ်ပခိၣ်အဂီၢ် ဃိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ် မ့ၢ်တၢ်ဟံၤဆၢတခါန့ၣ်လီၤ. ဃိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်န့ၣ် တၢ်ဘၣ်ထွဲလီၤလီၤဒီးပုၤထူလံၤဖိလီၤ. ဒ်ပမ့ၢ်ပုၤထူလံၤဖိ ပအိၣ်ဒီးပတၢ်လုၢ်တၢ်လၢ, ပတၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီးပသကဲၣ်ပဝးအသိးန့ၣ် ပကသ့ၣ်ထီၣ်က့ၤအီၤဒီးပာ်ဖျါထီၣ်က့ၤအီၤ, တၢ်မူလၢအအိၣ်လၢပဟီၣ်ကဝီၤပူၤအံၤ ပဘၣ်ပာ်ယာ်ကၤယာ်က့ၤအီၤ, ပကသ့ၣ်ထီၣ်ပတၢ်အိၣ်မုၢ်ဒီးအဝဲအံၤမ့ၢ်တၢ်ဟံၤဆၢအိၣ်တယာ်န့ၣ်လီၤ. ပမ့ၢ်လိာ်ဘၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်တၢ်သဘျီ န့ၣ် ပဟံၤဆၢတၢ်ကဘၣ်ဘျီန့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဘျီ).”

ပုၤတမ့ၢ်လၢနၢ်ကးလ့ လၢအဟဲတဖၣ် ဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤအဝဲသ့ၣ်တၢ်လဲၤခီဖျိဘၣ်ယးဒီးနီၢ်ကစၢ်ဟီၣ်ကဝီၤတၢ်န့ၢ်ပာ်လီၤသးခွဲးယာ် လၢအမၤဝဲလၢအဟီၣ်ကဝီၤအကျိၤအကျဲၤဒ်လဲၣ်, တၢ်ကီၤတၢ်ခဲလၢအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်အိၣ်ဒ်လဲၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

**ဒ်ပမ့ၢ်ပုၤထူလံၤဖိ
ပအိၣ်ဒီးပတၢ်လုၢ်တၢ်လၢ,
ပတၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီးပသကဲၣ်ပဝး
အသိးန့ၣ် ပကသ့ၣ်ထီၣ်က့ၤအီၤဒီး
ပာ်ဖျါထီၣ်က့ၤအီၤ, တၢ်မူလၢ
အအိၣ်လၢပဟီၣ်ကဝီၤပူၤအံၤ
ပဘၣ်ပာ်ယာ်ကၤယာ်က့ၤအီၤ,**

ဖံထာ်သီ, ပှဟူးဂဲးဒီးတိစာမေစာပှထူလံဖိတံာ်ခွဲး တံာ်ယံာ်လၢနံာ်ကးလု (Resource Rights for the Indigenous People, Nagalim) တကဟံာ်ဖျါထီၣ်အဟီၣ် ကဝိတံာ်အိၣ်သးဒီးအံာ် “ပဟီၣ်ကဝိမုမ့ၢ်ဒၣ်လဲာ်တံာ် လီၤလၢထံဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်အိၣ်ဒီးတံာ်န့ၢ်ပာ်လီၤသးခွဲးယံာ် လၢအဖိးသဲးဘၣ်ဆၣ် ပဘၣ်လုပိာ်မၤထွဲဒီးပယီပ ဒိၣ်အတံာ်ပတံာ်ပြးတနီၤန့ၣ်လီၤ. တံာ်အိၣ်ဝဲသၢကလုာ် လၢကီၢ်ပယီပဒိၣ်ဖိၣ်ပံးလၢတံာ်သိၣ်တံာ်သီ ဒီးတဟ့ၣ် ပှတံာ်ခွဲးတံာ်ယံာ်လၢပကမၤတံာ်ဆၢတဲာ်လၢပနီၢ်ကစၢ် ဘၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ တံာ်မူတံာ်ဘျီးတံာ်ဂ့ၢ်ကီၢ်, တံာ်စုကဝဲတံာ် ဂ့ၢ်ကီၢ်ဒီးထံရံၤကီၢ်သဲးတံာ်ဂ့ၢ်ကီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့မ့ၢ်တံာ် ဂ့ၢ်ကီၢ်အဂုၤအဂုၤ လၢအမ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်တမံာ်လံာ်န့ၣ် ပ အိၣ်ဒီးတံာ်ခွဲးတံာ်ယံာ်လၢတံာ်ယုၣ်လီၤဘျါလီၤတံာ်ဂ့ၢ်ကီၢ် ဖိပှထူလံဖိတံာ်သိၣ်တံာ်သီတံာ်ဘျါအိၣ်ဝဲဒၣ်အသိး န့ၣ်လီၤ. လၢသဝီပှပှသဝီဖိတဖၣ်ဘၣ်အိၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ် ဖိ, အိၣ်ဒီးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအိၣ်ဆၣ်လီၤ, တံာ်ရဲၣ်သဲကတီၤ

ကနဲအကစၢ်, တံာ်ဟံာ်ကီၢ်ပှတဝသ့ၣ်ပှါအလီၢ်, တံာ် ဟံာ်ကီၢ်ညၣ် (ကွံတၣ်) အလီၢ်, ခး, ဆိသ့ၣ်ပှါဟီၣ်က ဝိ, ပအိၣ်စ့ၢ်ကီးဒီးတံာ်န့ၣ်တံာ်ထုသ့ၣ်ပှါ (Spiritual forests) ဒီးသဝီဖိတဖၣ်န့ၣ်ဝဲလၢ ဖဲပှလၢအသ့ၣ်တဂုၤ သးဝါဒီးသးအိၣ်လၢကမၤဟးဂီၤတံာ်တဂုၤ မ့ၢ်န့ၣ် လီၤဘၣ်လၢပှါတဘျီအံာ်အပှန့ၣ် ကဟံာ်စိၣ်န့ၣ်အီၤတံာ် ဘျီတံာ်တံာ်လၢအတဂုၤတဘျီ ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်တံာ်မၤ တံာ်ယုသ့ၣ်ညါအသိး တံာ်သ့ၣ်ညါဘၣ်လၢ ပှသဝီဖိ ခဲလၢာ်လၢအအိၣ်လၢနံာ်ကးလုတဖၣ် အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီး အတံာ်ပဆှာရဲၣ်ကျဲၤအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အကျိၤအကျဲၤဒၣ် ဝဲစ့ၣ်စ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.”

မ့မ့ၢ်ကလံာ်ထံးသးစၢ်လၢအအိၣ်လၢတနီၤသရံၣ် တကပၤ ဘျံးဒဲာ်ကီၢ်ရုၣ်တဖၣ် နီၤဟ့ၣ်နီၤခိစ့ၢ်ကီးတံာ် အိၣ်သးလၢကီၢ်ရုၣ်ဘျံးဒဲာ်တကပၤ ဘၣ်ထွဲ တကီၢ်ခါ တံာ်မၤအသး, ဟီၣ်ကဝိတံာ်အိၣ်သး, ဒီးတံာ်ပဆှာရဲၣ် ကျဲၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးန့ၣ်ဆၣ်တံာ်အိၣ်ယၢတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲတံာ်ဟ့ၣ်နီၤဟ့ၣ်နီၤလိာ်သးတဂုၤလၢဟီၣ်ကဝိတံာ်အိၣ်သးအဆၢကတီၢ်. တံာ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

နံာ်ကးလုခၢ်စး, ယိၣ်လိာ်တံာ်မုာ်တံာ်ခၢ်ကရၢ်ခိၣ်နံာ်ဒိသကိးတံာ်ဂီၤ, မုာ်တြီၢ်ကီၢ်ရုၣ်. တံာ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

ကလံထံးသးစာ်ခါၣ်စးတဂမံးဝဲ, “ သီထုၣ် ခိပနံၣ်တဖၣ် အာၣ်လီၤအိၣ်လီၤလိာ်အသးဒီးပဒိၣ်ပှဘၣ် မှုဘၣ်ဒါလအဒိၣ်အထီတဖၣ်လီၤ. တဟဲထံၣ်လိာ်တဲ သကိးတၢ်ဒီးပှလီၤကဝီဖိနီတဘျီ, နီတမံၣ်ဘၣ်. ခိပ နံၣ်တဖၣ်ရဲၣ်ကျဲၤဖံးမတၢ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်တၢ်ဘၣ်သးအ သိးအယီၤ ငးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကီတၢ်ခဲဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်လၢပဝဲ ဒၣ်ပှလီၤကဝီသဝီဖိတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.”

တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤဖံးအလီၢ်ခံ ကလံထံးသးစာ် ခါၣ်စးလၢအဟဲလၢ ကီၢ်ရ့ၣ်ဘျီဒဲးတဖၣ် လဲၤမလိ န့ၢ်တၢ်လၢ ဟံၣ်ဖိအသဝီ, ဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ် ရ့ၣ်, ဘၣ်ဃးဒီးပှတတထုလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ပၤ ဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးအလုၢ်လၢထုသန့အိၣ်ဒ် လဲၣ်, ဒီးမ့မုၢ်နးကးလ့ ခါၣ်စးတဖၣ် လဲၤမလိန့ၢ်တၢ် လၢ လ့ပှအ, ဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၣ်, ဘၣ်ဃးဒီးပှထုလံၤဖိ အတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲပှၢ်, ခိၣ် ဃးန့ၣ်ဆၢၣ်ဒီးကတီၤကျဲၤအညၣ်ဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပဒိၣ်စီၤဒိၣ်ဂ့ၤကျဲၤနယၢ်, ဃိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ် တၢ်ခၢ်ကရၢ်ပှပှလီၤဆ့ၣ်နီၤ (၂) စံးဝဲ, “ ပှတဂ ဒီးတဂအိၣ်ဆိးတၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤတဲးသိး ဘၣ်ဆၣ်အ ကစၢ်ဒၣ်ဝဲဂဲၤဂီၤဒီးဟဲဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤပှ, ဒီးလၢပဝဲ သ့ၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်လၢအကြးသ့ၣ်ညါန့ၣ်ပဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤ အဝဲသ့ၣ်, အယီၤန့ၣ်အရ့ဒိၣ်လၢပဝဲတဂဒီးတဂပက သ့ၣ်ညါလိာ်ပတၢ်အိၣ်သး, နၢ်ဟံၣ်လိာ်သး, ဒီးဟံၣ်ဖိၣ်

မၤသကိးတၢ် တဘျီဃီကလုာ်န့ၣ်တန့ၣ်ဒီးတန့ၣ်ဒၣ် ဝဲ အတၢ်အိၣ်သးဒီးလုၢ်လၢထုသန့တၢ်လၢအဖံးမၤဝဲ ပမုၢ်နၢ်ဟံၣ်သကိးအီၤန့ၣ် ပဒူးလၢ ကီၢ်စၢ်ဖျိၣ်လၢပှတဲ တၢ်တလီၢ်လီၤအံၤ အကျဲၤအဂီၢ်ကဖျါထီၣ်ဝဲလီၤ. တဘျီ ဃီဃအိၣ်ဒီးတဲဘၣ်ပှကိးဂၤဒဲးလၢ ပဟဲအိၣ်ဖျိၣ်လီၤ န့ၣ် ပအိၣ်ဒီးပကစၢ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်အယီၤန့ၣ် တၢ်လီၢ် လၢပအိၣ်ဖျိၣ် ပဖံးအိၣ်မၤအိၣ်လၢပလီၢ်ပကျဲၤဒၣ်ပဝဲန့ၣ် ကြးလၢပကဘၣ်စံၣ်ညီၣ်ပၤ, ပကဘၣ်မၤ, ပကဘၣ် ဟံၣ်လီၤတၢ်သိၣ်တၢ်သီဒီးပကလုၤထွဲမၤထွဲ မံၤအသုတ မုၢ်လၢအမၤဘၣ်ဒိပှဂ့ၤပှတဂန့ၣ် မုၢ်တၢ်လၢယအဲၣ် ဒီးတဲလၢပှအါဂကသ့ၣ်ညါထွဲအဂီၢ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.”

တၢ်ဟဲထံၣ်လိာ်သးတဘျီအံၤ လီၤဆီဒၣ်တၢ် ခါၣ်စးလၢအဟဲလၢနၢ်ကးလ့တဖၣ် တၢ်ဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ် လၢကညီဆ့ကတဂတဘျီ ဒီးမ့မုၢ်ခါၣ်စးလၢနၢ်ကးလ့ တခီ ဟဲစိာ်ယုာ်ဒီးအတၢ်ဟ့ၣ်လုၢ်ပှဒိၣ်တခါလၢအ ငးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်တၢ်ပနီၣ်လၢအမုၢ်ပှနၢ်ကးဖိဒီးဟ့ၣ် လီၤဝဲဒၣ်ဆုသးက့ခိၣ်စီၤမုၢ်ဟဲအအိၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဃိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခၢ်ကရၢ်လၢအလဲၢ်အထီ အိၣ်ဝဲဒၣ် (၁,၃၅၅,၅၈၁) အ့ကၢ်, လၢအပၣ်ယုာ် ဒီးပှတတသ့ၣ်ပှ ၃၄ ဘ့ၣ်, ပှပှတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိ ကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပှ ၃ ဘ့ၣ်, သ့ၣ်ပှပှပှကီၢ် ၈ ဘ့ၣ်, ပှ ထုလံၤဖိအကီၢ် ၂၃၇ ဘ့ၣ်အံၤ အိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးဖဲ ဃိၣ်လိာ်ကျိအမုၢ်ထီၣ်ကလံထံးလၢကီၢ်ပယီၤမုၢ်ထီၣ် ကလံထံးန့ၣ်လီၤ. ■

ကလံထံးသးစာ်, နၢ်ကးလ့, ဃိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခၢ်ကရၢ်ခိၣ်နၢ်ဒီးထုလံၤဖိခါၣ်စးဒိသကိးတၢ်ဂီၤ, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရ့ၣ်, တၢ်ဂီၤ-ခဲစဲာ်

တၢ်သ့ၣ်ဒီးတၢ်ပျိုၣ်လဲလိာ်ဃၢမံၤတံၢ်

သုလုၤကီၤဂ့ၤ

လါ သုလုၤ ၁၇ ဒီး ၁၈ သီၣ်ၣ်ၣ် ၂၀၂၀ နံၣ်. ပုၤမၤသကိးတၢ်ဖိလၢ ခုၣ်, WiSE ယုၣ်ဒီးကညိဖိလၢအအိၣ်လၢကီၤကိၣ်တဲာ် ပုၤခဲလၢာ် ၇ ၈ လဲၤမၤလိာ်ဒီးမၤန့ၢ်ပၢၤသကိးသးဘၣ်ဃး “ပုၤတၢ်တၢ်သ့ၣ်ခိဖံၣ်ဒီးဃၢမံၤမုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်မၤကရၢ်” တၢ်ဖိးတၢ်မၤလၢအမံၤဒိၣ်တၢ်လီၤတတီၤ ဘၣ်ထွဲတၢ်သ့ၣ်ဃၢမံၤတံၢ်ဒီးပျိုၣ်လဲလိာ်ဒုးကဲထီၣ်ဆူတၢ်အိၣ်တၢ်အီၤလၢအန့ၢ်ဂံၢ်န့ၢ်ဘါ ဖဲထံဖယဲၤသဝီ, ထီဖးဖူၤကီၤဆၣ်ကီၤရၣ်ကၣ်ခွဲနါဘူၤရံၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်လဲၤတဘျီအံၤအတၢ်ပညိၣ်ခိၣ်သ့ၣ်မ့ၢ်ဒ်သိးတၢ်ကမၤလိာ်န့ၢ်ဘၣ်ဃးတၢ်သ့ၣ်ဒီးတၢ်တုၤဃၢမံၤတံၢ်ဆူတၢ်အိၣ်အကလုာ်ကလုာ်, တၢ်ပျိုၣ်လဲလိာ်အီၤဆူတၢ်အိၣ်အယီၤအကျိၤအကျဲ, တၢ်ဆါတၢ်ပူၤအီၤအကျိၤအကျဲဒီးမၤတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်သကိးတၢ်ရူၤလိာ်မုၢ်လိာ်ပုၤဘျးစဲလၢပုၤကညိဖိဒီးပုၤကိၣ်တဲာ်ဖိအဘၣ်ဃၢလၢတၢ်ဖိးသကိးမၤသကိးတၢ်ဆူညါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ရဲၣ်တၢ်

ကျဲၤတဘျီအံၤဘၣ်တၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲအီၤလၢခုၣ်တၢ်အိၣ်ကူအီၤလၢ တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤမုၢ်ဒါခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

စီၤန့ၢ်ကီၤလၢအမ့ၢ်ခုၣ်တၢ်အိၣ်ကူအီၤလၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤမုၢ်ဒါခိၣ်စံးဝဲ “ပတၢ်လဲၤတဘျီအံၤမ့ၢ်ဒ်သိးတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢၤတၢ်သ့ၣ်ဘၣ်လၢပထံၣ်ဒီးပဒီးန့ၢ်ဘၣ်တဖၣ် ပကဟဲက့ၤဒီးသိၣ်လိက့ၤဒုဖိသဝီဖိလၢပမၤသကိးတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢပကီၢ်သုလုၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. ပကီၢ်သုလုၤအပူၤဃၢမံၤအိၣ်ဝဲအါမးဘၣ်ဆၣ် ဒုဖိသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကဒုးကဲထီၣ်က့ၤဝဲလၢတၢ်အိၣ်အကျိၤအကျဲအဂီၢ် တသ့ၣ်ညါဝဲဘၣ်ဒီးကဘၣ်မၤဝဲအကျိၤအကျဲစ့ၢ်ကီးတသ့ၣ်ညါဝဲဘၣ်အယီၤ တနံၣ်ဒီးတနံၣ်ဘၣ်ဆါကွၢ်ဝဲဒၣ်အဃၢမံၤတံၢ်ဃီၤဃၢသ့ၣ်တဖၣ်ဆူထံဂုၤကီၢ်ဂၤလၢအပူၤဘၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.”

တၢ်ဆိကမိၣ်ဘၣ်ထွဲတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးဒီးပျိုၣ်လဲလိာ်ဃၢမံၤတံၢ်န့ၣ်ဟဲကဲထီၣ်အသးလၢ ကရၢ်ကရၢ်ခိၣ်န့ၢ်လၢအတီခိၣ်ရိၣ်မဲပုၤဖဲဒုးဖဲးသံၣ်, ပုၤသ့ၣ်ဘုခု, ပုၤ

တၢ်လဲၤမၤလိာ်ဒီးမၤန့ၢ်ပၢၤသးဘၣ်ထွဲတၢ်သ့ၣ်ဒီးပျိုၣ်လဲလိာ်ဃၢမံၤတံၢ်ဆူတၢ်အိၣ်အယီၤ ဖဲထံဖယဲၤသဝီ, ထီဖးဖူၤဟီၣ်ကဝီ, ကၣ်ခွဲနါဘူၤရံၤ. တၢ်ဂီၢ်- ခုၣ်

သျှင်နွံသျှင်တဖၣ်ထံၣ်ဝဲဒၣ်လၢသဝီဖိလၢအသျှင်တၢ်ဖျးတၢ်သျှင်တဖၣ်အံၤ အဒုၣ်ကမၢ်အါထီၣ်ခိဖျိတၢ်အါမံၤအါကလုာ်အယီၤ အဝဲသျှင်ပတုၣ်အတၢ်သျှင်တဖျးဒီးစးထီၣ်ယုသျှင်ညါမၤလိတၢ်သျှင်တဖျးအဂုၤအဂၤလၢတၢ်သျှင်အီၤသ့ ဝဲအဝဲသျှင်အိၣ်တၢ်လီၤကပိာ်ကပၤဒီးထံၣ်န့ၣ်ဝဲဒၣ်လၢ ယၢမံၤမ့ၢ်ဝဲလီၤကဝီတၢ်မုၢ်တၢ်ဘိလၢအအိၣ်ဟံၤစၢယံာ်လံလၢအဝဲသျှင်အဟီၣ်ကဝီဒီးလၢအသျှင်ပျၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. ကရူၢ်ကရၢခိၣ်နၢ်တဖၣ် ဟံၤဖျိၣ်ထီၣ်ဖူဖိသဝီဖိတၢ်သ့တၢ်ဘၣ် ဒီးပုၤလၢအသျှင်ညါယၢမံၤအဂ့ၢ်အကျိၤဝဲၤ မၤဝဲဒၣ်တၢ်သျှင်ယၢမံၤ လၢမုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်မၤအဂီၢ် လၢတၢ်ကယုၣ်လီၤဘျါလီၤဒုၣ်ကမၢ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤဒီးတၢ်သျှင်တဖျးလၢအပူၤကလံၤစ့ၤလီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

စူးရးစ့ၣ် ရံးစးရံးလၢအမ့ၢ် ပုၤတတၢ်သျှင်ခိဖံၣ်ဒီးယၢမံၤမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်မၤကရူၢ်ပုၤတီခိၣ်ရိၣ်ဝဲတၢ်စံးဝဲ “ဝဲ ၂၀၁၅ နံၣ် ကရူၢ်ကရၢခိၣ်နၢ်တဖၣ်လဲၤထီၣ်တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်သုးထီထီၣ်ဒီးမၤလဲၤထီၣ်လဲၤထီပုၤသျှင်တဖျးတၢ်လၢခိခိၣ်ကစၢ်ကျိၤတဖၣ်အပတီၢ် ဝဲကၣ်ခွၢ်န့ၣ်ရံၤ ဒီးတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်အပူၤတၢ်ကတိၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်ထွဲတၢ်သျှင်ယၢမံၤဒီးတၢ်တုၤယၢမံၤတၢ်ဆူတၢ်အိၣ်တၢ်အီၤအဂၤဒ်ပုၤလီၤကဝီဖိတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖံးတၢ်မၤတခါအံၤကဲထီၣ်

လိၣ်ထီၣ်တုၤဒၣ်လဲာ် ဘၣ်တၢ်ဆဲးလီၤမံၤဒီးမၤနီၣ်မၤယၢအီၤဒ်ပနံၣ်တၢ်ဆါတၢ်ပူၤလၢဘၣ်တၢ်သျှင်ညါအီၤလၢ One Tanbon One Product (OTOP) အမံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကတိၤ ((OTOP) ဘၣ်တၢ်သျှင်ညါအီၤလၢကီၢ်ကီၢ်တဲာ်အပူၤ မ့ၢ်ပနံၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤတခါလၢအဂ့ၢ်, အမံၤဟူလၢအဘၣ်တၢ်ထုးထီၣ်အီၤဖဲကီၢ်ဆၣ်တဘျီန့ၣ်အပူၤဒီးဘၣ်တၢ်ထုးထီၣ်ဆါအီၤဆူတၢ်လီၤအဂၤ), တၢ်အိၣ်လၢတၢ်တုၤအီၤလၢယၢမံၤတၢ်တဖၣ်မ့ၢ် ခိနီၣ်ဘိ, ခိနီၣ်ဘိလၢအပြိ, ခိနီၣ်ဘိအဘၣ်, တၢ်ညၣ်ဖျၢၣ်အယီၤ, မ့ၢ်အယီၤဒီးအဂၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.”

စူးရးစ့ၣ်စံးကဒီးဝဲဒၣ်လၢ “ဝဲ ၂၀၁၆ နံၣ်ပကွဲမုၢ်ဖူဖိသဝီဖိတဖၣ်လၢကပၣ်ယုာ်မၤသကိးတၢ်လၢပုၤတတၢ်သျှင်ခိဖံၣ်ဒီးယၢမံၤမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်မၤကရူၢ်အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ ဒီးဖဲလၢယုၤလံ ၂၀၁၆ နံၣ်န့ၣ် ပစးထီၣ်သျှင်ထီၣ်ဘျီထီၣ်တၢ်ပျိၣ်လဲလိာ်ယၢမံၤတၢ်ပနံၣ်တၢ်သျှင်ထီၣ်အလီၢ် ဒီးဖဲလၢအီးကထိဘၣ် ၂၀၁၆ နံၣ်န့ၣ် ပနံၣ်လီၤပြုပနံၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအဘၣ်တၢ်တုၤဒီးပျိၣ်လဲလိာ်အီၤလၢယၢမံၤတၢ်တကတီၢ်မီၤ မၤဂ့ၢ်ထီၣ်စံးဖိကဟၣ်တၢ်ပိးတၢ်လီၤလၢတၢ်တုၤယၢမံၤတၢ်အဂီၢ် ဒီးဝဲ ၂၀၁၆ နံၣ်လၢဒိၣ်စဲဘၣ်န့ၣ်ပလဲၤန့ၣ်လီၤကဒီးတၢ်ပြုဒိပဒီးန့ၣ်ဘၣ်ခိၣ်ဖးတၢ်ဟ့ၣ်လၢဟ့ၣ်ကပီၤလီၤ. ဝဲလၢဒိၣ်စဲဘၣ် ၂၂ သီ ၂၀၁၆ နံၣ်န့ၣ် ပအိးထီၣ်ဝဲ

တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

ဒိသကိးတၢ်ဂီၤဒီးသဝီဖိ, သဝီခိၣ်န့ၣ်, ကီၢ်ဆၣ်ပုၤဘၣ်မုၢ်ဘၣ်ဒါဝဲတၢ်ဟ့ၣ်ယၢမံၤတၢ်သျှင်ညါန့ၣ်ပာ်ဝဲအလီၢ်ခိ

ဒိသကိးတၢ်ဂီၤဒီးပုၤဘၣ်မုၢ်ဘၣ်ဒါဒီးပုၤတီခိၣ်ရိၣ်ဝဲတၢ်ဖဲတၢ်ပျိၣ်လဲလိာ်ယၢမံၤတၢ်မၤလီၢ်. တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

ဒုတိယအဆင့်အထိကတော်တော်တော်ပဲထိမ်းဖူးဖူး
ဒီးပဲလါမု ၂၀၁၇ နံနံနံ ပအိးထီတော်မလိသု
သးအလီလါပုကဟဲကွဲဒီးမလိနာ်ဟါအါထီတော်
ပးတော်သုတော်ဖူးဒီးတော်တုယာမံတော်အလီနံလီ.
တော်ဆာကတီ ၂၀၁၇ ဒီး၂၀၂၀ နံနံ သာနံအတီပု
ပအိတော်မလိထီဒီးမလိထီတော်လဲထီတော်သု
တော်တော်ပနံတော်တီကွဲတခါအံထီတီနံလီ.”

စူးရးစံနဲပွဲးဝဲလါ ပုယုသုညါယာမံတော်
တဖန်ဟ်ဖျါထီအတော်ယုသုညါအစာလါယာမံတော်
လါတော်တုဒီးပျိုလဲလိအါဆူတော်အိအဂုအဂတဖန်
ဂုလါတော်အိအုအိအိချ ဝဲကးဘန်ယာမံတော်လါ
တော်တုဒီးဒုးကဲထီဆူတော်အိအိအိယီ၊ တော်အိအ
ကမုဒီးတော်အိနံဂံနံဘါအကလုကလုတဖန်
လါပုလါအအဲကတီတော်အိအုအိအိချ ဒီးပုလါ
အတအိတော်ဖဲတော်ညည်၊ တော်သးသမုတဖန်အဂီအ
ဝဲသုသးဝဲဝဲဒုဒိမး မုလါအမုတော်အိလါအိ
ဒီးအယဲအါ (high fiber) ဒီးဂုလါကသံကသီ
အဂီအယိနံလီ. အါနံအနံယာမံအထူအဘိ

တဖန်တော်ဖီအိကသု. တော်ချီအိအါသုဝဲဒုစွာကီး
နံလီ.တော်လဲဟးမလိနာ်ဟါသးလါယာမံအဂုအ
ကျဲတတုအံ တော်ဒီးနံဘန်တော်သုညါအသီဒီးမ
လိနံဘန်အါထီတော်သုညါယာမံအကျဲအကျဲ, တော်
တုအကျဲအကျဲဒီးအဂတဖန်အိဒီးဝဲဒုအါမံအါ
ကလုနံလီ.

ယာမံမုသုညါပုအတော်အိယာတကလုဒီး
အိဝဲဒုလါပုလုကျါ, မဲထီဝဲဒုလါသုညါကဒုအ
ဖီလဲသုညါခိထံးဝဲခိထံး, တလိတီခါလါလီ
ဆီဆီဘန်, မဲထီဒုအတော်လါတော်လီလါကလဲက
လီဂုအလီ, တော်သုညါကျဲကျဲယုအိဒီးတော်ထူတော်
ဘိအဂလါအအိလါပုပုမုဂု, လါကျိပုလါတော်
ကီအသဟီအိဝဲ ၃၀-၃၅ နံနံနံနံလီ. ယာ
မံမုတော်ထူတော်မုတော်ဘိတကလုလါအတအဲက
ကသံ (chemical) ဘန်, တော်မုထာနုဒီးဟုအါက
ကသံနံသံကွဲဒီးလါဘုကွဲဝဲဒုနံလီ. မုတော်
မုတော်ဘိတခါလါအမဲထီဒုနံဆာအကျဲဒီးတလိ
တော်အံးထွဲကွဲထွဲလါလါဆီဆီဘန်နံလီ. ဘန်ဆာ

တော်သုညါယာမံတော်တီကွဲလါကညီကီစံနံ. တော်ဂီ- ခုစံ

ကပျာပူဒီးထံစုဉ်စီဉ်ဒီးတီးတအာဉ်အလီၢ်န့ၣ်ယာမံၤ တမဲထီဉ်ဘဉ်ဒီးတံၢ်သ့ၣ်အီၤတသ့ဘဉ် မ့ၢ်လၢယာမံၤ အထူဉ်အဘိဒီးအတံၢ်အုဉ်သံကွံာ်ဝဲဒၣ်အယီၤန့ၣ်လီၤ. တံၢ်သ့ၣ်ညါဘဉ်စ့ၢ်ကီးလၢဖဲယာမံၤအိဉ်ဝဲအလီၢ်န့ၣ်ဘုဂ့ၤဝဲဒၣ်ဒီး ယာမံၤတံၢ်န့ၣ်မၤကဖီထီဉ်ဟီဉ်ခိဉ်န့ၣ်လီၤ.

ယာမံၤန့ၣ်မ့ၢ်အုဉ်အိဉ်လဲးအီၤဘဉ်ဆဉ်တသံဒီးဟါမံၤကွံာ်ဝဲဘဉ် မ့ၢ်တခါ အိဉ်ဒၣ်အတံၢ်လၢဟီဉ်ခိဉ်လၢဒီးမူဝဲသ့န့ၣ်လီၤ. တနံၣ်ဒီးတနံၣ်အါထီဉ်ဝဲချ့စ့ၢ်ကီး ခိဖျိအချံလၢအလဉ်အလီၤမ့ၢ်ဂ့ၤ အဖီအချံသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ မ့ၢ်လီၤတံၢ်ဒီးမဲထီဉ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးအတံၢ်လၢဟီဉ်ခိဉ်လၢစ့ၢ်ကီးမဲထီဉ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိလၢကအိဉ်အီၤဒီးမၤဟးဂီၤအီၤစ့ၢ်ကီးတအိဉ်ဘဉ်.

လၢကီၢ်ကွီဉ်တဲဉ်အပူၤ တံၢ်ထံဉ်န့ၢ်အီၤလၢကီၢ်ရ့ၣ် ကဉ်ခုၣ်ဘူရံၤ, လၢဟ့ (တး), မဲဟီဉ်စီဉ်, ကံၢ်မဲဒီးတံၢ်လီၢ်အဂၤတဖၣ်အိဉ်အါမးလီၤ. မ့ၢ်ပုၤကညီကီၢ်စဉ် ကီၢ်သုလုၤအပူၤန့ၣ် မဲထီဉ်ဝဲဒၣ်လၢကီၢ်ရ့ၣ်ကီးဘုဉ်ဒဲးတံၢ်လီၢ်ကိးတီးပစံးသ့န့ၣ်လီၤ.

စီၤန့ၢ်ကီၢ်စံးဝဲလၢ “ခ့ၣ်တံၢ်အိဉ်ကူအီၤလၢအတံၢ်ရဲဉ်တံၢ် ကျဲၤအဖီလၢန့ၣ် အိဉ်စ့ၢ်ကီးဒီးတံၢ်သ့ၣ်ယာမံၤတံၢ်တိာ် ကျဲၤလၢတံၢ်လီၢ်တဘျူးတီးန့ၣ်လီၤ. လၢတံၢ်န့ၣ်အယီၤသးအိဉ်ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါဒီးဟ့ၣ်ကူဉ်ဟ့ၣ်ဖးဒူဖိသဝီဖိလၢကသ့ၣ်ယာမံၤအါအါလၢအဟီဉ်ကဝီၤအပူၤ လၢအကကဲထီဉ်ဝဲတံၢ်လုၢ်အိဉ်သးသမူအကျဲတခါန့ၣ်လီၤ. ဘဉ်မနုၤအယီၤလဲဉ်န့ၣ် ယာမံၤမ့ၢ်ဝဲသ့ၣ်ပျီအတံၢ်အိဉ်ယၢတကလုာ်ဒီးအိဉ်ဝဲဒၣ်လၢပျီလၢကျါ, မဲထီဉ်ဝဲဒၣ်လၢသ့ၣ်ကဒုအဖီလၢ, တလိာ်ကကသံဉ်ဘဉ်. မ့ၢ်ဝဲတံၢ်မ့ၢ်တံၢ်ဘိလၢအထီဒါလိာ်သးဒီးကကသံဉ်အယီၤ, မ့ၢ်တံၢ်လၢအဖိးမဲလိာ်သးဒီးပတံၢ်မၤအတံၢ်မ့ၢ်လၢကွၢ်ဖိလၢတလိာ်ပဆိးကါကကသံဉ်ဘဉ်န့ၣ်လီၤ.”

ဒ်န့ၣ်အသိးမ့ၢ်ဝဲတံၢ်သ့ၣ်တဖျးတကလုာ်လၢအဖိးမဲလိာ်အသးဒီးတံၢ်ကတီးက့ၤခိဉ်ယၢန့ၣ်ဆဉ်, သ့ၣ်ပျီဝဉ်ပျီ ဒီးကဲထီဉ်စ့ၢ်ကီးတံၢ်အိဉ်ကူအီၤလၢအတံၢ်ဂံၢ်ဆုဉ်တခါန့ၣ်လီၤ. လၢကီၢ်ကွီဉ်တဲဉ်ပူၤထံကီၢ်ပဒိဉ်သ့ၣ်တဖၣ်ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါဒီးမၤစၢၤစ့ၢ်ကီးအဒူဖိသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်လၢကသ့ၣ်ဝဲယာမံၤတံၢ်ဒီးဒုးကဲထီဉ်က့ၤဝဲလၢပနံဉ်တံၢ်ကူဉ်လဲမၤကအတံၢ်သ့ၣ်တဖျးန့ၣ်လီၤ. ■

ဒူဖိသဝီဖိတဖၣ်မၤသကိးတံၢ်သ့ၣ်ယာမံၤတံၢ်တိာ်ကျဲၤလၢကညီကီၢ်စဉ်. တံၢ်ဂီၤ- ခ့ၣ်

တၢ်ဆါမံၤဟူသၢ်ဖျါ တၢ်ဆါသံသတြိၣ် ခိဝံး-၁၉

သုလၢကီၤဂ့ၤ

တၢ် ဆါသံသတြိၣ်လၢအမ့ၢ် ခိရီၤနီၤဝါရဲး Coronavirus (COVID-19) လၢအဟဲ ကဲထီၣ်သးအခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိလၢအူးဟၣ် တရူးကီၢ် ၆၂၀၁၉ နံၣ်အလၢၣ်ယၢ်ယၢ်ဒီးရၤလီၤအသးသက့ဟီၣ်ခိၣ်ဒီတဘျီ, ထံကီၢ်ကိးဘျီဒဲးဘျီ ကွၢ်ဆါမံၤဒီးတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲ, တၢ်သံတၢ်ပျၢ်လၢတၢ်ဆူး တၢ်ဆါအယၢ်အသိတခါအံၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဆါအယၢ်တခါအံၤ မ့ၢ်တၢ်ဆါလၢအမံၤဒီၣ် လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီတဘျီတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချူကရၢ ဟ့ၣ်တၢ် အကါဒီၣ်ကတၢ်လၢထံကီၢ်ကိးဘျီဒဲး, ပျၢ်ကိးဂၤဒဲး ကဘျီဒီသဒီးပလီၢ်ပဒီအသးမ့ၢ်လၢ တုၤလၢဆၢက တီၢ်အံၤဒၣ်လဲၣ်တၢ်ဆါအယၢ်ရၤလီၤဒဲးဒၣ်အသးရၢ်ရၢ် ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကစ့ၤလီၤဒီးပတုၣ်ကွံၣ်န့ၣ်ကဲထီၣ် အသးညီညီတသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကသံၣ်သရၣ်ဖးဒီၣ်ဒီးပျၢ်ဖဲအ့ၣ်ဖိကူၣ်ဘၣ် ကူၣ်သ့လၢထံကီၢ်လဲၣ်ထီၣ်လဲၣ်ထီၣ်အါဘျီ ဂဲပျၢ်ဂဲၤ ဆူးလၢကမၤန့ၢ်ဘၣ်ကသံၣ်ဒီသတၢ်ဆါတခါအံၤအ ယၢ် ဒီးကတီၢ်အံၤထံကီၢ်လၢအယုသ့ညါတၢ်တနီၤ ထံၣ်န့ၢ်ဝဲကသံၣ်ဘၣ်ဆၣ်မူးကယၢ်ပျဲပျဲလၢတၢ်နၢ်န့ၢ် အီၤသ့တုၤလီၤတီၤလီၤအဂီၢ်တအိၣ်ထီၣ်ဒဲးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ခိဝံး-၁၉ တၢ်ဆါအယၢ်တခါအံၤဟဲခိဖျိအ သးလၢတၢ်မနုၤလဲၣ်, လၢပျၢ်ကညီၤခါ, ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိခါ န့ၣ်တၢ်တသ့ညါအီၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးဒဲးဘၣ်.

တၢ်ဆါအတၢ်ပနီၣ်- ဖဲတၢ်ဆါမ့ၢ်န့ၣ်လီၤလၢပမိၢ်ပျၢ်ပျၢ် လံၣ်န့ၣ် တၢ်ဆါအယၢ်ကလဲၣ်န့ၣ်လီၤဝဲဆူပကသါထီၣ် ကသါလီၤကလံၤကျိၤ (respiratory tree) ဝံၤအလီၢ်ခံ

တၢ်ဆါအတၢ်ပနီၣ်ကဟဲဖျါထီၣ်လၢ ၂ သီတုၤလၢ ၁၄ သီအတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်လၢအအၢကတၢ်တခါန့ၣ် တၢ်ဆါအယၢ်န့ၣ်လီၤမ့ၢ်တုၤလၢ ပပသိၣ်အပူၤန့ၣ် တၢ် ဆါအယၢ်ကမၤဟးဂီၤ မၤဘၣ်ဒီဝဲတၢ်လၢအအိၣ်လၢ ပပသိၣ်အပူၤ ဒီးပကသါကမံး ကသါနးတုၤလၢတၢ် သံတၢ်ပျၢ်အိၣ်ထီၣ်သ့န့ၣ်လီၤ.

ပျၢ်ဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဆါအယၢ်တၢ်ပနီၣ်ကအိၣ်ဝဲ ဒၣ်အကလုာ်ကလုာ် ပျၢ်တနီၤဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဆါအယၢ် ဘၣ်ဆၣ်တၢ်ပနီၣ်တဖျါထီၣ်နီတမံၤဘၣ်, ပျၢ်တနီၤဒီး န့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဆါအယၢ်ဒီး တၢ်ဆါအယၢ်ကအိၣ်ဖဲအက သါကျိၤအဖိခိၣ်တကူၣ်ဒီးကတူၢ်ဘၣ်လၢအကိၢ်ယုာ်ဘိ ဆါ, ပျၢ်တနီၤနီၤ ဖဲအဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဆါအယၢ်ဒီးကတူၢ် ဘၣ်ဝဲဒဲးသိးအဘၣ်တမ့ၣ်ဖးဒီၣ် (တၢ်ဘၣ်သမ့ၣ်ခိၣ် ဆါ) အသိး. ပျၢ်တနီၤဘၣ်တၢ်ဆါအယၢ်ဒီးတၢ်ညၣ်ဂီၢ် လီၤကီၢ်ထီၣ်အီၤ, ကူးဒဲးပျၢ်ဘၣ်ပသိၣ်တၢ်ဆါအသိး, နါ အ့ၣ်ထံယုၤ, ကဆဲ, တနၢ်ဘၣ်တၢ်နီတမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢအလီၤဘၣ်ယိၣ်ကတၢ်မ့ၢ်ဝဲ ဖဲပျၢ်တဂၤလၢလၢ မ့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဆါအယၢ်အဆၢကတီၢ် အတၢ်ပနီၣ်ဖျါဂ့ၤ တဖျါဂ့ၤ အဝဲသ့ၣ်အတၢ်ဆါအယၢ်န့ၣ် ရၤလီၤအသး ဒီးဘၣ်ကူဘၣ်ဂၢ်ပျၢ်သ့ကိးဆၢကတီၢ်ဒဲး ဖဲတၢ်ဆါအ ယၢ်အိၣ်ဒဲးလၢအပူၤအကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

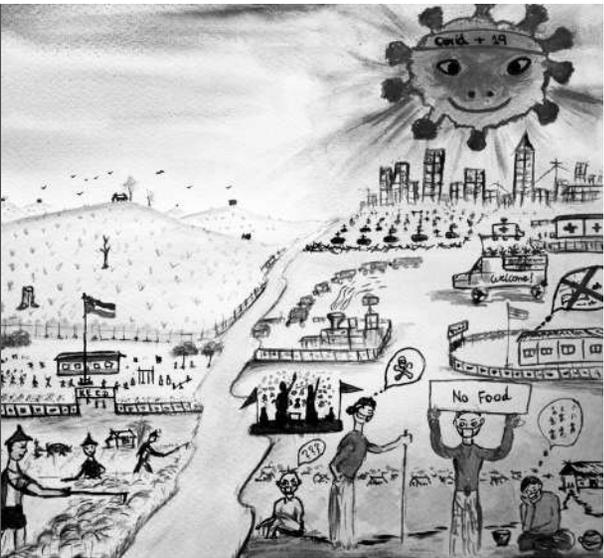
တၢ်ဆါအယၢ်ရၤလီၤအသးဖဲ ပကတီၢ်တၢ်, ပကဆဲ, ပကူးအဆၢကတီၢ်ပထူးပျၢ်ထံအကမ့ၣ်ပြီက ဖဲဖိတဖၣ်ဟးထီၣ်အယိ, ပကဆဲပနါအ့ၣ်ထံပြီကဒဲး လၢအဟးထီၣ်ဒီးလီၤတဲာ်ဘၣ်ဆူပျၢ်လၢအမ့ၢ်အိၣ်ဘူး ဒီးနၢ်တဖၣ်အလီၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ တၢ်ဟ့ၣ် ပလီၢ်ပပူၤလၢပကဘၣ်အိၣ်စီၤစုၤလိာ်ပသးတဂၤဒီးတ

ဂဇကတော် ၁-၂ မံထာ်လပကဒီသဖလီပသးအဂီတကးဒံးဘၣ် ပကဘၣ်သ့ပစုဒီးချါသိခဲအံခဲအံမုတမ့ၣ် သံးစီထံ (isopropyl alcohol) လအအါန့ၣ် ၇၀ မျးကယု န်သိးကမသံတံာ်လပဖီၣ်ဘၣ်လပစု, တကးဘၣ်မ့ၣ်ဒံးသိးပကဒီကတော်ဆါအယာ်ဒံးသိးအသုတန့ၣ်လီအုပ ဗဲၣ်ချ့, ပကီၣ်ပုပနါစုဒီးဖီပဒီးန့ၣ်ဘၣ်တံာ်ဆါအယာ်လပဖီၣ်ဘၣ်အီ လပစု ဒီးကးဘပကီၣ်ပုပနါစု န်သိးပသုတကသါဘၣ်တံာ်ဆါ အဂီ တကတီၢ်ပမ့ၣ်အိၣ်ဒီးတံာ်ဆါအယာ်ဒီးပတရလီဒီးဒုးဘၣ်ကူ ဘၣ်ဂံၢ်အါထီၣ်တံာ်ဆါအယာ်ဆုပုအဂတဂုအဂီန့ၣ်လီ.

ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်ဆုၣ်ချ့ ဝဲကျိကရဟ်ဖျါဝဲဒၣ်လပလအဒီးန့ၣ် ဘၣ်တံာ်ဆါအယာ်အကျါပု နီၣ်ဂံၢ် ၈၀ မျးကယုန့ၣ် တံာ်ဆါအတံာ်ပ နီၣ်တအဘၣ်, ပုနီၣ်ဂံၢ် ၁၄ မျးကယုန့ၣ် တံာ်ထံၣ်န့ၣ်လပတံာ်ဆါအ ယာ်အာဝဲဒီးပုနီၣ်ဂံၢ် ၆ မျးကယုန့ၣ်တံာ်ဆါအတံာ်ပနီၣ်အာဝဲ ဒီးအိၣ်လပ တံာ်လီဘၣ်ယိၣ် အဒိ, ပုလအအိၣ်ဒီးသးတံာ်ဆါ, ဆံၣ်ဆါသ့ၣ်ဆါတံာ် ဆါ, ကလုာ်တံာ်ဆါ, ခဲစာၣ်တံာ်ဆါ, သးတံာ်ဆါဒီးတံာ်ဆါအဂုအဂု လအနးတဖၣ်, ပုသးပုလအသးအိၣ်အနံၣ် ၇၀ ဒီးဆုအဖီခိၣ်, ပု ဘီၣ်တံာ်ဆါစံးတံာ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီ. လပတံာ်န့ၣ်အယိပုသးပုမ့ၣ်ဂု ပု လအအိၣ်ပာ်စုဒီးတံာ်ဆါလအနီၣ်ခိမိၣ်ပုအပုတဖၣ် ကြးပလီၢ်သ့ၣ်ပ လီၢ်သးအါတစး မ့ၣ်လပတံာ်ကီတံာ်ခဲကအိၣ်အါန့ၣ်ပုအဂုအဂု, တံာ်သံ တံာ်ပုၣ်စုာ်ကီးကအိၣ်အါန့ၣ်ပုအဂုတဖၣ်န့ၣ်လီ. ပုဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ကူ ဘၣ်ဂံၢ်သ့ဘၣ်ဆၣ်တအါထဲသိးပုသးပုတဖၣ်ဘၣ် ဒီးတလီပုၣ်ထဲသိး ပုသးပုတဖၣ်ဘၣ်.

ခိၣ်ဒီးတံာ်ဆါ အယာ်အယိဟီၣ် ခိၣ်ဒီဘၣ်ဘၣ်ကွာ် ဆါၣ်မဲၣ်ဒီးတံာ်ဆုး တံာ်ဆါ, တံာ်သံ တံာ်ပုၣ်ဒီးတံာ်ကီ တံာ်ခဲအကလုာ် ကလုာ်န့ၣ်လီ.

တံာ်ဂီ-ဆဲၣ်ဝါ

တုမ့ၣ်ပုဘၣ် ခိဝံး-၁၉ တံာ်ဆါအယာ်ဝံ မ့ၣ်ဘျါကုလံန့ၣ် ကဘၣ်ကဒီးအသီတဘျီသ့ဒံးခါ န့ၣ်တံာ်တသ့ၣ်ညါအီလီတံာ်လီ ခဲးဘၣ်. ပုကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အါဂု ဗုထံၣ်သ့ၣ်ညါဒီးထံၣ်ဘၣ်ဝဲလပပု လာ ခိဝံး-၁၉ ဘၣ်အီဝံတဖၣ် အ ဂံၢ်ဘါတြီဆါတံာ်ဆါ (Immunity) လအမိၣ်ပုၣ်အပုကဆီတလဲဒီးတြီ ဆါခိဝံးတံာ်ဆါအယာ်န့ၣ်ဝဲ ဘၣ်ဆၣ် အဂံၢ်တြီဆါလအအိၣ်ထီၣ်သိအံ လန့ၣ် ကတြီဆါဝဲတံာ်ဆါအယာ်က န့ၣ်ဆံးယံၣ်လဲၣ်န့ၣ် တံာ်တသ့ၣ်ညါ လီတံာ်လီခဲးဒံးဘၣ်န့ၣ်လီ. ဒီး ပုကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့တဖၣ်ဗုသ့ၣ် ညါဝဲဒၣ်အဖါမ့ၣ်န့ၣ်လီ.

ဖဲလါဒံၣ်ဘၣ် ၂၀၂၀ နံၣ် အတီၢ်ပု ထံကီၢ်ဒံအမ့ၣ် ကီၢ်ရါဂု, Russia, ကီၢ်ခဲန့ၣ်, Canada, UK ထံကီၢ်တဖၣ်စးထီၣ်ဆဲးဝဲဒၣ်ကသံၣ် ဒီသဖါခိဝံး-၁၉ တံာ်ဆါအယာ်တ ခါအံလဲ ဘၣ်ဆၣ်ကသံၣ်ဒီသဖါ တခါအံမျးကယုပုလပုလပုလတံာ်န့ၣ် အီသ့တုလီတီလီတအိၣ်ဒံး ဘၣ်န့ၣ်လီ.

ပုဗုသ့ၣ်ညါတံာ်တဖၣ်ပာ် ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်လပ ခိဝံး-၁၉ တံာ်ဆါ အယာ်အိၣ်မုလပနါအုၣ်ထံဒီးထူၣ် ပု ထံပြဲကဒံဖိလအဖျိးထီၣ်လီ တံာ်သ့ၣ်တဖၣ်အပုန့ၣ် ယံၣ်ဝဲဒၣ် ၃ န့ၣ်ရံၣ်, တံာ်ဆါအယာ်အံအိၣ် မုလ ဆုကု, တံာ်ကံးညၣ်, တံာ် ဘၣ်လီဒီးတံာ်အမဲၣ်ဖံးခိၣ်, စးခိ

■ ဟ်ဒူထီရီ ■

လီယံဝဲ ၂၄ နှစ်ရံၣ်, အိၣ်မူလာတၢ်ဘၣ်ခိၣ်လၢအမးအလီၤဒ်အမ့ၢ် ထး, စတံ, မဲၣ်ထံကလၢ, ဖျးစတုးဒၢ, တဲၣ်ဒၢ ဒီးကယဲၢ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢဘၣ်တၢ်ဒုးကဲထီၣ်လၢကီၣ် (ဖျးစတုး) တဖၣ်အလီၤဒီးတြၢစုဖီၣ်အလီၤန့ၣ် ယံၣ်ဝဲဒၣ် ၇၂ နှစ်ရံၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဆါအယၢ်တခါအံၤဘၣ်ကူဘၣ်ကံၢ်တၢ်ညီဝဲ ဖဲပကူး မ့တမ့ၢ် ပကဆဲအခါ ပထုၣ်ပျၢထံပနါအုၣ်ထံအကမ့ၢ်ပြီကဖိလၢပတထံၣ်လၢပမဲၣ်ချံတဖၣ်ဖျးထီၣ် ဒီးဒံလၢကလံၤကျါ ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်ပုၤတဂၤမ့ၢ်အိၣ်ဘူးဒီးန့ၣ် မ့တမ့ၢ် ဟဲဖျးဘၣ်န့ၣ်ဖဲန့ၣ်ညါ မ့တမ့ၢ် ဟဲဘၣ်လၢနကူးအလီၤဒီးဒီးန့ၣ်ဘၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးပုၤတဂၤမ့ၢ်ဖီၣ်ဘၣ် မ့တမ့ၢ် အစုမ့ၢ် ဖဲဘူးဒီးတၢ်အယၢ်ဒီးဖဲအဖီၣ်လီၤဘၣ်ကူအနါဒု, အကိၣ်ပူ, အမဲၣ်ချံအခါတၢ်ဆါအံၤကဘၣ်ကူဘၣ်ကံၢ်အီၤလီၤ. တၢ်ဆါတခါအံၤဘၣ်ကူဘၣ်ကံၢ်တၢ်ညီအယီကဲထီၣ်တၢ်ကိတၢ်ခဲလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီတဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲလၢဒံၣ်ဘဲဘၣ် ၈ သီ, ၂၀၂၀ နံၣ် (WHO) ဟီၣ်ခိၣ်ဘၣ်တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ ကရၢဟ်ဖျါဝဲလၢပုၤ

ဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဆါအယၢ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်အနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢအိၣ်ဝဲ ၆၈,၅၆၈,၆၇၈ ဂၤ, ပုၤသံအနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢ ၁,၅၆၃,၁၃၂ ဂၤ, ပုၤဘျါကူအနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢ ၄၇,၄၆၂,၈၀၁ ဂၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂုၤထံကီၢ်လၢပုၤဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဆါအိၣ်ထံးကတၢ်တဘၣ်မ့ၢ်

- ၁. ကီၢ်အမဲရကၤ, ပုၤဒီးန့ၣ်တၢ်ဆါအယၢ်နီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢ ၁၅,၅၉၁,၇၀၁ ဂၤ, ပုၤသံနီၣ်ဂံၢ် ၂၉၃,၃၉၈ ဂၤ
- ၂. ကီၢ်အုဒယၣ် ပုၤဒီးန့ၣ်တၢ်ဆါအယၢ်နီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢ ၉,၇၃၅,၉၇၅ ဂၤ, ပုၤသံခဲလၢ ၁၄၁,၃၉၈ ဂၤ
- ၃ ကီၢ်တြၢစု ပုၤဒီးန့ၣ်တၢ်ဆါအယၢ်နီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢ ၆,၆၇၅,၉၁၅ ဂၤ, ပုၤသံနီၣ်ဂံၢ် ၁၇၈၁၈၄ ဂၤ
- ကီၢ်ပယီၤ ပုၤဒီးန့ၣ်တၢ်ဆါအယၢ်နီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢ ၁၀၁,၇၃၉ ဂၤ, ပုၤသံ ၂,၁၅၁ ဂၤ
- ကီၢ်ကီၣ်တဲၣ် ပုၤဒီးန့ၣ်တၢ်ဆါအယၢ်နီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢ ၄၁၂၆ ဂၤ ဒီးပုၤသံခဲလၢ ၆၀ ဂၤန့ၣ်လီၤ. ■

လီကဝီဖိတ်လှ်အိဉ်သးသမူ

ဒ်လီကဝီဖိတ်ပျဲအသိးန့ဉ် လီကဝီဖိတ်လှ်အိဉ်သးသမူအကျိအကျဲတဖဉ်မ့ဉ် တ်ယုအိဉ်ဘီဉ်, ကုအလုဉ်အကလုဉ်, တ်မဲစံဉ် မ့တမ့ဉ် ဖဲးခုး, ဘုဉ်အိဉ်ဆဉ်ဖိကီဖိလု ဟံဉ်ထံးလီထံး, ထာသုဉ်လုဉ် ဒီးပုတနီဆါအိဉ်ဝဲသုဉ်လုဉ် စ့ကီးလီ. လီကဝီဖိတ်တနီအဝဲသုဉ်ယုအိဉ် ကွဲစီ, ကနဲစီ, မအိဉ်ညဉ်, ဒီးယုခးအိဉ်ဆဉ်ဖိကီဖိမဲလုဉ် အါန့ဉ်ဒီးတ်အဂုန့ဉ်လီ. ဒ်န့ဉ်အသိးသဝီဖိတ်တနီဟးယုအိဉ်တ်လုပျဲအါန့ဉ်ဒီး မအိဉ်စံဉ်လီ. တကတီဖိ ပုလီကဝီဖိတ်တနီ ဒီးသန့ထီဉ်အသးလုတ်ထာလုဉ်အါန့ဉ်ဒီးတ်အဂု ဝဲပုအဂုတနီဆုဉ်ဖုဒါလု ကသုအီအဂီဒီးကဆါအီအဂီလီ.

တ်ယုသုဉ်ညါအဖိခိဉ်တ်ထံဉ်ဒီးသုဉ်ညါဘဉ်လု တ်ထုဉ်ဒီးတ်မ့ဉ်တ်ဘိလု လီကဝီသဝီဖိတ်သုဉ်အိဉ်အီအါကတါန့ဉ် မ့ဉ်ဝဲ ဒ်သုဉ်, လုဉ်ခုသုဉ်, တကီသုဉ်, မိာ်ဟဲသုဉ်, ခုဉ်, ခုဉ်တံဉ်, ဘုခု, နွဲဉ်တံဉ်, တကီဆံဉ်သုဉ်, ဘု, ယာမဲတံဉ် သုဉ်တဖဉ်ဒီးတနီဆါအိဉ်စ့ကီးဝဲန့ဉ်လီ.

သုဉ်ပျဲတ်ဟးထီဉ်လုလီကဝီယုအိဉ်အီအါကတါမ့ဉ်ဝဲ ဘီဉ်, ဝဉ်, သုဉ်လုဉ်, ကု, ကနဲစီ, သုဉ်မ့ဉ်, ကသံဉ်သုဉ်ကံဉ်ဝဲ, တန့သုဉ်, မးအံးသုဉ် သုဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီ.

ဒ်တ်ယုသုဉ်ညါဒီးသံကွာ်သံဒီးလီကဝီဖိတ်သဝီဖိတ်အသိးလီကဝီသဝီဖိတ်တဖဉ် ယုခးအိဉ်ဆဉ်ဖိကီဖိတ်မဲလုဉ်လုအဂုသဝီကပိဉ်ကပု လုတ်ဟ့ဉ်တ်ပျဲလုတ်အိဉ်အီသုတဖဉ်လုဟံဉ်ဖိလီဖိအဂီဒ်အမ့ဉ် လံဉ်ဘီ, ဆီမဲ, တ်ဟံဉ်ဘီ, ထိးမဲ, တရူးသုဉ်တဖဉ်, ဒီးတ်မဲလုဉ်လုတ်ခးန့ဉ်ဒီးဆါအိဉ်ဘဉ်အါကတါမ့ဉ် တရူး, လံဉ်ဘီ, ဒီးဆီမဲတဖဉ်န့ဉ်လီ.

ဒ်န့ဉ်အသိးတ်ယုသုဉ်ညါအစာဘဉ်ထွဲ တ်ယုမဲဆါအိဉ်သုဉ်န့ဉ် စ့လီဝဲဒ် ဒီးလုသဝီတနီန့ဉ်တ်မဲကသုဉ်လုတက့တအိဉ်လုဘဉ်န့ဉ်လီ.

လုလ်လုထုသန့

မ့ဉ်လုလ်လုထုသန့ဘဉ်ထွဲတ်လှ်အိဉ်နီဉ်သးသမူတခီ, လီကဝီဖိတ်တဖဉ်အါတက့မဲအိဉ်ခးဒ်မိာ်ပာ်ဖဲဖုမဲတုလုပျဲအသိး မနီဉ်မဲယါတ်လီတ်ကျဲ, ကွာ်တ်ပနီဉ်ဖဲအယုထာခးတလီအခါ ဒီးမဲ

တံဉ်ဂီ- ခုစံဉ်

ဝဲတံဉ်ထံဉ်လီအိဉ်ဖိဉ်ဒီးယုန့ဉ်ဆိတံဉ်ခးတံဉ်ယာ်လုလီကဝီခိဉ်န့ဉ်ဒီးသဝီဖိတ် လုတ်ကမဲတ်ယုသုဉ်ညါအကတီ.

တံဉ်ထံဉ်လီတံဉ်ပိဉ်သကီးဒီးမဲတြီကီရုဉ်သုဉ်ပျဲခိဉ်န့ဉ်ပုဘဉ်မ့ဘဉ်ဒါ လုတ်ကမဲတ်ယုသုဉ်ညါအဂီ. တံဉ်ဂီ- ခုစံဉ်

တရုံးစုး ၇ နံၣ်တဘျီ ဒ်မိၣ်ပၢ်ဖဲဖုမၤတၢ်လၢပျၢအသး န့ၣ်လီၤ. လီၤကဝီၤသဝီဖိတနီၤ လူၤပိၣ်မၤထွဲတၢ်တံၣ်မ့ၣ် တၢ်ဒ်လၢ်လၢ်ထူၤန့ၣ်ဒီးမိၣ်ပၢ်ဖဲဖုမၤတၢ်ဝဲအသးအိၣ် ဘၣ်ဆၣ် သဝီတနီၤလူၤပိၣ်မၤထွဲဝဲစ့ၤဒိၣ်မးန့ၣ်တၢ် သ့ၣ်ညါဘၣ်အိၣ်စ့ၤကိးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်သ့ၣ်ညါဘၣ်လၢလီၤကဝီၤဖိလၢသဝီကိး ဖျၢၣ်ဒဲး ဆိးကါဒဲးဝဲကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝၣ်စဲလၢတၢ်ကူစါ ယါဘျါတၢ်ဆူးတၢ်ဆါအဂီၢ် လၢသဝီကိးဖျၢၣ်ဒဲးအပူၤ အိၣ်ဒဲးဝဲဘၣ်ဆၣ်စ့ၤလီၤဝဲဒၣ်ဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ.

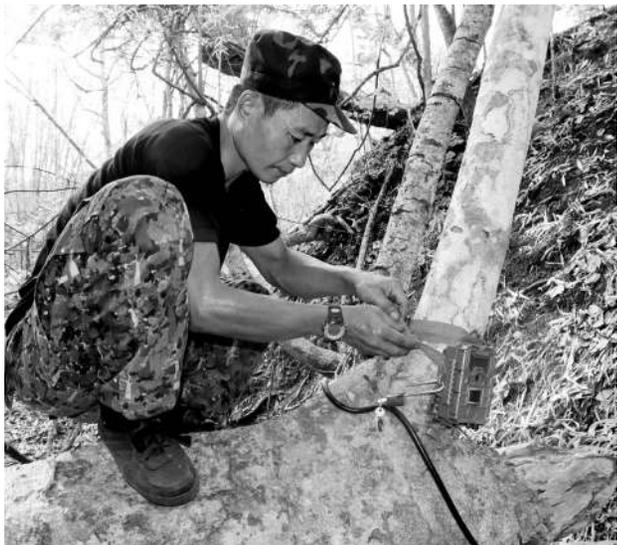
တၢ်မံၤလၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိ

တၢ်ယုသ့ၣ်ညါအစၢဘၣ်ထွဲဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံၤ လၢ်လၢတၢ်ထံၣ်န့ၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်စ့ၤကိးန့ၣ်လီၤ. တၢ် ထံၣ်န့ၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအခိၣ်အိၣ်လွံၢ်ခိလၢအဖုးအိ န့ၣ်အဖိအကလုာ်ဒိၣ်ဒီးအကလုာ်ဆံးခဲလၢ် ၂၁ ကလုာ် လၢအမ့ၢ်ဝဲဒၣ် တၢ်ဘီၣ်န့ၣ်, တၢ်ယီၤ, တၢ်ဖး, တၢ်ဟီၣ်တီၢ်, တၢ်ဟီၣ်လုး, ထိးမံၤ, တၢ်သုထီၣ်ဟဲၣ်, ခုစံၣ်ပိၣ်, ယုာ်ထီဆုၣ် (သုၣ်), ခုမ့ၣ်, ထွံၣ်မံၤ, တၢ်အုးယုာ်ကိာ်, သုခိၣ်ဒုးပးကိာ်, တၢ်အုးဂီၢ်ခံ, ကျးလါ, ထွံၣ်ဟီၣ်ခိၣ်, သၣ်မံၤညါမံၤ တပိၣ်ဖိ, လံၣ်ဘီၣ်ဒီးယုာ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိ ၂၁ ကလုာ်လၢတၢ်ထံၣ်န့ၣ်အိၣ်အ ကျါ ၇ ကလုာ်လၢအမ့ၢ် (တၢ်သုထီၣ်ဟဲၣ်, တၢ်ဘီၣ်န့ၣ်, သၣ်မံၤညါမံၤ, ထွံၣ်မံၤ, ထွံၣ်ဟီၣ်ခိၣ်, တၢ်အုးဂီၢ်ခံ, ကျးလါ) န့ၣ် ဟီၣ်ခိၣ်ဘီၣ်မုၢ်ပျၢမၤတၢ်ဖိကရၢလၢအ ရဲၣ်သဲကတီၤက့ၤန့ၣ်ဆၣ် (IUCN) ဟ်ပနီၣ်ဝဲလၢအ မ့ၢ် ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအကလုာ်လၢတၢ်မၤသံမၤဆါအိၣ်ညါ အစရီပူၤ ဒီးဘၣ်တၢ်တြီဝဲလၢတၢ်သုတမၤသံမၤဆါဒီး ကူလဲၢ်မၤကလၢအိၣ်တဂ့ၤ, မ့ၢ်လၢအနီၢ်ဂံၢ်နီၣ်ဒူးဆံး လီၤစ့ၤလီၤဝဲလၢဟီၣ်ခိၣ်ချၢအယိန့ၣ်လီၤ.

လၢအကျါဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိခဲကလုာ်လၢအမ့ၢ် တၢ် အုးဂီၢ်ခံဒီးထွံၣ်ဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ် တဖျါလၢတၢ်ဆဲးလီၤလူသုၣ် ခဲမရၢ် (camera traps) လၢတၢ်ဒီးလီၤအိၣ်လၢတီၢ်နီၢ်က စၢ်တူၢ်ရဲၣ်လၢကညီကီၢ်အပူၤနီၣ်တဘျီဒဲးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ထံၣ်န့ၣ်စ့ၤကိးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအစ့ၤ ၁ က လုာ် လၢအမ့ၢ်တရူး, ဒီးတၢ်ထံၣ်န့ၣ်ထီၣ် ၁၂ ကလုာ် လၢအမ့ၢ်ဝဲ ထီၣ်စိတကူၣ်, ထီၣ်ချၢၣ်ခ့, ထီၣ်ယုၤဝါ ခိၣ်, ထီၣ်ဒိကအိ, လံာ်ပီၣ်တ့, ဘီၣ်သုခိၣ်, ထီၣ်ဝါ ဒဲး, ထီၣ်စံးပြိး, ထီၣ်ကူရၢၣ်, ထီၣ်ဂံၢ်ဒီးဆိမံၤသ့ၣ် တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ယုသ့ၣ်ညါအဂီၢ်သ့ၣ်ပျၢဘၣ်မုာ်ဘၣ်ဒါဒီးခဲစ့ၤပျၢမၤတၢ်ဖိလီၤဆဲးခဲမရၢ်ဝဲ ယိၣ်လိာ်တြီဟီၣ်ကဝီၤ. တၢ်ဂီၢ်- ခုစံၣ်

တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးလၢတၢ်ဘၣ်မၤဂ့ၤထီၣ်, မၤဆူၣ်ထီၣ်တဖၣ်

- မၤမူထီၣ်ကဒါက့ၤ လုၢ်လၢ်ထူသန့ဘၣ်ထွဲတၢ်တံၢ်မ့ၣ်တၢ်ဒီး တၢ်ခးအိၣ်တၢ်မံၤလၢ်တဖၣ် နီၣ်သိးတၢ်ကဒီသဒါ သ့ၣ်ပုၤ, တၢ်မံၤလၢ်, ဒီးနီၣ်သိးသ့ၣ်ပုၤတၢ်အိၣ်ယၤတဖၣ် ကအိၣ်ဝဲဒၣ်လၢ ပုၤကညီအတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအဂီၢ်ထီၣ်ဘိ
- မၤအါထီၣ် ကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲအတၢ်သ့ၣ်ညါနီၣ်ဟံၤ, ဟ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါနီၣ်ဟံၤဘၣ်ထွဲ သ့ၣ်ပုၤဝဲကျိၤအတၢ်ဘျးဒီး ကညီထူလံၤပုၤတဝါအတၢ်ဘျးတဖၣ်
- ဖဲယုထာဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်တခါလၢတၢ်ကစူးကါအိၣ်အဂီၢ်အခါ ဟ်သ့ၣ်ဟ်သး ထံခံကွၢ်ခံဒီးထံကျိတဖၣ်တက့ၢ်. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်ဝဲတၢ်အရူဒိၣ်လၢ တၢ်ယုအိၣ်ယၢ်အိၣ်တၢ်မံၤလၢ်ဒီး သ့ၣ်ပုၤအတၢ်ဟးထီၣ်တဖၣ်အဂီၢ်လီၤ.
- ဖဲဟ်လီၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲဘၣ်ထွဲ တၢ်ဟဆူရဲၣ်ကျဲန့ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၤန့ၣ် ပညိၣ်အီၤလၢ တၢ်ဒ်အမ့ၢ်ဘီၣ်, ကုၤလၢၣ်ထာ, လၢၣ်ထာလၢၣ်, သ့ၣ်မုၢ်တဖၣ်တက့ၢ်. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ အရူဒိၣ်လၢ လီၢ်ကဝီၤအတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအဂီၢ်လီၤ. ■

တၢ်ယုသ့ၣ်ညါအဂီၢ် တၢ်လီၤဆဲးမရၢ်ဒီးဒီးန့ၢ်ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိအဂီၢ်တနီၤ. တၢ်ဂီၤ- ခုၣ်

ပျာထူလံဖိဒီးတၢ်ကသုဂ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲ

ဆၢဒိဒိဒ်မု

ပျာထူလံဖိဒီးတၢ်ဘၣ်ထွဲလိာ်သးဒီးခိၣ်ယၢန့ဆၢ

သ့ၣ်ပျာဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်မ့ၢ်န့ဆၢတၢ်အိၣ်ယၢ အလုၢ်ဒိၣ်ပျာဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် လၢအစိာ်မူစိာ်ဂဲၤက့ၤတၢ် သးသမုၤလၢအအိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်တဘျီအံၤန့ၣ်လီၤ. ဟီၣ် ခိၣ်ကပံာ်ဒီးသ့ၣ်ပျာ ဟ့ၣ်ပျာတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်, ထံနိလၢ ပအီၤအီၤ, သ့ၣ်မ့ၢ်ပိာ်ဝဲၣ်လၢပတၢ်ဖိအိၣ်တၢ်အိၣ်အဂီၢ်, ဟံၣ်ပိာ်ဝဲၣ်လၢပတၢ်အိၣ်ကဒုအဂီၢ်, တၢ်ကူတၢ် သး, ကသံၣ်ကသီလၢပတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ခါ အဂီၢ် ဒီး မ့ၢ်ပတၢ်သၢထီၣ်သၢလီၤကလံၤကျိၤတမံၤန့ၣ်လီၤ. သ့ၣ် ပျာလၢအဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်အိၣ်ယၢဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ် တၢ်ဆၢ တၢ်အပူၤကလံၤဒီးတၢ်မၤပျဲၤက့ၤအီၤတသ့ဘၣ်တခါန့ၣ် လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးလၢတၢ်ဒိဆိသးလၢတၢ်ကသုဂ်ကသံး တၢ်ဆိတလဲလၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်န့ဆၢတၢ်တတၢ်တနါ တကပၤစ့ၢ်ကီး သ့ၣ်ပျာတၢ်ဖံးတၢ်မၤအသန့ၣ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်စူးယာ်ကလံၤသဝံသဝါဘၣ်အဘၣ်သီ ဒ်အမ့ၢ်ခၣ် ဘၣ်ဒ်ဒ်အိၣ်စး (Carbon Dioxide-CO₂) လၢအမၤအီၤ ထီၣ်ဟံၣ်မဲာ်ထံကလၢကသံး (Greenhouse Gases-GHGs) ဒီးတၢ်ဒိသဒုးထံဒိၣ်ကၢ်လၢသ့ၣ်တဖၣ် အံၤမ့ၢ်န့ဆၢတၢ်ဖံးတၢ်မၤဒီးတၢ်လဲၤတရံးသးအကျိၤ အကျဲၤလီၤလီၤလးတခါ လၢပဲပျာကူပျာကညီသ့ၣ်တ ဖၣ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ဟံၣ်အီၤကီၢ်ဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. ပျာထူလံဖိလၢ အအိၣ်ဖဲဟီၣ်ခိၣ်ဒိတဘျီအံၤ, လၢပၣ်ယုာ်စ့ၢ်ကီးဒီးပ ဝဲကညီပျာတၢ်ထူလံသ့ၣ်တဖၣ်, ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါဟံ ပနီၣ်ပျာဒ်အမ့ၢ် ပျာလၢအရဲၣ်သဲကတီၤတၢ် တုၤလီၤတီၤ လီၤဒီးတုၤထီၣ်ထီၣ်ဘးသ့ၣ်တဖၣ် လၢတၢ်ဒိသဒုး သံၣ်ခွဲၣ်ကတီၤက့ၤဟီၣ်ခိၣ်တဘျီအံၤတၢ်မူအတၢ် န့ၣ်လီၤ. ဒ်တၢ်ယုာ်သ့ၣ်ညါဟံပနီၣ်ဝဲအသိး, ပျာထူလံ

ဖိအတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်အကျဲ မ့ၢ်ကျၢ်ဘၢဒ်ထဲ (၂၂ မျးကယၤ) ဒီးအနီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒုးမ့ၢ်အိၣ်ဒ်ထဲ (၅ မျးကယၤ) လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒိတဘျီညါအံၤဘၣ်ဆၢ, အဝဲသ့ၣ်ရဲၣ်သဲကတီၤဒီးဒိသဒုးက့ၤဟီၣ်ခိၣ်တဘျီ အံၤအန့ဆၢတၢ်အိၣ်ယၢဒီးတၢ်မူအါကလုာ်အိၣ်ဝဲဒ် (၈၀ မျးကယၤ) ညါန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်မၤကျဲးမၤ ဖျိၣ်ဒီးတၢ်ဖံးတၢ်မၤလၢအဂ့ၤအနီၢ်အသံးတမံၤလၢ ပဝဲပျာထူလံဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဟ့ၣ်ဆၢက့ၤပမိာ်ဟီၣ်ခိၣ် “Mother Earth” လၢအဟ့ၣ်ပျာတၢ်အါမံၤ ဒီးလၢအကျိၤ ဟ့ၣ်ပျာတၢ်သးသမုၤန့ၣ်လီၤ. လၢပစိးခွဲၣ်ကတီၢ်အံၤ, တၢ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်လီၤပျံၤလီၤဖုးဒီးတၢ်လီၤဘၣ် ယိၣ်အဒိၣ်ကတၢ်လၢပထံၣ်အီၤတတုၤဒီးကွၢ်အီၤတ ဖျါတခါမ့ၢ်ဝဲဒ် တၢ်ကသုဂ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲ, ဒီး မ့ၢ်တၢ်ဆိတလဲတခါလၢအစးထီၣ်မၤတုၢ်လံအသးဖဲ (၁၈) ယာ်ဖျိၣ်န့ၣ်အစိးခံဒီး (၁၉) ယာ်ဖျိၣ်န့ၣ်န့ၣ်လီၤ သီသီအဆၢကတီၢ် ဖဲစးဖိကဟ့ၣ်တၢ်ပၢ်ဆၢ (Industrial Revolution) ဘၣ်တၢ်စးထီၣ်အီၤဖဲကီၢ်အဲကလံးန့ၣ်လီၤ.

ပဝဲကညီပျာထူလံ အါဒ်တၢ်တက့ၢ် ပမ့ၢ်ပျာထူစံာ်ဖဲဒုး, ယုာ်အိၣ်ယာ်အိၣ်တၢ်လၢဒုးပျာ ပျာပျာ ဒီးဘျီအိၣ်တၢ်န့ၣ်လီၤ. နီၢ်ခိၣ်တၢ်လုာ်အိၣ်သးသမုၤဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်တၢ်တခါလၢအဒိးသန့ၣ်ထီၣ်အသးလၢ တၢ်ကသုဂ်ကသံးအတၢ်လဲၤတရံးသး ဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးန့ၣ်လီၤ.

စးထီၣ်ဖဲန့ၣ်လံၤလံၤ, န့ဆၢၣ်အမ့ၣ်ဆၢၣ် (fossil fuels) ဖဲအမ့ၣ်လၢာ်သ့ၣ်လး, ရှၢၣ်နီၣ်သိ, ဒီးကံသဝံသ့ၣ်တဖၣ် တၢ်ထုးထီၣ်အီၤကွၢ်ကွၢ်ဖဲအမ့ၣ် သဟီၣ်ဂံၢ်ဘါတၢ်အိၣ် ယၤတခါလၢမ့ၢ်ကျိၤဝဲကွၢ်တၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ် လီၤ. န့ဆၢၣ်အမ့ၣ်ဆၢၣ်ဖဲအံၤသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်တၢ်အခိၣ် သ့ၣ်လၢအမၤအါထီၣ်ဟံၣ်မဲၣ်ထံကလၢအကံသဝံ လၢ အမၤဆူၣ်ထီၣ်တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲ^၁

တၢ်ကသုၣ်ကသံး (Climate) မ့ၢ်တၢ်သးသမူ တခါန့ၣ်လီၤ. ဖဲသိးပကအိၣ်မုၢ်ပုၤဒီးတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ် ချ့, တၢ်ဂံၢ်တၢ်ဘါ, ဒီးန့ၢ်ကလံၤလၢအကဆိလၢပသ့ၣ် ထံဖံးညၣ်အတၢ်လဲၤတရံးအသးဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စး, ဒီး န့ၢ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီးထံနိလၢပတၢ်အိၣ်မုၢ်အိၣ်ဂဲၤအဂီၢ်, ပဝဲကိးဂၤဒဲးဘၣ်ဒီးသန့ထီၣ်ပသးလၢပဟီၣ်ခိၣ်တ ဘၣ်အံၤအတၢ်ကသုၣ်ကသံးအဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အ သိး ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးတၢ်မဲတၢ်မါသ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိး ဘၣ် ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢတၢ်ကသုၣ်ကသံးအဖီခိၣ်န့ၣ် လီၤ. ပဝဲကညီပုၤတတၢ်ထူလံၤအါဒၣ်တၢ်တက့ၢ်ပမ့ၢ်ပုၤ ထူစံးဖဲဒုး, ယုၤအိၣ်ဃာ်အိၣ်တၢ်လၢဒုးပုၤပုၤ ဒီးဘၣ် အိၣ်ဖိၣ်အိၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၢ်ခိတၢ်လုၢ်အိၣ် သးသမူဖဲအံၤသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်တၢ်တခါလၢအဒီးသန့ ထီၣ်အသးလၢတၢ်ကသုၣ်ကသံးအတၢ်လဲၤတရံးသး ဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲ (မ့ၢ်ဆ့ၣ်မ့ၢ်ဂီၤကျိၣ်လၢတၢ်နၢ်ပၢ်အီၤညီဖဲအမ့ၢ် မုၢ်ခိၣ်က လံၤသီၣ်ဂီၤတၢ်လဲၤတရံးအသးတဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စး) လၢ ပဝဲပုၤကုၤပုၤကညီသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးတူၢ် ဘၣ်အီၤလၢပစိးခါဆၢကတီၢ် လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်န့ၣ် ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါလၢပပဒုၣ်ဟးဆွဲးအီၤတသ့ဘၣ် သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တမ့ၢ်တၢ်ယဲၤမုၢ်နၢ်တခါဘၣ်, မ့ၢ်တၢ် ခိ မ့ၢ်တၢ်လၢအမၤအသးနီၢ်နီၢ်တခါလၢပုၤဖဲအံၤဖိ (၉၇

မ့ၢ်ကယၤ) လၢဟီၣ်ခိၣ်တဘၣ်အံၤအၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်ဒီး ဟ်ကၢ်ဟ်ကျၢအီၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲလၢအကဲထီၣ် အသးခိဖျိဟီၣ်ခိၣ်ကလၢထီၣ် မ့ၢ်တမ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကိာ်သွး ထီၣ် လၢအမၤတံာ်တၢ်ဒီးဆီတလဲကွၢ်မုၢ်ခိၣ်ကလံၤသီၣ် ဂီၤအတၢ်လဲၤတရံးအသးအံၤ မ့ၢ်ပုၤကုၤပုၤကညီသ့ၣ်တ ဖၣ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဒီးတၢ်ဖံးတၢ်မၤခိဖျိ တၢ်ဂုၤဟံးန့ၢ် ဆူၣ်လိာ်သးဒီးတၢ်အိၣ်တူၢ်အိၣ်ကလိၤကွၢ်န့ၢ်ဆၢၣ်တၢ် အိၣ်ယၤဒီးတၢ်အိၣ်မုၢ်အိၣ်ဂဲၤအကျိၤအကျဲလၢအဒီးသ န့ထီၣ်အသးလၢတၢ်သုတၢ်စွဲသန့လၢအမိၣ်န့ၢ်သးကွံ တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အယိန့ၣ်လီၤ. ဖဲပစံးတၢ်အသိး, တၢ်လဲၤ တၢ်က့ၤ, တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်အလုအလၢ, ဒီးမ့ၢ်ကျိၤဝဲကွၢ် သန့လၢအဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢပဟီၣ်ဂံၢ်ဘါတၢ်အိၣ် ယၤအကလုာ်ကလုာ် လၢအထုးထီၣ်တၢ်သဝံသဝါဘၣ် အဘၣ်သီ ဒီးတၢ်ကုၣ်သ့ၣ်ကုၣ်ဝဲဒီးတၢ်ပၤဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲၤ ကမၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ် ခိဖျိတၢ်ချ့ဟီၣ်လိာ်ဒီးမ့ၢ်ကျိၤဝဲ ကွၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဖျးလၢအတက့ၢ်လဲၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်ပုၤကုၤပုၤကညီအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအဆီၣ် သန့ထီၣ်ဒီးမၤဆူၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီ တလဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲလၢအတ နီၤဖးထံဆၢကီၢ်ဆၢ, တၢ်ဘျုးတၢ်ဘါ, ဟီၣ်ကဝီၤတၢ်

**ခိဖျိတၢ်ကဟုကယၢ်ရဲၣ်သဲကတီၢ်
ဒီးပၤဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲၤကျဲၤသ့ၣ်ပုၤအယိ
တၢ်ဘျုးတၢ်ဖိၣ်လၢလီၢ်ကဝီၤပုၤတဝၢဒီးန့ၢ်အီၤ
အိၣ်ဝဲဒၣ်အါမံၤဖဲအမ့ၢ် ဟံၣ်ဃီတၢ်ပီးတၢ်လီၤ,
သ့ၣ်ပုၤပနံၣ်အတၢ်ဟးထီၣ်လၢအတမ့ၢ်
သ့ၣ်ညၣ်, တၢ်ဒီးတၢ်လၢၣ်, တၢ်တံာ်တၢ်ပျိာ်,
ကသံၣ်ကသီဒီး ကဲဘျုးလၢယုာ်ကၢ
တၢ်အိၣ်ကူအီၤလၢ ဒီးမၤပုၤကျဲၤဖၣ်ကပူၤ
တၢ်လိာ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.**

^၁ တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအံၤလၢအဲကလံးကျိၣ်တခိတၢ်ကိးအီၤ လၢ (Climate Change) န့ၣ်လီၤ

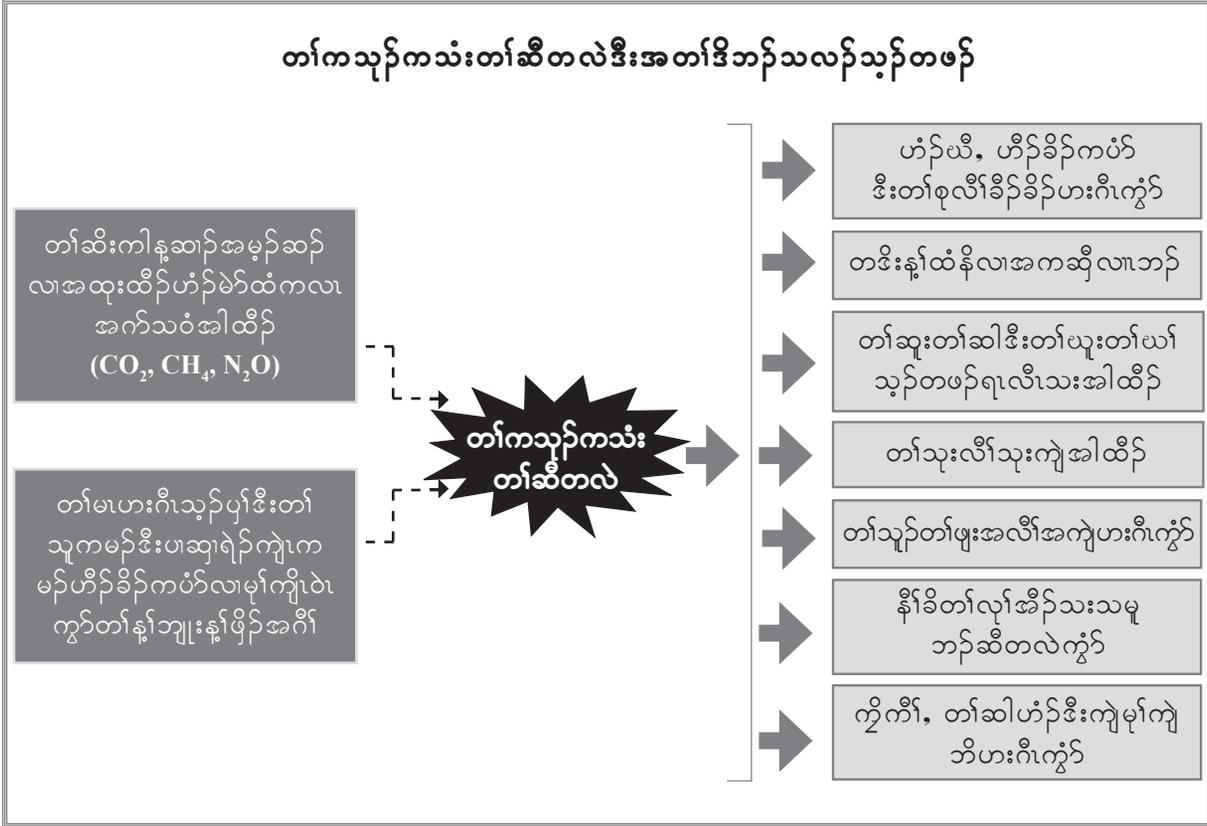
လီၢ်တၢ်ကျဲ, ပုၤဂ့ၢ်ဝီဒီးမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်အိၣ်မူအတီၤ ပတီၢ်, ပုၤကလုာ်ဒီးထံၣ်ဂ့ၢ်သဲးတၢ်ပတၢ်ပြးသနူအံၤ မ့ၢ်တၢ်လၢပတုၢ်ဘၣ်အိၣ်နီၢ်ဒီးအတၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးခိ ဖျိန့ဆၢတၢ်တၢ်တနါအကလုာ်ကလုာ်ဒီးအမ့ၢ်ထံဒိၣ် ကၢၢ်လၢ, တၢ်ယီၤဃုထီ, ကလံၤမ့ၢ်လီၤ, တၢ်ကီၢ်အသ ဟီၣ်ဆုၣ်ထီၣ်, ဒီးမူခိၣ်စူတဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးသ့ၣ်တ ဖၣ်အံၤဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်တၢ်အခိၣ်သ့ၣ်လၢပုၤဂ့ၢ်ဝီ, မ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်, န့ဆၢတၢ်မူတၢ်ဒီးတၢ်မူအါကလုာ်, ဒီးလၢအကျါမ့ၢ်တၢ်အိၣ်ကူအီၤလၢန့ၣ်လီၤ.

ယၤ ဒ်အမ့ၢ်ထံနိ, ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်, သ့ၣ်ပုၤဝၣ်ပုၤဒီးတၢ် မူအါကလုာ်န့ၣ်လီၤ. န့ဆၢတၢ်အိၣ်ယၤဒီးတၢ်မူအါ ကလုာ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ် ကလဲၤတရံးအသးဘၣ်လီၢ် ဘၣ်စး ဒီးယုၢ်ကၢကအိၣ်အဂီၢ်, တၢ်ကသုၣ်ကသံး မ့ၢ်နီၣ်ဝံၣ်ခံတခါလၢ အကၤယၢ်က့ၤဝဲၤဒ် မူခိၣ်ကလံၤ သီၣ်ဂီၤအကတီၢ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်ကီၢ်, တၢ်စူဒီးတၢ်ဂီၢ်သ့ၣ် တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတ လဲၤလၢအတက့ၢ်ဒိၣ်ဆံးအါစူတၢ်အံၤ ပုၤလၢအတုၢ်ဘၣ် အသဟီၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်တခီ မ့ၢ်ဝဲၤဒ်ပုၤဖျိၣ်ဖိယၢ်ဖိ, လီၢ်ကဝီၤပုၤတၢ်, ဒီးပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကညီပုၤတၢ်ထူလံၤအတၢ်ဂဲၤလီၢ်လၢတၢ်ကသုၣ်က သံးတၢ်ဆီတလဲ

ကညီပုၤတၢ်ထူလံၤအတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအ ခိၣ်သ့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ထူစံၣ်ဖဲးခး ဒီးတၢ်ဘုၣ်တၢ်ဖိၣ်သ့ၣ်တ ဖၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၢ်ခိတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ် အခိၣ်တယၢ်ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢန့ဆၢတၢ်အိၣ်

ပုၤထူလံၤဖိလၢအအိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်တဘၣ်အံၤ ကအိၣ်ဒီးတၢ်မၤကျဲခိၣ်သ့ၣ်လီၤလီၤဆီဆီသ့ၣ်တဖၣ် လၢတၢ်ကဘၣ်ဒိဆိသးဒီးတၢ်ဒိဘၣ်မၤဘၣ်လီၤက့ၤသး ဒီးတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအတၢ်ဒိဘၣ်သလၣ် သ့ၣ်တဖၣ်ဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ပဝဲကညီပုၤတၢ်ထူ လံၤလၢအအိၣ်ဆိးဖဲကီၢ်သူလုၢ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ် လၢတၢ်ခိၣ်

ဆာကွတ်ကသုဂ်ကသံးတံဆိတလဲအဂီ၊ ပအိဂ်ဒီး တံဆိသးဒီးတံဆိဘဂ်မဘဂ်လိာ်ကွသးတံမကျ ခိဂ်သုဂ်လၢအရူဒိဂ်တနီတခိမ့ၢ်ဝဲဒၣ် တံကတဲာ်က တီကွမိာ်ပာ်ဖဲဖုဟီဂ်ခိဂ်ကပံာ်တံလီာ်တံကျ၊ သုဂ် ပုာ်ဝဲပုာ်၊ ဒီးထံနာ်ထံခံသုဂ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အဒိ၊ မိာ် ပာ်ဖဲဖုသုဂ်ကသးပုာ်လၢညါသုဂ်တဖၣ် သူကတီၤဒီး တြီယာ်ဝဲသုဂ်ပုာ်လၢကျအါဘိဒ်အမ့ၢ် တံဖဲးတရံးခုး အကျ၊ နူတဂ်၊ ဝဲတဂ်၊ ကွဲတဂ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တံ တြီယာ်သုဂ်ပုာ်အကျဒ်အံၤတခိ အတံပညိဂ်မ့ၢ်ဒ်သိး သုဂ်ဒိဂ်ဝဲပုာ်၊ ဆဂ်ဖိကီာ်ဖိဒီးဒုဂ်ဖိညါဖိအချံအသုဂ် အသုတလီၤတုာ်ကွာ် ဒီးအဝဲသုဂ်ကယုအိဂ်သုအိဂ် ဘဂ်ဝဲလၢကျယုာ်ကကသုအဂီန့ၣ်လီၤ.

ခိဖျိတံကဟုကယာ်ရဲဂ်သဲကတီၤဒီးပဆုရဲဂ် ကျဲကွပုာ်တဝဲသုဂ်ပုာ်အယိ တံဘျးတံဖျိဂ်လၢလီာ် ကဝီပုာ်တဝဲသုဂ်တဖၣ်ဒီးန့ၣ်အိအိဂ်ဝဲဒၣ်အါမံၤ ဒ်ပ စံးတံအသိး ဟံာ်ယိတံပိးတံလီၤ, သုဂ်ပုာ်ပနံာ်အ

တံဟးထီဂ်လၢအတမ့ၢ်သုဂ်ညါ ဒ်အမ့ၢ်တံဒီးတံ လၢဂ်, တံတံာ်တံပျိ, ဒီးကသံဂ်ကသိဒီးတံအဂၤသုဂ် တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢလီာ်ကဝီကညိပုာ်ထူလံၤဖိသုဂ်တ ဖၣ်အဂီ သုဂ်ပုာ်ပနံာ်အတံဟးထီဂ်လၢအတမ့ၢ်သုဂ် ညါအံၤ ကဲဘျးကဲဖျိဂ်လၢအဝဲသုဂ်ယုာ်ကကတံအိဂ် ကူအိလၢ ဒီးမပုၤကွၤအဝဲသုဂ်ဖၣ်ကပူၤတံလိာ်ဘဂ် သုဂ်တဖၣ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ. ကညိပုာ်တဝဲထူလံၤသုဂ်တ ဖၣ်အိဂ်ဒီးဒီးသးလၢအတူၢ်န့ၣ်ခိဂ်ကဲ လၢတံကသုဂ် ကသံးတံဆိတလဲအတံဒိဘဂ်သလၢဂ်သုဂ်တဖၣ်ဒီး န့ၣ်လီၤ. တံအိဂ်မုအိဂ်ဂဲအကျဲအကျဲလၢအိဂ်စဲဘျး လိာ်အသးဘျးဘျးတံတံာ်ဒီးန့ၣ်ဆါတံဘဂ်တုသုဂ်တ ဖၣ်အံၤ ကဲထီဂ်တံကွာ်လိဒိဂုၤတံဘဂ်ဒီးတံမလိနီၢ် နီၢ်တခါ လၢတံဒိသအဒီးကဟုကယာ်ကွၤ “မိာ်ဟီဂ် ခိဂ်” တဘျးအံၤ ဒ်သိးအသုတတုၤလၢတံဟးဂုာ်ဟး ဂီၤချ့သဒံးတဂုၤအဂီၢ်အမဲာ်ညါ အသးသမုအယုာ်က အိဂ်ကအိဂ်ခိးဒီးလၢခါဆုညါလၢဖိစိလံၤစိလၢကဟဲ သုဂ်တဖၣ်အဂီန့ၣ်လီၤ. ■

လီာ်ကဝီပုာ်တဝဲထူလံၤအတံဂဲလိာ်လၢတံရဲဂ်သဲကတီၤကွၤခိဂ်ယုာ်န့ၣ်ဆါတံအိဂ်ယုာ်, တံဂီၢ်- ခုၤစဲာ်

တၢ်ပၤဆှၢရဲၣ်ကျဲၤတၢ်ကမ့ၢ်လၢန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်ယုၣ်ကၢၤဂီၢ်

သုလၢကီၤဂ့ၤ

ပုၤလၢအမၤလိလံာ်ဒိၣ်လဲၣ်ထီၣ်တဖၣ်ကွဲးဖျါထီၣ်ဝဲလၢ ကီၢ်ယုၣ်ရၤပၤအထံအကီၢ်တနီၤမ့ၢ်ဝဲထံ ကီၢ်လၢအဂ့ၢ်ကတၢၢ်လၢအဘျီဒီးသုကဒါက့ၤတၢ်ဖိတၢ်လံာ်ဒီးကကတၢၢ်က့ၤအခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢၣ်သန့ၣ်က့ၣ်န့ၣ် ကညီပုၤထူလံာ်ဖိတဖၣ်စ့ၢ်ကီးမ့ၢ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအိၣ်မုၢ်ယုၣ်ဒီးခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ် ဒီးကတၢၢ်ဒီသအဲၣ်ဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ခိဖျိလၢတၢ်လဲၣ်ထီၣ်လဲၣ်ထီၣ်အိၣ်ထီၣ်လၢဟီၣ်ကတၢၢ်ပုၤတဆံးတက့ၢ်အယီၤ ပကထံၣ်ဘၣ်လၢတၢ်ကမ့ၢ်ဒ် (ကိၣ်ဖျးစတံး) အဒါတဖၣ်တၢ်တၢ်လီၤအီၤလၢတဘျီအလီၢ်အကျဲအိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ်န့ၣ် တၢ်လၢပကဘၣ်ဘျီဘၣ်မၤဂ့ၢ်ထီၣ်က့ၤအီၤတဖၣ်န့ၣ် တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢပဂီၢ်တဖၣ်ခဲဝဲဒီးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကတီၢ်အံၤပမ့ၢ်ကွၢ်လၢကီၢ်ကိၣ်တဲၣ်အဖျၢၣ်စိမိလၢအမ့ၢ် (Mahidol University) (မးဟံၣ်ဒါ) သိၣ်လိဝဲတၢ်ပၤဆှၢရဲၣ်ကျဲၤတၢ်ကမ့ၢ်လၢအသုဝဲတၢ်ကတီၢ်သၢထံၣ်လၢအမ့ၢ်, မၤစုၤလီၤ, ဘျီဒီးသုကဒါက့ၤဒီးက့ၤသုကဒါက့ၤတၢ်အံၤ မ့ၢ်အဝဲသ့ၣ်ဖျၢၣ်စိမိအတၢ်ပညိၣ်ဖိတၢ်ဖးဒိၣ်တမံၤ လၢခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်ကယုၣ်ကၢၤဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပကထံၣ်ဘၣ်လၢပကညီကီၢ်စဲၣ်အပူၤ ဒုသဝီအါဖျၢၣ်အတၢ်ပၤဆှၢရဲၣ်ကျဲၤတၢ်ကမ့ၢ်အကျိၤအကျဲလၢတဘၣ်ဘျီဘၣ်ဒါအိၣ်ဝဲဒီးဝဲဒၣ်အါမးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟးတၢ်လီၤကွံာ်ဖျးစတံးဒီးတၢ်ကမ့ၢ်အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢကျဲခိၣ်ကျဲယၤ ဒီးလၢထံကျိၤပုၤစ့ၢ်ကီးအိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟးတၢ်လီၤကွံာ်တၢ်ကမ့ၢ်နီၤစိအံၤ တဂ့ၢ်လၢပခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်အဂီၢ်ဘၣ်.

ဘၣ်ဆၢၣ်ဒုသဝီအိၣ်ဝဲတနီၤလၢအပၤဆှၢရဲၣ်ကျဲၤတၢ်ကမ့ၢ်အကျိၤအကျဲဘၣ်ဒီးဝဲဒ် (မးဝဲလျှာ်) လၢအအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးလၢယိၣ်လိာ်ကျိၤကၢၢ်ခိၣ်လၢကစၢ်ကပၤဘူးဒီး (ယိၣ်က့ၣ်သဝီ) အံၤ နမ့ၢ်လဲၣ်တုၤန့ၣ်နကထံၣ်ဘၣ်တၢ်အဒိအတဲာ်လၢအဂ့ၢ်ဘၣ်ထွဲဒီးအဝဲသ့ၣ်အတၢ်ပၤဆှၢရဲၣ်ကျဲၤတၢ်ကမ့ၢ်, ဟ်လီၤတၢ်ကမ့ၢ်ဒါလၢကျဲကပၤဒီးတၢ်ကမ့ၢ်ဒ်ညၣ်ဒါအတကိတဖၣ်န့ၣ် ချီလီၤဝဲလၢဟီၣ်ခိၣ်လိၤဒ်ယီၤခိၣ်ယီၤအသိး လၢကစၢ်ကပၤ ဒ်သိးနထီၣ်ကစၢ်တၢ်သုတဘျီ အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်အဒိအတဲာ်ဂ့ၢ်တမံၤ လၢတၢ်ဘျီဒီးသုကဒါက့ၤတၢ်ကမ့ၢ်အကျဲတဘျီစ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ.

မ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤ ပုၤလၢအဲၣ်ကတီၢ်က့ၤခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်အိၣ်အါထီၣ် ဒီးဒ်ပုၤအါဂပၣ်ယုၣ်မၤသကိးတၢ်လၢတၢ်နီၤဖးဒီးဟ်လီၤဆီတၢ်တယာ်ဒီးတၢ်ကမ့ၢ်လၢအလီၢ်ဘၣ်ဘၣ်အသိးန့ၣ် ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအဘျီအဖျိၣ်အါထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကွဲးထီရီၤတယုၢ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်ကွဲးဒုးသ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်လိာ်သကိးပသးဘၣ်ထွဲဒီး ဘၣ်မနုၤအယီၤလၢတၢ်ဟ်လီၤဆီတၢ်တယာ်, တၢ်ကမ့ၢ်ဒီးတၢ်လၢပတလိၣ်ဆိးကါအီၤတဖၣ်အကါဒိၣ်လဲၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟ်လီၤဆီတၢ်တယာ်, တၢ်ကမ့ၢ်တၢ်လၢပတလိၣ်ဆိးကါအီၤစံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်.

ဝဲနဟ်လီၤဆီနတၢ်တယာ်တမံၤလၢလၢအဆၢကတီၢ် အခိပညီအိၣ်ဖျါထီၣ်လၢ နမၤလီၤတၢ်လၢ တၢ်တယာ်လၢအလီၤဆီလိာ်သးတကလုာ်ဒီးတကလုာ်န့ၣ်

နဟ်ဖျိန်အီလအလီတခါစုန်စုန် လအကျါဘၣ်ကျဲ
ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

**တၢ်ကမ့ၢ်ဖၢဖဲလဲၣ်တကလုာ် ဂုၤလၢတၢ်ကတုာ်န့ၣ်
လီၤတၢ်ကမ့ၢ်လဲၣ်**

တၢ်ဟ်လီၤဆီတၢ်တယၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအဂ့ၢ်ဖဲ
ဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်လၢနဟ်န့ၣ်နကမၤအီအ
ကျါအကျဲလဲၣ်. ကျဲညီညီဖိလၢတၢ်ဟ်လီၤဆီတၢ်
တယၢ်မ့ၢ်ဒီးအံၤန့ၣ်လီၤ. ကွဲးလီၤတၢ်တယၢ်အကလုာ်
အမံၤလၢတၢ်ဒါလၢနကတုာ်န့ၣ်လီၤလၢအပူၤ အဖိ တၢ်ဒါ
လၢနကတုာ်န့ၣ်ဖျးစတုးန့ၣ် နကွဲးလီၤ ဖျးစတုးဒါ,
တၢ်ဒါလၢနကတုာ်န့ၣ်လီၤလံာ်ကုလံာ်ခိတကလုာ်ဂုၤတက
လုာ်ဂုၤ, လံာ်, စးခိတီၣ်န့ၣ် နကွဲးလီၤ စးခိဒါ, တၢ်
ဒါလၢနကတုာ်န့ၣ်လီၤပလီအကလုာ် ဒီးနကွဲးလီၤပလီ
အဒါ, စံးတၢ်တဖၣ် ဒ်သိးနကသ့ၣ်ညါဘၣ်လၢ နက
တုာ်န့ၣ်တၢ်တယၢ်လၢအလီၤဘၣ်ဘၣ် အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

**တၢ်ဟ်လီၤဆီတၢ်တယၢ်, တၢ်ကမ့ၢ်န့ၣ်ဘၣ်မနုၤအ
ယိလၢအကါဒိၣ်လဲၣ်**

တၢ်ဟ်လီၤဆီတၢ်တယၢ်တၢ်ကမ့ၢ်န့ၣ်အကါ
ဒိၣ်ဝဲဒၣ် မ့ၢ်လၢအဂ့ၢ်လၢခိၣ်ယၢန့ၣ်ဆၣ်အဂီၢ် ဖဲတၢ်
မ့ၢ်မၤအီလၢအကျါအကျဲဘၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟ်လီၤ
ဆီတၢ်တယၢ်လၢအကလုာ်ဒၣ်ဝဲမ့ၢ်တၢ်က့ၤဘျီဒီးဆိးကါ
ကဒါက့ၤတၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢတၢ်ထုးထီၣ်ပနံာ်အဂီၢ်န့ၣ်
လီၤ. တၢ်ကိးစ့ၢ်ကိးအီလၢတၢ်သူကဒါက့ၤတၢ်ဒ်အမ့ၢ်
တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢဘၣ်တၢ်ဘျီကဒါက့ၤအီလၢအဟဲလၢ
ဖျးစတုးမ့ၢ်ဂုၤ, စးခိမ့ၢ်ဂုၤန့ၣ်လီၤ.

**တၢ်ဟ်လီၤဆီတၢ်တယၢ်တၢ်ကမ့ၢ်အယိ တၢ်ကဲဘျး
မနုၤအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လဲၣ်.**

- မ့ၢ်အူအိၣ်တၢ်စ့ၤလီၤ
- နုၤသဝီကဆဲးကဆီ

- မၤစ့ၤလီၤတၢ်ထုးထီၣ်ကံာ်သဝံဘၣ်အာတဖၣ်
- မ့ၢ်တၢ်လုာ်ဘၢစိကမီၤလၢအဂ့ၢ်လၢဟံၣ်မဲာ်ထံ
ကလၢအတၢ်ဒိဘၣ်အဖိခိၣ်
- တလိၣ်မၤလၢဂီၤဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤအသီ
အသီဘၣ်
- တမၤလၢဂီၤစ့ဘၣ်
- ဂုၤလၢတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ဂီၢ်

ထံကီၢ်တဘျီဒီးတဘျီတၢ်ဟ်လီၤဆီတၢ်တ
ယၢ်အကျါအကျဲကလီၤဆီလိာ်တသးတဆံးတက့ၢ်
ဘၣ်ဆၣ်ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢထံကီၢ်တဘျီအပူၤ
တၢ်သူဝဲဒၣ်ဖဲဖိကဟၣ်အပိးအလီၤဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ဟ်
အကျါအကျဲလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤအါဂၤအတၢ်သံကွၢ်က
အိၣ်ထီၣ်လၢ ဖျးစတုးတၢ်ဖဲလဲၣ်တကလုာ်လၢတၢ်သူ
ကဒါက့ၤအီသ့, တၢ်အိၣ်ဖဲလဲၣ်တကလုာ်လၢတၢ်ဘၣ်
ဟ်လီၤဆီအီ, တၢ်တယၢ်အကလုာ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်
တၢ်ဘၣ်ယိၣ်လီၤပျံၤ, တၢ်သံကွၢ်အဂၤကအိၣ်ဒီးဝဲအါ
အါဂီၢ်ဂီၢ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ နကဘၣ်မၤလိန့ၣ်ဟ်
အါထီၣ်နသးဘၣ်ယးဒီး တၢ်တၢ်ကွၢ်တၢ်တယၢ်အ
တၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢထံကီၢ်တဘျီလၢနအိၣ်လၢအပူၤ
န့ၣ်လီၤ.

**တၢ်ဒါလၢတၢ်ဟ်ပနီၣ်အီလၢတၢ်ဘၣ်တၢ်ကွၢ်တၢ်တ
ယၢ်လၢအပူၤအိၣ်ဝဲတဘျးကလုာ်လီၤ. တၢ်ဒါလၢတၢ်
ဟ်ဖျိန်တၢ်ကမ့ၢ်မ့ၢ်ဝဲ,**

ဖျးစတုး (ကီၢ်ထၢၣ်ဒါ) - တၢ်ဒါတဖျၢၣ်အံၤထဲဒၣ်လၢ
ပုၤကတုာ်န့ၣ်လီၤကယဲၢ်မ့ၢ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤတမံၤလၢလီၤလၢ
ဘၣ်တၢ်ဘျီအီလၢဖျးစတုးန့ၣ်လီၤ. ဖျးစတုးအဒါအက
လုာ်ကလုာ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်န့ၣ်ထံဒါ, ထံအီဒါ, တၢ်ဆၢထံ
ဒါ, တၢ်ပျံၤခိၣ်အဒါ, ဆးပုၣ်ကမူၣ်အဒါ, တၢ်သ့စီသ
ဘၣ်လီၤခိအဒါ, သိအိၣ်ဒါ, တၢ်နာမုနာဆီအဒါ, ထံခွဲး,
တၢ်ခုၣ်ထံဒါ, တၢ်ထုးဝဲဒါ, ကယဲၢ်မ့ၢ်တၢ်ဒါတမံၤလၢ

လံာ်လံာ်မဲအီလံာ်ပုးစတုးန့ၣ်န့ၣ်အီအပူယီ
လံာ်အဖးဒိၣ်တဖျၢၣ်အပူသ့လီၤ.

တံာ်ကမ့ၢ်ကမ့ၢ်ဒီးတံာ်အုၣ်တံာ်ကျၢၣ်အအါ – တံာ်အါ
လံာ်ဟံာ်ဖျိၣ်ယံာ်တံာ်ကမ့ၢ်လံာ်အုၣ်အကျၢၣ်သ့တဖၣ်
ဒီးတံာ်ဒုးကဲထီၣ်အီလံာ်ဟံာ်ခါလံာ်ကမဲဂ့ၤထီၣ်တံာ်
သ့ၣ်တံာ်ပုးအဂီၢ်, သ့ၣ်ထူၣ်ဝဲၣ်ဘိ, ဟံာ်ခိၣ်ကပံာ်အ
ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တံာ်ကမ့ၢ်ဒီးအံၤတဖၣ်မ့ၢ် တံာ်ဒီးတံာ်လၢၣ်ဒီး
တံာ်သ့တံာ်သ့ၣ်အုၣ်သံကျၢၣ်သံ, တံာ်ဒီးတံာ်လၢၣ်လံာ်ပတ
အိၣ်လံာ်တဖၣ်, တံာ်သ့တံာ်သ့ၣ်တံာ်ဒီးတံာ်လၢၣ်အဖံး, အ
ဘ့ၣ်, အကု, ဆီဒိၣ်ကု, လၢၣ်ဖး, ဖီအကလၢၣ်ကလၢၣ်,
နီၣ်, သ့ၣ်လၢၣ်ဝဲၣ်လၢၣ်လံာ်ကရံၢ်ပူ, လွးအကမ့ၢ်,
တံာ်အိၣ်တံာ်အီလံာ်အအိၣ်ဘျီၣ်အိၣ်စဲၢ်တဖၣ်ဒီးအဂဲတ
ဖၣ်အိၣ်ဒီးအါမးန့ၣ်လီၤ.

စးခိၣ်အါ, ဖၣ်အါ – စးခိၣ်အါ, ဖၣ်အါ, စုးခိၣ်အကုအခိၣ်အ
ကလၢၣ်ကလၢၣ်, ဖၣ်ကုအကလၢၣ်ကလၢၣ်တဖၣ် တံာ်ဆိး
ကါကဒါကုအီသ့ဝဲ ဒီးတံာ်ဖိတံာ်လံာ်တဖၣ်အံၤ ဘၣ်
တံာ်ဒုးကဲထီၣ်အီလံာ်န့ၣ်ဆၢၣ်တံာ်မ့ၢ်တံာ်ဘိအယီ တံာ်က
မ့ၢ်ဒီးအမ့ၢ်စးခိၣ်အဘူမ့ၢ်ဂ့ၤ စးခိၣ်အတီၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ စးခိၣ်အအါ
လံာ်သ့ၣ်ညါစ့ၢ်ကီးအီလံာ်ဖၣ်အတဖၣ်န့ၣ် တံာ်ကုမဲ
သီထီၣ်ဒီးတံာ်သ့ကဒါကုအီန့ၢ်ဝဲဒၣ်တုၤလံာ် ၈ ဘျီညါ
န့ၣ်လီၤ. စးခိၣ်အမ့ၢ် လံာ်တံာ်ကစီၣ်အကလၢၣ်က
လၢၣ်, တံာ်ပရပစၢ်, လံာ်အကလၢၣ်ကလၢၣ်, လံာ်ဖး
အကလၢၣ်ကလၢၣ်, စးခိၣ်လံာ်ပုးဘိၣ်တံာ်ဟ့ၣ်အကလၢၣ်
ကလၢၣ်, ဖၣ်အဖးဒိၣ်အကလၢၣ်ကလၢၣ်လံာ်ဘျီအီလံာ်
စးခိၣ်တံာ်ကတုၢ်န့ၣ်တံာ်ဖိတံာ်လံာ်လံာ်အပူတဖၣ်
အံၤန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ်စးခိၣ်လံာ်န့ၣ်လီၤ.

ပလီ – ပလီတဖၣ်တံာ်ဒုးကဲထီၣ်အီလံာ်တံာ်ကတုၢ်
န့ၣ်လီၤ တံာ်ထံတံာ်နီ, တံာ်အိၣ်တံာ်အီ, မ့တမ့ၢ်တံာ်ဖိတံာ်
လံာ်တမံၤမံၤလံာ်ကသ့အီလံာ်ဟံာ်ပီတံာ်လိၣ်ဘၣ်

မ့ၢ်ဂ့ၤ, တံာ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်အဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤဒီးအဂဲတဖၣ်
အိၣ်ဝဲဒၣ်အါမဲန့ၣ်လီၤ. တံာ်ဖိတံာ်လံာ်အမ့ၢ်ပလီဒီးမဲာ်
ထံကလံာ်တဖၣ် တံာ်ကုဆိးကါကဒါကုအီသ့ဝဲဒၣ်
ထီဘိန့ၣ်လီၤ. တံာ်တယာ်ဒီးအမ့ၢ် တံာ်ဟးလီၢ်အမဲာ်ထံ
ကလံာ်, တံာ်ဖူမဲာ်အကိးဒီးထံန့ၣ်အကိ, တံာ်ဆာထံအ
ပလီအကလၢၣ်ကလၢၣ်, သံးပလီအကလၢၣ်ကလၢၣ်,
ထံအီပလီ, သဘံၣ်လီဒီးသပာ်တဖၣ်အံၤ တံာ်ကုသ့
ကဒါကုအီသ့အယီ မ့ၢ်တံာ်လံာ်အမဲာ်လံာ်တံာ်ထုး
ထီၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်တံာ်အိၣ်ယံာ်လံာ်အသီအသီန့ၣ်လီၤ.

တံာ်ကမ့ၢ်လံာ်အိၣ်လီၤတဲာ်အဂဲလံာ်ဟံာ်လီၤ
ဆီအီဒီးတံာ်ကမ့ၢ်လံာ်ပတဲတုၢ်လံာ်အဖီခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်,
ဒီးမ့ၢ်တံာ်ဖိတံာ်လံာ်လံာ်အလီၤပးကွံာ်တန့ၢ်ညီညီဘၣ်,
တံာ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ် ပလီသ့ၣ်ဖးအကုအခိ, တံာ်တ
ယာ်လံာ်ဆိးကါအီလံာ်ဟးလီၢ်အမ့ၢ် ဘဲ, တံာ်
ကံးညာ်လီၢ်လံာ်, တံာ်ဖိတံာ်လံာ်ပုးပိာ်မ့ၢ်တဖၣ်ဆိး
ကါဒီးဒီသဖါလီၤအသးဝဲအဝဲသ့ၣ်အသ့ၣ်ဟဲအဆာ
ကတီၢ်, Video tapes, DVDs and CDs ထၢၣ်အကလၢၣ်
ကလၢၣ်, အၣ်လူကီၣ်အအါ, ကိၣ်ကီၣ်အအါအကလၢၣ်က
လၢၣ်ထးဘူသလီၤဖိလံာ်ဘျီအီလံာ်တံာ်ကဘိၣ်ဘာတံာ်
အိၣ်တံာ်အီ လံာ်ကံးအီလံာ် (Foil) ဒီးတံာ်ကမ့ၢ်က
မ့ၢ်အဂုအဂဲလံာ်တံာ်ကုဆိးကါကဒါကုအီတန့ၢ်တ
သ့တဖၣ်အါမးန့ၣ်လီၤ. တံာ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤပလီဆီ
အီဒီးတံာ်တယာ်အဂဲလံာ်တံာ်ကုဆိးကါကဒါကုအီ
သ့တဖၣ်တက့ၢ်.

ဟံာ်ဖျိၣ်တံာ်ဖိတံာ်လံာ်လံာ်နဟံာ်လီၤဆီအကလၢၣ်
တဖၣ်တခါစုာ်စုာ် လံာ်နကစၢ်အဟံာ်တုၤအပျဲထီၣ်လံာ်
တံာ်အဖးဒိၣ်အပူဝံၤ လဲၤစိာ်အီလံာ်ဟံာ်ဖျိၣ်တယာ်
အလီၢ်လံာ်ပဒိၣ်ဟံာ်ပနီၣ်အီ ဒီးတုၤမ့ၢ်အဆာကတီၢ်ဘၣ်
ဒီးပုၤလံာ်အမဲာ်လံာ်ထံဖျိၣ်တံာ်တယာ်တဖၣ်ကဟဲ
ဟံးန့ၢ်အီန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟ့ၣ်က့ၣ်

ကီၣ်ထၢၣ်ဒၢ (ဖျးစတံးဒၢ) တၢ်ကမ့ၢ်မ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ် ကီၣ်ဖးဒိၣ်တမံလၢဟီၣ်ခိၣ်ချၢဒီဘ့ၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဝဲ ဒၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢပစးထီၣ်မၤအီၤသ့လၢပဟီၣ်ကဝီၤ ပူၤန့ၣ်, လီၤကဝီၤပူၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါဟ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ် ဟံၤလၢလီၤကဝီၤဖူဖိသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ် နံၣ်သိးက သ့ၣ်ညါဘၣ်ထွဲတၢ်ပၤဆုၤရဲၣ်ကျဲၤတၢ်ကမ့ၢ် ဒီးအတၢ် ဘၣ်ဘျးဘၣ်ဖိၣ်အိၣ်လဲၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. နံၣ်အသိး ဟ်န့ၣ်တၢ်လီၤတတီၤလၢတၢ်ကလဲၤလူကွံာ်တၢ်ကမ့ၢ်အ ဂီၢ်, သူဇုၤလီၤကီၣ်ထၢၣ်ဒၢ မ့ၢ်သ့သ့နကစၢ်အထၢၣ်ဖဲန

လဲၤပူၤတၢ်လၢကျးပူၤအဆၢကတီၢ် ဒီးသ့သ့ၣ်လၢန ကဘိၣ်တၢ်အဂီၢ်စ့ၢ်ကီးသ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ပူၤကီးဂဟံး န့ၢ်စၢၤသကိးမူဒါလၢတၢ်သူဇုၤလီၤကီၣ်ထၢၣ်ဒၢ, လီၤဆီ ဒၣ်တၢ်ပူၤလၢအဆၢတၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ကဟ်သ့ၣ်ဟ်သး လၢတၢ်သူဇုၤလီၤကီၣ်ထၢၣ်ဒၢန့ၣ်အရူၤဒိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟ်လီၤဆီတၢ်ကမ့ၢ်လၢအလီၢ်ဘၣ်ဘၣ် မ့ၢ်တၢ်မၤ စၢၤအကါဒိၣ်အကျါတမံလၢအမၤဇုၤလီၤခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ် အတၢ်ဟးဂ့ၢ်ဟးဂီၤ ဒီးတၢ်ဆိးကါန့ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢ အသီန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ နၢယၢလၢပလီၢ် ပမၤ အီၤသ့, ပစးထီၣ်မၤဆိအီၤလၢပဟံၣ်ပူၤယီၤပူၤလၢတၢ်ဟ် လီၤဆီတၢ်တယၢ်ဒီးတၢ်ကမ့ၢ်အကလုာ်ကလုာ် လၢအ လီၢ်ဘၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ■

တၢ်တၢၢ်ကွံာ်တၢ်တယၢ်အဒါ အဒိ လၢပမၤသ့လၢပဟီၣ်ကဝီၤအပူၤတဖၣ်

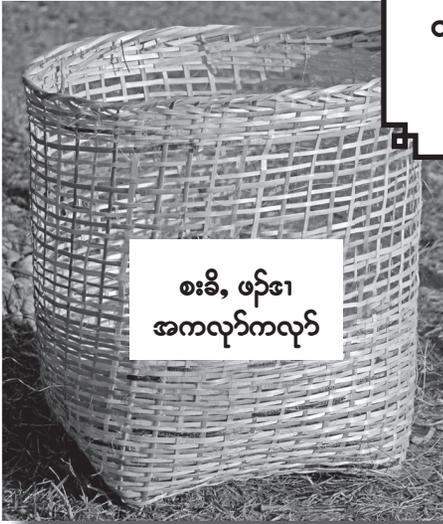

ပလီတဖၣ်

ဖျးစတံး (ကီၣ်တံာ်ဒၢ)

တၢ်ပၤဆုၤရဲၣ်ကျဲၤ တယၢ်

စးခိ, ဖၣ်ဒၢ အကလုာ်ကလုာ်

တယၢ်လၢတၢ်ဒုး ကထီၣ်ဆူဟီၣ်ချါသ့

တမဉ်ယိဉ်

သုလှကီဇု

က ညီကီဉ်စဉ်မ့တံလီဉ်ဟီဉ်ကဝီလအအိဉ် လာပျဲဒီးဒီးသုဉ်ပျဲတံမဲတံမဲဒီးတံမူအ ကလုာ်ကလုာ်န့ဉ်လီဉ်. ဒ်တံယုထံဉ်သုဉ် ညါအိဉ်အသိးန့ဉ် တံမဲလံာ်ဆဉ်ဖိကီဉ်ဖိလအစာဘူး ကလီတုာ်သုဉ်တဖဉ်အိဉ်ဒီးဝဲလပကညီကီဉ်စဉ်အ ပူန့ဉ်လီဉ်. လအကျါတမဉ်ယိဉ် မ့ဆဉ်ဖိကီဉ်ဖိတက လုာ်လာဘဉ်တံသုဉ်ညါအီဇုလအကညီဖိတဖဉ်အကျါ မ့လအအိဉ်ဒ်ထဲလတံလီဉ်ကစီထီဉ်ထီန့ဉ်အမံး ထာဉ် ၁,၀၀၀ ဆူအဖိခိဉ်န့ဉ်လီဉ်. လတံန့ဉ်အယိဉ်ပ ကမနံဉ်ဟ်အါထီဉ်ပသးလအဂ့ဉ်ဒ်လံာ်အသိးန့ဉ်လီဉ်.

တမဉ်ယိဉ် (*Tylosotriton verrucosus*) လအဖံးဘုဉ်လီဉ်ကဒီးဒီးထံဒီးအမိဉ်ပျဲလီဉ်ကဒီး ဒီးလုာ် (ပျဲ) လအသဘူးတအိဉ်ဘဉ်တကလုာ်န့ဉ်လီဉ်. အဝဲ ဒ်အိဉ်လအထံသုလအခိသု ဒီးဘဉ်တံထံဉ်န့ဉ်အီဇုလအ အုဒယံဉ်ကီဉ်မိဉ်ပျဲ, ကီဉ်နံဉ်ပိမိဉ်ထီဉ်တကပ, ကီဉ်ကီဉ် တဲဉ်, ဘံဉ်ယဲးန့ဉ်ကလံးစိး, ဘူးထံဉ်ကီဉ်, ကီဉ်ပယီ, ဒ်န့ဉ်အသိးတံထံဉ်န့ဉ်စ့ဉ်ကီဉ်အီဇုလအ ကညီကီဉ်စဉ်မ့ ထီဉ်ကလံးစိးတကပ, ကီဉ်သုလှအပူန့ဉ်လီဉ်.

တမဉ်ယိဉ်န့ဉ် အထီအိဉ်အိဉ်ဝဲဒ် ၁၃-၂၀ စးဒံဉ်မံးထာဉ်ယဉ်ယဉ်န့ဉ်လီဉ်. အပူန့ဉ်ဆံးဒီးလုာ်အ ပူန့ဉ်မ့းမ့း လီဉ်ဆူအမဲဉ်ညါန့ဉ်လီဉ်. အမဲလအအိဉ်လအ အကီဉ်ပူတဖဉ်စူဝဲ, အခိဉ်သုဉ်ယံအကုန့ဉ်အိဉ်ဒီး အယံလအတီဉ်ဝဲ ဒီးကုဉ်ကျါထီဉ်အသးဆူအမဲဉ်ညါ ဒီးတယုထီဉ်အသးဒ်ဆီဒ်အသိးဒီးဘံဉ်ဝဲ, အခိဉ် မ့ဖိအိဉ် ၅ ဘိ ဒီးအိဉ်ဒီးအမဲဉ်ကီဉ်လအဘံဉ်သလုဉ် ဖိလအပီထံကန့ဉ်အဂီဉ်န့ဉ်လီဉ်.

အခိဉ်သုဉ်ယံလဲာ်, အနီဒုဖုဉ် အခိဉ်သုဉ် အယံဖျါလီဉ်ဆီဒီးဖျါဒိဉ်စိထီဉ် အိဉ်ဒီးအပူဖိဆံးဆံး ဖိလအအိဉ်သုဉ်ယံအမဲဉ်ညါ ဒီးလအအိဉ်သုဉ်ယံအ လီဉ်ခံ ခီပယန့ဉ်လီဉ်. အပူန့ဉ်အတံတအိဉ်ဘဉ်. အ မိဉ်ပျဲန့ဉ်ထီန့ဉ်အခိဉ်သုဉ် ၃ ဘျီ တုလအ ၃.၅ ဘျီန့ဉ် လီဉ်. အပျီခိဉ်န့ဉ်အခိဉ်သုဉ်တအိဉ်ဒ်သိးခွံဉ်အသိး ဘဉ်, ဘဉ်ဆဉ်အဂ့ဉ်ယံလအအချာယံပျီခိဉ်န့ဉ် ဖျါလီဉ် ဆီလအအိဉ်ဒီးအကမိဉ်သုဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီဉ်. အချာယံ အကမိဉ်ကအိဉ်ဝဲဒ် ၁၅ တုလအ ၁၆ ကမိဉ် လအ ပျီခိဉ်ယံပယံပယံ တုလီဉ်လအအိဉ်န့ဉ်လီဉ်. အခိဉ် ထီဉ်အဘဉ် ဒီးလအစုမုဉ်စုနအကဆူးန့ဉ် အိဉ်ဒီး တံအကဘျဉ်ဖိလီဉ်ကဒ်ထီဉ်ဒ်န့ဉ်ခိဉ်လုဉ်အသိးန့ဉ် လီဉ်. အမဲဉ်ကီဉ်န့ဉ်ထီတုလသိးဒီးအမိဉ်ပျဲဒီးအခိဉ်သုဉ် ယံယဉ်ယဉ်ဒီးကဘျဉ်ဝဲလအပီထံကလဲအဂီဉ်န့ဉ်လီဉ်. အဘုဉ်သွဲးဒီးအခဉ်ယံန့ဉ်မးဒိဉ်မး, အလွဲာ်သုလး ဒီးဂီဉ်ယဲး, ဘဉ်ဆဉ်အလွဲာ်စါလီဉ်ဖဲ အပူန့ဉ်အဖိခိဉ်, အနီဒု, အကီဉ်ဘိ, အခဉ်ယံအိဉ်အလီဉ်ဒီးဖဲအခိဉ် လုဉ်ဖိလံာ်န့ဉ်လီဉ်. အမဲဉ်ကီဉ်အလီဉ်ခံတကပန့ဉ်အလွဲာ် ဘိဂီဉ်ဝဲဒ်န့ဉ်လီဉ်.

တမဉ်ယိဉ်မ့ဆဉ်ဖိကီဉ်ဖိလအဘဉ်တံသုဉ်ညါအီဇုလအစာဘူး ကလီတုာ် ဒီးတံထံဉ်န့ဉ်အီဇုလအကညီကီဉ်စဉ်. တံဂီဉ်- ခုစါ

အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်စီဒီးအါထီၣ်ဂီၢ်ထီၣ်ဖဲ လါမုးဒီး လါယူ၊ ဒီးအကတီၢ်ဖဲန့ၣ်တမၣ်ယီၣ်အမိၢ်ဒီးအဖါန့ၣ် ဟ်ဖျါထီၣ်အလုၢ်လၢအတၢ်သကဲးပဝးလၢအလီၤဆီ လိာ်သးန့ၣ်လီၤ. တမၣ်ယီၣ်အဖါတဖၣ်ဟးယုအမိၢ် ဒီးဘၣ်စီလၢမုၢ်နးဒီးဒီးဒဲၣ်အါဘိပၣ်ယုၣ်အသး, တမၣ် ယီၣ်အဖါလဲၤတရံးတမၣ်ယီၣ်အမိၢ်လၢအကပၤဒီးမၤ က့ၣ်လီၤအမိၢ်ဒီးက့ၣ်ကွီၤအမိၢ်ကိန့ၣ်လီၤ. ဒဲၣ်လီၤဝဲ ဖဲ လါမုးဒီးလါယူ, တၢ်စူၤခါအဆၢကတီၢ်တုၤလၢလါ ဖဲးပထုဘၣ်အလၢာ်န့ၣ်လီၤ.

အိၣ်ဝဲဒၣ်ကပီၤ, ထိးကလဲာ်, သံဝီၢ်ဒု, ပတုၤ ချဲး, ချိၣ် အကလုာ်ကလုာ်, တၢ်ဖိယၢ်အကလုာ်က လုာ်န့ၣ်လီၤ.

အတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၤ

အဝဲသ့ၣ်အါတက့ၢ်အိၣ်ဆိးလၢခိခိၣ်ဘၣ်ဆၣ် အိၣ်ဘူးလၢထံကပျၢၤ ထံကျိကပိာ်ကပၤတၢ်လီၢ်တ ဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဒဲၣ်လီၤဝဲဒၣ်လၢထံဘူအိၣ်တၢ်အ လီၢ်ဒဲၣ်တၢ်မူအကလုာ်လၢအဒဲၣ်လၢထံဖဲးခိၣ်လၢထံဒိၣ် အလီၤ တုၤအခိၣ်ထီၣ်န့ၣ်အိၣ်က့ၤအါတက့ၢ်လၢခိခိၣ် လၢအဘူးဒီးတၢ်စုၣ်စီၣ်အလီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢအ တၢ်ထီၣ်ဒဲၣ်ထီၣ်ဖိအဆၢကတီၢ်ဖုၣ်အယိ, ဖဲလၢအကဲ ထီၣ်ဘၣ်အဆၢကတီၢ် ယံာ်ဆံးယံာ်လဲၣ်န့ၣ် ပှၤသ့ၣ် ညါစ့ၤဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲလၢတၢ်ကီၢ်ခါအဆၢကတီၢ်ဒီး တၢ်ကီၢ်ဒိၣ်အခါန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ကဒုဝဲဒၣ်လၢကပံာ် လၢာ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤပျံၤမၤဖုး

တမၣ်ယီၣ်အလီၢ်အကျဲဟးဂုာ်ဟးဂီၢ်ခိဖျိ တၢ် မၤတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်တၢ်တီၢ်ကျဲတဖၣ်, တၢ်ဒွဲၣ်လဲး သ့ၣ်ပှၤ, ထံဘၣ်အဘၣ်သီလၢအိၣ်ဒီးကသံၣ်အစုၣ် အပျၢ်, ဒီးတၢ်တုၤထီၣ်ဘျီထီၣ်ထံတမၣ်တဖၣ် မ့ၢ်တၢ် အအါကတၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢကီၢ်ပယီၤပူ တၢ်သူအီၤလၢ

တၢ်တခွဲအိၣ်ညၣ်, တၢ်မၤလဲၤမၤကၤအီၤဒဲၣ်သိးတၢ်ဘုၣ် ကွၢ်ကီၢ်အီၤ အိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ကီၢ်အုၤဒယၣ် အပူ တၢ်သူအီၤလၢကသံၣ်ကသီအဂီၢ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ.

ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤအနီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒုး

တၢ်မူတကလုာ်အံၤမ့ၢ်တၢ်လၢအစ့ၤဒိၣ်မးန့ၣ် လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်လၢကီၢ်ပယီၤအပူန့ၣ် တၢ်ဟ်ဖျါဝဲလၢ အအိၣ်အါဒဲးဝဲကစီဒီန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်လၢကီၢ် ဘုၤကလါဒုးန့ၣ် တၢ်လီၢ်ဘၣ်တတီၤတီၤအိၣ်တုၢ်ဒၣ်အ ဘိတဆံးတုၤအဘိတကယၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်လၢ ကီၢ်ဘၣ်ယဲးန့ၣ် တၢ်နၣ်လၢအစၢလီၤတူၣ်လံန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒီးသဒါ

ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်သိၣ်တၢ်သီန့ၣ် လၢကီၢ်နံၣ်ပီ, ကီၢ်အုၤဒယၢ်, တရးကီၢ်, ဒီးကီၢ်ကွီၣ်တဲၣ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်သိၣ်တၢ်သီတြီဝဲလၢတၢ်ကမၤသံမၤဆါအီၤအဂီၢ်န့ၣ် လီၤ. မ့ၢ်လၢကီၢ်ယူရပတခီ တၢ်ဘုၣ်အီၤအိၣ်စ့ၢ်ကီး ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကညီအလုၢ်အလၢ

တၢ်လၢတမၣ်ယီၣ်တကလုာ်န့ၣ် ပဝဲပုၤကညီ ပုၤထူလံၤဖိတဖၣ်ပတမၤသံအီၤဘၣ် မ့ၢ်လၢပှၤစံးဝဲလၢ တၢ်မ့ၢ်မၤသံအီၤန့ၣ်, အတရဲဒိၣ်ဝဲ ဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်န့ၣ်ပုၤ တၢ်ဟဲဝဲလၢအတဂ့ၤဘၣ်အယိ ပမၤသံပုၤသးပှၤတအဲၣ် ဘၣ်. တၢ်လီၢ်လၢပထံၣ်န့ၣ်အီၤတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ, ကစၢ်တူၢ် လၢကဆိထၢၣ်အဟီၣ်ကဝီၤ ဒီးဘုၤသိၣ်သီသံၣ်အကစၢ် တူၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘုၣ်တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤန့ၣ် ဆၢၣ်အတၢ်ကရၢကရိဟ်ပနီၣ်ယာ်ဝဲလၢ တမၣ်ယီၣ် အံၤ တၢ်တဘၣ်မၤသံမၤဆါအီၤဘၣ်, လၢတၢ်န့ၣ်အယိ ပကဟ်သူၣ်ဟ်သးဒီးဒီသဒါဆၣ်ဖိ ကီၢ်ဖိလၢအစၢ ဘူးကလီၤတူၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ■

၁ <https://www.iucnredlist.org/species/59487/11934912#text-fields>

တၢ်သ့ၣ်နီၣ်ထီၣ် ပှၤကဟုကယၢ်သ့ၣ်ပှၤ၊ စီၤခဲၣ်ဖိ

စီၤမိၣ်ဃု

**“အိၣ်တၢ်ဘျီအဝဲလီၤမၢ် ၃ နံၣ်ဒီး တဟဲက့ၤ
နီၣ်တၢ်ဘျီဘၣ်. ဒီးပှၤအါဂၤဆိကမိၣ်လၢအသံလံလီၤ.”
ပကိးအီၤလၢတံၣ်ခဲၣ်ဖိလီၤ.**

အဖိမုၣ်တဲဘၣ်သုလုၤကီၤဂ့ၤလၢ, စီၤခဲၣ်ဖိ,
လၢဘၣ်တၢ်ကိးအီၤလၢ တံၣ်ခဲၣ်တဂၤအံၤ အိၣ်ဖျၢၣ်ထီၣ်
ဝဲဝဲ ၁၉၄၆ နံၣ်, တၢ်လုၢ်လၢဟ့ၤ, က့ၤအုၤဟီၣ်ကဝီၤ,
ပှၤပှၤယၢ်ကီၤရၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. အဒိပုၤဝဲၢ်အိၣ် ၆ ဂၤ
ဒီးအဝဲဒၣ်မ့ၢ် ပှၤသၢဂၤတဂၤလီၤ. အမိၢ်အပၢ်မ့ၢ်ပှၤထူ
စံၣ်ဖဲဒီး, မၤလၢဂီၤအိၣ်လၢဂီၤ မၤလၢဟါအိၣ်လၢဟါ
န့ၣ်လီၤ. ဒ်အဖိမုၣ်စံးဝဲအသိး အဝဲမ့ၢ်ပၢ်တဂၤလၢအ
အဲၣ်ဒီးမၤတၢ်တီၢ်လီၤလီၤ, တလံၣ်တလီ တအိၣ်ကဘျံး
အိၣ်ကဘျၢၣ်တၢ်နီၣ်တၢ်ဘျီဘၣ်. ဖဲအသးအိၣ်ဝဲ ၂၅ နံၣ်
အဆၢကတီၢ်န့ၣ် အဝဲန့ၣ်လီၤဆူကညီတၢ်ပၢ်ဆၢအပူၤ
န့ၣ်လီၤ. ဒ်သုးဖိတဂၤအသိး အဝဲကဘၣ်ဆဲးလီၤအ
မံၤလၢတၢ်မၤနီၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်အဝဲဒၣ်တဆဲး
လီၤအမံၤဘၣ်ဒီးစံးဝဲ, “ဖဲယသုယကမၤအဂ့ၤကတၢ်
တုၤလၢယမူဒါဝံၤတစုလီၤ.”

စီၤခဲၣ်ဖိထီၣ်ပှၤဝဲဒၣ်ဒီး နီၣ်ဖိထူဖိ, ဒီးအဖိအိၣ်
ဝဲသၢဂၤလၢအမ့ၢ် စီၤထူဝါ, နီၣ်ဖိခုၣ်ဝါ, ဒီးနီၣ်ဖျါလီၤ
အဲၣ်ဝါတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်အဝဲမ့ၢ်ပှၤတၢ်ပၢ်ဆၢဖိ ကီၤသု
လုၤသုးဖိတဂၤအသိး မၤလၢပျဲအမူအဒါဒီးလဲၤလၢတၢ်
မဲၣ်ညါထီၣ်ဘိန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဟ့ၣ်လီၤသးလၢပှၤကလုာ်
အဂီၢ်အဖိခိၣ် အဝဲန့ၣ်တုၤဒၣ်လဲၣ်လၢတၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲ
ဟံၣ်ဃီတကယၢ်န့ၣ် အဝဲဟံးမူဒါတချုးနီၣ်တမံၤဘၣ်.
အါန့ၢ်အန့ၣ်တၢ်ဘျီဘျီလၢမူဒါအပူၤအဝဲဘၣ်သၣ်ဝံၤလီၤ

တံၣ်ခဲၣ်ဖိ, ပှၤကဟုကယၢ်သ့ၣ်ပှၤ လဲၤပှၤကွၢ်. တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

ဒီး, တအိၣ်ဘၣ်မ့ၢ် ၄ သီ ၅ သီ ဘၣ်ဆၣ် အသးတ
လၢဒီး တဝဲအါတၢ်နီၣ်တမံၤဘၣ်.

တံၣ်ခဲၣ်ဖိအဖိမုၣ် နီၣ်ဖိခုၣ်ဝါစံးဝဲ, “ပှၤလၢအ
လုၢ်အိၣ်လုၢ်အီၤပှၤမ့ၢ်ဒၣ်ယမိၢ်လီၤ. ယမိၢ်ဘၣ်ကဲထီၣ်
ဝဲ ဟံၣ်ခိၣ်လၢယပၢ်အလီၢ်ဒီး ဘၣ်ဟံးထီၣ်ဖိၣ်ထီၣ်မူ
ဒါလၢတၢ်ကိးမံၤဒဲးလီၤ. စးထီၣ်လၢယကဲထီၣ်ပှၤကညီ
တဂၤန့ၣ် ယသ့ၣ်ညါယကိးဘၣ်ယပါလၢ ယသး အိၣ်
၆ နံၣ်အဆၢကတီၢ်ဒီး ယထံၣ်လၢအဝဲဟဲက့ၤလၢယမိၢ်
အိၣ်တၢ်ဘျီတၢ်ဘျီလၢတသီခံသီအတီၢ်ပူၤလီၤ. တနံၣ်န့ၣ်
အဝဲဟဲက့ၤလၢဟံၣ်ကအိၣ်ဒၣ်ခံဘျီလီၤ. အိၣ်တၢ်ဘျီအ
ဝဲလီၤမၢ် ၃ နံၣ်ဒီး တဟဲက့ၤနီၣ်တၢ်ဘျီဘၣ်. ဒီးပှၤအါဂၤ
ဆိကမိၣ်လၢအသံလံလီၤ.”

တံၣ်ခဲၣ်ဖိအံၤ မ့ၢ်တဒီးန့ၢ်ဘၣ်လါလဲၤနီၣ်တဘျီ
ဘၣ်ဆၣ် လၢတၢ်ပၢ်ဆၢဒီးပှၤကလုာ်အဂီၢ်န့ၣ် ဟ့ၣ်လီၤ
အသးလၢလၢဆုဆုလီၤ. မ့ၢ်ပှၤတဂၤလၢဆၢထၢၣ်လၢ
တၢ်တီၢ်လီၤအပူၤ မူဒါလၢအလီၤဘၣ်အီၤမဲၣ်အဂၤက

တင်လီ၊ ဖဲအဝဲကဲသုးအဆာကတီၢ် မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးဝဲ ပုယု ခးအိၣ်တၢ်မံလၢ်လၢအကံၢ်စီလၢပွဲၤတဂၤလီၤ၊ အဝဲခး အိၣ်တၢ်မံလၢ်ဒီး လုၢ်အိၣ်လုၢ်အီၤအသကိးသုးမ့ၢ်သံၣ် ဘိတဖၣ်စ့ၢ်ကိးလီၤ၊ ဖဲအသးဟဲပုၢ်ထီၣ်တဖၣ်န့ၣ် အဝဲ ပတုၣ်ကွံာ်သုးအတၢ်မၤဒီး အဝဲဒၣ်ဆီလီၤအသးဖဲ တၢ် လီၤတတီၤလၢတၢ်သ့ၣ်ညါအိၣ်အမ့ၢ် ယီၢ်ကဒီအလုပုၤ လၢဒုပုၤယၢ်ကီၢ်ရၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ၊ မ့ၢ်မ့ၢ်အဖိအမၤတခီ အိၣ်ကဒုအသးဖဲ နိၣ်ဖိဒဲကဝီၤန့ၣ်လီၤ။

အဖိမ့ၢ်စံးကဒီးဝဲလၢ၊ “ယပါအတၢ်အိၣ်မူတ စီအံၤ အဒဲတဖျၢၣ်မးတအိၣ်ဘၣ်၊ အဝဲမံလၢလုပုၤ၊ တ ကွံလၢ်ယၢ်လၢ်အခိၣ်၊ ဖီအိၣ်မ့ၢ်လၢဝၣ်ကျၢၣ်ပူၤ၊ အိၣ် မ့ၢ်လၢတကွံလၢ်လီၤဒီး အိၣ်ဝဲလၢပုၢ်ကျါတုၤလၢအသး ပုၢ်ထီၣ်တစုန့ၣ်လီၤ။”

တံၣ်ခွဲၣ်ဖိအံၤ မ့ၢ်တကဲလၢသုးဘၣ်ဆၣ် ဖဲတၢ် လိၣ်မ့ၢ်အိၣ်န့ၣ် ဆုၢ်ထီၣ်ဆုၢ်လီၤ၊ ကညီသုးကျါတဖၣ် မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ညါနီၣ်ဟံၣ်ကဝီၤတၢ်အိၣ်သးလီၤ၊ တ ကပူၤန့ၣ် အဝဲမၤဒုးမၤဘုဟု လၢဂံၢ်လၢာ်ဘါဒီး မၤဝဲ ထဲတဂၤလီၤ၊ ဘုလၢအဆံတဖၣ်အဆံအဝဲဆုၢ်ဝဲလၢ အစုဒီး ဟ်ယၢ်ဝဲလၢပုၤသုးဖိကိးဂၤဒဲးလၢအဟဲတဖၣ် ကအိၣ်ဘၣ်ဝဲ ဒီးကစိၣ်ဝဲအဂီၢ်လီၤ၊ မၤဝဲလၢတၢ်သ့ၣ် အိၣ်သးအိၣ်ဒီး မၤစၢၤဝဲတၢ်ဟံၣ်ဆၢဒ်တၢ်သ့တၢ်ဘၣ် လၢအိၣ်ဒီးအီၤအသးဒီးလီၤ၊ အဝဲတကအုကစွါနီၣ်တ ဘျီဘၣ်၊ အဝဲသ့ၣ်မံသးမ့ၢ်ဝဲလၢ အတၢ်မၤတခါအံၤ အပူၤလီၤ၊ အဖိဒီးအမၤတဖၣ်စ့ၢ်ကိး တကအုကစွါဒီး တဲအါနီၣ်တဘျီဘၣ်။

ကညီကီၢ်စဲၣ်အပူၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲဒ်တၢ် မၤသံဒီးဆါအိၣ်ဆၣ်ဖိကိးဖိန့ၣ်လီၤ၊ တံၣ်ခွဲၣ်ဖိအံၤတဘျီ အခါအဝဲမ့ၢ်ဝဲပုၤဒီးအိၣ်တၢ်ဖိတဂၤဘၣ်ဆၣ် လၢခံ အသးဆီတလဲက့ၤဒီး တခးလၢတၢ်မံလၢ်ဆၣ်ဖိကိး ဖိလၢဘၣ်၊ အဝဲစးထီၣ်ကတီၤသ့ၣ်ပုၢ်န့ၣ်ဆၣ်တၢ်မဲတၢ် မၤယုၣ်ဒီး ဆၣ်ဖိကိးဖိတဖၣ်လီၤ၊ အဝဲကဲထီၣ်ဝဲဒၣ် ဒုပုၤယၢ်ကီၢ်ရၣ်သ့ၣ်ပုၢ်ဝဲကျါအစုဒုၣ်စုတီၤ၊ ဟးကွၢ်

ကဟုကယၢ်တၢ်လၢသ့ၣ်ပုၢ်အပူၤ ဒ်သိးသ့ၣ်ပုၢ်မ့ၢ်အု သုတအိၣ်လဲးအိၣ်တဂၤ ဒီးတၢ်မံလၢ်ဆၣ်ဖိကိးဖိတ ဖၣ် တၢ်သုတခးဆါအိၣ်တဂၤအဂီၢ်လီၤ။

သရၣ်ဘျီထူလၢအမ့ၢ် ကညီပုၤထူလံၤဖိလၢ မ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၣ်ဒီးပုၤသ့ပုၤဘၣ်လၢ တၢ်ယုသ့ၣ်ညါတၢ် မံလၢ်ဆၣ်ဖိကိးဖိဒီးတၢ်မူတဝဲအဂ့ၢ်အကျါတဂၤ၊ ဒီး မၤသကိးတၢ်ဘၣ်တၢ်ဒီးတံၣ်ခွဲၣ်ဖိတဂၤစံးဝဲ၊ “ဖဲပလဲၤ လၢပုၢ်ပူၤအခါ ယသံကွၢ်တံၣ်ခွဲၣ်ဖိလၢ ဘၣ်မနုၤအယိ အတစိၣ်ကျါလၢ တၢ်ဒီသဖၢလီၤသးအဂီၢ်ဘၣ်လဲၣ်အခါ န့ၣ် အဝဲဒၣ်စံးဝဲလၢ တၢ်လၢတၢ်မံလၢ်ဆၣ်ဖိကိးဖိန့ၣ် ပတဘျီလီၤအဆၣ်ဘၣ်အယိ ပမ့ၢ်ခးဆါအီၤန့ၣ် တၢ် ဒဲးဘး ကဘၣ်ပုၤလီၤ၊ တဘျီအခါသါဝဲဒီးသါသကိး ခဲလၢာ် ၂၀ ဂၤန့ၣ် ဟ်လီၤသးလၢကခးအိၣ်တၢ်မံလၢ် လီၤ၊ ဘၣ်ဆၣ်တနီၤန့ၣ် ဆိက့ၤဒီးတနီၤန့ၣ် ပုၢ်ထီၣ်ဝဲ ဒၣ်လီၤ၊ မ့ၢ်မ့ၢ်သါဝဲန့ၣ် သါမၤသံဘၣ်တၢ်မံလၢ်အါမး လံၤ၊ သါတစိၣ်ကျါအယိ ဖဲသါဟးလၢပုၢ်ပူၤအခါ တၢ်မံ လၢမ့ၢ်မၤဘၣ်သါန့ၣ်က့ သါတမၤနီၣ်တမံဘၣ်။”

ဖဲ ၂၀၀၈ နံၣ်န့ၣ် ကညီဖိခိၣ်ယုၤဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီ တၢ်မၤပုၢ်ဘျးစဲကရၢ (ခ့ၢ်) စးထီၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီး ဒုပုၤယၢ်ကီၢ်ရၣ်ခိၣ်နီၣ်ဒီး သ့ၣ်ပုၢ်ဝဲကျါဒ်သိး ကမၤ တၢ်ယုသ့ၣ်ညါဖဲ မဲးကသ့ၣ်သ့ၣ်ပုၢ်အပူၤ ဘၣ်ယးက ဆီမံဒီးတၢ်မံလၢ်ဆၣ်ဖိကိးဖိတၢ်အိၣ်သးဒီးအနီၣ် ဂံၢ်နီၣ်ဒုးအိၣ်ဒဲးထဲလဲၣ်၊ ဒ်သိးတၢ်ကသ့ၣ်ညါကဆီ မံဒီးတၢ်မံလၢ်အဂၤတဖၣ်အနီၣ်ဂံၢ်အိၣ်ဒဲး တအိၣ်ဒဲး ဒီး ဟ်လီၤတၢ်ဒီသဖၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဖၣ်လီၤ၊ ဖဲန့ၣ် အဆာကတီၢ် တံၣ်ခွဲၣ်ဖိအံၤဘၣ်တၢ်ယုထၢထီၣ်အီၤလၢ ဒုပုၤယၢ်သ့ၣ်ပုၢ်ခိၣ် စီသ့ၣ်ဂီၤဒု (လဲၤပူၤကွံာ်) ဒ်သိး ကဟံးစုန့ၣ်ကျဲ ခ့ၢ်ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် ဖဲအဝဲသ့ၣ်မၤ တၢ်ယုသ့ၣ်ညါလၢပုၢ်ပူၤအဆာကတီၢ်မ့ၢ်လၢ အဝဲနီၣ်ဟံၣ် သ့ၣ်ပုၢ်ဒီးတၢ်မံလၢ်အတၢ်အိၣ်သးဂ့ၤဂ့ၤအယိန့ၣ်လီၤ။

ဖဲ ၂၀၀၈ တုၤလၢ ၂၀၁၄ နံၣ်န့ၣ် အဝဲမၤသ ကိးတၢ်ဒီး ခ့ၢ်တၢ်ကရၢကရီ ဒ်အမ့ၢ်ပုၤယုသ့ၣ်ညါတၢ် မံလၢ်ဆၣ်ဖိကိးဖိတဂၤအသိး၊ တကးဘၣ်မ့ၢ် ပုၤကျဲၣ်

ဘဉ်ကူဉ်သုတဂလ၊ အသုဉ်ညါတံမံလံဆဉ်ဖိကီဖိအလုအလံသကံပဝး၊ ပုလ၊အဟုဉ်တံကစီဉ်ဘဉ်ဃး တံမံလံဆဉ်ဖိကီဖိအတံလုထီဉ်လုလီ၊ ဇီးပုလ၊အကွံကဟုကယံတံခးဟုဉ်အီဉ်တံမံလံလ၊တဖိးသဲစးတဂ၊အသိးလီ၊ အဝဲဟုဉ်စုကီးတံသုဉ်ညါန၊ဟံလ၊ပုတတ၊အကျါဘဉ်ဃး တံရဲဉ်သဲကတီတံမံလံဆဉ်ဖိကီဖိနုဉ်လီ၊

တံခွဲဉ်ဖိအံ မုာ်စုကီးပုသုပုဘဉ်တဂလ၊ အသုဉ်ညါန၊ဟံဆဉ်ဖိကီဖိအဂုအကျါဇီး အီဉ်လ၊ ပုပုအတံသုတံဘဉ်တဖဉ်လီ၊ ဝဲအဝဲဟးသကီးတံဇီးခဲစံပုမ၊တံဖိလ၊ မဲးကသုဉ်ပုပုအခါ အဝဲကွံဝဲဆဉ်ဖိကီဖိအကျါဇီးတံပနီဉ်အမုာ် သုဉ်ကပ၊ဘျူး၊ သုဉ်ဖိဝဉ်ဖိကံ သုဉ်တဖဉ်လီ၊ အဝဲစံးဝဲလ၊ နမုာ်ထံဉ်သုဉ်ကပ၊ဘျူးဇီးသုဉ်ဖိဝဉ်ဖိကံတုာ်ကံဘျူးနုဉ်နုဉ် နကဘဉ်ပလီနသးဇီးဟးကစုဉ်လီ၊ မုာ်အဂုအီဉ်နုဉ် ဘဉ်သုဉ်သုဉ်ဘီဉ်သီဉ်လုဝဲဒဉ် တံဘီန၊ဇီး မုမုာ်ဘဉ်ဖုးလ၊ တံဘီန၊ဘဉ်ဒီနုဉ် တံဘဉ်ယီဉ်အီဉ်လ၊ အကဘျုဉ်ပုကညီ ဝဲအထံဉ်ဝဲအခါနုဉ်လီ၊ ဒ်နုဉ်အသိး နမုာ်ထံဉ်ဆဉ်ဖိကီဖိအကျါလ၊ အယီဉ်ဝဲတုပုကညီအသးန၊ပုနုဉ် ပဘဉ်ပလီသးလီ၊ တံဘီန၊သုဉ်တဖဉ် ဝဲအမုာ်ထံဉ်ပုကညီအခါ ဂုကုအခံတသုဘဉ်ဇီး ကယုာ်လီလီဆု ပုကညီလ၊အအီဉ်လ၊အမဲဉ်ညါသုဝဲအယီဉ်နုဉ်လီ၊ ဇီးလ၊ပုပုနုဉ် ပုမုာ်တဟးစိာ်မုာ်ခွဲးဇီးမုာ်ခွဲးဘဉ်ဆဉ် မ၊ကဲဝဲမုာ်အု ခီဖိတံကံဂုဉ်ဝဉ်သုနုဉ်လီ၊

ဝဲ ၂၀၀၈ ဇီး ၂၀၁၀ နံဉ်အပု၊ ခုစံးဇီးဒုပုဉ်ယံကီရုဉ်သုဉ်ပုဝဲကျါတဖဉ် မ၊တံယုသုဉ်ညါဘဉ်ဃး ကဆီမံလ၊မဲးကသုဉ်ပုပုအတီပုနုဉ်တံခွဲဉ်ဖိအနီကစံဒဉ်ပဉ်ယုဉ်ပဉ်ဂီလ၊တံယုသုဉ်ညါအပု ခီဖိတံဟံးစုနုဉ်ကျဲ ပုယုသုဉ်ညါတံတဖဉ်ဘဉ်ထွဲတံလီဇီးတံဆကတီလ၊ကဘဉ်လဲ၊ ဆဉ်ဖိကီဖိလီအီဉ်မိအလီ ဇီးအီဉ်အါအလီအီဉ်ဝဲလဲဉ်သုဉ်တဖဉ်လီ၊ ဝဲ ၂၀၁၀ နံဉ်နုဉ် ခုဉ်စံးတံကရက

ရီထူးထီဉ်နုဝဲဒဉ် လံဉ်ပဉ်ပုလ၊အမုာ် ကဆီမံလ၊မဲးကသုဉ်ပုပုအပု၊ ကညီကီစံဉ်၊ ကီပယီ ဒ်သိး တံကတဲနုခဲးတံလ၊ တံကရဲဉ်သဲကတီကွ၊ကဆီမံဇီးဆဉ်ဖိကီဖိအနီဉ်ဂံနီဉ်ဇူးလ၊ မဲးကသုဉ်ပုပုအပုအဂီလီ၊

လံဉ်တဘျုးအံဟးထီဉ်ဝဲအလီခံ တယံဘဉ် ဝဲ ၂၀၁၃ နံဉ်နုဉ် တံကစီဉ်သနုလ၊အမုာ် ဘဉ်ဘဉ်စံဉ်လဲဇီးစုကီးတံဂီမုဇီးမ၊တံယုသုဉ်ညါလ၊ မဲးကသုဉ်ပုပုအပု ဒ်သိးတံကသုဉ်ညါအါထီဉ်ဝဲ တံဒုးတံယုအဆကတီအပုဒဉ်လဲဉ်နုဉ် ကညီဖိတဖဉ် ဂုကံကျဲးစးကတီအသုဉ်ပုဝဉ်ပုဒ်လဲဉ်အဂုနုဉ်လီ၊ တံလဲတဘျီအံ ပဉ်ယုဉ်ဒုဖိသဝီဖိအါဂ၊ ဒုပုဉ်ယံကီရုဉ်သုဉ်ပုဝဲကျါ၊ ခုစံးပုမ၊တံဖိ၊ ဇီးတံခွဲဉ်ဖိမုာ်ပုတဂလ၊အဟံးစုနုဉ်ကျဲပုလဲတံသုဉ်တဖဉ်အံအဂီနုဉ်လီ၊ လ၊ပုအပု ဒ်သိးပုလဲတံဖိတဖဉ် သုတဟးဖျိးကျဲတဂုအဂီ၊ ဒ်သိးကယုအီဉ်ယံအီဉ်ဘဉ်တံဒီးတံလုဉ်အဂီ၊ ဒ်သိးကဒီးနုဘဉ်ဆဉ်ဖိကီဖိအဂီအဂီနုဉ် အဝဲဟံးစုနုဉ်ကျဲ ဇီးယုထ၊ဝဲတံလီလ၊အဂုသုဉ်တဖဉ်လီ၊ တံလဲတဘျီအံဝဲအလီခံ ဘဉ်ဘဉ်စံဉ်ကုထူးထီဉ်တံဂီမုတယုလ၊အမုာ် (Wild Burma: Nature's Lost Kingdom) ဇီးတံဂီမုတဘျုးအံအယီ ဟီဉ်ခိဉ်သုဉ်ညါဘဉ်ဝဲဒဉ်

တံခွဲဉ်ဖိ၊ ပုကဟုကယံသုဉ်ပု လဲဇုကွံဉ်၊ တံဂီ-ခုစံး

ကညီဖိတဖှ်အဂှ် ဒီးအတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤသ့ၣ်ပှ် ဒီး တၢ်မံၤလၢ်ဆၣ်ဖိကိၢ်ဖိအဂှ်တဖှ်န့ၣ်လီၤ.

တံၣ်ခဲၣ်ဖိအံၤ အဲၣ်ဝဲသ့ၣ်ပှ်ဒီးဆၣ်ဖိကိၢ်ဖိဒိၣ် မးလီၤ. တၢ်မ့ၢ်တဟ့ၣ်အီၤတၢ်ကလုာ်ဘၣ်ဆၣ် ထီဘိ န့ၣ် အဝဲလဲၤလၢပှ်ပှ် ဒီးဟးဆၣ်ပှ်ထီဘိလီၤ. ဘၣ် ယိၣ်ဝဲဒၣ်လၢ ပှ်ပှ်ဒးအိၣ်တၢ်မံၤလၢ်တဖှ် ကခး အိၣ်တၢ်မံၤလၢ်ဒီး ပှ်မးသ့ၣ်တဖှ် ကဟ့ၣ်မးသ့ၣ်န့ၣ် လီၤ. သ့ၣ်လီၤဝဲဒၣ်သ့ၣ်လၢ ဆၣ်ဖိကိၢ်ဖိအိၣ်အသၣ် သ့ၣ်လၢအလုာ်အပှ်ဒိၣ်တဖှ် လၢပှ်အပှ်န့ၣ်လီၤ.

အဖိမုၢ်စံးဝဲ, “သ့ၣ်လၢအမံၤဒိၣ်အပှ်ဂ့ၤလၢအ သ့ၣ်လီၤယာ်ဝဲတဖှ် ဖဲပှ်အိၣ်ဟ့ၣ်ဒီးကူၢ်လီၤဝဲန့ၣ်အ သးဘၣ်ဖျိၣ်အမဲၢ်ထံလီၤ ဒီးတဲဟ်ပဝဲဖိလံၤတဖှ်လၢ ဘၣ်ပးတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမုၢ်လၢသ့ၣ်အတၢ်မးန့ၣ် တ ဘၣ်မးတဂ့ၤ, တၢ်မံၤလၢ်လၢအအိၣ်တဖှ် တဘၣ်ခး အိၣ်တဂ့ၤ, အိၣ်မုၢ်လၢကစၢ်ယှ်အတၢ်ဆိၣ်ဂ့ၤအဖိခိၣ် တက့ၢ်.”

ဖဲ ၁၂ သီ, လါအုၣ်ဖြှ် ၂၀၂၀ နံၣ် တံၣ်ခဲၣ်ဖိ အံၤ ဟံၤလီၤတၢ်တုာ်အပှ်ကလုာ်ဒီးအဟံၣ်ဖိလီၤဖိလၢ အဲၣ်ဘၣ်ဝဲတဖှ်ဒီး မံၤမုၢ်ဝဲလၢခရံၣ်ပှ်န့ၣ်လီၤ. အသး သမုၢ်ဒိတစီၤန့ၣ် မးတၢ်လၢအပှ်ကလုာ်အဂီၢ်ဒီး တၢ်ဒိ သဒကညီဖိအခိၣ်ယၢန့ၣ်ဆၣ်အဂီၢ်လီၤ. တဒီးန့ၣ်လါ

လဲဘၣ်. မုၢ်သးမးကလီၤဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢအတၢ်ဖဲးတၢ် မးအပှ်ဘၣ်လီၤဘျံးလီၤတီၤဝဲအါမးဘၣ်ဆၣ် တကအု ကစ့ၢ်နီတဘျီဘၣ်.

အဖိမုၢ်စံးဝဲ “ကိးမုၢ်နးလၢယီၢ်ကဒိပှ်ပှ်န့ၣ် အဝဲဟးဆၣ်ကွၢ်ပှ် ဖဲက့ၤလၢမုၢ်နးယိၣ်ဖးဖိမုၢ်ဘျးမုၢ် ကဆၣ်ဝါလီၤ. လၢအနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲအဂီၢ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲတၢ် အဲၣ်တၢ်သးအိၣ်တၢ်သးဝဲမုၢ်ဖးဒိၣ်တခါလီၤ. အဝဲဟး လၢမုၢ်နးခိၣ်န့ၣ် တဟးစိၣ်အိၣ်တၢ်နီတမံၤဘၣ်. ဖဲ က့ၤန့ၣ် ယမိကွၢ်အလီၤဘျံးညါ. ကျဲလီၤအီၤဝဲ သၣ်မိ ကျဲၤသ့ၣ်အထံ ဒီးအံၤသ့ၣ် ဝံၤဒီးအဝဲမံၤလီၤ. အဝဲတ ကအုကစ့ၢ်နီတဘျီဘၣ်. ပဝဲဖိတဖှ် ပသးကိၢ်တၢ်လၢ အဂီၢ်ခိဖျိလၢ အတၢ်တဝါထီၣ်အီၤဆုၣ်, ဘၣ်ဆၣ်ပ တြီအီၤတန့ၢ်ဘၣ်.”

တံၣ်ခဲၣ်ဖိအံၤ ဒီဖျိအတၢ်မးဂ့ၤဒီးတၢ်ဟ့ၣ်လီၤသး ဇံးအံၤအယိ ခုၣ်တၢ်ကရကရိ, အဟံၣ်ဖိလီၤဖိဒီး အပှ် တဝါတဖှ် သးပှ်နီၣ်အီၤတမ့ၢ်အကသ့နီတဘျီဘၣ်. အဝဲမ့ၢ်လဲၤပှ်ကွံာ်ဘၣ်ဆၣ် အတၢ်မးဂ့ၤတဖှ် ကအိၣ် မူဝဲလၢပှ်သးကံာ်ပှ်ဒီး ကကဲထီၣ်သးသဟီၣ်လၢ အပှ် မးသကိးတၢ်လၢအအိၣ်လီၤတၢ်သ့ၣ်တဖှ် ကသးဆုၣ် မးဒဲးတၢ်လၢထံကိၢ်ဒီးပပှ်ကလုာ်အဂီၢ်, ဒီးပခိၣ်ယၢ န့ၣ်ဆၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ■

တံၣ်ခဲၣ်ဖိ. ဖဲတၢ်ယုသ့ၣ်ညါကဆိမံၤဒီးတၢ်မံၤလၢ်ဆၣ်ဖိကိၢ်ဖိအဆၢကတီၢ်အဝဲဒုးန့ၣ်ကျဲ. တၢ်ဂီၤ-ခုၣ်

တၢ်ဝီၢ်ဟံၣ်ဝီၢ်ဃီၣ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်

ဘျၢၣ်ကနာ

တၢ်ဝီၢ်ဟံၣ်ဝီၢ်ဃီၣ်စံးတၢ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်န့ၣ်တၢ်ထုတခါလၢ ပုၤထူလံၤဖိအိၣ်လၢဃီၣ်လိာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်န့ၣ်ကရၢၢ်ပူၤတဖၣ်ညီၣ်န့ၣ် န့ၣ်ဝဲထုတခါဒီးမ့ၢ်တၢ်န့ၣ်တၢ်ထုတခါလၢ အကဒိသဒါဒီးတြီဆာဝဲ န့ၣ်ဆၢတၢ်တတၢ်တနါ, တၢ်ဆူးတၢ်ဆါဒီးတၢ်တဂ့ၢ်တၢ်တဝါတဖၣ် န့ၣ်သိးသုတဟဲဘၣ်အီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကတိတၢ်ဝီၢ်ဟံၣ်ဝီၢ်ဃီၣ်အံၤ ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါစ့ၢ်ကိးအီၤလၢ (တၢ်ဂၤဟံၣ်ဂၤဃီ) န့ၣ်လီၤ.

စီၤန့ၣ်ဘျး, ဃီၣ်လိာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်န့ၣ်ကရၢၢ်ပူၤဘၣ်မုၢ်ဘၣ်ဒါစံးဝဲလၢ, “လီၢ်ကတိပုၤထူလံၤဖိအတၢ်ပညိၣ်လၢတၢ်ဝီၢ်ဟံၣ်ဝီၢ်ဃီၣ်အံၤ အခိၣ်သ့ၣ်မ့ၢ်ဒ်သိးကဒိသဒါ ဒီးခိၣ်ဆၢတၢ်တဂ့ၢ်တဝါ, တၢ်ဆူးတၢ်ဆါအာသီတဖၣ်သုတဟဲဘၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤဝဲအံၤအဝဲသ့ၣ်မၤတၢ်ဝဲလၢပူၤလံၤလံၤန့ၣ်လီၤ.”

ဒူသဝီတနီၤ ဝီၢ်ဟံၣ်ဝီၢ်ဃီၣ် ၃ နံၣ်တဘျီ ဒီးတၢ်ဝီၢ်ဟံၣ်ဝီၢ်ဃီၣ်အံၤ တၢ်တဟ်ပနီၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လီၤတံၢ်လီၤဆဲးလၢတၢ်ကဘၣ်န့ၣ်ကဘၣ်ထုတၢ်အဂီၢ်ဘၣ်. တၢ်အံၤဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢ ဒူသဝီတဖျၢၣ်တၢ်အိၣ်သး မ့ၢ်တၢ်မ့ၢ် တၢ်ပနီၣ်လၢအတဂ့ၢ်တဝါတဖၣ်မ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်လၢဒူသဝီအပူၤလံၤန့ၣ် တၢ်မၤဝဲတၢ်ဝီၢ်ဟံၣ်ဝီၢ်ဃီၣ်အံၤဝီၢ်က့ၤဃီၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်ဒိသဒါဆိလီၤသးအကျိၤအကျဲတခါလၢ တၢ်ပနီၣ်တဂ့ၢ်တဝါတဖၣ်ဟဲအိၣ်ထီၣ်လၢ ဒူသဝီပူၤ မ့ၢ်တၢ်မ့ၢ် ဒူသဝီအဂၤတဖၣ်အခါန့ၣ်လီၤ.

စီၤအံၣ်လု, သဝီဖိလၢမ့ၢ်တြီၢ်တကစံးဘၣ်သုလုၤကီၤဂ့ၢ်လၢ, “ဒ်ယၢတကယသ့ၣ်ညါအသိးန့ၣ် တၢ်မ့ၢ်သ့ၣ်ညါ ဒီးန့ၣ်ဟူလၢတၢ်ဆူးတၢ်ဆါလီၤဆိဒ့ၣ်တၢ် (အဒိ, တၢ်ဆါဖိ, တမူးဖိ) မ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်လၢတၢ်လီၢ်အ

ဂၤန့ၣ် ဒူသဝီပူၤခိၣ်ပုၤန့ၣ်တဖၣ် ကရၢၢ်ကရိထီၣ်အဖိအလံၤဒီးဝီၢ်က့ၤအဟံၣ်အဃီၣ်န့ၣ်လီၤ.”

ဒ်န့ၣ်အသိးတချုးလၢတၢ်ဝီၢ်က့ၤဟံၣ်ဃီၣ်ဘၣ်န့ၣ် ဒူခိၣ်သဝီခိၣ်တဖၣ်ကိးဖျိၣ်အဖိအလံၤ ဒီးထၢဖျိၣ်ဟုသးလၢသဝီပူၤန့ၣ်လီၤ. ဟုသးလၢတၢ်ထၢဖျိၣ်အီၤတဖၣ် ဟ့ၣ်လီၤဝဲလၢပိာ်မုၢ်သးပုၤလၢမ့ၢ်တၢ်ပျီၣ်တဂၤကဒိထီၣ်သံးန့ၣ်လီၤ. သံးလၢတၢ်ကသူၤအီၤလၢ တၢ်ဝီၢ်ဟံၣ်ဝီၢ်ဃီၣ်အဂီၢ်န့ၣ် ပုၤဒိအီၤသ့ၣ်ထဲပိာ်မုၢ်သးပုၤအဟုးကတၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤလဲၤဒဲးယုလၢ (ပုၤကျိၤယုလၢအဒု ၃ ဒု) ဝံၤ ပုၤကျိၤတၢ်အလၢန့ၣ် ဒီးယုလၢတဒုအလီၤန့ၣ် ဟ်တၢ်ဝဲအလၢန့ၣ်ထဲ ၃ဘျၢၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်ယုတံၢ်ယုလၢ ၃ ဒု အံၤ လၢလၢန့ၣ်ဒီးလၢဂီၤ ၃ ဝီန့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်ကျိၤန့ၣ်မၤဖိ ၇ ဘျၢၣ်, မၤဖးဒိၣ် ၃ ဘျၢၣ်ဝံၤ လဲၤဆဲးလီၤဟ်မၤတဖၣ်အံၤလၢသဝီကျဲၤဟဲန့ၣ်လီၤအလီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆဲးလီၤဟ်ဝဲမၤဒီးယုလၢလၢ ၃ သိ

**တၢ်ဝီၢ်ဟံၣ်ဝီၢ်ဃီၣ်မ့ၢ်တၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤ
လၢအမ့ၢ်တၢ်ဒိသဒါဆိလီၤသးအကျိၤအကျဲ
တခါ ဝဲတၢ်ပနီၣ်တဂ့ၢ်တဝါဒ်အမ့ၢ်
တၢ်ဆူးတၢ်ဆါလၢဘၣ်ကူဘၣ်ဂၢ်တၢ်ညီ,
(အဒိ တၢ်ဆါဖိ) တဖၣ်ဟဲအိၣ်ထီၣ်လၢ
ဒူသဝီပူၤ မ့ၢ်တမ့ၢ် ဒူသဝီအဂၤတဖၣ်အခါ
တၢ်မၤဝဲတၢ်ဝီၢ်ဟံၣ်ဝီၢ်ဃီၣ်
ဒ်သိးကဒိသဒါ ဒီးခိၣ်ဆၢတၢ်တဂ့ၢ်တဝါ,
တၢ်ဆူးတၢ်ဆါအာသီတဖၣ်
အသုတဟဲဘၣ်အဂီၢ်လီၤ.**

အတီပူ (တၢ်လီၢ်တနီၤမၤဝဲ ၇ သီ) ဝံးဒီး တၢ်လဲၤ ထုးထီၣ်ကွံာ်မၤတဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. ဝဲတၢ်လဲၤဆဲးလီၤမၤ အကတီၢ် ပုၤလဲၤဖိာ်သကိးမ့ၢ်ခိၣ်ထံခိၣ်, သံးလၢတၢ်ဒိ ဃာ်အိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးလဲၤလုၢ်ထီၣ်ဟ်ထီၣ်မ့ၢ်ခိၣ်ထံ ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤထုၤလံၤဖိတဖၣ်စ့ၢ်ဝဲန့ၣ်လဲၤ တၢ်တဂ့ၤ တဝါ တၢ်ဆူးတၢ်ဆါတဖၣ် ဒ်သိးဒီးအဟဲန့ၣ်လီၤသ ဝီပုၤသုတဘျီတဂ့ၤအဂီၢ် ဒီးမ့ၢ်ဟဲန့ၣ်ဝဲတခီကဘျီ မၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဝံးတၢ်သုဝဲတၢ်ကသ့ကဖးလၢကမၤမူ ထီၣ်ယုလၢတကဒိၣ်အံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်န့ၣ်တၢ်ထုအိၣ်ဝဲတဘျီမံၤလၢ တၢ်ဝီၤဟံၣ် ဝီၤယီကတီၢ်လီၤ. တၢ်ဝီၤဟံၣ်ဝီၤယီအံၤ ညီၣ်န့ၣ်တၢ်မၤအိၣ် ၃ သီ (ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢတၢ်ဆါကတီၢ်အဖီခိၣ်)

တၢ်လီၢ်တနီၤမၤဝဲ ၇ သီန့ၣ်လီၤ. ဝဲတၢ်ဝီၤဟံၣ်ဝီၤယီက တီၢ် တမံၤတပျီတဘျီအိၣ်လၢသဝီပူဘျီ (တမံၤမ့ၢ် အိၣ်ဟ်စၢလၢသဝီပူန့ၣ်အိၣ်သ့ ဘျီဆၣ်တဘျီဟး ထီၣ်ကဒါက့ၤဝဲတၢ်ဝီၤဟံၣ်ကတီၢ်ဘျီ). ပုၤတဘျီဟဲ န့ၣ်လီၤဒီးဟဲခိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢသဝီအပူဘျီ. တၢ်မ့ၢ် ဟဲခိၣ်ဘျီ ဒီးဟဲန့ၣ်လီၤလၢသဝီပူန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်န့ၣ်ဝဲ န့ၣ်လၢ အတၢ်န့ၣ်အံၤတၢ်မၤတံာ်တၢ်အိၣ် ဒီးအတၢ်တ လၢထီၣ်ပျဲထီၣ်ဘျီ (တၢ်လီၢ်တနီၤအိၣ်လီၤဝဲလၢ ၈ ၇၀၀ ဘး ယုာ်ဒီးထီးသၢယံၤ (အစီၢ်ပီၤကအိၣ် ၃၀ ပီၤ). လၢတၢ်န့ၣ်အယီ အဝဲသ့ၣ်ယုက့ၤတၢ်ခုၣ်တၢ်က ဘးလၢပုၤလၢအဟဲခိၣ်ဘျီ မ့တမ့ၢ် ဟဲန့ၣ်လီၤဘျီလၢ အသဝီပူတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ထုလံၤလုၢ်လၢတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်လၢတၢ်ဝီၤဟံၣ်ဝီၤယီဒီးတၢ်ဒိသတၢ်ဆါဘျီကုဘျီကံာ်တမံၤလၢလၢ, မ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရှၢ. တၢ်ဂီၤ- ခုၣ်

ထုလံၤတၢ်ဘျီတၢ်ဘါဒီးတၢ်ထီၣ်ထွံကွံာ်တၢ်ဆူးတၢ်ဆါဒ်တၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်အသိး လၢတၢ်ဒိသတၢ်ဆါဘျီကုဘျီကံာ်တမံၤလၢလၢ, န့ၣ်ထုၣ်ကီၢ်ရှၢ. တၢ်ဂီၤ- ခုၣ်

ဖဲတံဝ်းဟံင်အဆာကတီၢ်န့ၣ် ဖိလံလၢအိၣ် လၢသံၣ်လၢစးတဖၣ် ကဘၣ်ဟဲက့ၢ်အိၣ်လၢသဝီပူၤ ဒီး တဘၣ်ဖဲးဘၣ်မတံၢ်ဖဲတံဝ်းဟံင်အကတီၢ်စ့ၢ်ကိးဘၣ်. ပုၤလၢဟးတလၢက့ၢ်တလၢတဖၣ် ဟဲက့ၢ်န့ၣ်လီၤကဒါ က့ၢ်ဖဲတံဝ်းဟံင်အကတီၢ်တသ့ဘၣ်. ကဘၣ်အိၣ်လၢ တၢ်ချးဒီးဟဲက့ၢ်န့ၣ်လီၤကဒါက့ၢ်သ့ဒ့ဖဲ တံဝ်းဟံင်ဝံၤ အကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတံဝ်းဟံင်အိၣ်ထံးတနံၤ လၢ ပုၤလဲၤဆဲးလီၤမတနံၤန့ၣ် တၢ်တဘၣ်ယီၢ်အိၣ်ဘုယီၢ် အိၣ်ဟ့ဘၣ်.

တံဝ်းဟံင်ဝီၤပီၤမ့ၢ်ဝဲကညီပုၤထူလံၤဖိအတံၢ် စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်လၢအကဒီသဒါလီၤက့ၢ်အဒုသဝီဒီးဟံင်ဖိ

ပီၤဖိသ့ၣ်တဖၣ် သုတဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ကီၢ်ခဲဒီးတၢ်ဆူး တၢ်ဆါသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ ပုၤ လီၢ်ကဝီၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဟံင်ဒိၣ်ဟံင်ကဲဝဲ ဒီးစိၣ်မူစိၣ်ဂဲၤဝဲ တုၤလၢမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ.

ထဲတံဝ်းဟံင်ဝီၤပီၤတကးဘၣ်တၢ်လီၢ်အါတီၤ ဖိထူလံၤတၢ်သ့ၣ်ညါလုၢ်လၢဒီးတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်အိၣ်ဟံၤအ သိးတၢ်မတံၢ်ထီၣ်ထွံၣ်လီၤကွံၣ်တၢ်ဆူးတၢ်ဆါဆူထံ ကျိ. တၢ်လုၢ်တၢ်ဟံၤတၢ်, ထုကဖၣ်သ့ၣ်ကမဲၤ, တၢ်ဘူၣ် တၢ်ဘါဒီးအဂုၤအဂၤလၢကညီထူလံၤအကျါဒိးတၢ်စ့ၢ်တၢ် န့ၣ်ဒီးတၢ်န့ၣ်တၢ်ထုအိၣ်အသိးလၢတၢ်လီၢ်အါတီၤအပူၤ န့ၣ်လီၤ. ■

ဒုၣ်ဂဲၤလီၤပၢ်ဆိ, ညၣ်ဒီးလီၤပၢ်ဘါ

နီၤဖးဒိၣ်

ပုၤ သးပုၤလၢပုၤတဖၣ်အိၣ်ဒီးအတံၢ်တဲပူ (တၢ် လၢပုၤ) လၢအတဲဘၣ်အဖိအလံၤသ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်အိၣ်ဒီးအခိပညီယိၣ် ဒီးကဲထီၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ဒိတၢ် တံၢ်လၢပုၤကညီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢအကျါ တၢ်လၢပုၤအိၣ်ဝဲဒုၣ်တဖျၢၣ်စံးဝဲ, လၢပုၤန့ၣ် ပုၤအိၣ် ဝဲဒုၣ်တဂၤ လဲၤထံၣ်လိာ်အသးဒီးကဆိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ကဆိတဖၣ်န့ၣ်ကဲဒုၣ်ဂီၤကၢ်တဖျၢၣ်ဒီးပုၤတဂၤန့ၣ်တဲ အီၤ နသါမတံၢ်မနုၤလဲၣ် ကဆိစံးဆါအီၤလၢအကၢ ဂီၤကၢ်မ့ၢ်လၢပကဒီးပုၤကညီအဂီၢ်လီၤ. ဒီးကပီၤတ ဘၣ်န့ၣ်ကွဲၣ်တကြးဘၣ်ဒီးဆိမိၣ်ဝဲလၢအသးပူ န နီၢ်ကစၢ်ထဲန့ၣ် ဒီးပုၤကညီတခိထဲန့ၣ်ဒု နဒီးအီၤတူၢ်ဝဲ တန့ၢ်ဘၣ် ပုၤတဂၤအံၤလဲၤကဒီးတၢ်လီၢ်အသိတတီၤ လဲၤတိနီၣ်ဝဲယုၢ်တဖၣ် ဒီးထံၣ်ဝဲလၢယုၢ်တဖၣ်ဝံၤလၢထု အခိၣ်ဝဲတဆိတခါ ဒီးပုၤတဂၤန့ၣ်သံကွၢ်အီၤ နသါမ တၢ်မနုၤလဲၣ်, ဒီးယုၢ်တဖၣ်အံၤစံးဆါအီၤ ပဝံၤထုအခိၣ်

ဝံအံၤ ပသါဝဲၣ်အိၣ်ပုၤကညီလၢထုန့ၣ်လီၤ. ပုၤတဂၤ အံၤဆိကမိၣ်ဝဲတဘၣ်လၢဘၣ်. ဒီးလဲၤကဒီးဆူညါ တတီၤဒီးလဲၤထံၣ်လိာ်ကဒီးအသးဒီးဒုၣ်တဘၣ် ဒီး ထံၣ်ဝဲလၢဒုၣ်တဘၣ်အံၤဝဲဆိအါအါဂီၢ်ဂီၢ် ဒီးကပီၤန့ၣ် သံကွၢ်အီၤ နဝဲဆိထဲထဲအံၤညါနကမတံၢ်မနုၤလဲၣ်. ဒီးဒုၣ်တဘၣ်စံးဆါအီၤ ပဝံၤဆိအဲၤပကလုအိၣ် ပုၤကညီန့ၣ်လီၤ. ဒီးပုၤတဂၤန့ၣ်လဲၤကဒီးဆူညါတတီၤ လဲၤတုၤလၢထံၣ်ကျိတဘိ ဒီးဖဲန့ၣ်အဆာကတီၢ် ယုၢ်လီၤ အမ့ၢ်ဘိၣ်ဒီးအိၣ်ဝဲဒုၣ်မ့ၢ်အခါ ထံၣ်ဝဲဒုၣ်လၢညၣ်တ ဘိန့ၣ်ဝဲဝဲဒုၣ်ဘါတဆိ ဒီးအဲၤဒုၣ်သံကွၢ်ဝဲဒုၣ်ညၣ်တ ဘိန့ၣ် နဝဲဘါတဆိန့ၣ်နကမတံၢ်မနုၤလဲၣ် ဒီးညၣ်တ ဘိန့ၣ်စံးဆါအီၤ ယဝဲဘါတဆိအံၤန့ၣ် မ့ၢ်လၢယကဒီး အိၣ်ပုၤကညီအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်ပုၤတဂၤအံၤအိၣ်မ့ၢ်ဝဲ ဒီးဟဲက့ၢ်ကဒါက့ၢ်ဝဲအခါ ဘၣ်သကၢ်က့ၢ်ဒီးဆၣ်ဖိကီၢ် ဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤတဲအီၤ နမၤ ယမ့ၢ်န့ၣ် ယတကူၣ်အကူၣ်သီလၢန့ၣ်ဘၣ် ဒီးဖဲ

န့ၣ်အဆာကတီၢ် ပှတဂန့ၣ်ဟးယုအသကိးဒီးထံၣ်ဝဲ ဖှၣ်လၢသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးသ့ၣ်တဖၣ်သံကွၢ်အိၤ ခွါစ နဟးန မဲၣ်တမ့ၢ်နနါတမ့ၢ် လီၤကၢ်ဖှၣ်ပှဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဂၤ အသိး မ့ၢ်နဘၣ်မနုၤလဲၣ် ဒီးပှတဂန့ၣ်စံးဆာဝဲဖှၣ် လၢ ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအမ့ၢ်ဖှၣ်, ညၣ်, ကဆိ, ယုၢ်, သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ သါကကူၣ်သံကူၣ်ဟါမၢ်ကွၢ်ပှလီၤ. ဒီးပှတဂန့ၣ်သံကွၢ်ကဒီးသ့ၣ်တဖၣ် ခွါစ နမၤစၢယု သ့ကိးခါ. သ့ၣ်တဖၣ်စံးဆာအိၤ ခွါစ ဘၣ်ကီၢ်တဂ့ၤ ယ မၤစၢနၢသ့ကစီဒီလီၤ. ဒီးဖဲလၢတၢ်သ့ၣ်နံၤဖးသီအဆာ ကတီၢ်မ့ၢ်တုၤယီၤန့ၣ်ယၢထီၣ်ဘၣ်ယၢတက့ၢ်.

ပှတဂန့ၣ်ဟးကဒီးတၢ်လီၢ်အသိတတီၤ ဒီး ထံၣ်ဝဲဖှၣ်လၢထီၣ်ကိးတဘျီၣ် ဒီးထီၣ်ကိးတဘျီၣ်အံၤ သံကွၢ်အိၤ ခွါစ နဟးနမဲၣ်တမ့ၢ်နနါတမ့ၢ်န့ၣ် နဘၣ်မနုၤလဲၣ်, ဒီးပှတဂန့ၣ်စံးဆာဝဲ မ့ၢ်လၢဖှၣ်, ညၣ်, ကဆိ, ယုၢ်တဖၣ်ကူၣ်သံကူၣ်ဟါမၢ်ကွၢ်ယု လီၤ. မ့ၢ်ခွါစနမၤစၢယုကသ့ကိးခါ ဒီးထီၣ်ကိးတ ဘျီၣ်စံးဆာအိၤ ခွါစဘၣ်ကီၢ်တဂ့ၤ, ယမၤစၢနၢသ့လီၤ. မ့ၢ်ဘၣ်လၢတၢ်သ့ၣ်နံၤဖးသီအဆာကတီၢ်မ့ၢ်တုၤအိၣ်နၢ န့ၣ် ယၢထီၣ်ဘၣ်ယၢတက့ၢ်. ပှတဂန့ၣ်လဲၤကဒီးဆူ ညါတတီၤ ဒီးထံၣ်ကဒီးလၢသယုၢ်ပှၢ်တဖၣ် ဒီးသယုၢ် ပှၢ်တဖၣ်သံကွၢ်အိၤ ခွါစ နဟးနမဲၣ်တမ့ၢ်နနါတမ့ၢ် န ဘၣ်တၢ်မနုၤလဲၣ် ဒီးပှအဝဲန့ၣ်စံးဆာအိၤ ခွါသယုၢ် ပှၢ်စ ခီဖျိလၢဖှၣ်, ညၣ်, ကဆိ, ယုၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ကူၣ် သံကူၣ်ဟါမၢ်ယၢအယိ မ့ၢ်နမၤစၢယုသ့လၢကျဲတဘီ ဘီခါ. သယုၢ်ပှၢ်စံးဆာအိၤ ယမၤစၢနၢသ့ကစီဒီလီၤ. ဖဲတၢ်သ့ၣ်နံၤဖးသီနၢအမ့ၢ်တနံၤန့ၣ် ယၢထီၣ်ဘၣ်ယၢ တက့ၢ်. ဒီးပှတဂန့ၣ်လဲၤကဒီးဆူညါတတီၤဒီးထံၣ် လၢကပီတဘျီၣ် ဒီးသံကွၢ်အိၤခွါစ နဟးနမဲၣ်တမ့ၢ်န နါတမ့ၢ် နဘၣ်တၢ်မနုၤလဲၣ် ဒီးပှတဂန့ၣ်စံးဆာဝဲ ခွါစ ခီဖျိလၢဖှၣ်, ညၣ်, ကဆိ, ယုၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ကူၣ်သံကူၣ် ဟါယၢအယိန့ၣ်လီၤ. နမၤစၢယုသ့လၢကျဲတဘီဘီ ခါ, ကပီစံးဆာအိၤခွါစ ကီၢ်တဂ့ၤ ယမၤစၢနၢသ့လီၤ, ဒီးဖဲတၢ်သ့ၣ်နံၤဖးသီနၢအဆာကတီၢ်မ့ၢ်တုၤယီၤန့ၣ်ယၢ

ထီၣ်ဘၣ်ယမံတက့ၢ်. ဖဲန့ၣ်တုၤယီၤလၢတၢ်သ့ၣ်နံၤဖး သီအဆာကတီၢ်တဘျီ အဝဲယၢထီၣ်ဝဲဖှၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိ လၢအတၢ်အာၣ်အိၤအိၤသ့ၣ်တဖၣ်အမံၤ ဒီးဖဲန့ၣ်အဆာ ကတီၢ် အတၢ်ဟဲတုၤလၢကဒီးသ့ၣ်လိာ်အသးလၢကစၢ် တဖျါအဖီခိၣ် လၢသ့ၣ်လၢအတီခိၣ်ရိၣ်မဲတၢ်တဖၣ်တ ဟ်တၢ်ပှလၢကစၢ်တဖျါန့ၣ်အလီၤန့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်တၢ် ဆာကတီၢ်ဘၣ်ဒီးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအကူၣ်အတၢ်တဖၣ် န့ၣ်ဟဲတုၤဝဲ ဒီးပှကညီတဂန့ၣ်စံးဝဲ ဖဲသ့ကူၣ်အတၢ် အသိးန့ၣ်ကိးပသုထီၣ်လၢညါ ယမ့ၢ်တပျံတၢ်ဖးတၢ် ဘၣ်ဒီး သ့ကူၣ်အယၢတသ့ဘၣ်. ဖဲန့ၣ်အဆာကတီၢ် တၢ်သ့တဖၣ်စံးဝဲ တၢ်ဂ့ၢ်အဝဲအံၤယတပျံနီတစးဘၣ် လၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမဲလၢကကျါန့ၣ်တၢ်အဒိၣ်ကတၢ်က ဆိလီၤ ဒီးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဖဲအမ့ၢ် ဖှၣ်, ညၣ်, ယုၢ်, တဖၣ် မၤကဆိကိးပသုထီၣ်လၢညါန့ၣ်လီၤ.

ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအမ့ၢ်ဖှၣ်န့ၣ် ဂၢ်လီၤဟ်အဆိ လၢကလ့အိၣ်ပှကညီအဂီၢ် ဒီးမ့ၢ်မ့ၢ်ညၣ်န့ၣ်ဒီးလီၤဟ် အဘၢလၢကဒီးလီၤအိၣ်ပှကညီအဂီၢ် ဒီးမ့ၢ်မ့ၢ်ယုၢ်န့ၣ် ဖဲလီၤဟ်အထုလၢကဆဲအိၣ်ပှကညီအဂီၢ် ဒီးမ့ၢ်မ့ၢ် လၢကဆိတခီ စိာ်ယီၤဘူးဟ်စၢအဂီၢ်ကၢ် ဖဲသိးပှက ညီမ့ၢ်ပျံတၢ်န့ၣ်ကဒုးတီဝဲအဂီၢ်ကၢ်အဂီၢ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အ ဆာကတီၢ် ကပီတဘျီၣ်န့ၣ် ဟးစၢ်ဟ်စၢအလုဝးတ ရံးတၢ်ယၢဝးဝးန့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အခါ, တၢ်သ့တဖၣ်တဲဝဲ လၢ သ့မ့ၢ်စံးလၢယကပျံတၢ်န့ၣ် ယကစၢယာ်ဟ်စၢယ မဲၣ်ဒီးတဖျိထုၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဆာကတီၢ် ကဆိတဖၣ် ကိးပသုထီၣ်သထံၣ် ဒီးပှတဂန့ၣ်စံးဝဲ ခွါကဆိစၢ နကိး ပသုထီၣ်ထဲအံၤလီၤခါ, ဒီးကဆိတဖၣ်ကိးပသုကဒီးအ သီသထံၣ် ဒီးပှတဂန့ၣ်သံကွၢ်ကဒီးကဆိ နကိး သီၣ်အဒိၣ်ကတၢ်ထဲအံၤလီၤခါ ကဆိတဲအိၤ မ့ၢ်ခွါစ, ယကိးသီၣ်အဒိၣ်ကတၢ်ထဲအံၤလီၤ. ပှတဂန့ၣ်သံ ကွၢ်ကဆိ နကိးပသုအဝဲအံၤန့ၣ်နကွၢ်ယပျံကိးနၢခါ, ဒီးခွါကဆိတဲဆာအိၤ မ့ၢ်ဖဲအံၤဘၣ်ဖးသၢပျံန့ၣ် န ကိးပသုကွၢ်လၢနတခီမိၣ် ဒီးပှတဂန့ၣ်မၢထီၣ်ဝဲဖှၣ် လၢထီၣ်ကိးတဘျီၣ်ကိးထီၣ်သထံၣ် ဝံၤအလီၢ်ခံသယုၢ်

ပျံဒီးသျှင်လၢအအိၣ်လၢတၢ်ပူၤတဖၣ်ကိးတဂူထီၣ်အသးတဘျီယီ ဒီးဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ် ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်ဖးဘၣ်အသးဒီးပျံတၢ်ဖးတၢ် ဒီးညၣ်န့ၣ်က့ၤဝၣ်န့ၣ်လၢအဘၢပူၤ, ယုၢ်န့ၣ်က့ၤဝၣ်န့ၣ်က့ၤလၢအထုပူၤ, တၢသုတဖုဖးဘၣ်အသးဒီးယုထီၣ်တၢ်ကွၢ်အမၤလၢတဖၣ်ထူၣ်အလီၤ ဒီးကဆိတဖုန့ၣ်စံၣ်ဒီးအမၤန့ၣ်ကးဘၢကွၢ်အသးလၢကပီၤလုၤဒီးပျံကညီလုၤဒီးက့ၤကဆိဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်, ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအကူၣ်အကူၣ်သီတၢ်တဖၣ်န့ၣ်ဘၣ်ဟ့ၣ်က့ၤဝဲအဂ္ဂုန့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ် ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဖဲအမ့ၢ်သယုၢ်ပျံတကလုၢ်န့ၣ်စံးဝဲလၢ ယတအိၣ်ပျံဘုပျံဟ့ၣ်ဘၣ် အယီပျံတဘၣ်ခးသံသါဘၣ် ပျံမ့ၢ်ခးသံသါန့ၣ် ပျံကဘၣ်ဟးပၢ်က့ၤသါပံလၢပျံန့ၣ်ပျံအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးမ့ၢ်ထီၣ်ကိးတဖၣ်စံးဝဲလၢ သါတအိၣ်ပျံဘုပျံဟ့ၣ်ဘၣ် ဒီးပျံတဘၣ်မၤသံသါဘၣ် ပျံမ့ၢ်မၤသံသါဒီး ပျံကဘၣ်ဟးပၢ်က့ၤသါပံလၢချၢန့ၣ်ထူၣ်အခိၣ်ထံးန့ၣ်လီၤ. ဒီးမ့ၢ်သျှင်တဖုန့ၣ်စံးဝဲလၢ ပျံမ့ၢ်အိၣ်ဘၣ်ဆၣ်သနၢ်က့ၤသါန့ၣ် ပျံတဘၣ်ကုၢ်ယီကိးသါလၢမ့ၢ်အူဘၣ် ဒီးအဂၤတခါတဘၣ်ဘိၣ်ယၢ်သါလၢ ကၢ်ဘံဆူ အလၣ်ဘၣ်. ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤ ပျံလၢအမ့ၢ်တနၢ်ဘၣ်ဝဲတဂၤ

ဂၤန့ၣ် မ်သုကယုသ့ၣ်ညါဒီးမၤကွၢ်အီၤတက့ၢ်.

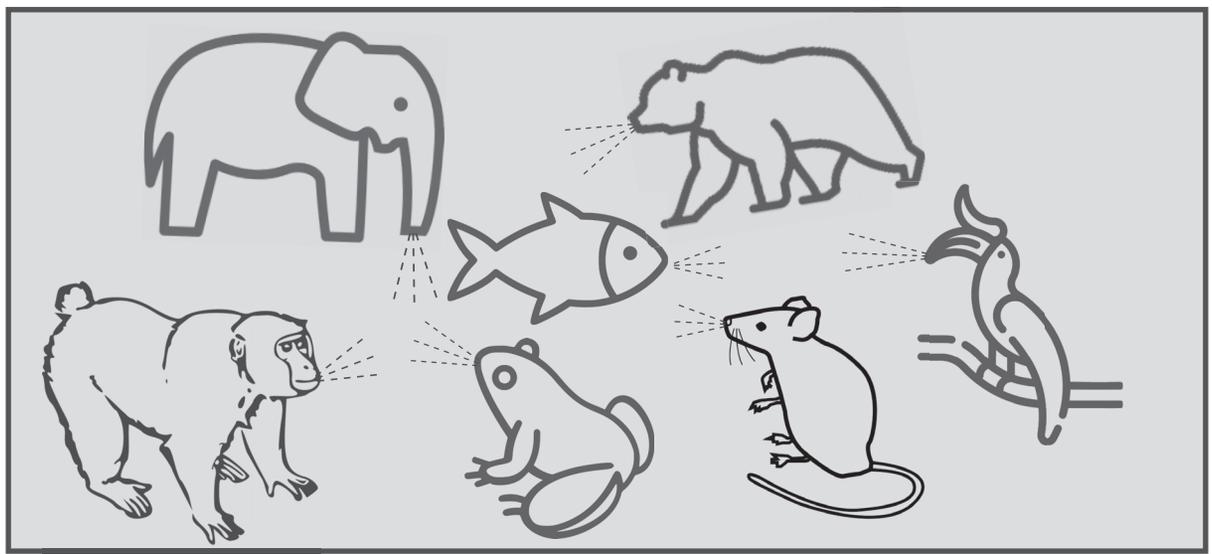
ဒီးတၢ်လၢသယုၢ်ပျံန့ၣ် ပျံမ့ၢ်ခးသံအီၤန့ၣ်ကဘၣ်သံတဘျီယီလီၤ. မ့ၢ်တသံတဘျီယီန့ၣ် ကဘၣ်ဟီၣ်သီၣ်ဒ်ပျံကညီအသိးလီၤ.

တၢ်လၢထီၣ်ကိးန့ၣ် နခးသံအီၤလီၤတၢ်တဘျီယီန့ၣ်ဘျိးဟဲထီၣ်လၢအကိၢ်ပူၤဒီးစံးဝဲ သုကွၢ်ယဘျိးထီၣ်အဝဲအံၤ မ့ၢ်ယအိၣ်သုဘုသုဟ့ၣ်ဒါ.

ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအကူၣ်အကူၣ်သီပျံကညီအကလုၢ်

- ၁. ကဆိန့ၣ်စးထီၣ်ဖဲန့ၣ်ပျံကညီဒီးဝဲ မ့ၢ်လၢကပီၤလုၤဘံယၢ်အမၤန့ၣ်လီၤ. ပျံကညီဒီးက့ၤကဆိတုၤမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ.
- ၂. ဇုၣ်န့ၣ်ဖဲန့ၣ် အဆၢကတီၢ်ဝံဆိလၢအပျီၢ်ယံစၢ်ကိးဘိဒီးန့ၣ်လီၤ. ဒီးပျံကညီတဖၣ်ဝံန့ၢ်က့ၤဆိဒီးလုအိၣ်က့ၤဇုၣ်တုၤမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ.
- ၃. ညၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်ပျံကညီဒီးအီၤလၢဘၢဒီး ကဘၣ်ဝဲက့ၤလၢအဘၢပူၤလီၤ. မ့ၢ်ယုၢ်တဖၣ်န့ၣ်ပျံကညီဝဲထုဆဲထုဒီးကဘၣ်ဝဲက့ၤလၢအထုပူၤ တုၤမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤလီၤ.

တၢ်စံၣ်စိတစိအိၣ်တၢ်က့ၤဝဲဒုၣ်လၢ ယုၢ်ဝဲလီၤအထု, ညၣ်ဒီးလီၤက့ၤအဘၢဒုၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. ■

ကသံဃ်ဆံဃ်သံ အကလုဂ်ကလုဂ်

သုလ္လကီရတ

ကသံဃ်သုဂ်ဂံဝဂ်စဲ မှ်တၢ်ကဲဘျးဒိဉ်မးဖဲ ကသံဃ်သရၣ်တအိဉ်ဘဉ်အလီၢ်န့ဉ်လီၤ. မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုလၢပုၤသ့ဉ်တဖၣ်တထံဉ်ဘဉ်ဒီးတသုဘဉ် ဝဲကီၤလၢကသံဃ်သုဂ်တဖၣ်ဘဉ်. အဝဲသ့ဉ်တဖၣ်အိဉ် ဖၣ်လၢကစၢ်ခိဉ်ကလိကျါ ဒီးဒီးသန့ထီဉ်အသးလၢ ကသံဃ်သုဂ်ဂံဝဂ်စဲလၢပုၤသ့ဉ်တဖၣ်လီၤ. ကသံဃ် သုဂ်ဂံဝဂ်စဲ မှ်မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုထူလံၤတၢ်သ့တၢ်ဘဉ်လၢပုၤ လၢအကူစါယါဘျါတၢ်ဆါအါမံၤ, ဒီးကတီၢ်အံၤတၢ် သ့ဉ်ညါဘဉ်လၢ ပုၤအါဂၤဂုၤကျဲးစးယုမၤလိဒီးမၤ နၢ်ပၢ်အါထီဉ်သး လၢကသံဃ်သုဂ်ဂံဝဂ်စဲအသိအသိ တဖၣ်လၢတၢ်ကူစါယါဘျါတၢ်ဆါအါန့ဉ်လီၤ. တၢ် သ့ဉ်ညါအသိမှ်အါထီဉ်ဘဉ်ဆဉ် မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုတၢ်သ့ဉ် ညါထူလံၤလုၢ်ဒိဉ်ပုၤဒိဉ်အံၤ တၢ်ကွၢ်ကပၢ်အီၤတသု လုၤတက့ၤဘဉ်န့ဉ်လီၤ.

တၢ်ကွဲးထီရီၤတယုၢ်အံၤ ကဟဲဒုးသ့ဉ်ညါဒီး ပုၤလၢ ကသံဃ်သုဂ်ဂံဝဂ်စဲလၢထူလံၤကညီဖိတဖၣ် သုဒီးဆိးကါတ့ၢ်ဝဲလၢအပူၤကွံာ် လီၤဆိတၢ်ဖၣ်တၢ် တၢ်ကူစါယါဘျါတၢ်ဆံဉ်သံအတၢ်ဆုးတၢ်ဆါတဖၣ် န့ဉ်လီၤ. တၢ်ကူစါယါဘျါတၢ်ဆံဉ်သံတၢ်ဆါလၢကသံဃ် သုဂ်ဂံဝဂ်စဲတယုၢ်အံၤ ဘဉ်တၢ်ဟံးန့ၢ်က့ၤအီၤလၢ “လုၢ် လၢထူသန့ကသံဃ်သုဂ်ဂံဝဂ်စဲ” အလံာ်စိာ်စု လၢ ဘဉ်တၢ်ထာ်ဖျိဉ်အီၤလၢသရၣ်သ့ဖဲ ဒီးသရၣ်မုဉ်အဲဉ်မ့ၤ, ဒီးဘဉ်တၢ်ထုးထီဉ်အီၤဖဲ ၂၀၀၇ နံဉ်န့ဉ်လီၤ.

(က) ကသံဃ်ဆံဃ်သံ (ဆံဉ်ဖါခိဉ်တကးဖဲဆံဉ် ဆါအခါ, ဆံဉ်ကီၢ်အူ)

- ၁. ပနီကျဲဆံဉ်ထံ နီဉ်တၢ်ဖိ ၃ ဘ့ဉ်
- ၂. လၢဆံဉ်ဝါထဲစုဆဉ်ခိဉ် ၁ လိဉ်
- ၃. ထံချီမံဉ် နီဉ်တၢ်ဖိ ၁ ဘ့ဉ်

တၢ်ဒုးကဲထီဉ်ကသံဃ်အကျါအကျဲ

ဟံးန့ၢ်လၢဆံဉ်ဝါထဲစုဆဉ်ခိဉ်တလိဉ်, ထံ ချီမံဉ်နီဉ်တၢ်ဖိတဘ့ဉ်, မၤလီၤကလဲလၢဆံဉ်တုၤအ လၢတက့ၢ်. မၤန့ၢ်ကဒီးပနီကျဲထံနီဉ်တၢ်ဖိသၢဘ့ဉ် ဝံကျဲဉ်ကျီလီၤယုၢ်အီၤဒီးလၢဆံဉ်အထံန့ဉ်တက့ၢ်. ကသံဃ်တခါအံၤန့ဉ်မှ်ဖၣ်လၢတၢ်ကဘဉ်မၤအီၤအီၤ တဘျီအဂီၢ်န့ဉ်လီၤ.

တၢ်သုကသံဃ်အကျါအကျဲ

သးပုၤအဂီၢ်န့ဉ် မၤအီၤဖဲကသံဃ်တၢ်နဲဉ်ကျဲအ သိးဝံဒီး အီၤအီၤတဘျီယီတက့ၢ်. ဖိသုဉ်အဂီၢ်န့ဉ် ကွၢ် တယးကျဲဒုးအီၤအီၤအကြးဒီးအသးနံဉ်သ့ဝဲဒုးန့ဉ် လီၤ. ကသံဃ်အဝဲအံၤန့ဉ်အီၤတဘျီဒီးဆံဉ်ကဂ့ၤထီဉ် က့ၤဝဲန့ဉ်လီၤ. မှ်တဘျါဂ့ၤဂ့ၤဘဉ်န့ဉ် အီၤအီၤအါက တၢ်သၢဘျီဒီးတၢ်ဆါကဘျါဝဲသပုၤကတၢ်န့ဉ်လီၤ. တ လိဉ်အီၤအါန့ၢ်သၢဘျီဘဉ်.

ဘဉ်လိာ်တၢ်ဆါအဂ့ၢ်

ပုၤလၢအဆံဉ်သံ အဲဉ်ဒီးဆံဉ်ဆါခဲအံၤခဲအံၤ သန့က့ဆံဉ်တထီဉ်ဘဉ် ဒီးဆံဉ်ဖါခိဉ်ဆါတကးဖဲ ကဆံဉ်ဆါအဆၢကတီၢ်, ဆံဉ်ကီၢ်အူသ့ဉ်တဖၣ်အဂီၢ် န့ဉ် ကျဲအီၤကသံဃ်အဝဲအံၤဒီးတၢ်ဆါကဘျါဝဲလီၤ. ဆံဉ် သံန့ဉ်တဘျီတခိဉ်ဟဲခိဉ်ဖျိအသးလၢအိဉ်တၢ်အီၤတၢ်က မၢ်အယိ ဟဲကဲထီဉ်အသးလၢတၢ်အုဉ်တထီဉ်ဆံဉ် တထီဉ်သ့စ့ၢ်ကီးန့ဉ်လီၤ.

(ခ) ကသံဃ်ဆံဉ်သံ

- ၁. ညဉ်အုဉ်ထံသံသိအထံဆံဆံ နီဉ်တၢ်ဖိ ၃ ဘ့ဉ်
- ၂. ယိထီခိဉ် (မ့) ပုဉ်ကဉ် ၁ ဘိဉ်

တၢ်ဒုးကဲထီၣ်ကသံၣ်အကျိၤအကျဲ

ဟံးန့ၢ်ညၣ်အုၣ်ထံသံသိထဲအခိၣ်ဆံၣ် ပျဲနီၣ်တၢ်ဖိ ၃ ဘၣ်, ကျဲၣ်ကျိၤလီၤဃုၣ်အိၤဒီးယိၤထီၣ်ခိၣ်တဘိၣ်န့ၣ်တက့ၢ်. ယိၤထီၣ်ခိၣ်တဘိၣ်ဘၣ်န့ၣ် ဟံးန့ၢ်ပၣ်ကၣ် (ကသံၣ်ပယိၤ) တဘိၣ် ဒီးသူအိၤသ့ဂ့ၤဂ့ၤလီၤ. ကသံၣ်အဝဲအံၤန့ၣ် မ့ၢ်ဒၣ်တၢ်မၤအိၤအိၤတဘျီအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သူကသံၣ်အကျိၤအကျဲ

သးပျၢ်အဂီၢ်န့ၣ်အိၤကသံၣ်အဝဲအံၤတဘျီယိၤတက့ၢ်. ပုၤလၢအတၢ်ဆါအဂံၢ်စၢ်န့ၣ် အိၤတဘျီဒီးဆံၣ်သံကဘျါဝဲလီၤ. တၢ်ဆါမ့ၢ်နးန့ၣ်အိၤအိၤတုၤလၢသဘျီလၢတနံၤယိၤအတီၢ်ပုၤ (ဂီၤ, မ့ၢ်ထုၣ်, ဟါ) ဒီးတၢ်ဆါကဘျါက့ၤဝဲဂ့ၤဂ့ၤန့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်မ့ၢ်ဘၣ်ဆံၣ်သံတၢ်ဆါစ့ၢ်ကိးဒီးဒူးတယးအသးနံၣ်ဒီးမၤဒုးအိၤကသံၣ်အဝဲအံၤသ့စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်လိာ်တၢ်ဆါအဂ့ၢ်

ပုၤလၢအဆံၣ်သံန့ၣ် မ့ၢ်ဝဲဆံၣ်ကျိၤအလ့ၤ (prostate gland) ညိးထီၣ်န့ၣ်လီၤ. ဝဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်ဆံၣ်ဆါတန့ၢ်ဘၣ်, ဆံၣ်အခိၣ်ဆါတကးဒီးဆံၣ်ကိာ်အူဝဲဆံၣ်ဆါတဘျီလၢလၢအခါန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆါအဝဲအံၤဟဲကဲထီၣ်အသးခိဖျိလၢအိၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်မၤတမံၤမံၤအယိၤ သ့ဝဲစ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိၤမၤအိၣ်က့ၤကသံၣ်အဝဲအံၤဒီးတၢ်ဆါကဘျါက့ၤဝဲန့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤနီၣ်

အိၤကသံၣ်အဝဲအံၤဝံၤဒီး စံၢ်ဆိၣ်ဖျုးထီၣ်ဆံၣ်အခိၣ်ဆါအဒုတခီ တုၤအယံၣ်ဝဲ ၁-၂ မံးနံး န့ၣ်တက့ၢ်.

(ဂ) ကသံၣ်ဆံၣ်သံ

၁. ယိၤဟီၣ်ကု

တၢ်ဒုးကဲထီၣ်ကသံၣ်ဒီးသူအိၤအကျိၤအကျဲ

ဟံးန့ၢ်ယိၤဟီၣ်ကုတဘၣ်, မၤန့ၢ်ထံအိၤလၢထံခွးပူၤတအိၤအဂီၢ်တက့ၢ်. သ့ကဆိယိၤဟီၣ်ကုဂ့ၤဂ့ၤ ဒီးကျဲၣ်အိၤလၢလၢကျဲၣ်ကသံၣ်အခိၣ် တုၤအကဲထီၣ်အကမူၣ်ပံၣ်ပံၣ် ဒီးဖၢန့ၣ်လီၤအိၤလၢနထံအိၤအပူၤတက့ၢ်. ကျဲၣ်အိၤတုၤလၢအထံဒုထီၣ်ဒီးအိၤအိၤတဘျီယိၤတက့ၢ်. ကျဲၣ်အိၤကသံၣ်အဝဲအံၤတုၤအပျဲထီၣ်သဘျီဒီးတၢ်ဆါကဘျါဝဲန့ၣ်လီၤ.

တၢ်သ့ၣ်ညါထုၣ်လံၤဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်သ့ဆိးကိာ်ကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဂ်စဲလၢတၢ်ဆုးတၢ်ဆါတကလုာ်ဂ့ၤတကလုာ်ဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအဘျုးအဖျိၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်ဒိၣ်မးလီၤ. ကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဂ်စဲအတၢ်သူတၢ်စွဲဒီးအတၢ်ဖိတၢ်လံၤတနီၤ (အဒိ ယိၤဟီၣ်ကု) ဂ့ၤလၢကသံၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဒီးကတီၢ်အံၤမ့ၢ်လၢယိၤဟီၣ်ကုထီၣ်ဒီးအိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်လၢအစၢၤဘျုးကလီၤတုၤအစၢၤရီၤပူၤအယိၤ တၢ်တြီတၢ်မၤသံဆၣ်ဖိကိာ်ဖိအါကလုာ်အကျိၤ ယိၤဟီၣ်ကုကလုာ်ဘၣ်တၢ်တြီအိၤလၢတၢ်ကူလဲၢ်မၤကၤ, တၢ်မၤသံ, တၢ်မၤပျံၤမၤဖုးဒီးတၢ်ဆါတၢ်ပျဲအိၤလၢကိာ်သူလ့ၤသ့ၣ်ပျံၤဖိလံၤစံၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.

ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤ တၢ်ကူစါယါဘျါတၢ်ဆံၣ်သံတၢ်ဆါဒ်အံၤတကလုာ် အတၢ်သူတၢ်စွဲတမ့ၢ်ထဲတကလုာ်ဇိၤဘၣ်, တၢ်အဂၤလၢဘၣ်တၢ်သူအိၤအိၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲဒၣ်အယိၤ မံပကဟ်သူၣ်ပၣ်သးဒီးကျဲးစးဟးဆွဲးတၢ်လၢအကမၤဘၣ်ဒိဒီးမၤကမၤထံကိာ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတက့ၢ်န့ၣ် မ့ၢ်ပတၢ်ဆါမုၢ်လၢန့ၣ်လီၤ. ■

သယံဇာတနုနီပံလ

လှိုင်း-ကွီကွီသယံဇာ

အိပ်တကသုသုတနံ၊
မုလယဗ္ဗဘဉ်နမံ။

နီဉ်ဘဉ်နုသးစာခိဉ်သု၊
အိပ်တကယခိဉ်မုယု။

ဆိမိဉ်ထီဉ်နတံပံလ၊
သး၊ နီခိဉ်ပုဒီးဂံဘါ။

တံခဲလင်နမပံလ၊
တမုထဲနစီဂီဘဉ်။

တံဘဉ်တုခဲလင်အဂီ၊
နမပံမလဂုထီဉ်။

နတုတံလီကိးပုဒီး၊
မုအိဉ်နဲတမုအိဉ်နဲ။

ကွါဖဲပုကမလီန၊
နတပိဉ်အါတတဲအါ။

နဟုဉ်ထီဉ်တံအိဉ်ဒီးန၊
ခဲလင်ပုဒီးတံပံလ။

ကစာကလိတံလုတြီ၊
မုနမပံမလအီ။

ထံကျိထံကွဉ်သုဉ်တဖဉ်၊
နမပံမလနဲဒဉ်။

ကွါစိပီပျီမုလါဟု၊
ခဲလင်မုနတံမဂု။

ပကွါစိတံလုတြီ၊
တံပံလမုနဟုဉ်ထီဉ်။

ထံဖိယုလီဖျါပံလ၊
မုတံလါမုမုပသး။

ထီဘိမုလါဆာထံဉ်ဘဉ်၊
နတံပံတံလါတဖဉ်။

မုလါလါပုဟီဉ်ခိဉ်ဖိ၊
သုဉ်ညါပံဒိဉ်နုထီဘိ။

လါတံဂုတံဝါအကျါ၊
ပံလကတံမုဒဉ်နု။

ပုမုပသံဉ်ပအုန၊
မကတံယသးဒိဉ်မး။

ဖဲအိဉ်လါခူဒိဉ်ဝုထီ၊
ဘုးသးဒိဉ်မးတုအီထီ။

မုထံဉ်ဘဉ်နုထဲတဘုး၊
လါမုကွဉ်တံသးလါဘျါ။

ထီဉ်ကစာယကပုယု၊
တုအဒီကပုလါမု။

လါမုဆံးယံတနီဉ်သး၊
တုထံဉ်ဘဉ်နတံပံလ။

ဂံဘါလါလင်ကွဉ်လါကျဲ၊
မုအလဲယုကုဆုလဲဉ်။

ကွန်ခိန်ကွန်ယာထံၣ်ထဲန့၊
အိၣ်ထဲနတၢ်ပံတၢ်လၢ။

ထိၣ်ဖိလံၣ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်၊
ကမဲၤစံၣ်စိသိၣ်မ့ၣ်မး။

ဖိပံလၢဖိသ့ၣ်တဖၣ်၊
ဖျါပံလၢဝဲဒၣ်ဒိၣ်မး။

တၢ်ဖိတၢ်ဟံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်၊
သးခုကမဲၤတထူၣ်မး။

သူလုၤကီၤဝဲၤသ့ၣ်တဖၣ်၊
ကိးသတြိသယုၢ်ဒိပျံၢ်။

အိ...ယန့ဆၢၣ်နီၢ်ပံလၢ၊
ခဲအံၤစိစိသယုၢ်န့။

ယန့ဆၢၣ်နီၢ်ပံလၢဖိ၊
ယအိၣ်သ့ၣ်နီၣ်န့ထီၣ်ဘိ။

ဆၢမ့ၢ်လၢ်လၢမ့ၢ်တနံၤ၊
ပျၢ်ကိးဂၤကပျဲၤသးပံ့။

ကဒီးန့ၢ်နကလံၤဆံ့၊
ကအိၣ်ဘၣ်နထံၣ်ခုၣ်ဆံ့။

ကအိၣ်ကဒုလၢနထံး၊
တလၢ်ကၢ်မိၤမ့ၢ်တနံၤ။

ဂိမိၣ်မ့ၣ်ခွါကိးအဂၤ၊
လၢသးအိၣ်ကယဲၤဘၣ်န့။

နမ့ၢ်ထံၣ်ယနီၢ်ပံလၢ၊
သံၣ်ခွဲၣ်ကတီၤန့ၢ်စၢယၤ။

ယဖိလၢသ့ၣ်ဂုၤသးဝါ၊
ဟီၣ်ခိၣ်အံၤနယုတဘၣ်။

ယန့ၢ်လၢပျၢ်ကိးအဂၤ၊
ပျၢ်ပျၢ်ယဖိတန့ၢ်ဘၣ်။

ဖဲပမ့ၢ်သ့ၣ်ညါလီၤသး၊
ကတီၤစၢကိးလိၣ်အဂၤ။

တုၤလၢအမၤဘံၣ်ဘၢန့၊
မ့ၢ်ဒၣ်ယဖိနီၢ်တဂၤ။

ယနီၢ်ပံလၢလၢယအိၣ်၊
အိၣ်လၢတၢ်လီၢ်ကိးပျၢ်ဒဲး။

ပံလၢဖိလၢယအိၣ်ဒိၣ်၊
အိၣ်ပျဲၤလၢကစၢ်ကလိ။

ပံလၢဖိလၢယအိၣ်အိၤ၊
အိၣ်ပျဲၤလၢတၢ်လျှၢ်တၢ်တြီၤ။

နီၢ်ဂုၤလၢယအိၣ်သမိး၊
အိၣ်ပျဲၤလၢထံၣ်နံၤထံၣ်ကျိ။

နီၢ်ဂုၤပံလၢယအိၣ်ဘၣ်၊
မိၣ်သးဒိသါယုၤပျၢ်ဂၤ။

ဒ်သိးပျၢ်ဂၤကသ့ၣ်ညါ၊
မ့ၢ်အဂုၤလီၤတၢ်ဆံးအါ။

မ့တမ့ၢ်ကွၢ်ဒီးကွၢ်သၢၣ်၊
မ့ၢ်တဂုၤဝဲၤလၢစိအါ။

နီၢ်ဂုၤလၢယစံးပတြၢၤ၊
မ့ၢ်နီၢ်ပံလၢနီၢ်န့ဆၢၣ်။

စိသးအိၣ်သးသယုၢ်န့၊
နမ့ၢ်နီၢ်န့ဆၢၣ်ပံလၢ။

ကညီဖိခိန်ဃာဒီးပျာဂ်ဝိတင်မပျာ်ဘျးစဲကရ (ခုစ်)

ခုစ်မုဂ်ဂ်ခိန်ထံးကမျာ်ကရ၊ ပဒိန်စိစဲကရ (ကရသဘျူ), ဒီးမုဂ်တင်ကရကရိတဖုလု အတကွာ်နီကစ်တင်ဘဉ်ဘျးဘဉ်ဖျိန် လာအဂဲလိင်မဂုထီန်ကွာ်နီခိတင်လုအိန်သးသမူတင်ဘဉ် တင်ဘာ ဒီးတကတီပီ ဂဲလိင်ဒ်သိးတင်ကသုဉ်ညါပင်ကဲကွာ်ကညီပျာတဝါထူလံး လာအအိန်ဖဲကီသု လုအပူတဖဉ်တင်သုဉ်ညါထူလံး ဒီးတင်ခွဲတင်ယာ်အဂီနုဉ်လီ.

တင်ထံဉ်စိ

တင်ထံဉ်စိမုဂ်ဝဲ တင်ဟ့ဉ်စိဟ့ဉ်ကမိပျာတဝါ, အုဉ်ကီကွာ်တင်မုဂ်တင်ခုဉ်လာအဂါအကျာ, ဒီးဒီ သဒကွာ်ခိန်ဃာနုဆာဉ်, ဟီဉ်ခိန်ကပံဉ်ဒီးတင်လုအိန်သးသမူလုကီသုလုအပူနုဉ်လီ.

တင်မမိပျာ်

တင်မမိပျာ်မုဂ်ဝဲ တင်မဆုဉ်ထီဉ်ကညီပျာတဝါကံဉ်စိတင်သုတင်ဘဉ် လာတင်ကယာ်ကွာ်ယုဉ်က တင်လုအိန်သးသမူ, တင်အိဉ်မုအိဉ်ဂဲအကျိအကျဲ, ဒီးဒီသဒကွာ်တင်မဲလင်ဆဉ်ဖိကီဖိဒီးတင်မုအါ ကလုဉ်လာကီသုလုအပူနုဉ်လီ.

ဂ်ခိန်ထံးတင်ဘျာခိဉ်သုဉ်ဒီးတင်ပင်လုပင်ပျာ

ယုဉ်ကတင်ဖဲတင်မ, တင်ဟ့ဉ်စိဟ့ဉ်ကမိပျာတဝါ, တင်ပဉ်ယုဉ်မသကိးတင်, တင်ဖဲတင်မတင် သုးဘျးဃီသးအကျဲ လာအဒီးသနုထီဉ်အသးလာပျာတဝါတင်လိဉ်ဘဉ်နီနီ, မုဉ်ခွါတင်ယုဉ်ထံးသိး လိဉ်သး

တင်ပညိဉ်တိပင်

- ၁. ဆိဉ်ထွဲမစာလာတင်ကဒီးနုဘဉ်ကွာ်ဟီဉ်ခိဉ်ကပံဉ် ထံနိ, သုဉ်ပျာ, ဒီးတင်သုဉ်တင်ဖျးတင်မုအါ ကလုဉ်ဒ်အမုဂ်ကညီဖိအတင်အိဉ်မုခိဉ်တယာ်တခါအသိး,
- ၂. ဆိဉ်ထွဲမစာကွာ်ပျာလီအိဉ်ကမု ဒီးလီကဝါကမျာ်သုဉ်တဖဉ် ခိဖျိတင်မဂုထီဉ်ကွာ်ကံဉ်စိတင်သု တင်ဘဉ်ဒီးသးလာအတုာ်နုခိဉ်ကဲ လာအဝဲသုဉ်တင်လုအိန်သးသမူအဖိခိ.,
- ၃. မဆုဉ်ထီဉ်ဒီးဒုးသုဉ်ညါပျာပတီမုဂ်ဖိကရဘျးစဲလာတင်ကတိနုခဲးတင်လာတင်ပတင်ပြးခိဉ်ဃာနု ဆာဉ်သနုလာအဂု, ဒီး
- ၄. ကတိနုခဲးတင်လာလီကဝါ, ကီစဲဉ်ဒီးထံကီဖိတဘုဉ်ပတီတင်မကျဲသနု (ဖိလံစံဉ်) ဒီးတင်

မအလုအလ်သုဂ်တဖၣ် လၢတၢ်ဒီသဒါက့ၤခိၣ်ယၢန့ၣ်ဆၢၣ်ဒီးပုၤလီၤကဝီၤဖိတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်, ဒီးတကတီၢ်ယီၤတြီဆၢထီၣ်ဒါက့ၤတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်လၢအတတူၢ်ယံၣ်ခိၣ်ကျၢၤ ဒီးမၤဘၣ်ဒီဘၣ်ထံးတၢ်သုဂ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ခုစဲအဂ်းတၢ်ကျဲၤသုဂ်တဖၣ်

၁. ပုၤတတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူစုလီၤဆိတၢ်မၤ—မ့ၢ်ခုစဲအဂ်းတၢ်ကျဲၤတခါလၢပုၤတတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ ဒီးမ့ၢ်တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူစုလီၤဆိတၢ်မၤတခါ လၢအဘျးစဲလိာ်အသးဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီ—မ့ၢ်ကျိၤဝဲကွၢ်တၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ် လၢလီၤကဝီၤကညီပုၤတတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအံၤအပူၤ တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢတၢ်ဒုးလိာ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အီၤတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်မၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၤလီၤကဝီၤတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူဒီးတၢ်အိၣ်ကူအီၤလၢ, တၢ်ဟံးယၢ်ယၢ်ဒီးတၢ်စိာ်ကဖီထီၣ်က့ၤထူလံၤတၢ်သုဂ်ညါန့ၣ်ပၢ်, တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၢ်က့ၤလီၤကဝီၤတၢ်မူအါကလုာ်, တၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤက့ၤပိာ်မုာ်ပိာ်မၤသုဂ်တဖၣ်, ဒီးတၢ်မၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၤလီၤကဝီၤတၢ်မၤလီၤကဆုၣ်ဒီးတၢ်ဒီသးတၢ်မၤအကျိၤအကွၢ်လၢန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါဒီးတၢ်သ့တူၢ်န့ၣ်ခိၣ်ကဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၂. တၢ်ပၤဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးသ့ၣ်ပုၤတၢ်အိၣ်ယၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ—မ့ၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတခါလၢအဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤလီၤကဝီၤပုၤတတၢ် လၢတၢ်ကၤယၢ်က့ၤအဝဲသ့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခွဲးယၢ်, ဒီးတကတီၢ်ယီၤပၤဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲၤအဝဲသ့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢလၢကီၢ်ရၢၣ် (၇) ဘ့ၣ် လၢကီၢ်သုလုၤအပူၤ ဒ်ကီၢ်သုလုၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးသ့ၣ်ပုၤတၢ်မၤကျဲၤသန့ (ဖိလံစံာ်) အသိး လၢကျဲၤလၢအတုၤလီၤတီၤလီၤဒီးယုာ်ကၤန့ၣ်လီၤ.တၢ်ပၤဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးသ့ၣ်ပုၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအံၤ ပာ်ဖျိာ်မၤသကိးတၢ်ဘျးဘျးတံာ်ဒီးခ့ၣ်အဲၣ်ယုာ်—ကညီဒီကလုာ်စာ်ဖျိာ်ကရၢဝဲကျိၤဘၣ်ထွဲ ဒ်အမ့ၢ်ကီၢ်သုလုၤသ့ၣ်ပုၤဝဲကျိၤဒီးစံာ်ပုၤသ့ၣ်ဖျးဝဲကျိၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတခါအံၤအပူၤ, တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢတၢ်ဒုးလိာ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အီၤတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်သိၣ်လိဘၣ်ထွဲဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးသ့ၣ်ပုၤတၢ်မၤကျဲၤသန့ (ဖိလံစံာ်), ပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပုၤတၢ်မၤ, ယုာ်ကၤတၢ်ပၤဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢ, တၢ်လီၤထီၣ်မၤနီၣ်မၤယါက့ၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးဖျိတၢ်ဆိးကါဝဲဒ်က့ၣ်ဖံာ်အဲးစံ (GPS) ဒီးက့ၣ်အဲးစံ (GIS) သ့ၣ်တဖၣ်, ဒီးတၢ်ပာ်ကီၤဒီးတၢ်ပၤဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်ဂ့ၢ်ထာ်ဖျိာ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၃. တၢ်ပၤတၢ်ပြးထံးနိတၢ်အိၣ်ယၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ—မ့ၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတခါလၢအဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤပုၤတတၢ်လၢအဘၣ်ဒီဘၣ်ထံးညီတဖၣ် လၢကသ့ကတီၢ်န့ၢ်ခဲးတၢ်လၢတၢ်ပၤတၢ်ပြးထံးနိတၢ်အိၣ်ယၢလၢအဂ့ၤ, လီၤဆိဒ်တၢ်တၢ်လီၤလၢတၢ်က့ၤပညိၣ်အီၤဖဲယိာ်လိာ်ကျိၤဟီၣ်ကဝီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤခိၣ်သ့ၣ်လၢတၢ်ပၤတၢ်ပြးထံးနိတၢ်အိၣ်ယၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤဒုးလိာ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အီၤတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ဒုးစိာ်ခိၣ်နါဒီးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ကံာ်စိတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢလီၤကဝီၤပုၤတတၢ်အဂီၢ် ဒီဖျိတၢ်ကူၣ်လိာ်

တၢ်ပိၣ်သကိးတၢ်ဒီးလိာ်ကဝိကမုၢ်, ရဲၣ်ကျဲၤဒုးအိၣ်ထီၣ်ကံၢ်စိတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အတၢ်သိၣ်လိ, ဒီး တၢ်ထုးထီၣ်ကူၣ်သ့ပီၣ်ညါလံာ်လဲၤပိးလိဒီးတၢ်ဂီၤမူ, တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤမၤစၢၤက့ၤလိာ်ကဝိပုၤတတၢ်ယု သ့ၣ်ညါ (တၢ်ယိထံ) လၢတၢ်မူအါကလုာ်အဖိခိၣ်, တၢ်ကတိၤန့ၢ်ခဲးတၢ်, တၢ်ဘျးစဲလိာ်သး, ဒီးတၢ် ရီၢ်ဖျိၣ်က့ၤလိာ်ကဝိ, ဟီၣ်ကဝိဒိၣ်ဒီးထံကီၢ်ဘီၣ်မုၢ်ပတီၢ်ကမုၢ်တၢ်ပာ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ် လၢတၢ်ပာ်ဖျါ ထီၣ်တၢ်ဘၣ်သးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ (public demonstrations) တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၄. ခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ်ကူၣ်သ့ပီၣ်ညါတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ—မ့ၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတခါလၢအတီၢ်ခိၣ်ရိၣ်မဲရဲၣ်ကျဲၤဒီး ဒုးအိၣ်ထီၣ်ခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ်ကူၣ်သ့ပီၣ်ညါတၢ်ခ့ၣ်ပုၤတၢ်မၤ (environmental education services) ဒီးလံာ်လဲၤတၢ်ပိးတၢ်လိလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ပညိၣ်ကွၢ်စိလၢတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ကံၢ်စိဒီးတၢ်ဒုးစိၣ်မဲၣ်စိၣ် နါသ့ၣ်ဘိၣ်သးစၢ်, ကွီၤဖိမုၢ်ခွါ, လိာ်ကဝိကမုၢ်ဒီးခိၣ်န့ၢ်, ဒီးဂံၢ်ခိၣ်ထံးကမုၢ်ကရၢလၢအအိၣ်ဖဲ ကီၢ်သုလၢဒီးကီၢ်ကွီၣ်တဲာ်—ကီၢ်ပယီၤကီၢ်ဆၢသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်သးဂဲၤဒ့ၤ ဒီးတၢ်ပာ်ယုၣ်မၤသကိး တၢ်တုၤလိာ်တီၤလိလၢ တၢ်ဒိသဒါက့ၤခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ် ဒီးတၢ်ဟံးယာ်ပယာ်ဒီးစိၣ်ကဖိထီၣ်က့ၤက ညီပုၤတတၢ်ထုလံာ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပာ် လၢတၢ်ရဲၣ်သဲကတိၤက့ၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးန့ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢ ဘၣ်ထွဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ်ကူၣ်သ့ပီၣ်ညါတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်ဒုး စိၣ်မဲၣ်စိၣ်နါဒီးတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပာ်, တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ကံၢ်စိတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်, တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဒုးအိၣ် ထီၣ်ခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ်ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်ဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤအပျဲၢ်စိၢ်, တၢ်ပာ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီးကညီ ကူၣ်သ့ဆဲးလၢဝဲကျိၤလၢတၢ်ကွဲးဒုးအိၣ်ထီၣ်ခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ်လံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်, ဒီးတၢ်ယုသ့ၣ်ညါဒီးထုး ထီၣ်ခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ်ဘၣ်ထွဲလံာ်စိၣ်စုဒီးဂီၤပတၢ်ဂီၤ (posters) တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၅. ကွဲးပရၢ, တၢ်ဘျးစဲလိာ်သး, ဒီးတၢ်ကတိၤန့ၢ်ခဲးတၢ် တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ—မ့ၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတခါလၢ အပာ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်တပူၤယိဒီးကရၢဘျးစဲလၢကီၢ်ပယီၤပူၤဒီးထံဂုၤကီၢ်ဂၤသ့ၣ်တဖၣ် လၢတၢ်က တိၤန့ၢ်ခဲးတၢ်လၢတၢ်ဒိသဒါက့ၤပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိဒီးပုၤထုလံာ်ဖိခွဲးယာ်, တၢ်ဒိသဒါက့ၤခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ် ခိၣ်ဖျိတၢ်ထီၣ်ဂဲၤသဆၢၣ်ထီၣ်တၢ် (campaign), ကမုၢ်တၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ဘၣ်သး, ဒီးတၢ်ဘျးစဲ လိာ်သးလၢကွဲးပရၢတၢ်ကရၢကရိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ခုစ်တၢ်ကတိၤန့ၢ်ခဲးတၢ် တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢအကွီၤ ပညိၣ်တၢ်တဖၣ် ပာ်ယုၣ်ဒီးတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်မၤကျဲၤသန့ (ဖိလံစံၣ်) လၢခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ်, တၢ် သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်, တၢ်ပတၢ်ပြးလၢန့ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢ, ဒီးတၢ်ခိၣ်ခိၣ်ဟံးမူဒါလၢတၢ်ဘျာ လိာ်ကျိၣ်စုတၢ်ဖဲတၢ်မၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢတၢ်ဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အီၤတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ် ထုးထီၣ်ရၢလိာ်သုလၢကီၢ်ဒုၤလၢအမ့ၢ်ခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ်ပျဲၢ်စိၢ်အပရၢ, ခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ်ဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီဘၣ်ထွဲ တၢ်ဂီၤမူ, တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ကံၢ်စိတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢကွဲးပရၢတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပာ်တကပၤ, တၢ်ရၢလိာ်ခိၣ် ယၢန့ဆၢၣ်တၢ်ကစိၣ်ခိၣ်ဖျိကွဲးလုလိာ် ဒီးတၢ်ထုးထီၣ်ခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ်လံာ်စိၣ်စု, ဂီၤပတၢ်ဂီၤဒီးလံာ်ဒီ ဖျါတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၆. တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤတၢ်မံၤလၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးတၢ်မူအါကလုာ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ-မ့ၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ တခါလၢအပၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်ဘူးဘူးတံၢ်တံၢ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤပုၤတတၢ၊ ကီၢ်သူလုၤသ့ၣ်ပျၢ်ဝဲၤကျိၤ, ဒီးတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤန့ၣ်ဆၣ်ကရၢ လၢတၢ်ယုၤသ့ၣ်ညါပၣ်ဖျါထီၣ်, တၢ်ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤဒီးတၢ်ရဲၣ်သဲက တီၤက့ၤတၢ်မူအါကလုာ်လၢအလီၤတၢ်လီၤဆိလၢအအိၣ်လီၤတဲာ်ဒံးဖဲကီၢ်သူလုၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟူး တၢ်ဂဲၤလၢတၢ်ဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အီၤတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ယုၤသ့ၣ်ညါမၤနီၣ်မၤပၤါက့ၤတၢ်မူကလုာ်လၢအ လုၢ်ဒိၣ်ပွၤဒိၣ် ဒီးအိၣ်လၢတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အပူၤတဖၣ်, တၢ်လီၤထီၣ်မၤနီၣ်မၤပၤါက့ၤပျဲၤပူၤတၢ်မံၤ လၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပျၢ်, ဟ့ၣ်တၢ်သိၣ်လိဆူလီၢ်ကဝီၤဂၤပျၢ်, ဒီးတၢ်ယုၤသ့ၣ်ညါက့ၤတၢ်ဒီသအတူ လီၤတီၤလီၤအကျိၤအကျဲၤလၢသ့ၣ်ပျၢ်ဒီးတၢ်မူအါကလုာ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

၇. ဃီၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ရဲၣ်ကရၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ-မ့ၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတခါလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ထံၣ်စိလၢ အဒုးအိၣ်ထီၣ်ပျဲၤစီၢ်လၢတၢ်စိာ်ကဖီထီၣ်က့ၤတၢ်မုာ်တၢ်ရဲၣ်, တၢ်ပၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်, တၢ်ပံးယၢ် ပၤယၢ်က့ၤတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, ဒီးတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤက့ၤခိၣ်ယၢ်န့ၣ်ဆၣ်ဒီးန့ၣ်ဆၣ်တၢ်အိၣ်ယၢ်ခိၣ်ဖျိတၢ်မၤ စ့ၤလီၤလီၢ်ခၢၣ်သးတၢ်ရိၢ်ဖျိၣ်ပၤဆၢတၢ်သန့ၤလၢအဒီးသန့ၤထီၣ်အသးလၢလီၢ်ကဝီၤကမ့ၢ်အတၢ်ဆိၣ် သခုထီၣ် (ပညိၣ်တၢ်လီၤလီၤလၢလီၢ်ကဝီၤကမ့ၢ်အဂီၢ်) တၢ်သုးဘူးယီၤသးတၢ်ဖဲတၢ်မၤအကျိၤအ ကျဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤကတီၢ်ယံာ်အတၢ်ပညိၣ်တခါ မ့ၢ်ဒ်သိးဒီးကဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ယိၣ် လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ရဲၣ်ကရၢမ့ၢ်တၢ်ပၤတၢ်ပြးသန့ၤလၢအဂ့ၤနီၢ်နီၢ်တခါ လၢယိၣ်လိာ်တြီၤခိၣ်ဖျိတၢ်မၤလဲာ် ထီၣ်တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤတၢ်ပၤတၢ်ပြးအတၢ်ကိၣ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤ, တၢ်ယုၣ်လီၤဘျါလီၤကွံာ်ဂ့ၢ်ဝီၤအမ့ၢ် တၢ်မၤအါထီၣ်သုးမ့ၢ်သံၣ်ဘိအတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤ, တၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်, တၢ်ယုၣ်မ့ၢ်ဟးဖျိးဒီးတၢ်သုး လီၢ်သုးကျဲၤ, ဒီးတၢ်ဂုာ်ထီၣ်ပသီထီၣ်တၢ်တိာ်ကျဲၤလၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဟးဂုာ်ဟးဂီၤ, ဒီးဒုးအိၣ် ထီၣ်တၢ်ကဲဘျးကဲဖျိၣ်လၢတၢ်ပျိၣ်လဲကွံာ်တၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်ကွံာ်ဂီၤအဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ လၢအဘၣ်တၢ်ဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အီၤလၢယိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ရဲၣ်ကရၢအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤပူၤတဖၣ် မ့ၢ်ဝဲ တၢ်လီၤထီၣ်မၤနီၣ်မၤပၤါက့ၤ “ကီၢ်”, တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထုအလီၢ်အကျဲၤ ဒီးသ့ၣ်ပျၢ်, တၢ်ယုၤသ့ၣ်ညါ ဒီးမၤမူမၤဂဲၤထီၣ်က့ၤလုၢ်လၢ်ထုသန့ၤဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, တၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်ဒီးကမ့ၢ်, တၢ်သ့ၣ် ထီၣ်ကံာ်စိတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တၢ်သိၣ်လိ, တၢ်ဘျးစဲလိာ်သးဒီးပုၤထုလံးဖိ (မ့တမ့ၢ်) န့ၣ်ကလုာ်အဂၤ လၢအအိၣ်ဖဲကီၢ်ပယီၤပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ လၢထံၣ်ကီၢ်ဂၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ကတီၤန့ၢ်ခဲးတၢ်ဖဲလီၢ်ကဝီၤ, ဟီၣ်ကဝီၤ ဒိၣ်, ဒီးထံၣ်ကီၢ်ဘိမ့ၢ်ပတီၢ်, ဒီးဘျီၣ်ဒိၣ်တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ■

အံးထွဲကွာ်ထွဲဖီး
ရဲင်သဲကတီပသွယ်ပိုင်၊
ပခိန်ယာနုဆာ်တံအိန်ယာ၊
တဂလပဟိန်ကဝီဖေင်ဝဲ
စုင်စုင်တကုာ်.

“ပအိန်မူလာဟိန်ခိန်တဖျာန်ဃီအဖီခိန်လီ၊
ပတင်ကီတင်ခဲန့န် မ့သုတင်ကီတင်ခဲလီ၊
ပတင်အစာန့န် မ့ဟိန်ခိန်ဖျာန်တင်အစာန့န်လီ။”

– စီးဖီလ်စုန်ထွါ –

